AYDIN 2023

AYDIN İL STRATEJİK PLANI

SUNUŞ

Türkiye, 50 yılı aşkın bir süredir, ekonomi ve kalkınma politikalarını belli dönemlere ait planlar ile uygulamaktadır. Bu planlı dönem, kamusal alanda yeniden yapılanma ile yapısal ve yönetsel reformları da beraberinde getirmiştir. Yapılan çalışmaların tümü, ülkenin ihtiyacı olan uygulamaların yenilikçi ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi doğrultusunda olmuştur. Özellikle çoğalan kamu harcamalarının ve ihtiyaçlarının, kaynakların etkin kullanımı ile doğru yatırımlar yoluyla yönetilmesi adına önemli adımlar atılmıştır.

Bu doğrultuda en son yayımlanan Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013 yıllarını içermekte ve ulusal ölçekte sahip olunan kalkınma vizyonunu açıklamaktadır. Ekonomisi istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, yenilikçi ve vizyoner bir ülke olmak için ulusal bir çerçeve çizilmiştir. Bilgi yoğun sanayisi ile dünyanın rekabet gücü yüksek ülkeleri arasında Türkiye'nin de yerini alması için gerekli stratejiler belirlenmiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planı aynı zamanda ülkemizi Cumhuriyetimizin 100. yılının kutlanacağı 2023 yılına hazırlayan bir plan olmuştur.

Cumhuriyetimizin 100. yılına yaklaştığımız bu süreçte; Kalkınma Planları ve strateji belgeleri ile kamuoyunda oluşan 2023 algısı, tüm kamu kurumlarını ve özel kesimleri ülkenin geleceği için nasıl bir katkı yapacağının arayışına itmiştir. Cumhuriyetimizin 100. yılına doğru; kamu idarelerinin misyon ve vizyonlarını oluşturmaları, kurumsal ve yerel bakış açısı ile üstlenecekleri görevleri belirlemeleri gerekmektedir. Bu görevlerin stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler ile netleştirilmesi, performanslarının belirlenen göstergeler doğrultusunda ölçülmesi ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesinin yapılması büyük önem taşımaktadır.

Bu itibarla Aydın için 'Aydın İl Stratejik Planı' hazırlanmıştır. Bu süreçte katılımcılık önde tutulmuş ve sürece Aydın ilinin her kesimi dâhil edilmeye çalışılmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ile yerelde halkın gözlemleri, ihtiyaçları ve düşünceleri de göz önüne alınmıştır.

Stratejik Plan çalışmaları; Şubat ayında Adnan Menderes Üniversitesi'nden öğretim üyeleri, bazı kurum müdürlerinin katıldığı, stratejik planın çerçevesinin çizildiği ve görev dağılımlarının yapıldığı bir toplantı ile başlamıştır. Daha sonra Mart ayında Kuşadası'nda gerçekleştirilen '2023'e Doğru Aydın' toplantısında; Aydın milletvekillerimizin, tüm kamu kurum kuruluşlarından yöneticilerimizin, özel sektör ve sivil toplum örgütlerimizin temsilcilerinin ve ADÜ öğretim üyelerimizin katılımı ile Aydın'ın güçlü - zayıf yanları, fırsat - tehditleri ele alınmış ve Aydın'ın 2023 vizyonu oluşturulmuştur.

Aydın 2023 vizyonu, Aydın'ımızın kültürel, doğal, tarihi değerlerinden yola çıkarak; mevcut kaynakları ile tarım, madencilik, sanayi ve turizm gibi rekabet gücünün olduğu sektörler aracılığıyla, gelecekteki

yerini tayin etmeye yönelik olarak ***'Cumhuriyetin 100. yılında doğal ve kültür mirasını turizm ile dünyaya sunan, jeotermal kaynaklarını tarım ve turizmde verimli kullanan, ihracatını her yıl arttıran, tarım ve tarıma dayalı sanayide Türkiye'nin en rekabetçi üretim merkezi'*** şeklinde belirlenmiştir.

Mevcut Durum Analizi'nin tam olarak gerçekleştirilebilmesi adına Aydın'ın tüm ilçelerinde GZFT toplantıları gerçekleştirilmiştir. Tüm ilçeler için sorun tahlilleri yapılmış ve çözüm önerileri araştırılmıştır. İlin önde gelen sektörleri için mevcut durum belirlenirken önemli bir literatür taraması yapılmış ve üst düzey planlar ışığında tüm kurum kuruluşların dokümanları incelenmiş ve gerektiğinde sektörün önde gelenleri ile ikili görüşmeler yapılmıştır.

Mevcut Durum Analizi'nin tamamlanmasının akabinde ise 'Aydın 2023 Stratejileri'nin belirlenmesi için çalışmalar yapılmış; Gelişme Eksenleri ve bu eksenler doğrultusunda öncelikler belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen bu 18 önceliğe ulaşmak için gerekli stratejiler kararlaştırılmıştır. Bu çalışmalar sonuçta tarafımızca onaylanmıştır. Gelişme Eksenleri, Öncelikler ve Stratejiler, yerelin sorunlarını ve ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte merkezin kalkınma politikasına da uygun seçilmeye çalışılmıştır. Sonuçta Aydın'ın 2023'e giden yolda kılavuzu olacak bu belge ortaya çıkmıştır.

Amacımız gerek Valilik gerekse Aydın olarak; katma değerini artırmış, istihdam olanaklarını ve ihracat miktarını yükseltmiş, bilgi yoğun sanayiye ve gelişmiş hizmet sektörüne sahip, eğitim ve sağlık altyapısını güçlendirmiş, dünyaca tanınan bir turizm markası haline gelmiş, kültürünü ve tarihini koruyarak geliştiren bir il haline gelerek ülkemizin 2023 vizyonuna katkıda bulunmaktır. Bunun için mevcut kamu kaynaklarının doğru ve etkin şekilde yönlendirilmesi en önemli görevimizdir.

Bu doğrultuda planın hazırlanmasında katkıları bulunan ilimizin tüm kamu kurum kuruluşlarının yöneticilerine, özel sektör ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerine, ilin kanaat önderlerine, ilçe toplantılarında desteklerini esirgemeyen yerel yönetimlere, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürü Sabahattin AZAZİ'ye, Vali Yardımcısı Halil CANAVAR'a ve Güney Ege Kalkınma Ajansı uzmanlarına ve Genel Sekreteri Mehmet AYDINER'e teşekkür eder; Aydın İl Stratejik Planı'nın yaratacağı etkinin ilimize ve ülkemize hayırlı olmasını dilerim.

Kerem AL

Aydın Valisi

ÖNSÖZ

Aydın İl Stratejik Planı, Aydın ilinin gelecek vizyonunu ve bu vizyona ulaşmak için gerekli stratejileri belirlemek amacı ile Aydın Valiliği öncülüğünde hazırlanmıştır. Plan süresi boyunca katılımcılık ön planda tutulmuştur ve birçok toplantı ve görüşme gerçekleştirilmiştir:

- Aydın Valiliği plan süreci toplantısı
- Kuşadası 2023'e Doğru Aydın toplantısı
- Aydın ilçelerinde toplam 17 adet ilçe GZFT toplantısı
- Sektörel ikili ve yüz yüze görüşmeler ve toplantılar
- Aydın gelişme eksenleri ve stratejileri görüşmeleri

Toplantı ve görüşmeler Aydın'ın geleceğinin Aydınlılar ile tartışıldığı bir platformda gerçekleştirilmiş ve ortak akıl ilkesi ile sürdürülmüştür. Mevcut Durum Analizi, strateji belirleme ve toplantılar süresince; 'hayal edilen Aydın' ve '2023 Türkiye vizyonuna en fazla katkıyı sağlayan Aydın 'bilinci ile hareket edilmiştir. Görüşülen kişi/kurum ve kuruluşlar ile toplantı katılımcılarına da aynı bilinç benimsetilmeye çalışılmıştır.

Stratejik plan kapsamında noktasal sorun, ihtiyaç tespitlerinin önemi ön planda tutulmuştur. Bu amaçla Mevcut Durum Analizi'nin tam olarak gerçekleştirilebilmesi adına tüm ilçelerde GZFT toplantıları gerçekleştirilmiştir. Tüm ilçeler için sorun tahlilleri ve çözüm önerileri araştırılmıştır. Her ilçe için analizlerin akabinde gelişme stratejileri önerileri getirilmiştir.

İlin önde gelen sektörleri için mevcut durum belirlenirken önemli bir literatür taraması yapılmış. Üst düzey planlar ışığında tüm kurum kuruluşların dokümanları incelenmiş ve gerektiğinde sektörün önde gelenleri ile ikili görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışmalar ile ilgili kurum kuruluşlardan derlenen verilerin analizi sonucu ortaya çıkan sonuçlar tarafsız şekilde ortaya konmuştur. Mevcut Durum Analizi çalışmasında raporun envanter özelliği taşımasından daha çok sorun, ihtiyaç ve potansiyellerin tespitini yapan bir analiz raporu niteliğinin olmasına özen gösterilmiştir.

Mevcut Durum Analizi'nin tamamlanmasının akabinde ise 'Aydın 2023 Stratejileri'nin belirlenmesi için çalışmalar yapılmış; öncelikle Aydın'ın hangi alanlarda gelişme kaydetmesi gerektiğini belirleyen Gelişme Eksenleri belirlenmiştir. Beş Gelişme Ekseninin sosyal, ekonomik ve toplumsal hiçbir noktayı göz ardı etmemesine özen gösterilmiştir. Her bir Gelişme Ekseni doğrultusunda ise öncelikler belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen bu 18 önceliğe ulaşmak için gerekli stratejiler ve daha sonra tüm bu stratejilerin gerçekleştirilmesi aşamasında izleme ve değerlendirmenin kolay yapılabilmesi adına her stratejiden sorumlu kılınabilecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir.

Böylelikle Aydın İl Stratejik Planı kapsamında hazırlanan Mevcut Durum Analizi, Gelişme Eksenleri ve Stratejilerin ilin geleceğine ışık tutacağını ve Aydın'ın fikir önderlerinin ve yerel halkının beraber gerçekleştirdiği bu çalışmanın başarılı olacağına inanıyoruz.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 2
ÖNSÖZ 4
ŞEKİL LİSTESİ 14
GİRİŞ 16
STRATEJİK PLANLAMA VE ÖNEMİ 17
AYDIN İL STRATEJİK PLANI 18
1. HAZIRLIK AŞAMASI 19
2. MEVCUT DURUM ANALİZİ 19
3. PLAN AŞAMASI 20
4. İZLEME VE DEĞERLENDİRME 20
MEVCUT DURUM ANALİZİ 22
SOSYAL YAPI 22
1. NÜFUS 22
a. İl ve İlçelerin Nüfusu 22
b. Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı 23
c. Nüfus Göstergeleri 26
Nüfus Yoğunluğu 26
Yıllık Nüfus Artış Hızı 26
Cinsiyet Oranı 27
Kaba Doğum Hızı 27
Şehirleşme Oranı 27
Nüfusun Kayıtlı Olduğu İl 27
d. Demografik Göstergeler 28
2. EĞİTİM 30
a. Okuryazar Nüfus Oranı 30
b. Okullaşma Oranları (Okulöncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim) 32
c. Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları 34
d. İlk ve Ortaöğretimde Bilişim Teknolojisi 37
e. İlköğretim ve Ortaöğretimde Taşımalı Eğitim Sistemi 37
f. Mesleki ve Teknik Liseler 38
g. Mezuniyet Durumuna Göre Nüfus 40
h. Yaygın Eğitim Merkezleri 40
i. Yükseköğretim 41
j. Spor 43
3. KÜLTÜR 45
a. Müzeler 45
b. Sinema ve Tiyatro 46
c. Kütüphaneler 46
d. Medya 47
4. SAĞLIK 48
a. Sağlık Kurumları 48
b. Sağlık Çalışanları 51
c. Sağlık Göstergeleri 52

5. KURUMSAL YAPI 53
a. Sivil Toplum Kuruluşları ve Dernekler 53
b. Yerel Yönetimler Ve Kamu Kurumları 53
6. İSTİHDAM VE İŞGÜCÜ 54
7. SOSYAL HİZMETLER 55
8. SOSYAL GÜVENLİK 61
EKONOMİK YAPI: 62
1. GENEL EKONOMİK YAPI 62
a. GSKD ve Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Durumu 62
b. İstihdam 63
c. Kamu Yatırımları 65
d. Açılan Kapanan Şirket Sayıları 67
e. Yenilik Kapasitesi 68
f. Yatırım Alanları 69
g. Öne Çıkan Sektörler 71
2. TARIM VE HAYVANCILIK 73
a. Arazi Dağılımı 73
b. Üretim Değeri 74
c. Bitkisel Üretim 76
i. Meyve üretimi 76
ii. Meyve Üretiminde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar 77
iii. Sebze Üretiminde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar 78
iv. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler 78
v. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Üretiminde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar 79
vi. Örtü Altı Üretim 80
d. Hayvancılık 82
e. Organik Tarım 84
f. Su Ürünleri 86
g. İhracat 88
h. Tarımsal Mekanizasyon 89
i. Ormancılık 91
3. SANAYİ VE TİCARET 94
a. Organize Sanayi Bölgeleri: 95
i. Faaliyete Geçen Organize Sanayi Bölgeleri: 95
ii. Faal Olmayan Organize Sanayi Bölgeleri 96
b. Küçük Sanayi Siteleri: 97
i. Tamamlanan Küçük Sanayi Siteleri: 97
c. TİCARET 98
i. Dış Ticaret 98
4. ENERJİ VE DOĞAL KAYNAKLAR 100
a. Enerji 100
i. Elektrik Üretimi ve Tüketimi 101
ii. Aydın'da Doğalgaz 103
iii. Aydın'daki Yenilenebilir Enerji Kaynakları (Jeotermal, Rüzgar) 104
iv. Sulama-Enerji Alanında Aydın 105

5. MADENCİLİK 109
6. HİZMETLER 115
a. TURİZM 115
a. Aydın ve Özelinde Turizm 118
b. Diğer Alternatif Turizm Potansiyelleri ve Turizm Hedefleri 139
c. DIŞ TİCARET 142
i. Madencilik Ürünleri 145
ii. Kuru Meyve ve Mamulleri 146
iii. Hazır Giyim ve Konfeksiyon 147
iv. Kara Taşıtları ve Yan Sanayi 149
v. Elektrik-Elektronik 150
vi. Demir ve Demir Dışı 150
vii. Makine ve Aksamları 151
viii. Zeytin ve Zeytinyağı 152
ix. İhracat Yapılan Ülkeler 154
d. LOJİSTİK 155
e. GENEL DEĞERLENDİRME 157
ÇEVRE 158
1. SU VE ATIKSU YÖNETİMİ 158
2. KATI ATIK YÖNETİMİ 164
3. HAVA KALİTESİ VE KİRLİLİĞİ 168
4. BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE KORUMA ALANLARI 170
5. ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK KONTROLÜ 170
6. HAVZA ALANI 171
7. DENİZ VE KIYI ALANLARI 172
ALTYAPI 174
1. KARAYOLU ULAŞIMI 174
2. HAVAYOLU ULAŞIMI 176
3. DEMİRYOLU ULAŞIMI 176
4. DENİZYOLU ULAŞIMI 178
5. KENTİÇİ ULAŞIM 179
6. DEPREMSELLİK VE AFET YÖNETİMİ 180
AYDIN İLİ İLÇE GZFT (Güçlü-Zayıf Yönler, Fırsatlar-Tehditler) ANALİZLERİ 188
AYDIN MERKEZ GZFT ANALİZİ 188
BOZDOĞAN İLÇESİ GZFT ANALİZİ 197
BUHARKENT İLÇESİ GZFT ANALİZİ 202
ÇİNE İLÇESİ GZFT ANALİZİ 206
DİDİM İLÇESİ GZFT ANALİZİ 211
GERMENCİK İLÇESİ GZFT ANALİZİ 216
İNCİRLİOVA İLÇESİ GZFT ANALİZİ 219
KARACASU İLÇESİ GZFT ANALİZİ 222
KARPUZLU İLÇESİ GZFT ANALİZİ 225
KOÇARLI İLÇESİ GZFT ANALİZİ 228
KÖŞK İLÇESİ GZFT ANALİZİ 232
KUŞADASI İLÇESİ GZFT ANALİZİ 236

KUYUCAK İLÇESİ GZFT ANALİZİ 242
NAZİLLİ İLÇESİ GZFT ANALİZİ 246
SÖKE İLÇESİ GZFT ANALİZİ 249
SULTANHİSAR İLÇESİ GZFT ANALİZİ 255
YENİPAZAR İLÇESİ GZFT ANALİZİ 258
AYDIN 2023 VİZYONU & HEDEFLER 262
AYDIN İLİ GELİŞME EKSENLERİ 263
BEŞERİ SERMAYE VE İSTİHDAM 264
EKONOMİK YAPI, GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK 266
SOSYAL SERMAYE, YÖNETİŞİM VE KURUMSAL KAPASİTE 270
ERİŞİLEBİLİRLİK VE ALTYAPI 272
DOĞAL YAPI VE ÇEVRE 273
İZLEME VE DEĞERLENDİRME 276
1. SORUMLU KURULUŞLAR 300
2. PERFORMANS GÖSTERGELERİ 315

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Aydın İli İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusu, 2011 22
Tablo 2. İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi Ve Belde/Köy Nüfusu, 2011 22
Tablo 3. İl Nüfusunun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2011) 23
Tablo 4. Aydın İli Nüfusunun Kayıtlı Olduğu İller, 2011 28
Tablo 5. Aydın İli Nüfusuna Kayıtlı Nüfusun İkamet Ettiği İller, 2011 28
Tablo 6. Aydın il bazında Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+ Yaş), 2011 30
Tablo 7. İlçeler Bazında Okuma Yazma Durumu Ve Cinsiyete Göre Nüfus (6 +Yaş), 2011 31
Tablo 8. Okulöncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Okullaşma Oranları, İlçe Bazında, 2011-2012 Öğretim Yılı 33
Tablo 9. Okulöncesi Eğitimde İlçeler Bazında Okul - Derslik - Öğrenci Ve Öğretmen Durumu, 2011-2012 Öğretim Yılı 34
Tablo 10. İlköğretimde İlçeler Bazında Okul - Derslik - Öğrenci Ve Öğretmen Durumu, 2011-2012 Öğretim Yılı 35
Tablo 11. Ortaöğretimde İlçeler Bazında Okul - Derslik - Öğrenci Ve Öğretmen Durumu, 2011-2012 Öğretim Yılı 36
Tablo 12. Aydın İlinde İnternet Bağlantılı, Bilgisayarlı ve Akıllı Tahtalı Sınıf Sayısı, 2011-2012 Öğretim Yılı 37
Tablo 13. Taşımalı İlköğretim Uygulamasının İlçeler Bazında Dağılımı, 2011-2012 Öğretim Yılı 37
Tablo 14. Mesleki Teknik Liselerin İlçeler Bazında Okul--Öğrenci ve Öğretmen Durumu, 2011-2012 Öğretim Yılı 39
Tablo 15. Mezuniyet Durumuna Göre Nüfus 40
Tablo 16. Yaygın Eğitim İstatistikleri (Halk Eğitim Merkezleri), 2011-2012 Öğretim Yılı 41
Tablo 17. Ortaöğretim Son Sınıfta Öğrencilerin ÖSS Sonucuna Göre Fakülte ve Yüksekokula Yerleşme Oranı, 2008-2011 42
Tablo 18.Kredi Yurtlar Kurumu Yurt Müdürlükleri, 2011-2012 42
Tablo 19. Aydın İlinde Ulusal Ve Uluslararası Yarışmalara Katılan Takım, Sporcu Öğrenci ve Sporcu Sayısı, 2011 43
Tablo 20. Aydın il Geneli Branşlara Göre Tesisler, 2011 44
Tablo 21. Müze Ziyaretçi Sayıları, 2011 45
Tablo 22. Sinema ve Tiyatro Göstergeleri, 2010 46
Tablo 23. İlçe Halk Kütüphanesi ve Kitap Sayısı/İlçe ve Belde Düzeyinde, 2011 46
Tablo 24. Kütüphane Göstergeleri, 2010 47
Tablo 25. Aile Hekimi Başına Düşen Nüfus, 2011 49
Tablo 26. Sağlık Kurumları, 2011 51
Tablo 27. Sağlık Kurumu Yatak Sayıları, 2011 51
Tablo 28. Sağlık Çalışan Sayıları, 2011 52
Tablo 29. Aydın ili Sağlık Göstergeleri, 2011 52
Tablo 30. Sivil Toplum Kuruluşu ve Üye Sayıları, 2012 53
Tablo 31. İstihdam ve İşgücü Göstergeleri, 2008-2010 54
Tablo 32. Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne Bağlı Sosyal Hizmet Kurumları ve Özel Kuruluşlar, 2011 55
Tablo 33. Aydın İlçeleri Nakdi Yardım Alan, Evlat Edinen Kişi ve Koruyucu Aile Sayısı, 2011 59

Tablo 34. Aydın Merkez Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı Tarafından Sağlanan Yardım Miktarı ve Verilen Kişi Sayısı, 2009-2011 59
Tablo 35. Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Toplam Nüfus, 2011 61
Tablo 36. Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan kişi sayısı, 2011 61
Tablo 37. Sosyal Güvenlik Kapsamında Aylık Alan Kişi Sayısı, 2011 61
Tablo 38. TR 32 Güney Ege Bölgesi'nde Sektörlerin GSKD'ye Katkıları (%), 2004-2008 62
Tablo 39. İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksleri ve Sıralamaları, 2011 63
Tablo 40. Aydın İli İşgücü Verileri, 2012 64
Tablo 41. TR32 Bölgesi Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Verileri, 2012 64
Tablo 42. Aydın İlindeki İşletmelerin Sektörel Dağılımı,2012 67
Tablo 43. Aydın İlinde Sektörlerin Açılan/Kapanan İşletme Oranları 68
Tablo 44. Adnan Menderes Üniversitesi Bilgileri 69
Tablo 45. Aydın İli İçin Öne Çıkan Sektör Analizi 72
Tablo 46. Meyve Üretiminde İlk 10 Ürün, 2011 77
Tablo 47. Aydın'da Üretimde Öne Çıkan Meyvelerde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (Kg/TL), 2007-2011 77
Tablo 48. Aydın'da Üretimde Öne Çıkan Sebzelerde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (Kg/TL) 2007-201178
Tablo 49. Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Üretiminde İlk 10 Ürün, 2011 79
Tablo 50. Aydın'da Üretimde Öne Çıkan Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünlerde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (Kg/TL), 2007-2011 80
Tablo 51. İldeki Örtü Altı Üretimde Öne Çıkan Sebzeler, 2010 81
Tablo 52. İldeki Örtü Altı Çilek Üretimi, 2010 81
Tablo 53. Aydın'daki Büyükbaş Hayvan Sayısı Ve Hayvansal Üretim, 2011 82
Tablo 54. Aydın'daki Küçükbaş Hayvan Sayısı Ve Hayvansal Üretim, 2011 82
Tablo 55. Aydın'daki Kümes Hayvanları Sayısı, 2011 83
Tablo 56. Aydın'daki Et Ve Yumurta Üretimi, 2009-2011 83
Tablo 57. Aydın Kesimhane Sayısı, 2002-2011 84
Tablo 58. Aydın'da Arıcılık, 2002-2011 84
Tablo 59. Aydın İli Organik Tarım Yapan Üretici Sayısı Ve Üretim Alanı, 2002-2011 85
Tablo 60. Aydın'daki Organik Hayvansal Üretim, 2011 86
Tablo 61. Aydın Tarım Sektöründe İhracat Değeri ($), 2007-2011 88
Tablo 62. Aydın İhracat Değerinin Türkiye İçindeki Payı (%), 2007-2011 89
Tablo 63. Aydın'da Bazı Tarımsal Alet ve Makine Sayısındaki Gelişmeler, 2001-2010 90
Tablo 64. Aydın Orman Köyü Sayısı Ve Nüfusu, 2011 91
Tablo 65. Üretimi Yapılan Odun Miktarı (m^3), 2009-2011 92
Tablo 66. Aydın'da Üretilen ve Dikilen Fidan Sayısı, Ağaçlandırılan Alan, 2009-2011 92
Tablo 67. Aydın'daki Orman Yangını Sayısı, ... 93
Tablo 68. Aydın İli Sanayi Bölgeleri Verileri, 2009-2011 94
Tablo 69. Aydın İli Sanayi İşletmeleri Sektörel ve Mekânsal Dağılım 94
Tablo 70. Aydın İli OSB'leri Verileri, 2009-2011 96
Tablo 71. Aydın İli Küçük Sanayi Siteleri Verileri 97
Tablo 72. Aydın İli İhracat Verileri, 2002-2011 98
Tablo 73: Kişi Başına Elektrik Tüketimi / Türkiye Elektrik Tüketimi içindeki Payı (%), 2000-2011 101
Tablo 74: Ekonomik Faaliyetlere (Alt Gruplarına Göre) Göre Elektrik Tüketimi (MWh), 2007-2011 102
Tablo 75: Ekonomik Faaliyetlere (Sektörlere Göre) Göre Elektrik Tüketimi, 2007-2011 102

Tablo 76: Aydın'ın Çevre İllerle ve TR32 Düzey 2 Bölgesi ile Elektrik Tüketimi Mukayeseli Tablosu, 2010 103
Tablo 77: Türkiye'de Elektrik Üretimine Uygun Sahalar ve Potansiyelleri, MTA 2008 104
Tablo 78: Aydın İlindeki Elektrik Üretim Santralleri ve Özellikleri 105
Tablo 79: İşletmedeki Barajlar Ve Hidroelektrik Santraller 105
Tablo 80: İşletmedeki Taşkın Koruma, Erozyon Ve Rusubat Kontrol Tesisleri 105
Tablo 81: İnşa Halindeki Taşkın Koruma, Erozyon ve Rusubat Kontrol Tesisleri 107
Tablo 82: Aydın'daki Santrallerin Sayısı, Kurulu Güçleri, Toplam Üretimleri, 2001-2011 111
Tablo 83: Enerji Kaynaklarına Göre Üretilen Elektrik Enerjisi, kWh 112
Tablo 84: Aydın İlindeki Elektrik Üretim Santralleri ve Özellikleri 112
Tablo 85. GSMH'sine Dolaysız Turizm Gelirleri En Fazla Katkı Yapan İlk 14 Ülke, Milyar $, 2006-2012 116
Tablo 86. Ocak-Aralık Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancı Turistlerin Milliyetlere Göre Dağılımı, İlk 10 Ülke, 2009-2011 117
Tablo 87. Turizm Yatırım Ve İşletme Belgeli Tesislerin Kapasiteleri, 2010 119
Tablo 88. Aydın İli Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Tesislerin Kapasiteleri ve İlçelere Dağılımı, 2011 120
Tablo 89. Belediye Belgeli Tesislerin İlçelere Dağılımı, 2011 120
Tablo 90. Aydın İli Turizm ve İşletme Belgeli Tesislerin Türlerine ve İlçelere Göre Dağılımı, 2011 121
Tablo 91. Yıllara Göre Ortalama Kalış Süresi Ve Doluluk Oranlarının, 2001-2010 122
Tablo 92. Tesislere Geliş Sayısı, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi Ve Doluluk Oranlarının Tesis Tür Ve Sınıflarına Göre Dağılımı, 2010 123
Tablo 93. İlçelere Göre Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının Dağılımı, 2010 123
Tablo 94. Ocak-Aralık Döneminde Ülkemize Gelen Turistlerin Milliyetlerine Göre Dağılımı-İlk 10 ülke, 2009-2011 124
Tablo 95. 2011 yılında (Ocak-Kasım) Aydın İlinde En Fazla Konaklayan Yabancı Turistlerin Milliyetlerine Göre Dağılımı, 2012 124
Tablo 96. Didim İlçesi Tesislerin Türlerine Göre Dağılımı, 2011 127
Tablo 97. Kuşadası İlçesi Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Tesislerin Türüne Göre Dağılımı 128
Tablo 98. Aydın Antik Kentleri ve Bulunduğu İlçeler 130
Tablo 99. Aydın Müzeler Listesi 131
Tablo 100. Aydın İlinde Bulunan Termal Tesisler 133
Tablo 101. Aydın Termal Tesis İstatistikleri, 2009 133
Tablo 102. Kuşadası Yolcu Limanına Uğrak Yapan Gemi Ve Yolcu Sayıları 135
Tablo 103.Aydın Marinalar Teknik Özellikleri 138
Tablo 104.İllere göre 2011 İhracat Gelirleri, $, 2011 143
Tablo 105. Aydın İhracatının Ürün Kalemlerine Göre Dağılımı, 2011 144
Tablo 106. Türkiye Maden ve Metaller İhracatında Gelire Göre İlk 10 Sıradaki İller, $, 2011 145
Tablo 107. Türkiye Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatında Gelire Göre İlk 10 İl, $, 2011 146
Tablo 108. Türkiye Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatında Gelire Göre İlk 13 İl, $, 2011 148
Tablo 109. Türkiye Taşıt Araçları ve Yan Sanayi İhracatında Gelire Göre İlk 13 İl, $, 2011 149
Tablo 110. Elektrik-Elektronik İhracatında Gelire Göre ilk 10 İl, $, 2011 150
Tablo 111. Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatında Gelire Göre İlk 16 İl, $, 2011 151
Tablo 112. Makina ve Aksamları İhracatında Gelire Göre İlk 19 İl, $, 2011 152
Tablo 113. Zeytin ve Zeytinyağı İhracatında Gelire Göre İlk 10 İl, $, 2011 153

Tablo 114. Aydın ilinden İhracat Gerçekleştirilen Ülkeler ve İhracat Miktarları, 2011 154
Tablo 115. İlçe Bazlı Taşımacılık ve Depoculuk Sektörüne ait İş Yeri ve Sigortalı Sayıları, Mart, 2010 156
Tablo 116. Aydın İli İçme ve Kullanma Suyu Kaynakları, 2012 158
Tablo 117. Kanalizasyon Şebekesi Ve Atıksu Arıtma Tesislerine İlişkin Bilgiler, 2010 161
Tablo 118. Aydın İli Atıksu Göstergeleri, 2011 162
Tablo 119. Aydın İli Kanalizasyonu Olmayan Belediyeler, 2012 162
Tablo 120. Aydın İl Düzeyinde Katı Atık Göstergeleri, 2011 164
Tablo 121. Birlik Düzeyinde Katı Atık Göstergeleri, 2011 165
Tablo 122. Atık Kompozisyonu, 2011 166
Tablo 123. Aydın ili SO_2 ve PM10 Yıllık Ortalama Değerleri Ve Değişim Oranı, 2001-2011 168
Tablo 124. Aydın ili SO2 ve PM1 Kış Sezonu Ortalama Değer, Değişim Oranı Değerleri, 2001-2011 . 169
Tablo 125. İller Arası Mesafeler 174
Tablo 126. Karayolları Ulaşım Ağı 175
Tablo 127. Aydın İli Demiryolu Uzunlukları Ve Durumu 176
Tablo 128. Demiryolları Yük Taşıma (Ton) Ve Gelir Miktarı (TL), 2000-2010 177
Tablo 129. Demiryolları Yolcu Taşıma Ve Gelir Miktarı (Tl), 2003-2010 177
Tablo 130. Tarihte Aydın'da Meydana Gelen Önemli Afetler 183
Tablo 131. Aydın İli Afet Yönetimi, 2001-2011 184

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Aydın İli Nüfus Piramidi 25
Şekil 2. Türkiye Nüfus Piramidi 25
Şekil 3. TR32 Bölgesi'nde İstihdamın Sektörel Dağılımı 64
Şekil 4. Aydın İli Sektörel İstihdam Dağılımı, 2012 65
Şekil 5. Aydın İli Yıllara Göre Kamu Yatırımları, 2012 66
Şekil 6. Aydın İli Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı, 2012 66
Şekil 7. Aydın İlinin Yıllara Göre Açılan/Kapanan İşletme Rakamları, 2012 68
Şekil 8. Aydın İli Yenilikçilik Rakamları 69
Şekil 9. Arazi Dağılımı, 2011 73
Şekil 10. Tarım Arazilerinin Dağılımı, 2011 74
Şekil 11. Sulanan Tarım Alanları, 2011 74
Şekil 12. Aydın Tarımsal Üretim Değeri (Bin TL), 2001-2010 74
Şekil 13. İldeki Kişi Başına Tarımsal Üretim Değerleri (TL), 2007-2010 75
Şekil 14. Kişi Başına Tarımsal Üretim Değerleri, 2010 75
Şekil 15. Aydın'daki Toplam Örtü Altı Sebze Ve Meyve Üretimi, Toplam Örtü Altı Alanı (Sol Eksen); Türkiye Ve Ege Bölgesi Üretimindeki Payı (Sağ Eksen) 80
Şekil 16. İldeki Niteliklerine Göre Örtü Altı Tarım Alanları (Dekar) 81
Şekil 17.Aydın'daki Büyükbaş Hayvancılık Süt Üretimi (Sol Eksen), Ege Bölgesi ve Türkiye Üretimindeki Payı (Sağ Eksen) 82
Şekil 18.Aydın'daki Küçükbaş Hayvancılık Süt Üretimi (Sol Eksen), Ege Bölgesi Ve Türkiye Üretimindeki Payı (Sağ Eksen) 83
Şekil 19.Aydın'daki Organik Bitkisel Üretim Ve Üretim Alanı (Sol Eksen), Ege Bölgesi Ve Türkiye Organik Bitkisel 85
Şekil 20. Aydın'da Organik Tarım Üretiminde İlk 10 Ürün, 2011, ... 85
Şekil 21. Aydın'da Kültür Balıkçılığı Üretim Miktarı (Ton), 2002-2010 86
Şekil 22. Aydın'da Avlanan Toplam Tatlı Su Ürünleri Miktarı (Ton), 2002-2010 87
Şekil 23. Mekanizasyon Düzeyi (1.000 Ha İşlenen Alana Düşen Traktör Sayısına Göre), 2001-2010 90
Şekil 24. Aydın'da Orman Köylerine Aktarılan Kaynak Miktarı (TL), 2001-2011 92
Şekil 25. Yıllara Göre Aydın İhracat Rakamları, 2004-2011 98
Şekil 26. İhracat Yapılan Sektörler 99
Şekil 27. Yıllara Göre İthalat Rakamları, 2004-2010 99
Şekil 28: Aydın İli Maden Haritası 114
Şekil 29. Turizm Sektörünün Tüm Dünyada GSMH'ya Beklenen Toplam Katkısı Ve Yaratacağı İstihdam, 2000-2022 115
Şekil 30. Türkiye Turist Harcamaları Ve Bu Harcamaların Dünya Turist Harcamalarına Oranı, Milyar TL, 2000-2022 117
Şekil 31. İllerin Yıllara Göre Turist Sayısı, Milyon Kişi, 2011 119
Şekil 32. Kuşadası Kurvaziyer Limanına Giriş Çıkış Sayıları, 1988-2010 136
Şekil 33. Toplam Deniz Araçları Giriş Çıkış Rakamları, 2012 137
Şekil 34. Türkiye İhracat Gelirleri, Milyar $, 2007-2011 142
Şekil 35. Yıllara göre Aydın İhracat Gelirleri, Milyon $, 2007-2011 144
Şekil 36. Atıksu Yönetimi Hizmetleri Çevresel Yatırım Harcamaları 163

Şekil 37. Yıllık Taşıt, Yolcu Ve Yük Miktarı, 2005-2010 175
Şekil 38. Bin Kişi Başına Düşen Özel Otomobil Sayısı, 2007-2010 175
Şekil 39. Kuşadası Limanı Kruvaziyer Gemi İstatistikleri, 2003-2010 178
Şekil 40. Kuşadası Limanı Kruvaziyer Yolcu İstatistikleri, 2003-2010 179
Şekil 41. Liman Başkanlıklarına Göre Kruvaziyer Gemi Ve Yolcu Dağılımı, 2010..... 179
Şekil 42. Türkiye deprem bölgeleri haritası..... 180
Şekil 43: Türkiye Yenilenmiş Diri Fay Haritası..... 181
Şekil 44. Aydın İli Deprem Haritası 182

GİRİŞ

Türkiye; 2012 yılında Cumhuriyetin 89. yılına, ekonomik açıdan güçlenmiş, jeopolitik önemini kanıtlamış, tüm dünya ülkeleri ile ilişkilerini güçlendirmiş ve uluslararası arenada söz sahibi bir konuma yükselmiştir. Türkiye son 10 yılda üretim çeşitliliğini, miktarını ve kalitesini artırarak ihracatını geliştirmiş, yeni istihdam alanları yaratarak işsizliğin geçmiş senelere oranla azalmasını sağlamıştır. Bu gelişmeler Türkiye'nin gelecek yıllar için daha umutlu olmasını ve dünya piyasalarında, ihracatta ve politik mecralarda daha güçlenmesinin beklentisini doğurmuştur.

Bu doğrultuda Cumhuriyetin 100. yılının kutlanacağı 2023 yılında ulaşılması istenen hedeflerin ele alındığı 2023 Türkiye Vizyonu açıklanmıştır. Bu belgede Türkiye'nin ekonomik ve sosyal alanlarda 2023 yılına kadar gerçekleştirmeyi planladığı hedeflerle birlikte bu hedeflerin nasıl gerçekleştirileceğine dair ipuçları bulunmaktadır. Bununla birlikte birçok kurum kendi alanı için 2023 vizyonunu çizmiştir ve böylece tarım, imalat sanayi, turizm ve hizmetler; üretim, pazarlama, ihracat ve birçok alanla ilgili Türkiye'nin 2023 vizyonu oluşturulmuştur. Böylelikle Türkiye yakın gelecek için hedefleri, bu hedeflere giden yollar ve nasıl bir yöntem izleneceği konusunda hazırlıklarını tamamlamış durumda, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı için çalışmalarına başlamıştır.

2023 ve Cumhuriyetin 100. Yılına giden bu yolda Türkiye'nin hedefleri ve alınması gereken yol belli iken yerelin bu hedeflere yapacağı katkılar da tartışılmaktadır. Düzey II Bölgelerinin ve illerin hangi sektörlerde hangi atılımları yapacağı, hangi katkılarda bulunacağı, hangi yöntemleri izleyeceği konusunda çalışmalar kısıtlı kalmıştır. Farklı çalışmalar yapılsa da bu çalışmalar arasında bir birliktelik ve ortaklık sağlanamamış; farklı yönlerden ele alınmıştır. Türkiye'nin 2023 vizyonu paralelinde yerelin, bu vizyona bulunacağı katkıları belirlemesi ve kendi hedeflerini yaratması bir gereklilik olmuştur.

Bu doğrultuda Aydın ili üzerine düşeni yaparak, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılına nasıl bir katkıda bulunacağı, gelecekte nasıl bir Aydın olmak istediği, gelecek nesillere hangi mirasları bırakmak istediği hakkında araştırma yapmak istemiş; Türkiye Vizyonu doğrultusunda kendi hedeflerini ve bu hedeflere giden yolda gerekli yöntemlerini belirleyerek önlemlerini almak istemiştir. Bu fikir 5449 sayılı 'Kalkınma Ajansları Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un da açıkladığı üzere yerel kalkınmanın, ulusal ve küresel kalkınma üzerindeki önemli etkilerinin sağlanması için ortaya atılmıştır.

Bu çalışma, Türkiye'nin yeni kamu anlayışı kapsamında ele alınarak, kamu idarelerinin misyon ve vizyonlarını oluşturmaları, stratejik amaç ve hedeflerini açıklamaları ve bu hedefleri daha önce belirlenmiş performans göstergeleri ile izleme ve değerlendirmeleri gerekliliği ile birlikte ele alınmıştır. Bu noktada başarının; hedeflerin gerçekleştirecek olan kurum ve kuruluşlar arasında kamu,

özel ve sivil kesimlerde gerekli işbirliğini ve bilinci oluşturmaktan geçtiği bilinmektedir. Bu doğrultuda hazırlıkların yerelde tüm kamu kurumları, özel sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği halinde, her kesimin ihtiyaçları ve beklentileri göz önüne alınarak yapılmasına özen gösterilmiştir.

STRATEJİK PLANLAMA VE ÖNEMİ

20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılda halen devam eden ulusal ve küresel düzlemde gözlenebilen, teknolojik, ekonomik, kültürel ve politik değişiklikler ve gelişimler tüm dünyayı etkisi altına almaktadır. Ülkeler bu güçlü dinamiklere uyum sağlamak ve olası krizlerle baş etmek için sağlam adımlar atmak zorundadırlar.

Stratejik Planlama bu noktada ortaya çıkmış ve ülkelerin/bölgelerin/illerin/kurum ve kuruluşların geçmiş ve mevcut durumlarından yola çıkmaktadır. Stratejik Plan, ülkelerin/bölgelerin/illerin/kurum ve kuruluşların güçlü ve zayıf yönleri ile zamanın getireceği fırsat ve tehditler doğrultusunda kendilerini tanımaları, halkın tüm kesimlerinin beklentilerinin belirlenerek gerçekçi bir yaklaşımla hedefler belirlenmesi, bu hedeflere ulaşılması için gerekli yöntemlerin açıklanması süreci olarak tanımlanmıştır.

Stratejik Planlama ilk aşamada;

- Misyon ve vizyona açıklık kazandırılması;
- Vizyonun içte ve dışta geniş bir kitle ile paylaşılması ve benimsenmesi;
- Güçlü ve zayıf yanların belirlenmesi,
- İç ve dış kaynakların belirlenmesi;
- Geleceğe ilişkin fırsat ve tehditlerin belirlenmesi;
- Yapılacak çalışmaların belirlenmesi ve benimsenmesini

sağlamaktadır.

Stratejik Planlama temelde dört soruya cevap aramaktadır. Bu dört soru Stratejik Planlama Süreci'nin aşamalarını oluşmaktadır. Bu sorular ve her aşamada planlama içerikleri aşağıdaki gibidir:

Sorular	Stratejik Plan Aşamaları	Planlama Aşamasında Yapılacaklar ve Dikkate Alınacaklar
Neredeyiz?	• Durum Analizi	• Paydaş Analizi • Mevcut Durum Analizi • Mevcut Plan ve Programlar
Nereye Ulaşmak İstiyoruz?	• Planlama	• Misyon • Vizyon • Stratejik amaç • Hedefler
Gitmek İstediğimiz Yere Nasıl	• Faaliyetler	• Faaliyet ve Projeler • Yöntemler

Ulaşabiliriz?		• İş Planları • Maliyetlendirme
Başarımızı Nasıl Takip Edip Değerlendirebiliriz?	• İzleme ve Değerlendirme	• Geri Besleme • Ölçme Yöntemleri • Performans Göstergeleri • Performans Yönetimi

Bu çerçevede Stratejik Planlama sonucunda;

- Gerçekçi,
- Kaliteli yönetimi sağlayacak,
- Toplumun tüm kesiminin katılımını sağlayan,
- Mevcut durum ışığında geleceğe dönük hedeflerin oluşturulduğu,
- Değişimin planlandığı,
- Mikro planlamanın yapıldığı,
- Teknolojik ve idari gelişmelere uyum sağlayacak her türlü yatırımı tanımlayan,
- Hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını izleyen,
- Hedeflerin performansını ölçmeyi sağlayan,

stratejik bir plan elde edilmiş olunur.

AYDIN İL STRATEJİK PLANI

Aydın İl Stratejik Planı, tüm bu stratejik planlama aşamaları ve gereklilikleri göz önüne alınarak, 2012 yılı başında çalışılmaya başlanmıştır. Planın her aşamasında öncelikli kural katılımcılık olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda her aşamada halkın her kesiminin fikir ve düşünceleri göz önüne alınmaya çalışılmıştır.

Aydın İl Stratejik Planı çalışmaları, **16 Şubat 2012** tarihinde Aydın Valiliği'nde yapılan toplantı ile başlatılmıştır. Bu toplantı Sayın Valimiz Kerem Al tarafından yönetilmiş, Adnan Menderes Üniversitesi öğretim üyeleri, Valilik İl Planlama ve Koordinasyon Müdürü Sn. Sabahattin Azazi, çeşitli sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve Güney Ege Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Mehmet Aydıner ve bazı uzmanlar katılım göstermişlerdir. Stratejik Plan sürecinin aşamaları ve gerçekleştirilmeleri konuları tartışılmıştır. Toplantıda Aydın'ın hangi yönlerden ele alınması gerektiği, halkın ve kurum/ kuruluşların beklentileri, Türkiye 2023 Vizyonu'na Aydın'ın nasıl katkı sağlayabileceğinin araştırılması gerekliliği ele alınmıştır. Toplantı sonucunda plan sürecinin deneyim ve insan kaynakları açısından Güney Ege Kalkınma Ajansı tarafından gerçekleştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

1. HAZIRLIK AŞAMASI

Bu noktadan sonra planın hangi aşamalarının, hangi tarihlerde ve kimler tarafından, nasıl gerçekleştirileceğini ayrıntılı açıklayan bir İş Planı çıkarılmıştır. İş Planı; plan sürecinin kontrolünü sağlamakla birlikte Plan Ekibi'nin ihtiyaçlarının tespitini yapmaktadır.

Daha sonra hazırlık aşamasının en önemli kısmını oluşturan planın sahiplenilmesi, kurum ve kişiler arasındaki işbirliğinin sağlanması gerekliliği doğmuştur. Stratejik Planın duyurusunun yapılması, sahiplenilmesi, katılımcılığın sağlanması adına tüm kurum ve kuruluşlara Valilik tarafından bilgilendirme yazısı gönderilmiştir. Daha sonra ilk büyük basın toplantısı ve Arama konferansı olan **Aydın 2023 Toplantısı** gerçekleştirilmiştir.

31 Mart 2012 tarihinde; Aydın Valisi, Aydın ili milletvekilleri, Belediye Başkanı, Aydın İli kamu kurum ve kuruluşlarının müdürleri, Aydın ili özel sektör temsilcileri ve önde gelenleri, Aydın ili sivil toplum kuruluşları temsilcileri, Aydın ilçelerinin belediye başkanları ve kaymakamları gibi önde gelen kişilerin katıldığı ve Prof. Dr. Emre Alkin'in yönettiği bir Arama konferansı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantı ile hem ulusal ve yerel basın aracılığı ile Stratejik Planının duyurusu, hem katılım göstererek önde gelen kurum ve kuruluşların planı sahiplenmesi, hem de katılımcıların konferans sırasında fikir ve görüşleri alınarak plana katkıda bulunmaları sağlanmıştır. Ayrıca toplantıda Aydın'ın 2023 Vizyonu belirlenmiştir. Bu toplantı sonuçları rapor haline getirilerek hem kamuoyuna sunulmuş hem de Stratejik Plana önemli bir girdi olmuştur.

2. MEVCUT DURUM ANALİZİ

Aydın 2023 Toplantısı ile önemli ve büyük bir adım alan Stratejik Planlama sürecinin mevcut durum analiz süreci başlamıştır. Öncelikle ilişki ve işbirliği içinde bulunulacak kurum/kuruluş/ kişi, özel sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin belirlendiği bir Paydaş Analizi gerçekleştirilmiştir.

Ulusal ve bölgesel olmak üzere tüm strateji belgeleri ve öncelikleri incelenmiştir. Aydın'ın gelecekteki gelişiminin bu paralellikte ele alınmasına özen gösterilmiştir.

Mevcut Durum analizi süreci başında gerekli tüm istatistiksel verilerin tespiti yapılmış, bunların alınacağı kurumlar belirlenmiş ve resmi yollarla taleplerde bulunularak verilerin elde edilmesi sağlanmıştır. Bu süreçte sektörel ve ekonomik araştırmalar ile birlikte Aydın'ın tüm ilçelerinde sürdürülen ilçe GZFT toplantıları da devam ettirilmiştir. İlçe GZFT Toplantılarının raporları kamuoyuna sunulmuş ve Stratejik Plan için önemli girdiler oluşturmuştur. Aydın'da çeşitli sektörel toplantılar gerçekleştirilmiş, böylece noktasal tespitler yapılmış, somut hedeflerin belirlenmesi için önemli adımlar atılmıştır. Tüm bu çalışmaların birleştirilmesi ve entegre edilmesi sonucunda Aydın İl Mevcut Durum Analizi elde edilmiştir.

Bu analizin içinde Aydın ekonomisi tüm bileşenleri ile birlikte ele alınmakla kalmamış tüm boyutları da irdelenmiştir. Böylece tüm ilçe ve beldeler bazında incelemeler yapılmış, tüm mevcut ve potansiyel barındıran sektörler araştırılarak analize dâhil edilmiştir. Mevcut Durum Analizi'nin envanter niteliğinden çok; ulusal planlarla paralelliği ön planda olan, ekonomik ve sosyokültürel dinamikleri ve öncelikleri ele alan bir belge niteliğini taşımasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda üst Ulusal Ölçekli Plan ve Hedefler incelenerek bu doğrultuda analizler gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

3. PLAN AŞAMASI

Mevcut Durum Analizi'nin Valilik'e sunulmasının ardından Stratejik Plan ve hedefler kısmı için çalışmalar başlatılmıştır. Fakat bu aşamada katılımcılığın en doruk kısmına ulaşılması ve halkın tüm kesimlerinin bu sürece dâhil edilmesi büyük önem arz etmiştir. Bu doğrultuda Plan Ekibi'nin uzun araştırmaları sonucunda belirlenen 'Aydın Gelişme Eksenleri' için ayrı ayrı sektörel toplantılar gerçekleştirilmiş ve tüm temsilcilerin fiilen bu süreçte yer alması sağlanmıştır. Bu çalışmalar yapılırken hazırlanan dokümanın raflarda kalmaması ve hayata geçirilen, takip edilip izlenen bir plan olmasının sağlanması fikri unutulmamış ve uygulanabilir bir plan olması sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun için en önemli noktanın işbirliği sağlamak olduğu her fırsatta katılımcılara hatırlatılarak konulan hedeflerde kimlerin, hangi kuruluşların, ne gibi katkı sağlayacağı maliyetlendirmeler ile birlikte açığa çıkartılmaya çalışılmıştır. Strateji ve hedeflerin belirlenmesi esnasında bu hedeflerin gerçekleştirilmesinin kontrolü ve Aydın'ın geleceğinin, gelişmesinin ve kalkınmasının izlenmesi ve değerlendirilmesi için 'Performans Göstergeleri' de oluşturulmuştur.

Yapılan sektörel ve Gelişme Ekseni temelinde toplantılar dışında bazı kurum ve kuruluşlarla ayrı toplantılar düzenlenerek koyulan strateji ve hedeflerin, performans göstergelerinin ayrıntılı tartışılması ve gerçekçi olması için azami özen gösterilmiştir.

Yapılan tüm bu zorlu çalışmaların sonuçlarının birleştirilmesi ve entegrasyonu Plan Ekibi tarafından yapılmış ve onay için Valilik makamına sunulmuştur.

4. İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Strateji ve hedeflerin belirlenmesi esnasında bu hedeflerin gerçekleştirilmesinin kontrolü ve Aydın'ın geleceğinin, gelişmesinin ve kalkınmasının izlenmesi ve değerlendirilmesi için 'Performans Göstergeleri' de oluşturulduğu belirtilmişti. Bunlar yine katılımcılık ve Planlama Ekibi'nin düzenlemeleri ile elde edilmiştir. Bu performans göstergeleri Valilik tarafından izlenmek sureti ile plan ve stratejilerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin kontörlünü de sağlayacaktır.

Süreç	Gerçekleştirilenler	Tarihler
Hazırlık Süreci	➢ Plan Ekibi'nin oluşturulması ➢ Kurum/kuruluşlara duyurunun yapılması ➢ İl basın toplantısı	➢ 1 Şubat- 31 Mart

	➢ Arama Konferansı ➢ Vizyonun oluşturulması ➢ İhtiyaç tespiti ➢ İş Planı'nın yapılması	
Mevcut Durum Analizi	➢ Paydaş Analizi ➢ Üst Planların incelenmesi ➢ Sektörel toplantıların gerçekleştirilmesi ➢ Her ilçede (17) İlçe GZFT Toplantısı'nın gerçekleştirilmesi ➢ Sektörel ve sosyokültürel araştırmaların gerçekleştirilmesi ➢ Çalışmaların birleştirilmesi ve entegrasyonu ➢ Valilik'e sunuş ve onay alınması	➢ 1 Nisan- 31 Haziran
Plan Süreci	➢ Gelişme Eksenlerinin belirlenmesi ➢ Eksenler ve sektörler bazında strateji ve hedef belirleme toplantılarının gerçekleştirilmesi ➢ Strateji ve hedefler için performans ölçütü belirlenmesi ➢ Faaliyet ve projelerin belirlenmesi ➢ Faaliyet ve projelerin gerçekleştirecek kurum ve kuruluşlar tarafından maliyetlendirilmesi ➢ Planın birleştirilmesi ve entegrasyonu ➢ Valilik'e sunuş ve onay alınması	➢ 1 Temmuz- 28 Eylül
İzleme ve Değerlendirme Süreci	➢ Faaliyet ve projelerin uygulamaya geçmesi ➢ Faaliyet ve projelerin izlenmesi ve veri toplanması ➢ Toplanan veriler aracılığı ile planın izlenmesi ve değerlendirilmesi ➢ Gerekli durumlarda planda revizyona gidilmesi	➢ 28 Eylül- 2023 yılına değin süreç devam edecektir.

MEVCUT DURUM ANALİZİ

SOSYAL YAPI

1. NÜFUS

a. İl ve İlçelerin Nüfusu

Aydın ili 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 999.163 nüfusa sahiptir ve bu rakama göre Türkiye nüfusunun % 1,33'ünü barındırmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü üzere, il nüfusunun 399.190'ı belde ve köylerde, 599.973'ü ise il ve ilçe merkezlerinde ikamet etmektedir. Buna göre Aydın ili nüfusunun % 60'ı il ve ilçe merkezlerinde, % 40'ı ise belde ve köylerde yaşamaktadır. Bunun yanı sıra nüfus cinsiyet yapısı açısından incelendiğinde, 499.194 erkek nüfus, 499.969 kadın nüfus bulunmaktadır ve nüfusun eşit oranlarda dağılım gösterdiği dikkat çekmektedir.

Tablo 1. Aydın İli İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusu, 2011

İl/İlçe merkezi			Belde/Köy			Toplam		
Toplam	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
599.973	299.320	300.653	399.190	199.874	199.316	999.163	499.194	499.969

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları, Yerleşim Yeri Nüfusları

Aydın İli İlçe nüfusları incelendiğinde, ilin Merkez ilçesinin (255.292) nüfusu en yüksek ilçe olduğu, Merkez ilçeyi Nazilli (146.624), Söke(115.692) ve Kuşadası (88.464) ilçelerinin izlediği görülmektedir. Söke ilçesinin aynı zamanda yüzölçümü en fazla olan ilçe (988 km2) olduğu dikkat çekmektedir. İlin en az nüfusu barındıran ilçesi ise 11.958 nüfuslu Karpuzlu ilçesidir. Buharkent (12.461), Yenipazar (13.078), Karacasu (20.074), Sultanhisar (21.093) da ilin düşük nüfuslu yerleşim merkezleri olarak göze çarpmaktadır. Aynı zamanda ilçenin yüzölçümü bakımından en küçük ilçesinin de Buharkent (102 km2) ilçesi olduğu görülmektedir.

İlin toplam şehirleşme oranı % 60 civarındayken bu oran ilçelere göre farklılıklar sergilemektedir. Örneğin Merkez (% 74,8), Didim (% 79,2), Kuşadası (% 77,1), Nazilli (% 75,2) ilçelerinde şehirleşme oranı % 70'in üzerinde değerler alırken Karpuzlu (% 17), Koçarlı (% 25,2), Kuyucak (% 26,4), Bozdoğan (% 27,6) ilçelerinde % 28'in altında kalmaktadır. Ancak genel şehirleşme oranları incelendiğinde, ilçelerin kırsal nüfusunun şehir nüfusundan daha yoğun olduğu görülmektedir.

Tablo 2. İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi Ve Belde/Köy Nüfusu, 2011

	İl/İlçe merkezi			Belde/Köy			Toplam			Şehir nüfusu oranı
Aydın	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	
Merkez	**191.037**	95.859	95.178	**64.255**	32.074	32.181	**255.292**	127.933	127.359	**74,8**
Bozdoğan	**9.788**	4.856	4.932	**25.557**	12.934	12.623	**35.345**	17.790	17.555	**27,6**

Buharkent	**6.814**	3.234	3.580	**5.647**	2.823	2.824	**12.461**	6.057	6.404	**54,6**
Çine	**20.285**	10.027	10.258	**31.882**	15.995	15.887	**52.167**	26.022	26.145	**38,8**
Didim	**46.571**	23.946	22.625	**12.181**	6.243	5.938	**58.752**	30.189	28.563	**79,2**
Germencik	**12.669**	6.186	6.483	**30.355**	15.063	15.292	**43.024**	21.249	21.775	**29,4**
İncirliova	**20.291**	10.174	10.117	**23.784**	11.830	11.954	**44.075**	22.004	22.071	**46,0**
Karacasu	**6.191**	3.073	3.118	**13.883**	6.887	6.996	**20.074**	9.960	10.114	**30,8**
Karpuzlu	**2.043**	1.028	1.015	**9.915**	4.946	4.969	**11.958**	5.974	5.984	**17**
Koçarlı	**6.338**	3.117	3.221	**18.771**	9.370	9.401	**25.109**	12.487	12.622	**25,2**
Köşk	**9.950**	4.959	4.991	**17.281**	8.815	8.466	**27.231**	13.774	13.457	**36,5**
Kuşadası	**68.225**	34.540	33.685	**20.239**	10.291	9.948	**88.464**	44.831	43.633	**77,1**
Kuyucak	**7.593**	3.635	3.958	**21.131**	10.453	10.678	**28.724**	14.088	14.636	**26,4**
Nazilli	**110.401**	53.925	56.476	**36.223**	18.069	18.154	**146.624**	71.994	74.630	**75,2**
Söke	**69.446**	34.748	34.698	**46.246**	23.301	22.945	**115.692**	58.049	57.643	**60**
Sultanhisar	**6.037**	3.025	3.012	**15.056**	7.414	7.642	**21.093**	10.439	10.654	**28,6**
Yenipazar	**6.294**	2.988	3.306	**6.784**	3.366	3.418	**13.078**	6.354	6.724	**48,1**
Toplam	**599.973**	**299.320**	**300.653**	**399.190**	**199.874**	**199.316**	**999.163**	**499.194**	**499.969**	**60**

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları, Yerleşim Yeri Nüfusları

b. Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Nüfusun yaş grupları ve cinsiyete göre dağılımını dikkate aldığımızda, Aydın ilinde toplam çocuk nüfusu genel nüfusun % 20'ini, yetişkin nüfus % 69'unu ve yaşlı nüfus ise % 9,9'unu oluşturmaktadır. Bu durumu Türkiye geneli ile karşılaştırdığımızda, yaşlı nüfus oranı (% 7,3) ve yetişkin nüfus oranı (% 67,3) Türkiye genelinden daha yüksek olmakla birlikte, çocuk nüfus oranı (% 25,2) Türkiye genelinden düşüktür. Yetişkin nüfus oranının Türkiye ortalamasından yüksek olması, ilin aktif nüfus açısından daha kalabalık olduğunu ve mevcut potansiyel iş gücünün Türkiye ortalamasından yüksek olduğunu göstermektedir.

Yaşlı nüfus oranının da Türkiye ortalamasından yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum ise ilin ölüm oranının Türkiye ortalamasından daha düşük, ortalama yaşam süresinin de ortalamadan yüksek olduğunu göstermektedir. Tüm bu oranların Türkiye ortalamasından daha gelişmiş bir seviyede olmasının yanı sıra, gelişmiş ülkelerin karakteristiği olan oranlara yaklaştığı da göze çarpmaktadır.

Tablo 3. İl Nüfusunun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2011)

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın	Yaş Grubu	Nüfusa Oranı
0-4	64.555	33.152	31.403	204.651	% 20,48224
5-9	64.509	33.181	31.328		
10-14	75.587	38.710	36.877		

15-19	76.251	38.908	37.343	689.051	% 68,96282
20-24	74.174	36.905	37.269		
25-29	75.178	38.755	36.423		
30-34	78.591	39.842	38.749		
35-39	72.949	36.594	36.355		
40-44	68.865	34.965	33.900		
45-49	71.704	36.326	35.378		
50-54	66.039	33.284	32.755		
55-59	59.810	29.944	29.866		
60-64	45.490	22.294	23.196		
65-69	34.029	16.217	17.812	98.819	% 9,890178
70-74	27.838	12.709	15.129		
75-79	22.857	9.956	12.901		
80-84	14.095	5.321	8.774		
85-89	5.342	1.823	3.519		
90+	1.300	308	992		
Toplam	**999.163**	**499.194**	**499.969**		

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları, 2011

Şekil 1'deki Aydın ili Nüfus Piramidi incelendiğinde, Aydın'da son 10 yılda doğurganlık hızının önceki yıllara oranla net bir biçimde düştüğü gözlenebilmektedir. Şekil 2'de yer alan Türkiye Nüfus Piramidiyle karşılaştırıldığında, Aydın'da doğurganlık hızının Türkiye ortalamasında göre daha düşük seviyelerde olduğu, yetişkin nüfusun Türkiye ortalamasına göre daha yüksek olduğu ve yaşlı nüfus oranının da daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm bu veriler birlikte incelendiğinde, Aydın ilinin Türkiye ortalamasına göre daha yaşlı bir nüfus yapısına sahip olduğunu söylemek mümkündür. 65 yaş üstü nüfus, iş gücüne katılmadığı için bağımlı nüfus olarak adlandırılmaktadır. Nüfusun yaşlanması bir yandan yaşam süresinin uzadığını gösterirken diğer yandan toplumdaki yaş bağımlılık oranının yükselmesine neden olmaktadır. Bu durumda toplumda yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte yaşlılara yönelik uygulamaların iyileştirilmesi ve artan ihtiyaç doğrultusunda sosyal altyapının geliştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye genelinde gerçekleşen doğurganlık hızındaki düşüş Aydın'da daha belirgin biçimde gözlenmektedir ve özellikle son 10 yılda gerçekleşen düşüş dikkat çekmektedir. Böylece ilin kaba nüfus artış hızında belirgin bir düşüş gerçekleşmektedir. Ancak doğurganlık hızının düşmesiyle azalan nüfus artış hızı, Aydın ilinin aldığı yoğun göç sebebiyle dengelenmektedir.

Bir diğer yandan, nüfus piramidi şekil itibariyle incelendiğinde, "arı kovanı" piramidi olduğu gözlenmektedir. Bu yapıdaki nüfus piramidine sahip nüfuslarda doğum ve ölüm oranları düşük, tabandaki ve orta kesimde yer alan nüfus kesimlerinin eşit olduğu ve gelişmiş sanayi toplumlarının

sahip olduğu yapıya sahip nüfuslar olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte doğum oranlarında yaşanan ani düşüş de gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşmektedir.

Şekil 1. Aydın İli Nüfus Piramidi

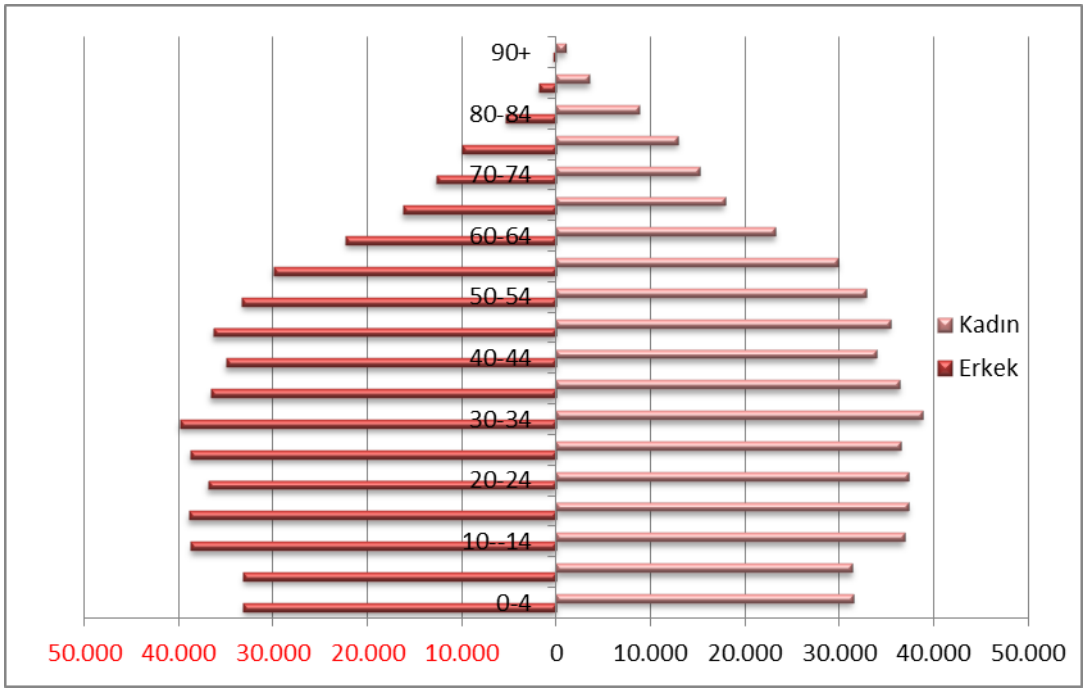

Şekil 2. Türkiye Nüfus Piramidi

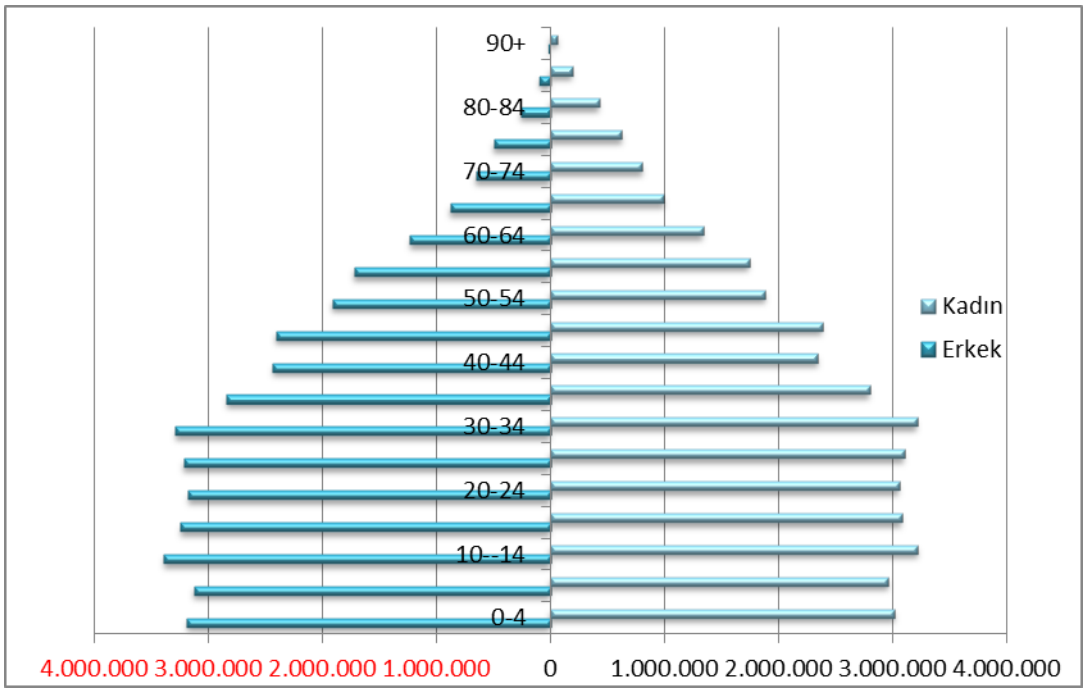

c. Nüfus Göstergeleri

Nüfus Yoğunluğu

YIL	Nüfus Yoğunluğu
2007	121
2008	123
2009	125
2010	126
2011	127
TR 2011	**97**

Nüfus yoğunluğu 1 kilometrekarelik bir alanda yaşayan insan sayısını ifade etmektedir. Aydın ilinin nüfus yoğunluğu 2011 yılı değeri 127'dir. 2007-2011 yılları arasındaki elde ettiğimiz verilere dayanarak nüfus yoğunluğunun düzenli olarak artış sergilediği gözlenmektedir. Bunun yanı sıra nüfus yoğunluğunun yüksekliği dikkat çekmektedir. Türkiye geneli nüfus yoğunluğu 97 iken Aydın ili nüfus yoğunluğu 127'dir. Aydın tüm iler arasında nüfus yoğunluğu en fazla olan 17. ildir.

Yıllık Nüfus Artış Hızı

YIL	Yıllık Nüfus Artış Hızı (Binde)
2007	-
2008	19,38
2009	14,04
2010	10,88
2011	9,35
TR 2011	**13,49**

Nüfusun 1 yıl içerisinde göstermiş olduğu değişimi ifade eden yıllık nüfus artış hızı aynı zamanda nüfusun eğitim düzeyi, kültürel seviyesi ve ekonomik durumu hakkında bir çeşit gösterge niteliği taşımaktadır. Eğitim ve kültürel düzeyin geri olduğu ekonomik durumun kırsal üretime bağlı olduğu bölgelerde yıllık nüfus artış hızının yüksek değerler aldığı bilinmektedir. Gelişmiş ülkelerin yıllık nüfus artış hızları % 0-1 arasında değerler almaktadır. Bu yönden değerlendirildiğinde, Aydın'ın yıllık nüfus artış hızlarının son 2 yıldır gelişmiş ülkeler seviyesine indiği gözlenmektedir. Türkiye genelinde ise bu değer binde 13,5 seviyelerindedir.

Yaş Bağımlılık Oranı

YIL	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı
2007	46,46
2008	45,68
2009	45,36
2010	45,21
2011	45,01
TR 2011	**48,42**

Yaş bağımlılık oranı, aktif nüfus olarak nitelenen 15-64 yaş arası her 100 kişinin bakmakla yükümlü olduğu çocuk ve yaşlı nüfus sayısını ifade etmektedir. Bir bölgede yaş bağımlılık oranının yüksek olması, kalkınmayı olumsuz yönde etkilemektedir. Gelişmiş ülkelerde yaş bağımlılık oranları % 50'ler seviyesindedir. Aydın ili yaş bağımlılık oranları incelendiğinde 2007'den bugüne düşüş gösterdiği görülmektedir, aynı zamanda bu oranının % 50'nin altında olduğu dikkat çekmektedir. 2011 yılı yaş bağımlılık oranı ise % 45'dir.

YIL	Cinsiyet oranı (%)
2007	100
2008	99,87
2009	100,11
2010	100,17
2011	99,84
TR 2011	**100,92**

Cinsiyet Oranı

Cinsiyet oranı erkek nüfus ve kadın nüfus oranı olarak ifade edilmektedir. Aydın ili için nüfusun cinsiyete göre dağılımına bakıldığında erkek ve kadın nüfusunun birbirine yakın değerlerde olduğunu gözlenmektedir. Aydın nüfusu cinsiyet oranlarının 2007-2011 yılları arasında aldığı değerler % 100 civarındadır.

Kaba Doğum Hızı

YIL	Kaba Doğum Hızı (Binde)
2009	13,9
2010	12,8
2011	12,3
TR 2011	**17**

Belirli bir alanda her 1000 kişilik nüfus başına o yıl içerisinde gerçekleşen doğum sayısını ifade etmektedir. Kaba doğum hızı, tıpkı yıllık nüfus artış hızı gibi nüfusun gelişmişlik düzeyiyle ilgili önemli bir göstergedir. Aydın ili kaba doğum hızı, Türkiye genelinden düşük değerler almaktadır aynı zamanda 2009-2011 yılları arasında da düşüş göstermeye devam ettiği gözlenmektedir. Bu durum Aydın'da yıllık nüfus artış hızının düşme eğiliminde olduğunu göstermektedir ve toplam çocuk nüfusu oranının Türkiye ortalamasından düşük olmasının nedenini açıklamaktadır.

Şehirleşme Oranı

YIL	Şehirleşme oranı (%)
2007	56,68
2008	57,66
2009	58,61
2010	59,46
2011	60,05
TR 2011	**76,8**

Aydın ili toplam şehir nüfusunun köy nüfusuna oranı % 60'dır. İl nüfusunun 399.190'ı belde ve köylerde, 599.973'ü ise il ve ilçe merkezlerinde ikamet etmektedir. Türkiye genelinde şehirleşme oranı % 76,8 iken, bölgenin şehir nüfusu oranı bu orandan düşük kalmaktadır. 2007-2011 yılları arasındaki şehirleşme oranı değişimi incelendiğinde kırsal nüfus oranının azaldığı, kentleşmenin arttığı görülmektedir.

Nüfusun Kayıtlı Olduğu İl

Aydın ili 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 999.163 nüfusa sahiptir. Bu nüfusun 693.976 kişisi Aydın İli nüfusuna kayıtlı olduğu görülmektedir. Buna göre il nüfusunun % 30,5'i farklı bir ilin nüfusuna kayıtlıdır. Aydın İli dışında Denizli (20.496), İzmir (18.081), Ağrı (17.884), Bitlis (15.239), Konya (13.579), Muş (13.526), Afyon (11.977), Erzurum (10.420), Muğla (10.205), Siirt (9.217), Manisa (7.367) illeri nüfusuna kayıtlı nüfusun yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bu rakamlara göre, Aydın İline gerçekleşen göçün bir kısmı çevre iller olan İzmir ve Denizli'den olduğu, bu iller

dışında yoğunlukla Doğu illerinden göç aldığı dikkat çekmektedir. Ağrı, Bitlis, Muş, Siirt, Konya, Erzurum en yoğun göç aldığı iller arasında bulunmaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere, Aydın ili nüfusunun % 30'u farklı bir ilin nüfusuna kayıtlıdır ve bu nüfusun çoğunluğunu Doğu illerinden göçle gelen nüfus oluşturmaktadır. Aydın ilinde turizm ve tarımın öncelikli ve gelişmiş sektörler olması sebebiyle bu sektörlerde çalışmaya yönelik ile önemli göçler gerçekleşmektedir. İl Merkezi dışında ilçelerde de buraya göç eden nüfus dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, ilin hassas noktalarından biri olan, göç eden nüfusa yönelik politikalar geliştirilerek sosyal uyum ve entegrasyonlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Tablo 4. Aydın İli Nüfusunun Kayıtlı Olduğu İller, 2011

Aydın	Denizli	İzmir	Ağrı	Bitlis	Konya	Muş	Afyon	Erzurum	Muğla	Siirt	Manisa
693.976	20.496	18.081	17.884	15.239	13.579	13.526	11.977	10.420	10.205	9.217	7.367

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları, Nüfusa Kayıtlı Olunan İl

İlin aldığı büyük göçün yanı sıra önemli ölçüde nitelikli göç verdiğini söylemek mümkündür. Aydın ili nüfusuna kayıtlı toplam 903.598 kişinin 693.976 kişisi Aydın 'da ikamet etmektedir. Bunun dışında Aydın ilinden çoğunlukla çevre illere ve İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlere göç gerçekleştiği gözlenmektedir. Aydın ilinin en fazla göç verdiği illerin başında İzmir (84.879) gelmektedir ve bunu İstanbul (25.157), Muğla (23.203) , Denizli (15.315), Ankara(10.534), Antalya (6.482), Manisa (4.712), Bursa (3.646), Balıkesir (2.844), Kocaeli (2.297) izlemektedir.

Tablo 5. Aydın İli Nüfusuna Kayıtlı Nüfusun İkamet Ettiği İller, 2011

Aydın	İzmir	İstanbul	Muğla	Denizli	Ankara	Antalya	Manisa	Bursa	Balıkesir	Kocaeli
693.976	84.879	25.157	23.203	15.315	10.534	6.482	4.712	3.646	2.844	2.297

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları, Nüfusa Kayıtlı Olunan İl

d. Demografik Göstergeler

YIL	Kaba intihar hızı (%000)	Türkiye
2007	5,85	3,98
2008	6,79	3,96
2009	8,47	4,03
2010	7,63	4,02

Kaba intihar hızı, bir yıl içerisinde her bin nüfus başına düşen intihar sayısını ifade etmektedir. Aydın ili kaba intihar hızı 2010 yılında yüz binde 7,63 olarak gerçekleşmiştir ve Türkiye iller sıralamasında Tunceli (16,31), Karaman (8,2) ve Iğdır'ın (8,17) ardından 4. sırada yer almaktadır. Türkiye genelinde ise bu oranın 2010 yılında yüz binde 4,02 olduğu görülmektedir. Bu rakamlara göre Aydın'da intihar hızının oldukça yüksek bir seviyede olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda, intihar hızının yüksekliğinin sebebi araştırılmalı, önlenmesine yönelik önlemler alınmalı ve sosyal hizmetler ile aile hizmetleri geliştirilerek daha fazla kişiye ulaşılması sağlanmalıdır. Bu konu, Sosyal Hizmetler bölümünde ayrıntılı olarak işlenecektir.

YIL	Kaba evlenme hızı (%0)	Türkiye
2007	8,88	9,09
2008	8,53	9,03
2009	7,68	8,23
2010	7,66	7,98

Kaba evlenme hızı, bir yıl içerisinde gerçekleşen tüm evlenmelerin toplam nüfusa oranını göstermektedir. Aydın ili, 2010 yılında binde 7,66 olan kaba evlenme hızı ile Türkiye ortalamasında yakın bir durum sergilemektedir. Ancak 2007-2010 yılları arasındaki değişim incelendiğinde evlenme hızında bir düşüş gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Ancak Türkiye genelinde de 2007-2010 yılları arasında düşüş yaşandığı görülmektedir.

YIL	Kaba boşanma hızı (%0)	Türkiye
2007	1,78	1,34
2008	1,93	1,4
2009	2,16	1,59
2010	2,17	1,62

Kaba Boşanma hızı, o yıl içerisinde gerçekleşen boşanmaların toplam nüfusa oranını göstermektedir. 2007-2010 yılları arası oranlar incelendiğinde, Aydın ili boşanma hızının tüm yıllarda Türkiye ortalaması üzerinde değerle aldığı görülmektedir. Ancak özellikle son iki yılda boşanma oranlarındaki artış dikkat çekmektedir. 2010 yılında, tüm şehirler arasında Aydın ili 2,17 boşanma oranı ile 10. sırada yer almaktadır.

2. EĞİTİM

a. Okuryazar Nüfus Oranı

Ülke ve bölgelerin gelişmişlik durumları incelendiğinde, bu durumun o bölgede yaşayan insanların eğitim düzeyleriyle doğrudan bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Eğitim, toplumlarda gelişmenin temel araçları olan bilgi ve teknolojinin üretilmesini, nitelikli iş gücünün oluşmasını ve sosyal kalkınmayı sağlayan temel dinamiktir.

Okuryazar nüfus oranı, bir bölgenin eğitim düzeyinin birincil ve en önemli göstergesidir. Aydın ili nüfusu okuma yazma durumu açısından değerlendirildiğinde % 94 genel nüfus okuma yazma oranı ile Türkiye ortalamasının (% 92,3) üzerinde değerler almaktadır. Türkiye geneli tüm iller arasındaki değerlendirmeye göre de Aydın İli okuma yazma oranı en yüksek 20. il olarak ön plana çıkmaktadır.

Aynı zamanda bir bölgenin gelişmişlik düzeyiyle ilgili ipuçları veren kriterlerin başında gelen kadın nüfus okuma yazma oranları açısından Aydın ili incelendiğinde de % 91,1'lik oranla % 89,3 olan Türkiye ortalamasından yüksek değerler aldığı görülmektedir. Türkiye geneli tüm iller arasındaki değerlendirmeye göre ise Aydın İli kadın nüfus okuma yazma oranı en yüksek 24. il olarak yerini almaktadır.

Bu bakımdan hem Türkiye genel nüfus hem kadın nüfusu okuryazarlık oranı açısından Aydın ili Türkiye ortalamasından yüksek değerler alsa da Türkiye sıralamasında daha üst sıralarda yer alması açısından toplumsal gelişme araçlarından en önemlisi olan okuma yazma konusundan kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilmesi gerekliliği görülmüştür.

Tablo 6. Aydın il bazında Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+ Yaş), 2011

	Okuma yazma durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Okuma Yazma Oranı (%)	Kadın Okuma Yazma Oranı (%)
Aydın	Okuma yazma bilmeyen	41.627	6.760	34.867	**94**	**91,1**
	Okuma yazma bilen	861.780	443.044	418.736		
	Bilinmeyen	12.709	7.039	5.670		
	Toplam	**916.116**	**456.843**	**459.273**		
Türkiye	Okuma yazma bilmeyen	3.171.270	553.704	2.617.566	**92,3**	**89,3**
	Okuma yazma bilen	61.889.739	32.013.033	29.876.706		
	Bilinmeyen	1.984.626	1.035.890	948.736		
	Toplam	**67.045.635**	**33.602.627**	**33.443.008**		

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları, Eğitim Durumu İstatistikleri

Aydın İli okuryazar nüfus durumu ilçeler bazında incelendiğinde daha belirgin ve çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Tablo 7'de görülebildiği üzere ilin 17 ilçesinin 6'sında (Bozdoğan, Didim, İncirliova, Karpuzlu, Karacasu ve Koçarlı) genel nüfus okuryazarlık oranları Türkiye ortalamasından düşüktür.

Bir diğer yandan, daha önce de belirtildiği üzere kadın nüfus okuma yazma oranları da gelişmişlik seviyesi açısından büyük önem taşımaktadır. Aydın ilçeleri bu açıdan incelendiğinde, pek çok ilçede kadın okuma yazma oranlarının Türkiye ortalamasından düşük olduğu dikkat çekmektedir. Bozdoğan (% 86,6), Buharkent (% 88,9), Çine (% 88,2), Didim (% 89,3), İncirliova (86,7), Karacasu (% 86,6), Karpuzlu (% 85) ve Koçarlı(% 84,7) ilçeleri % 89,3'lük Türkiye ortalamasının üzerine çıkamamaktadır (Tablo 7). Bununla birlikte, Aydın ili okuma yazma bilmeyen nüfusun % 84'ünü kadın nüfus oluşturmaktadır. Bu bağlamda il genelinde, ilçeler de dâhil olmak üzere okuma yazma oranlarının yükseltilmesi için özellikle kadın nüfusa yönelik çalışmaların yoğunlaştırılması gerekmektedir. Bununla birlikte "Ana-Kız Okuldayız" kampanyasının başladığı 08.09.2008 tarihinden günümüze kadar; toplam 1.331 okuma yazma kursu düzenlenmiş, 12.385 kişi belge alarak okuma yazma öğrenmiştir[1].

Tablo 7. İlçeler Bazında Okuma Yazma Durumu Ve Cinsiyete Göre Nüfus (6 +Yaş), 2011

İlçe	Okuma yazma durumu	Toplam	Erkek	Kadın	Okuma Yazma Oranı (%)	Kadın Nüfus Okuma Yazma Oranları (%)
Merkez	Okuma yazma bilmeyen	7.887	1.156	6.731	95,4	93,1
	Okuma yazma bilen	223.788	114.522	109.266		
	Bilinmeyen	2.824	1.484	1.340		
	Toplam	**234.499**	**117.162**	**117.337**		
Bozdoğan	Okuma yazma bilmeyen	2.571	478	2.093	**91,5**	**86,6**
	Okuma yazma bilen	29.834	15.771	14.063		
	Bilinmeyen	187	109	78		
	Toplam	**32.592**	**16.358**	**16.234**		
Buharkent	Okuma yazma bilmeyen	705	91	614	93,2	**88,9**
	Okuma yazma bilen	10.654	5.450	5.204		
	Bilinmeyen	64	29	35		
	Toplam	**11.423**	**5.570**	**5.853**		
Çine	Okuma yazma bilmeyen	3.363	542	2.821	92,7	**88,2**
	Okuma yazma bilen	45.186	23.568	21.618		
	Bilinmeyen	151	95	56		
	Toplam	**48.700**	**24.205**	**24.495**		
Didim	Okuma yazma bilmeyen	1.353	213	1.140	**90,7**	**89,3**
	Okuma yazma bilen	46.661	24.422	22.239		
	Bilinmeyen	3.391	1.882	1.509		
	Toplam	**51.405**	**26.517**	**24.888**		
Germencik	Okuma yazma bilmeyen	1.981	308	1.673	94,5	91,1
	Okuma yazma bilen	37.014	18.873	18.141		
	Bilinmeyen	169	81	88		
	Toplam	**39.164**	**19.262**	**19.902**		
İncirliova	Okuma yazma bilmeyen	2.959	497	2.462	**91,6**	**86,7**
	Okuma yazma bilen	36.313	19.092	17.221		
	Bilinmeyen	344	171	173		
	Toplam	**39.616**	**19.760**	**19.856**		
Karacasu	Okuma yazma bilmeyen	1.489	272	1.217	**91,1**	**86,6**
	Okuma yazma bilen	17.046	8.874	8.172		

[1] Aydın Valiliği 2012 Yılı Brifingi

	Bilinmeyen	163	117	46		
	Toplam	**18.698**	**9.263**	**9.435**		
Karpuzlu	Okuma yazma bilmeyen	957	131	826	**91**	**85**
	Okuma yazma bilen	10.171	5.410	4.761		
	Bilinmeyen	41	30	11		
	Toplam	**11.169**	**5.571**	**5.598**		
Koçarlı	Okuma yazma bilmeyen	2.048	329	1.719	**90,5**	**84,7**
	Okuma yazma bilen	21.280	11.243	10.037		
	Bilinmeyen	178	94	84		
	Toplam	**23.506**	**11.666**	**11.840**		
Köşk	Okuma yazma bilmeyen	1.159	198	961	94,9	91,7
	Okuma yazma bilen	23.524	12.244	11.280		
	Bilinmeyen	105	56	49		
	Toplam	**24.788**	**12.498**	**12.290**		
Kuşadası	Okuma yazma bilmeyen	1.086	228	858	95	94,7
	Okuma yazma bilen	75.862	38.654	37.208		
	Bilinmeyen	2.829	1.614	1.215		
	Toplam	**79.777**	**40.496**	**39.281**		
Kuyucak	Okuma yazma bilmeyen	1.535	253	1.282	93,6	90
	Okuma yazma bilen	25.041	12.734	12.307		
	Bilinmeyen	174	94	80		
	Toplam	**26.750**	**13.081**	**13.669**		
Nazilli	Okuma yazma bilmeyen	6.993	1.188	5.805	94	90,1
	Okuma yazma bilen	127.769	64.725	63.044		
	Bilinmeyen	1.110	632	478		
	Toplam	**135.872**	**66.545**	**69.327**		
Söke	Okuma yazma bilmeyen	4.130	664	3.466	95,3	92,7
	Okuma yazma bilen	101.233	52.076	49.157		
	Bilinmeyen	859	486	373		
	Toplam	**106.222**	**53.226**	**52.996**		
Sultanhisar	Okuma yazma bilmeyen	780	115	665	95,6	93
	Okuma yazma bilen	18.734	9.521	9.213		
	Bilinmeyen	67	38	29		
	Toplam	**19.581**	**9.674**	**9.907**		
Yenipazar	Okuma yazma bilmeyen	631	97	534	94,4	91,2
	Okuma yazma bilen	11.670	5.865	5.805		
	Bilinmeyen	53	27	26		
	Toplam	**12.354**	**5.989**	**6.365**		
Türkiye	Okuma yazma bilmeyen	3.171.270	553.704	2.617.566	**92,3**	**89,3**
	Okuma yazma bilen	61.889.739	32.013.033	29.876.706		
	Bilinmeyen	1.984.626	1.035.890	948.736		
	Toplam	**67.045.635**	**33.602.627**	**33.443.008**		

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları, Eğitim Durumu İstatistikleri

b. Okullaşma Oranları (Okulöncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim)

Eğitim düzeyinin bir diğer önemli göstergesi olan okullaşma oranını incelediğimizde ise Aydın ili genelinde okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullaşma oranlarının Türkiye ortalamasının üzerinde değerler aldığı gözlenmektedir.

Üzerinde özelikle durulması gereken önemli bir konu olan okul öncesi okullaşma oranı Aydın'da 3-5 yaş aralığında % 33,9, 4-5 yaş aralığında ise % 47,7'dir. Türkiye geneli oranlarıyla kıyaslandığında 3-5 yaş (%29,85) ve 4-5 yaş (% 43,1) okulöncesi okullaşma oranlarından yüksek değerler olduğu gözlenmektedir (Tablo 8). Ancak ilçe bazında incelendiğinde pek çok ilçede okulöncesi okullaşma oranlarının Türkiye ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Buna göre Germencik, İncirliova ve Köşk ilçeleri 3-5 yaş aralığında, Germencik, İncirliova, Köşk, Karpuzlu, ilçelerinde de 4-5 yaş aralığında Türkiye ortalama değerinin altında kalındığı gözlenmektedir. Bunun yanı sıra Avrupa Birliği ülkelerinden Bulgaristan'da okul öncesi okullaşma oranı % 78, Yunanistan % 68, Fransa ve İtalya'da ise % 100'lere yakın değerler almaktadır (UNESCO, 2008). Buna göre okulöncesi okullaşma oranlarında Aydın ili Türkiye ortalamasından yüksek değerler almasına rağmen, Avrupa ülkelerinin oranlarına göre oldukça düşük değerlerde kalmaktadır. Okul öncesi eğitim, çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden gelişiminin sağlandığı, olumlu kişilik temellerinin atıldığı önemli bir dönemdir. Okul öncesi eğitimin artması zorunlu eğitime geçişi de olumlu etkileyen bir unsurdur. Bu açıdan bakıldığında, okul öncesi eğitimin daha da yükseltilip Türkiye genelinde % 50 seviyesine çıkarılması amacıyla okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesi ulusal kalkınma planlarında da üzerinde durulan önemli bir konudur. Bu açıdan Aydın ilinde ilçe bazında bu oranların yükseltilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Aynı zamanda pek çok okulun okul öncesi eğitim için ek dersliklere ihtiyaç duyacağı düşünülmektedir.

İlköğretim okullaşma oranları incelendiğinde (Tablo 8), tüm ilçelerde % 100'e yakın oranlarda ve ilçelerin büyük çoğunluğunda Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu gözlenmektedir. Ortaöğretim okullaşma oranlarında ise düşük değerler alan ilçeler bulunmaktadır. Aydın genelinde % 73 olan ortaöğretimde okullaşma oranı, ilçelere göre farklılıklar göstermektedir. Merkez, Çine, Kuşadası ve Söke ilçeleri hariç tüm ilçeler Türkiye ortalamasının altında değerler almaktadır. Özellikle Karpuzlu, Köşk, Yenipazar ve Buharkent ilçelerinde ortaöğretim okullaşma oranları % 35'den düşük kalmaktadır. Bu ilçelerde ortaöğretime geçiş oranının düşük olmasının sebepleri araştırılarak bu oranların artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Tablo 8. Okulöncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Okullaşma Oranları, İlçe Bazında, 2011-2012 Öğretim Yılı

İlçe Adı	Okulöncesi Okullaşma Oranı (3-5 Yaş) (%)	Okulöncesi Okullaşma Oranı (4-5 Yaş) (%)	Okulöncesi Okullaşma Oranı (5 Yaş) (%)	İlköğretimde Okullaşma Oranı (%)	Ortaöğretimde Okullaşma Oranı (%)
Merkez	34,08	49,52	75,64	101,64	87,96
Bozdoğan	45,58	47,70	70,81	98,12	45,69
Buharkent	35,98	53,22	76,88	100,20	33,62
Çine	35,90	51,66	80,03	97,99	94,65
Didim	33,41	46,33	65,01	99,07	64,84

Germencik	25,56	37,43	60,72	99,68	57,03
İncirliova	20,97	29,99	47,94	95,59	38,59
Karacasu	40,58	54,12	86,23	98,48	52,61
Karpuzlu	27,49	41,54	73,83	99,29	18,87
Koçarlı	39,36	57,29	83,56	95,99	41,86
Köşk	29,89	43,52	77,52	99,45	11,36
Kuşadası	35,06	46,70	69,06	97,18	80,36
Kuyucak	35,07	49,48	71,73	99,38	54,34
Nazilli	36,32	51,35	74,62	99,75	93,20
Söke	32,75	47,04	74,97	100,33	80,30
Sultanhisar	37,94	52,63	80,08	98,75	48,47
Yenipazar	46,46	67,20	102,46	100,08	25,07
Tüm İlçeler	**33,89**	**47,70**	**72,59**	**99,57**	**73,01**
Türkiye*	**29,85**	**43,1**	**-**	**98,41**	**66,07**

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri (2011-2012)
*** Milli Eğitim Bakanlığı Örgün Eğitim İstatistikleri Net Okullaşma Oranları (2010-2011)**

c. Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Aydın ilçelerinde yer alan okul, öğretmen, öğrenci sayıları ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları incelendiğinde özellikle öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, ilçelerin eğitime erişim olanaklarıyla ilgili önemli bilgiler vermektedir. Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırıldığında, tüm ildeki ortalama öğretmen başına düşen öğrenci sayısının ortalamanın üzerinde olduğu izlenmektedir. Ancak ilçeler bazında bu karşılaştırma yapıldığında Türkiye ortalamasına göre geride kalan ilçeler olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 9'da da görüldüğü üzere, okulöncesi eğitimde öğretmen başına düşen öğrenci sayıları incelendiğinde, 23,08 olan Türkiye geneli ortalamasına göre yüksek oranlara sahip ilçeler olduğu görülmektedir. **Bozdoğan** (31,4)**, Buharkent** (31,7), **Çine** (28,3), **Germencik** (42,9), **Karpuzlu** (37,7), **Koçarlı** (33,1), **Köşk** (31,9) ve **Yenipazar**(29,5) ilçelerinde okulöncesi eğitimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 30'un üzerine çıkmaktadır ve bu sebeple mevcut öğrenci sayısına göre derslik ve öğretmen eksikliği bulunduğu görülebilmektedir. Bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Tablo 9. Okulöncesi Eğitimde İlçeler Bazında Okul - Derslik - Öğrenci Ve Öğretmen Durumu, 2011-2012 Öğretim Yılı

İlçe	Bağımsız Anaokulu Sayısı	Bünyeli Anasınıfı Sayısı	Derslik Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Merkez	13	60	171	3.566	238	15,0
Bozdoğan	1	23	30	440	14	31,4
Buharkent	1	4	9	190	6	31,7
Çine	1	22	35	650	23	28,3

Didim	2	15	30	823	47	17,5
Germencik		24	29	515	12	42,9
İncirliova	2	15	28	447	29	15,4
Karacasu	1	10	15	282	14	20,1
Karpuzlu		5	5	113	3	37,7
Koçarlı	1	19	24	331	10	33,1
Köşk	1	16	21	351	11	31,9
Kuşadası	7	20	47	978	62	15,8
Kuyucak	2	13	23	356	18	19,8
Nazilli	6	43	91	1.886	104	18,1
Söke	4	34	66	1.512	70	21,6
Sultanhisar	2	14	21	299	14	21,4
Yenipazar	1	7	12	177	6	29,5
TOPLAM	45	344	657	12.916	681	19,0
Türkiye*		**27.606**	**46.336**	**1.115.818**	**48.330**	**23,08**

Kaynak: Aydın Valiliği il Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı (2011-2012)

*** Milli Eğitim Bakanlığı Örgün Eğitim İstatistikleri (2010-2011)**

2011-2012 eğitim yılı ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayıları incelendiğinde, Türkiye ortalamasından yüksek orana sahip ilçe olmadığı gözlenmektedir. Tüm ilçelerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2010-2011 eğitim yılı Türkiye ortalamasından düşük değerler almaktadır. Bu duruma göre, Aydın ilçelerinde ilköğretimde öğretmen ve derslik açığı bulunmamaktadır.

2012-2013 eğitim öğretim yılı itibariyle uygulanmaya başlanan 4+4+4 eğitim sistemi ile birlikte Aydın genelinde 872 şubede 60-66 aylık 7.626 öğrenci, 66-72 aylık 17.674 öğrenci ile birlikte toplam 25.300 öğrenci okula başlamış bulunmaktadır.

Tablo 10. İlköğretimde İlçeler Bazında Okul - Derslik - Öğrenci Ve Öğretmen Durumu, 2011-2012 Öğretim Yılı

İlçe	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Merkez	68	1.114	30.320	1.844	16,4
Bozdoğan	29	240	3.873	221	17,5
Buharkent	8	92	1.511	91	16,6
Çine	28	257	5.262	269	19,6
Didim	14	219	6.666	365	18,3
Germencik	23	288	5.545	316	17,5
İncirliova	22	221	5.535	307	18,0
Karacasu	15	142	2.201	126	17,5
Karpuzlu	9	77	1.123	69	16,3
Koçarlı	21	182	2.484	160	15,5
Köşk	22	166	3.447	185	18,6
Kuşadası	21	349	9.289	496	18,7

Kuyucak	18	199	2.803	184	15,2
Nazilli	49	729	15.913	994	16,0
Söke	40	622	14.103	761	18,5
Sultanhisar	14	139	2.167	137	15,8
Yenipazar	11	90	1.261	92	13,7
TOPLAM	412	5.126	113.503	6.617	17,2
Türkiye*	**32.797**	**339 653**	**10.981.100**	**503.328**	**21,8**

Kaynak: Aydın Valiliği il Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı (2011-2012)
*** Milli Eğitim Bakanlığı Örgün Eğitim İstatistikleri (2010-2011)**

2011-2012 eğitim öğretim yılında genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik eğitim verilerini kapsayan öğretmen başına düşen öğrenci oranları incelendiğinde, ilköğretimde olduğu gibi, tüm ilçelerde bu oranların 21,3 olan Türkiye ortalamasından düşük olduğu, ortaöğretimde derslik ve öğretmen eksikliği bulunmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11. Ortaöğretimde İlçeler Bazında Okul - Derslik - Öğrenci Ve Öğretmen Durumu, 2011-2012 Öğretim Yılı

İlçe	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Merkez	23	538	16.898	1.195	14,1
Bozdoğan	3	39	1.135	78	14,6
Buharkent	1	15	341	20	17,1
Çine	9	123	3.110	215	14,5
Didim	4	67	2.657	142	18,7
Germencik	4	103	2.046	122	16,8
İncirliova	4	58	1.419	92	15,4
Karacasu	3	46	799	57	14,0
Karpuzlu	1	12	142	13	10,9
Koçarlı	2	35	710	46	15,4
Köşk	2	11	298	23	13,0
Kuşadası	11	189	5.057	329	15,4
Kuyucak	4	50	979	88	11,1
Nazilli	14	287	9.290	666	13,9
Söke	12	256	7.386	486	15,2
Sultanhisar	3	30	662	57	11,6
Yenipazar	1	12	211	15	14,1
TOPLAM	101	1.871	53.140	3.644	14,6
Türkiye*	**9.281**	**117.760**	**4.748.610**	**222.705**	**21,3**

Kaynak: Aydın Valiliği il Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı (2011-2012)
*** Milli Eğitim Bakanlığı Örgün Eğitim İstatistikleri (2010-2011)**

d. İlk ve Ortaöğretimde Bilişim Teknolojisi

Bilişim teknolojileri sınıfı, iletişim için gerekli ortamı içinde barındıran bilgisayar, yazıcı, yazılım gibi araçların bir arada toplandığı, derslerin bilgisayar destekli ve etkileşimli yapılmasına olanak sağlayan, derslerin dijital materyallerle desteklendiği okullarda oluşturulmuş eğitim ortamlarıdır. 2011-2012 eğitim öğretim yılı içerisinde başlanan uygulamayla birlikte Aydın ilinde bilişim teknolojileri sınıfları açılmıştır. İlköğretimde toplam 388 Bilişim Teknolojisi sınıfı, 3.255 adet bilgisayarlı sınıf, 301 adet akıllı tahta bulunan sınıf ve 646 adet de ADSL bağlantısı bulunan sınıf bulunmaktadır.

Tablo 12. Aydın İlinde İnternet Bağlantılı, Bilgisayarlı ve Akıllı Tahtalı Sınıf Sayısı, 2011-2012 Öğretim Yılı

	BT Sınıf	Bilgisayarlı Sınıf	Akıllı Tahtalı Sınıf	ADSL Sınıfı
İlköğretim	271	2.249	188	471
Genel Lise	45	162	54	77
Mesleki ve Teknik Lise	66	801	7	87
Özel Öğretim	6	43	52	11
Toplam	388	3.255	301	646

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

e. İlköğretim ve Ortaöğretimde Taşımalı Eğitim Sistemi

Taşımalı eğitim, küçük ve dağınık yerleşim birimlerinde az sayıda öğrencinin eğitime kavuşturulması ve birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin bağımsız sınıflarda daha nitelikli eğitim görmesini sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından uygulamaya konulmuş bir projedir. Aydın il merkezi ve ilçelerde de bazı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik taşımalı eğitim sistemi uygulanmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretimde bu sistemin en yaygın olarak uygulandığı ilçeler arasında Çine, Nazilli ve Söke ilçeleri bulunmaktadır. Çine'de ilk ve ortaöğretimde toplam 224 köyden 19 taşıma merkezine 1.774 ilk ve ortaöğretim öğrencisi taşınmakta ve öğle yemeği sağlanmaktadır. Nazilli ilçesinde ise 233 köyden 19 taşıma merkezine 1.866 öğrenci taşınmakta ve öğle yemeği sağlanmaktadır. Söke'de de 124 köyden 33 taşıma merkezine 1.306 ilköğretim öğrencisi taşınmaktadır.

Tablo 13. Taşımalı İlköğretim Uygulamasının İlçeler Bazında Dağılımı, 2011-2012 Öğretim Yılı

İLKÖĞRETİM

İLÇE ADI	Taşıma Merkezi Sayısı	Taşınan Köy Sayısı	Taşınan Öğrenci Sayısı			Araç Sayısı	Yemek Verilen Öğrenci Sayısı
			ERKEK	KIZ	TOPLAM		
Merkez	6	56	593	582	1175	72	1054
Bozdoğan	11	67	639	602	1241	83	1361
Buharkent	4	9	193	188	381	23	420
Çine	13	116	787	753	1540	102	1540
Didim	2	3	49	37	86	5	

Germencik	4	23	348	349	697	42	697
İncirliova	5	18	235	210	445	28	445
Karacasu	6	29	383	354	737	59	741
Karpuzlu	4	20	263	232	495	32	494
Koçarlı	8	44	393	386	779	50	794
Köşk	5	21	311	292	603	46	603
Kuşadası	2	4	73	64	137	10	137
Kuyucak	10	22	247	223	470	40	470
Nazilli	14	86	810	759	1569	114	1569
Söke	12	37	474	424	898	68	898
Sultanhisar	3	10	119	117	236	15	252
Yenipazar	4	18	178	174	352	29	352
TOPLAM	113	583	6.095	5.746	11.841	818	11.827

ORTAÖĞRETİM

İLÇE ADI	Taşıma Merkezi Sayısı	Taşınan Köy Sayısı	Taşınan Öğrenci Sayısı			Araç Sayısı	Yemek Verilen Öğrenci Sayısı
			ERKEK	**KIZ**	**TOPLAM**		
Merkez	7	34	284	203	487	29	275
Bozdoğan	2	57	169	134	303	18	303
Buharkent	1	3	21	16	37	3	30
Çine	6	108	130	104	234	20	234
Didim	1	6	66	64	130	6	
Germencik	2	27	70	123	193	12	193
İncirliova	1	10	18	40	58	4	58
Karacasu	2	50	78	85	163	14	163
Karpuzlu	1	9	15	26	41	3	41
Koçarlı	1	21	56	53	109	7	110
Köşk					0		
Kuşadası	3	12	28	21	49	4	29
Kuyucak	3	25	81	63	144	11	144
Nazilli	5	147	140	157	297	22	454
Söke	11	87	203	205	408	31	230
Sultanhisar	1	12	87	47	134	10	147
Yenipazar	1	8	19	21	40	3	46
TOPLAM	48	616	1465	1362	2827	197	2457

Kaynak: Aydın Valiliği il Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı

f. Mesleki ve Teknik Liseler

Mesleki ve teknik eğitimin amacı, genel olarak, bireyleri sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde istihdam için nitelikli iş gücü olarak eğitmek ve yetiştirmek, mesleklerinin devamı olan yükseköğretim

kurumlarına geçiş için gerekli temel eğitimi vermektir[2]. Mesleki ve Teknik Liselerde ilçeler bazında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Türkiye ortalamasını aşan yalızca Germencik ilçesi bulunmaktadır. Karpuzlu ve Yenipazar ilçelerinde meslek lisesi bulunmamaktadır. Sayısal açıdan Aydın ilinde mesleki eğitim kalitesinde eksiklik bulunmadığı görülmektedir.

AB ülkeleri, ABD ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerde nitelikli insan gücü yetiştirmeye yönelik olarak mesleki eğitime gerekli önemin verildiği görülmektedir. AB ülkelerinde Mesleki Eğitimin Ortaöğretim içindeki payı % 60'ları bulurken bu oran Aydın'da % 45'lerde kalmaktadır ve Türkiye genelinde ise % 35 olduğu görülmektedir. (Aydın ilinde ortaöğretimde öğrenim gören 53.140 öğrencinin 24.117'si Teknik Liselerde bulunmaktadır.) Bununla birlikte mevcut sektörler için nitelikli işgücü sağlanması açısından büyük önem taşıyan mesleki eğitim liseleri yetersiz kalmakta ve beklentiyi karşılayamamaktadır. Zira Aydın ilinde turizm ve sanayi sektörlerinde en fazla karşılaşılan sorunların başında **nitelikli işgücü eksikliği** bulunmaktadır. Bu bağlamda mesleki ve teknik liselerin eğitimlerinin güçlendirilmesi için çalışmalar gerçekleştirilmeli, mezunların işe yönlendirilmesinin kolaylaştırılması açısından sektörler ile işbirliği içerisinde olunması sağlanmalıdır. Aynı zamanda işgücü talebine uygun eğitim sağlanabilmesi açısından işgücü ihtiyaç analizi ile ilde sektörlerin ihtiyaçları belirlenerek sonuçlarına yönelik planlamalar yapılması sağlanmalıdır.

Tablo 14. Mesleki Teknik Liselerin İlçeler Bazında Okul--Öğrenci ve Öğretmen Durumu, 2011-2012 Öğretim Yılı

İlçe Adı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Merkez	8	7.018	518	13,5
Bozdoğan	1	708	52	13,6
Buharkent	1	298	20	14,9
Çine	5	1.557	120	13,0
Didim	2	1.404	74	19,0
Germencik	1	628	31	20,3
İncirliova	2	855	60	14,3
Karacasu	1	265	23	11,5
Karpuzlu	-	-	-	
Koçarlı	1	368	21	17,5
Köşk	1	126	16	7,9
Kuşadası	5	2.053	181	11,3
Kuyucak	2	468	49	9,6
Nazilli	5	4.334	309	14,0
Söke	7	3.828	288	13,3
Sultanhisar	1	207	20	10,4

[2] Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İsmail ŞAHİN, Tayfun FINDIK, TSA / Yıl: 12, S: 3, Aralık 2008, Ankara.
http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_101/101_49959.pdf (13.06.2012)

Yenipazar	-	-	-	
Tüm İlçeler	43	24.117	1.782	13,5
Türkiye*	**303**	**92.409**	**5.186**	**17,8**

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri (2011-2012)
*** Milli Eğitim Bakanlığı Örgün Eğitim İstatistikleri (2010-2011)**

g. Mezuniyet Durumuna Göre Nüfus

İl nüfusunun mezuniyet durumu verileri gelişmişlik göstergesi olması açısından okuryazarlık durumu kadar büyük öneme sahiptir. Tablo 15 incelendiğinde, Aydın ilinin büyük çoğunluğunun (% 35,7) ilkokul mezunu olduğu dikkat çekmektedir. Bunu % 18,9 ile ilköğretim mezunu nüfus ve % 18,3 ile lise veya dengi okul mezunu nüfus oranı takip etmektedir. Yüksekokul veya fakülte mezunu nüfus oranının ise % 9,6 olduğu görülmektedir. Bu oranlar Türkiye ortalaması ile karşılaştırıldığında, yakın değerler olduğu izlenmektedir. Aydın ili ilkokul mezunu nüfus oranı Türkiye ortalamasından fazla iken, İlköğretim, Ortaokul veya dengi okul, Lise veya dengi okul ve Yüksekokul, Yüksek lisans, Doktora mezunu nüfus oranları Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır.

Tablo 15. Mezuniyet Durumuna Göre Nüfus

Bitirilen eğitim düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın	Aydın İli Toplam Nüfusa Oranı	Türkiye Toplam Nüfusa Oranı
Okuma yazma bilmeyen	41.623	6.758	34.865	5,3	5,7
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	43.906	15.631	28.275	5,6	6,3
İlkokul mezunu	282.180	132.021	150.159	35,7	27,6
İlköğretim mezunu	149.389	84.659	64.730	18,9	19,6
Ortaokul veya dengi okul mezunu	35.275	21.634	13.641	4,5	5,1
Lise veya dengi okul mezunu	144.247	78.045	66.202	18,3	21,4
Yüksekokul veya fakülte mezunu	75.734	43.410	32.324	9,6	9,9
Yüksek lisans mezunu	3.509	2.092	1.417	0,4	0,7
Doktora mezunu	1.234	745	489	0,2	0,2
Bilinmeyen	12.455	6.923	5.532	1,6	3,5
Toplam	**789.552**	**391.918**	**397.634**		

Kaynak: TÜİK, Veritabanları, ADNKS Sonuçları, Eğitim Durumu İstatistikleri

h. Yaygın Eğitim Merkezleri

Yaygın eğitim örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinden ayrılmış ya da bitirmiş bireylere; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümüdür[3]. Halk Eğitim Merkezleri

[3] Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Birinci Bölüm, Madde 3- Tanımlar. http://okulweb.meb.gov.tr/14/05/133015/dosya/Yayg%C4%B1n%20E%C4%9Fitim%20Kurumlar%C4%B1%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf (13.06.2012)

aracılığıyla sağlanan yaygın eğitim sisteminden Aydın ili ilçelerinin tümünde açılan toplam 3.054 adet kurs aracılığıyla 62.011 kişi yararlanmıştır. Halk Eğitimi, her yaş ve eğitim düzeyinden bireylere yönelik olarak açılan meslek kurslarını, okuma yazma kurslarını ve sosyo-kültürel kursları kapsamaktadır.

Yaygın eğitim kurumları, nüfusun niteliğini artırmak için kurulan önemli eğitim yapılarından biridir. Bu yüzden yaygın eğitim kurumlarında verilen eğitim ve kursların içeriklerinin bölgenin rekabet gücü yüksek sektörlerinde faaliyet gösterecek kesimin niteliğini artıracak şekilde olmasının sağlanması bölge gelişimi açısından önemli bir artı sağlayacaktır.

Tablo 16. Yaygın Eğitim İstatistikleri (Halk Eğitim Merkezleri), 2011-2012 Öğretim Yılı

İLÇE ADI	Kurum Sayısı	Derslik Sayısı	Kurs Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı		
				Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Merkez	1	4	727	13.152	5.205	7.947	29	7	22
Bozdoğan	1	1	146	5.629	2.964	2.665	4	3	1
Buharkent	1		131	1.989	1.007	982	2	2	
Çine	1	4	145	3.076	1.276	1.800	7	3	4
Didim	1		119	2.202	955	1.247	7	6	1
Germencik	1	3	125	1.948	899	1.049	5	3	2
İncirliova	1	1	134	2.711	1.231	1.480	8	3	5
Karacasu	1	2	107	2.942	1.852	1.090	3	3	
Karpuzlu	1	1	47	772	482	290	3	2	1
Koçarlı	1	4	56	1.573	595	978	6	3	3
Köşk	1	3	115	1.861	985	876	6	3	3
Kuşadası	1	2	230	4.758	1.809	2.949	12	4	8
Kuyucak	1	1	173	4.620	3.145	1.475	4	4	
Nazilli	1	10	271	5.757	2.774	2.983	11	8	3
Söke	1	5	304	4.960	2.030	2.930	12	5	7
Sultanhisar	1	2	86	1.629	698	931	5	3	2
Yenipazar	1	3	138	2.432	1.327	1.105	4	2	2
Toplam	**17**	**46**	**3.054**	**62.011**	**29.234**	**32.777**	**128**	**64**	**64**

Kaynak: Aydın Valiliği il Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı

i. Yükseköğretim

Adnan Menderes Üniversitesi

Adnan Menderes Üniversitesi 3 Temmuz 1992 tarihli 3837 sayılı Kanunla kurulmuş olan 23 üniversiteden biri olarak 10 Kasım 1992 tarihinde rektörün atanması ile faaliyete başlamıştır.

3 Ağustos 2011 tarihli verilere göre Adnan Menderes Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktora eğitimi veren 3 enstitü; lisans eğitimi veren 11 fakülte, 6 yüksekokul, 1 konservatuvar; ön lisans eğitimi veren 16 meslek yüksekokulu, 17 Araştırma ve Uygulama Merkezi bulunmaktadır ve bunlarda toplam 26.300 öğrenci eğitim almaktadır. Bununla birlikte üniversitede toplam 124 profesör, 118

doçent, 269 yardımcı doçent, 169 öğretim görevlisi, 110 okutman, 357 araştırma görevlisi ve 30 uzman görev yapmaktadır[4].

Yüksek Öğrenime Geçiş

Aydın ili ortaöğretim son sınıfta ÖSS sonucuna göre fakülte ve yüksekokula yerleşme oranları incelendiğinde, 2008-2011 yılları arasında üniversiteye yerleşme oranlarında artış olduğu gözlenmektedir. Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre, 2011 yılında Öğrenci Seçme Sınavına giren 20.606 öğrencinin % 21'inin önlisans, % 56'sının lisans, % 23'ünün ise Açıköğretim programına yerleştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte, 2011 yılında Aydın ili başarı sırası LYS'de 4, YGS'de ise 11 olmuştur.

Tablo 17. Ortaöğretim Son Sınıfta Öğrencilerin ÖSS Sonucuna Göre Fakülte ve Yüksekokula Yerleşme Oranı, 2008-2011

Yıllar	ÖSS'ye Giren Öğrenci Sayısı	Fakülte ve Yüksekokula Yerleşen	Önlisans (%)	Lisans (%)	Açıköğretim (%)
2008	**20.213**	**9.028**	**16**	**40**	**43**
2009	**17.558**	**8.713**	**16**	**50**	**34**
2010	**18.914**	**7.805**	**13**	**59**	**28**
2011	**20.606**	**8.976**	**21**	**56**	**23**

Kaynak: Aydın Valiliği il Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

Tablo 18.Kredi Yurtlar Kurumu Yurt Müdürlükleri, 2011-2012

	Öğrenci Kapasitesi	Barınan Sayısı
Aydın Yurt Müdürlüğü	760	760
Adnan Menderes Öğrenci Yurdu	1000	831
İsabeyli Yurt Müdürlüğü	550	550
Nazilli Yurdu Müdürlüğü	464	455
Koçarlı Yurdu Müdürlüğü	484	290
Sultanhisar Yurt Müdürlüğü	672	260
Yenipazar Yurt Müdürlüğü	120	108
Kuşadası Yurt Müdürlüğü	138	100
TOPLAM	**4188**	**2594**

Kaynak: Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Denizli Bölge Müdürlüğü

İlde okuyan üniversite öğrencilerinin barınma ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmet veren Kredi Yurtlar Kurumu yurt müdürlüklerinin öğrenci kontenjanı ve mevcut öğrenci sayılarına bakıldığında (Tablo 18) Aydın, İsabeyli, Nazilli ve Yenipazar ilçelerinde bulunan yurtların tam kapasiteye yakın çalıştıklarını, Adnan Menderes, Koçarlı, Sultanhisar ve Kuşadası yurtlarının ise kapasitelerini dolduramadıkları dikkat çekmektedir. Kredi yurtlar Kurumuna bağlı yurtların haricinde Aydın il merkezi ve ilçelerinde hizmet veren özel yurtlar da bulunmaktadır. Bozdoğan, Didim, İncirliova,

[4] http://www.adu.edu.tr/tr/index.asp?lpd=09-100-011 (13.04.2012)

Germencik ve Karpuzlu ilçelerinde birer adet, Çine ve Koçarlı'da ikişer adet, Köşk ilçesinde altı adet, Kuşadası ve Söke'de dörder adet, Nazilli'de sekiz adet ve Merkez ilçesinde yirmi beş adet özel yurt bulunmaktadır. İlimizde Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı olarak;

-8 yükseköğrenim öğrenci yurdu bulunmakta olup, bu yurtlarda 3.322 öğrenci,

-22 özel yükseköğrenim öğrenci yurdunda ise 1.739 öğrenci olmak üzere, toplam 30 yurtta 5.061 öğrenci kalmaktadır.

j. Spor

Spor etkinliklerinin kapsamı, örgütlenme durumu ve mekânsal altyapısı kentlilerin spor aktivitelerini sağlıklı bir şekilde sürdürüp sürdürmediklerinin saptanmasında önemlidir. Sporun sağladığı bedensel ve ruhsal anlamdaki doyum olanakları, serbest zamanları ve yaşam seviyeleri düzenli olarak artan sanayileşmiş ülkelerin özlemini duyduğu yeni yaşam şeklinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Aydın ilindeki Ulusal ve Uluslararası yarışmalara katılım sağlayan takım, sporcu öğrenci ve sporcu sayıları incelendiğinde küçükler, yıldızlar ve gençler kategorilerinde toplam 14.126 adet sporcu olduğu görülmektedir. İlde en yoğu gerçekleştirilen spor faaliyetlerinin başında futbol gelmektedir. Futbolu voleybol, basketbol, atletizm, hentbol, güreş ve masa tenisi sporları izlemektedir.

Tablo 19. Aydın İlinde Ulusal Ve Uluslararası Yarışmalara Katılan Takım, Sporcu Öğrenci ve Sporcu Sayısı, 2011

	KÜÇÜKLER			YILDIZLAR			GENÇLER		
Branş	**Takım**	**Sporcu Öğrenci**	**Sporcu**	**Takım**	**Sporcu Öğrenci**	**Sporcu**	**Takım**	**Sporcu Öğrenci**	**Sporcu**
Toplam	964	2509	1362	139	2842	1885	115	3006	1304
Atletizm	2	131	15	4	192	62	3	250	32
Badminton	8	42	16	5	50	10	15	95	30
Basketbol	6	192	60	15	264	150	8	324	80
Bilardo	0	0	0	0	0	0	0	0	60
Boks	0	0	0	1	0	17	0	0	0
Jimnastik	0	22	0	0	0	0	0	0	0
Futbol	900	1256	945	54	996	1080	39	730	780
Futsal	0	0	0	0	0	0	0	380	0
Güreş	4	0	35	9	91	126	9	35	39
Halter	1	0	5	1	0	6	0	0	0
Hentbol	6	228	72	7	276	84	5	168	40
Judo Ve Kuraş	2	0	20	3	0	30	1	0	6
Karate	5	19	25	5	12	76	5	21	23
Kros	2	124	10	2	112	10	0	97	0
Kick Boks	3		14	3		18	3		27
Masa Tenisi	13	81	52	17	66	68	14	108	56
Okçuluk	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Satranç	0	18	15	0	45	45	0	55	20
Taekwondo	6	0	6	6	18	19	5	9	15
Tenis	0	0	0	0	0	0	0	26	0
Voleybol	6	396	72	7	720	84	8	708	96

Kaynak: Aydın Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü, 2011

Spor etkinliklerinin mekânsal altyapısı ildeki spor olanakları açısından önemli bilgiler vermektedir. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde kapasitesi 0-500 ila 10.000 ve üzeri arasından değişen 53 adet futbol sahası 20 adet spor salonu, seyirci kapasitesine sahip olmayan bir yüzme havuzu, 1 jimnastik salonu ve 4 tenis kortu bulunduğu görülmektedir. Futbol dışındaki alternatif sporların özendirilmesi açısından altyapılarının geliştirilmesi, tesis sayılarının artırılması ve sporu yaygınlaştırmak için ilde spor projeleri gerçekleştirilmelidir.

Tablo 20. Aydın il Geneli Branşlara Göre Tesisler, 2011

Futbol Sahası		**Spor Salonu**		**Yüzme Havuzu**		**Jimnastik Salonu**		**Tenis Kortu**	
Tesis Sayısı	**Kapasite**	**Tesis Sayısı**	**Kapasite**	**Tesis Sayısı**	**Kapasite**	**Tesis Sayısı**	**Kapasite**	**Tesis Sayısı**	**Kapasite**
32	0-500	7	0-500	1	Seyirci kapasitesi yok	1	Seyirci kapasitesi yok	4	Seyirci kapasitesi Yok
5	501-1.000	6	501-1.000						
1	1.001-2.000	5	1.001-2.000						
2	2.001-5.000	1	2.001-5.000						
2	5.001-10.000	1	Seyirci kapasitesi yok						
2	10.000-üstü								
9	Seyirci kapasitesi yok								

Kaynak: Aydın Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü, 2011

Mevcut tesislerin yanı sıra il merkezinde ilçelerde devam eden ve planlanan projeler bulunmaktadır. Aydın Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü tarafından bildirildiği üzere halihazırda devam eden yatırımlar bulunmaktadır. Aydın Merkez Kardeşköy Sentetik Atletizm Pisti, Didim/Akbük Beldesi, Kuşadası/Güzelçamlı Beldesi, Didim İlçesi, Karacasu İlçesi ile Kuyucak/Kurtuluş Beldesi, Merkez Kardeşköy, Köşk/Başçayır Köylerine Sentetik Futbol Sahası Yapımı, Çine Sentetik Futbol Sahasına Çatılı Çelik Tribün Yapımı, Söke İlçe Stadının Hazır Rulo Çim Yapılması, , Merkez Tenis Kortlarının Akrilik yapılması projeleri gerçekleştirilmektedir. Bunlar dışında Aydın Merkez ilçesine bir olimpik yüzme havuzu ve Baltaköy Atış Poligonu projeleri planlanmaktadır.

3. KÜLTÜR

Kültür ve turizm açısından seçkin bir yere sahip olan Aydın ili, Türkiye'nin azımsanamayacak sayıdaki kültür varlığını barındırmaktadır. Gerçekleştirilen kültür sanat etkinlikleri, antik kültürel mirası, müze ve ören yerleriyle ülkenin kültürel varlıklar açısından gelişmiş illeri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. İlin önemli zenginlikler sergileyen geleneksel kültürü, adetleri, şivesi, Efeleri önemli kültürel mirasları olarak günümüze kadar süregelmiştir.

a. Müzeler

Aydın'da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 6, (Aydın Müzesi ve buna bağlı Yörük Ali Efe Etnografya Müzesi, Afrodisias Müzesi ve buna bağlı Karacasu Etnografya Müzesi, Milet Müzesi ve Aydın Arkeoloji Müzesi), belediyelere ve Adnan Menderes Üniversitesine bağlı 3 (Çine Kuva-i Milliye Müzesi, Çine Arıcılık Müzesi ve Nazilli Etnografya Müzesi) olmak üzere 8 müze ile 21 önemli ören yeri mevcuttur. Bunların yanı sıra Ağustos 2012 tarihinde açılan Türkiye'nin en büyük 10 arkeoloji müzesinden biri olan Aydın Arkeoloji Müzesi ilin önemli kültürel kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Eserlerin görseller ve animasyonlarla desteklendiği, çağdaş müzecilik anlayışı ile teşhir ve tanzimin gerçekleştirildiği Aydın Arkeoloji Müzesi'nde teknolojinin en son örnekleri kullanılmıştır.

Aydın ilinde turizme hizmet eden önemli kültürel miraslardan müzeler, yıl boyunca pek çok ziyaretçi kabul etmekte, ilçe kültürel mirasının önemli parçalarını sergilemektedir. Aydın ili müzeler bakımından oldukça zengindir ve Türkiye genelinde yer alan müzelerin % 6,28'ine ev sahipliği yapmaktadır. İlde bulunan Afrodisias ve Milet Antik Müzeleri, Yenipazar'da bulunan Yörük Ali Efe Müzesi, Karacasu ilçesinde yer alan Etnografya Müzesi ve Aydın il Merkezinde bulunan Aydın Müzesi 2011 yılında 189.201 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Özellikle Karacasu'da bulunan, Afrodisias ören yerinden çıkarılan buluntuların sergilendiği Afrodisias Arkeoloji Müzesi, yılda toplam 155.160 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Tablo 21. Müze Ziyaretçi Sayıları, 2011

Aylar	Afrodisias	Aydın	Yenipazar Yörük Ali Efe Evi Müzesi	Milet	Karacasu Etnografya Müzesi	Toplam
Ocak	3.789	463	473	0	640	5.365
Şubat	5.600	391	610	0	545	7.146
Mart	12.234	788	636	0	607	14.265
Nisan	19.581	882	1.267	0	956	22.686
Mayıs	23.405	2.249	857	0	1.130	27.641
Haziran	12.615	1.114	355	687	287	15.058
Temmuz	11.140	512	837	1.405	0	13.894
Ağustos	14.049	401	1.292	4.711	0	20.453

Eylül	21.396	323	1.083	2.433	0	25.235
Ekim	20.143	742	1.179	1.696	222	23.982
Kasım	11.208	680	1.000	431	157	13.476
Aralık	-	-	-	-	-	-
Toplam	**155.160**	**8.545**	**9.589**	**11.363**	**4.544**	**189.201**

Kaynak: Aydın il Kültür Turizm Müdürlüğü, 2011

b. Sinema ve Tiyatro

2010 yılı verilerine göre Aydın ili Türkiye genelinde bulunan tiyatro salonlarının % 2,8'ine sahip iken, izleyici sayısının ise sadece % 0,5'ine sahiptir. İlde 12 tiyatro salonu, 5.025 koltuk bulunmaktadır ve 2010 yılında sergilenen 104 gösteriyi toplam 28.001 kişi izlemiştir.

Türkiye genelinde bulunan sinema salonlarının % 1,3'üne, sinema seyirci sayısının ise % 1,15'ine sahip olan ilde 24 salon, 3.393 koltuk bulunmaktadır ve 2010 yılında gösterilen toplam 391 filmi 410.223 kişi izlemiştir.

Tablo 22. Sinema ve Tiyatro Göstergeleri, 2010

YIL	Salon sayısı	Koltuk sayısı	Gösteri sayısı	Seyirci sayısı
Tiyatro	12	5.025	104	28.001
Sinema	24	3.393	391	410.223

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Kültür Göstergeleri

c. Kütüphaneler

2011 yılı İl Halk Kütüphanesi verilerine göre ilde toplam 17 kütüphane bulunmaktadır. Çoğunluğu Aydın Merkez ilçe ve Nazilli'de olmak üzere ilde toplam 271.868 kitap bulunmaktadır. İlçe Halk Kütüphaneleri dışında, bazı ilçelerde ve beldelerde belediyelere bağlı kütüphaneler de hizmet vermektedir. Buharkent ilçesi, Bağarası, Karpuzlu, Pamukören, Yazıkent, Bıyıklı ve Umurlu beldelerinde de belediyelere bağlı birer kütüphane bulunmaktadır. Bu kütüphanelerde bulunan kitap sayısı ile birlikte ilde toplam 286.440 adet kitap bulunmaktadır.

Tablo 23. İlçe Halk Kütüphanesi ve Kitap Sayısı/İlçe ve Belde Düzeyinde, 2011

İl/İlçe	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı
Atça	1	9.269
Merkez/Aydın	1	51.181
Bozdoğan	1	12.403
Çine	1	19.483
Germencik	1	14.735
İncirliova	1	13.246
Karacasu	1	12.053
Karacasu-Yenice	1	6.469
Koçarlı	1	12.593

Kuşadası	1	17.789
Kuyucak	1	16.258
Nazilli	1	36.200
Germencik-Ortaklar	1	3.445
Söke	1	17.329
Söke-Sarıkemer	1	7.070
Sultanhisar	1	10.862
Yenipazar	1	11.483
Toplam	**17**	**271.868**

Kaynak: Aydın il Halk Kütüphanesi Müdürlüğü

2010 yılı Türkiye İstatistik Kurumu kültür göstergeleri incelendiğinde 2010 yılında ilde bulunan toplam kitap sayısının 257.702, yararlanma sayısının 361.504, ödünç verilen materyal sayısının 176.026, bin kişi başına yararlanma sayısının ise 365 olduğu görülmektedir.

Tablo 24. Kütüphane Göstergeleri, 2010

Kütüphane sayısı	Kitap sayısı	Yararlanma sayısı	Ödünç verilen materyal sayısı	Bin kişi başına yararlanma sayısı
18	257.702	361.504	176.026	365

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Kültür Göstergeleri

Aydın il Halk Kütüphanesi sunduğu rutin hizmetler dışında, pek çok kültürel etkinlik düzenlenmektedir ve böylece büyük bir kitleye ulaşılmaktadır. İl Halk Kütüphanesi tarafından 2011 yılının ilk altı ayında sergi, kurs, panel, konferans, seminer gibi 9 adet kültürel etkinlik gerçekleştirilmiştir ve bu etkinliklere 3.317 kişi katılım sağlamıştır.

d. Medya

İl Genelinde; 47 yerel gazete, 4 yerel TV, 16 radyo, 33 internet medyası (internet gazetesi) bulunmakta olup, ayrıca 12 yaygın basın temsilciliği bulunmaktadır. Bu temsilcilikler şu şekilde sıralanabilir: TRT, Yeni Asır- Sabah, İhlas Haber Ajansı, Zaman, Hürriyet, Milliyet, Anadolu Ajansı, Cumhuriyet, Ege TV- Show TV, Ajans Haber Türk, Star, Doğan Haber Ajansı-Kuşadası, CHA[5]

[5] Aydın Valiliği 2012 Yılı Brifingi

4. SAĞLIK

a. Sağlık Kurumları

Aydın'da 9 Devlet Hastanesi, 5 Özel Hastane, 5 İlçe Entegre Hastanesi ve 1 de Üniversite Araştırma ve Uygulama Hastanesi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra 3 Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi, 114 Aile Sağlığı Merkezi, 126 Sağlık evi, 23 adet 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu, 3 Verem Savaş Dispanseri, 2 Hemoglobinopati Tanı Merkezi ve 4 Halk Sağlığı Laboratuvarı vardır.

Hastaneler

Aydın Merkez ilçesinde 2, Çine, Didim, Germencik, Kuşadası, Nazilli ve Söke'de de birer adet devlet hastanesi bulunmaktadır. Bununla birlikte Aydın Merkez ilçesinde bir Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi hizmet vermektedir. İldeki tüm Devlet hastanelerinde toplam 2.005 yatak bulunmaktadır.

Toplum Sağlığı Merkezleri

Toplum Sağlığı Merkezi, Bölgesinde yaşayan toplumun sağlığını geliştirmeyi ve korumayı ön plana alan, sağlıkla ilgili risk ve sorunları belirleyerek bu sorunları gidermek için planlama yapan ve bu planları uygulayan; birinci basamak koruyucu ve iyileştirici sağlık hizmetlerini müdürlüğün sevk idaresinde organize eden, bu hizmetlerin sunulmasını izleyen, değerlendiren ve destekleyen, bölgesinde bulunan sağlık kuruluşları ile koordinasyonu sağlayan sağlık kuruluşlardır[6].

Aydın ilinde Merkez ilçe hariç tüm ilçelerde birer toplum sağlığı merkezi hizmet vermektedir ve ilde toplam 16 adet toplum sağlığı merkezi bulunmaktadır.

Aile Sağlığı Merkezleri

Aile Sağlığı Merkezleri aile hekimleri ve aile sağlığı elemanları tarafından sadece birinci basamak sağlık hizmetinin verildiği kurumlardır. Aydın Merkez ve ilçeler toplamda 284 adet aile hekimi hizmet vermektedir. Tablo 25'te de izlenebileceği üzere, Aydın ilçelerinde aile hekimi başına düşen nüfus ortalaması 3.368 kişidir ve 3.652olan Türkiye ortalamasının ve 3.557 olan Ege Bölgesi ortalamasının altında bulunmaktadır7. Türkiye genelinde toplam 6.367 adet aile sağlığı merkezi bulunmaktadır ve

[6] Sağlık İstatistikleri Yıllığı, T.C. Sağlık Bakanlığı, 2010. http://www.saglik.gov.tr/TR/dosya/1-72577/h/saglikistatistikleriyilligi2010.pdf (18.06.2012)

bu merkezlerin 284'ü (% 4,5) Aydın ilinde hizmet vermektedir. Aydın'da Aile hekimliği hizmeti nüfusa oranla yeterlidir ve erişimde zorluk bulunmamaktadır.

Tablo 25. Aile Hekimi Başına Düşen Nüfus, 2011

İlçe Adı	Toplam Nüfus (ADNKS)	Aile Hekimi Sayısı*	Aile Hekimi Başına Düşen Nüfus**
MERKEZ	255.292	69	3.700
BOZDOĞAN	35.345	10	3.534
BUHARKENT	12.461	5	2.492
ÇİNE	52.167	15	3.477
DİDİM	58.752	14	4.196
GERMENCİK	43.024	13	3.309
İNCİRLİOVA	44.075	12	3.672
KARACASU	20.074	6	3.345
KARPUZLU	11.958	5	2.391
KOÇARLI	25.109	7	3.587
KÖŞK	27.231	9	3.025
KUŞADASI	88.464	23	3.846
KUYUCAK	28.724	10	2.872
NAZİLLİ	146.624	42	3.491
SÖKE	115.692	34	3.402
SULTANHİSAR	21.093	6	3.515
YENİPAZAR	13.078	4	3.269
TOPLAM	999.163	284	3.518

* http://www.aydinsaglik.gov.tr/topics.asp?i=A0A6A097

**ADNKS/Aile Hekimi Sayısı ile hesaplanmıştır.

Ağız ve Diş Sağlığı Merkezleri

Aydın, Nazilli ve Söke ilçelerinde birer adet olmak üzere ilde toplam 3 tane Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi hizmet vermektedir.

Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri

Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri kadın, anne ve çocukların sağlık düzeyini yükseltmek, üreme sağlığı hizmetleri bütünü içerisinde ailelere aile planlaması hizmetlerini ve diğer ana-çocuk sağlığı hizmetlerinin sunumunu koruyucu sağlık hizmetleri ilkelerine uygun şekilde gerçekleştirmek üzere kurulmuş merkezlerdir. Aydın Merkez, Nazilli Söke ve Çine ilçelerinde birer adet Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi bulunmaktadır.

Halk Sağlığı Laboratuvarları

Halk Sağlığı laboratuvarları bireyin ve toplumun yaşamlarını sağlıklı olarak sürdürmeleri ve sağlık düzeylerinin yükseltilmesi için koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetleri kapsamında insan sağlığını

etkileyen etkenleri inceleme ve analizlerini gerçekleştirmek üzere Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan sağlık kurumlarıdır. Aydın'da Merkez, Nazilli, Kuşadası ve Söke ilçelerinde birer halk sağlığı laboratuvarı bulunmaktadır.

Verem Savaş Dispanserleri

Türkiye'de toplam 234 adet Verem Savaş Dispanseri hizmet vermektedir ve bunlardan 4'ü Aydın'da bulunmaktadır. Aydın Merkez, Nazilli, Söke ve Çine ilçelerinde birer Verem Savaş Dispanseri bulunmaktadır.

Kanser Erken Teşhis ve Tarama Merkezi

2003 yılında kurulmuş olan Merkezde 40 yaş üzeri kadınlara mamografi çekimi yapılmaktadır. Aynı zamanda merkeze gelen tüm kadınlara toplu olarak merkez personeli tarafından kendi kendine meme muayenesi eğitimi verilerek konuya ilişkin broşürler dağıtılmakta, hastalar tarafından yönlendirilen ve merak ettikleri konu ve sorular cevaplandırılmaktadır. Aydın Merkez ilçesinde bir adet Kanser Erken Teşhis ve Tarama Merkezi hizmet vermektedir.

Hemoglobinopati Tanı Merkezi

Hemoglobinopati Tanı Merkezinde, Ülkemizde sık görülen kalıtsal kan hastalıklarından talasemi ve orak hücre anemisi başta olmak üzere anormal hemoglobinlerin koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında önlenmesi ve mücadele edilmesine yönelik tedbirlerin ve bu hastalıkların tanı ve tedavilerine yönelik faaliyetler sürdürülmektedir. Aydın Merkez ilçesinde bir adet Hemoglobinopati Tanı Merkezi bulunmaktadır.

Diyaliz Merkezleri

Diyaliz Merkezleri akut ve kronik böbrek yetmezliği bulunan hastalara diyaliz yöntemlerinim uygulandığı merkezlerdir. Aydın'da 8'i devlet hastaneleri ve üniversite hastanesinde, 6'sı özel toplam 14 adet Diyaliz Merkezi bulunmaktadır.

Özel Hastaneler

Aydın ilinde toplam 182 yatak kapasitesine sahip 5 özel hastane bulunmaktadır. Bu hastanelerin 3'üAydın Merkez ilçesinde, bir Nazilli, bir diğeri de Kuşadası ilçelerinde bulunmaktadır.

İlde bulunan tüm sağlık kurumları yatak sayıları ve kapasiteleri açısından değerlendirildiğinde devlet hastanelerinde 2.005 adet, Entegre İlçe Hastanelerinde 40 adet, Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi'nde 455 adet, Özel Hastanelerde ise toplam 182 adet yatak bulunduğu ve ilde bulunan toplam yatak sayısının 2.682 olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında hesaplanmış olan ilde yüz bin kişi başına düşen yatak sayısı 2010 yılında 250'dir. Türkiye genelinde bu

sayının 240 olduğu, Aydın'ın sağlık hizmetlerinde Türkiye ortalamasından daha iyi bir durumda olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra 2011 yılı yatak işgal oranı % 91,9 olduğu görülmektedir. Tüm bu veriler birlikte incelendiğinde, Aydın ilinde sağlık hizmetlerinin yeterli olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 26. Sağlık Kurumları, 2011

	2011
Yataklı Tedavi Kurumu Sayısı (Devlet+Özel+İlçe Entegre Hast+Üniversite Arş. Hast.)	9+5+5+1=20
Ağız ve Diş Merkezi Sayısı	3
Aile Sağlığı Merkezi Sayısı	114
Sağlık Evi Sayısı	126
112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu	23
Verem Savaş Dispanseri Sayısı	4
Hemoglobinopati Tanı Merkezi Sayısı	1
Halk Sağlığı Laboratuvarı Sayısı	4

Kaynak: Aydın Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Rakamlarla Aydın

Tablo 27. Sağlık Kurumu Yatak Sayıları, 2011

	2011
Devlet Hastaneleri Yatak Sayısı	2.005
Entegre İlçe Hastaneleri Yatak Sayısı	40
ADÜ Uygulama ve Araştırma Hastanesi Yatak Sayısı	455
Özel Hastane Yatak Sayısı	182
Yataklı Tedavi Kurumu Toplam Yatak Sayısı	2.682
Yüz bin kişi Başına Düşen Yatak Sayısı*	250 (TR 240)

Kaynak: Aydın Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Rakamlarla Aydın

İlde devam eden, başlaması ve önümüzdeki yıllarda tamamlanması beklenen sağlık yatırımları bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- 400 Yataklı Nazilli Devlet Hastanesi (tamamlanmak üzeredir),

- 600 Yataklı Aydın Devlet Hastanesi (ihale aşamasındadır),

- Kuşadası 150 yataklı Devlet Hastanesi (ihale edilmiştir),

- Didim 3-4 Hekimlik Aile Sağlığı Merkezi, Toplum Sağlığı Merkezi ve Eğitim Salonu

- Kuşadası 3-4 Hekimlik Aile Sağlığı Merkezi, Toplum Sağlığı Merkezi ve Eğitim Salonu

b. Sağlık Çalışanları

Aydın ilinde 719 uzman, 557 pratisyen, 172 asistan olmak üzere 1.448 adet hekim, 217 sağlık memuru, 212 laboratuvar teknisyeni, 1.603 hemşire ve 908 adet ebe görev yapmaktadır. Toplam

4.388 sağlık çalışanı bulunmaktadır ve bu rakama göre uzman hekim başına düşen kişi sayısı 1.389, pratisyen hekim başına düşen kişi sayısı ise 1.370'dir. Bu rakamlar Türkiye ortalamasıyla karşılaştırıldığında, uzman hekim başına düşen nüfus bakımından (1.138) Aydın ilinin geride kaldığı gözlenmektedir ve Türkiye ortalamasına göre nüfusa oranla daha az uzman doktor istihdam edildiği dikkat çekmektedir. Pratisyen hekim başına düşen nüfus konusunda ise Aydın ili Türkiye ortalamasından daha iyi bir durumdadır. Türkiye'de bir pratisyen hekim başına 2.047 nüfus düşerken Aydın ilinde bu sayı 1.370'dir.

Tablo 28. Sağlık Çalışan Sayıları, 2011

VERİ ADI	2011
Hekim Sayısı (Uzman+Pratisyen+Asistan)	719+557+172=1.448
Sağlık Memuru Sayısı	217
Laboratuvar Teknisyeni Sayısı	212
Hemşire Sayısı	1.603
Ebe Sayısı	908
Toplam Sağlık Personeli Sayısı	4.388
Uzman hekim başına düşen kişi sayısı	1.389 (TR - 1.138)*
Pratisyen Hekim başına düşen kişi sayısı	1.370 (TR - 2.047)*

Kaynak: Aydın Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Rakamlarla Aydın, 2011
TÜİK, Sağlık Göstergeleri, 2010
*** Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri**

c. Sağlık Göstergeleri

Bebek ölüm hızı ve ana ölüm hızı, çocukların ve kadınların yaşatılabilmesine ilişkin bir gösterge olmasının yanı sıra toplumsal, demografik, ekonomik ve çevresel etkiler sonucu belirlenen bir gösterge olması nedeniyle çocukların içinde doğdukları genel ortamın da bir göstergesi niteliğindedir. Bu yüzden bebek ve anne ölüm hızı, yalnızca sağlığa ilişkin değil, genel olarak kalkınmaya ilişkin bir gösterge olarak benimsenmektedir.

Bebek ve anne ölüm hızının azaltılması, sağlık ve kalkınma programlarının başarısını ifade eder. Bu nedenle bebek ve anne ölüm hızının sıfıra yakın olması beklenir. Aydın ili bebek ölüm hızı binde 9,1 ile binde 10,1 olan Türkiye ortalamasından daha düşüktür. Anne ölüm hızında ise Aydın ili yüz binde 8,1 ile 16,4 olan Türkiye ortalamasından daha iyi bir durumda bulunmaktadır.

Tablo 29. Aydın ili Sağlık Göstergeleri, 2011

	Aydın 2011	Türkiye 2011
Genel doğurganlık hızı (binde)	49,3	**72,3***
Ana ölüm hızı (yüz binde)	8,1	**16,4****
Bebek ölüm hızı (binde)	**9,1**	**10,1****

*** İstatistiklerle Türkiye, Demografi, 2009**

****Sağlık İstatistikleri Yıllığı, Sağlık Bakanlığı, 2010**

5. KURUMSAL YAPI

Bir bölgedeki kurumsal yapı o bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmişliği ile doğrudan bağlantılıdır. Bu kurumların sayıları, faaliyetleri, kapasiteleri ve nitelikleri etkinlikleri yönünden büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda yerel ve bölgesel STK'ların işleyişinin yanı sıra, bölgede bulunan sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve sanatkârlar odaları, sanayici ve işadamları dernekleri ve ülkede yer alan diğer ulusal STK temsilcilikleri de büyük önem taşımaktadır. Kurumsal yapının bir diğer önemli ayağını da bölgede yer alan başta yerel yönetimler olmak üzere kamu kurumları oluşturmaktadır. Tüm bu kurumlar geliştirmekte oldukları stratejiler, faaliyetler, geliştirilecek projeler ile bölgenin gelişmesinde öncü rol üstlenmektedirler.

a. Sivil Toplum Kuruluşları ve Dernekler

Aydın Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü verilerine göre Aydın ili toplamda 1.238 sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır ve Türkiye'de kurulmuş dernek ve sivil toplum kuruluşlarının % 1,45'ini bünyesinde barındırmaktadır. 1.238 sivil toplum kuruluşunun 1.089'u dernek, 8'i federasyon ve 141'i de Türkiye genelinde kurulmuş olan derneklerin şubesidir. İlde bulunan 1.238 derneğin toplam üye sayısı 74.052'dir ve bu rakamın 11.727'sini kadın üyeler, 61.650'sini ise erkek üyelerin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 30. Sivil Toplum Kuruluşu ve Üye Sayıları, 2012

Toplam Dernek Sayısı	Tüzel Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Kadın Üye Sayısı	Onursal Erkek Üye Sayısı	Onursal Kadın Üye Sayısı	Toplam Üye Sayısı
1.238	205	61.650	11.727	392	78	74.052

Kaynak: Aydın Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü

Kurumsal yapının bir diğer önemli ayağını oluşturan sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve iş adamları dernekleri ve çeşitli meslek kuruluşları bölgede önemli bir yer tutmaktadır. Sivil toplum örgütü niteliğindeki meslek kuruluşları olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne bağlı Ticaret Odası, Sanayi Odası ve Ticaret Borsası il için gerekli girişim ve projelerin gerçekleştirilmesinde önemli adımlar atarak ilin gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Bir diğer yandan ilde pek çok meslek odaları bulunmaktadır. Sektörel bazda bulunulan girişimlerle bölgenin sanayi, ticaret alanlarında ve sosyal bakımdan gelişiminde büyük paya sahiptirler. Gerçekleştirilen pek çok proje ve faaliyetle bölgenin gelişimine katkı sağlamaktadırlar.

b. Yerel Yönetimler Ve Kamu Kurumları

İldeki toplam yerel yönetim sayılarına bakıldığında, toplam 53 belediye olduğu görülmektedir. Yerel kalkınmada önemli bir role sahip olan yerel yönetimler, toplumsal ve ekonomik gelişmeye ilişkin plan ve programlarının hazırlanması sürecinde, bölge halkının da katılımcılığını sağlayarak etkin bir rol üstlenmelerini sağlamaktadır. Bölgenin yerel yönetim kademeleri ve bölge müdürlükleriyle birlikte katılımcı yönetim anlayışının gerçekleştirilmesini amaçlamaktadırlar. İllerde kurulan kent konseyleri bu açıdan büyük önem taşımaktadır.

6. İSTİHDAM VE İŞGÜCÜ

Aydın ili 2008-2010 yılları istihdam ve işgücü göstergeleri incelendiğinde, işsizlik oranının Türkiye genelinden yüksek seyrettiği dikkat çekmektedir. 2008 yılında Türkiye genelinde % 11 olan işsizlik oranının Aydın'da % 12,4 seviyelerinde olduğu, 2009'da ise Türkiye genelinde bu oran % 14'e yükselirken Aydın'da % 16,4'e yükseldiği görülmektedir. Buna göre Türkiye genelinde 2008-2009 işsizlik oranı % 12 artarken Aydın'da % 32 artış göstermiştir. 2010 yılına gelindiğinde ise Aydın'da işsizlik % 13,5'e düşmüştür. Türkiye genelinde ise işsizlik oranı yine Aydın'dan düşüktür (% 11,9). Aydın Valiliği 2012 Yılı Brifingine göre 2011 yılı işsizlik oranı % 9 olarak tahmin edilmektedir[8].

İşgücüne katılma oranı, işgücünün çalışma çağındaki aktif nüfusa oranıdır. İşgücü ise çalışma çağındaki nüfustan, çalışmak istemeyenlerin, çalışmasını engelleyen bir sakatlığı olanların, askerlik hizmetini yapanların, ev kadınlarının, öğrencilerin ve mahkumların hariç tutularak; çalışma çağı dışında olduğu halde çalışmak zorunda olan çocuklarla yaşlıların dahil edilmesiyle hesaplanmaktadır[9]. Bu oran, aktif nüfus içerisinde işgücünün nispi ağırlığını gösterir. Aydın ili 2010 yılı işgücüne katılma oranı % 53,1, Türkiye geneli işgücüne katılma oranı ise % 48,8'dir. Buna göre aktif nüfus içerisinde işgücüne katılan daha fazla nüfus olduğu görülmektedir.

İstihdam oranı, istihdam edilen işgücünün toplam işgücüne oranıdır. 2010 yılı Aydın istihdam oranı % 45,9 ile Türkiye ortalamasından fazladır. Buna göre işgücüne katılım oranında olduğu gibi nüfusa oranla çalışan sayısının Türkiye ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 31. İstihdam ve İşgücü Göstergeleri, 2008-2010

	2008	2009	2010
Aydın İşsizlik oranı (%)	12,4	16,4	13,5
Türkiye İşsizlik oranı (%)	11,0	14,0	11,9
Aydın İstihdam oranı (%)	40,9	43,6	45,9
Türkiye İstihdam oranı (%)	41,7	41,2	43,0
Aydın İşgücüne katılma oranı (%)	46,7	52,2	53,1
Türkiye İşgücüne katılma oranı (%)	46,9	47,9	48,8

Kaynak: TÜİK, Bölgesel Göstergeler, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri

Bu oranların yanı sıra Aydın ilinde mevcut işyerleri incelendiğinde, 2011 yılında 223 kamu, 10.482 özel olmak üzere toplam 10.705 adet 1+ istihdamlı işyeri mevcut olduğu görülmektedir. Bu işyerlerinin 9.445'i 1+ istihdamlı, 1054'ü 10+ istihdamlı, 206'sı 50+ istihdamlı işyeridir.

İŞKUR verilerine göre 2011 yılında 15.783 kişi iş için müracaat etmiş, 8.454 açık iş pozisyonu alınmıştır ve bunun sonucunda 5.659 kişi işe yerleştirilmiştir. İşe yerleştirilen 5.659 kişinin 527'si kamu, 5.132'i özel sektör işyerlerine yerleştirilmiştir. 510 özürlü vatandaşımız iş için müracaat etmiş, 395 kişi 87'si kamu 388'ü özel sektör işyerlerinde işe yerleştirilmiştir.

[8] Aydın Valiliği 2012 Yılı Brifingi
[9] http://www.aofsitesi.com/calismaekonomisi1.htm (20.06.2012)

7. SOSYAL HİZMETLER

Sosyal hizmetlerin başlıca amacı birey, grup ve toplulukların gelişmesi, refah ve huzurunun sağlanmasıdır. Bu amaç çerçevesinde aileler, çocuklar, gençler, engelliler, yaşlılar, güç koşullardaki kadınlar, göç edenler, yardıma muhtaç yoksullar gibi birey ve grupların sosyal uyumun sağlanmasına yönelik hizmet ve yardım çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Sosyal yardıma muhtaç kişilerin ihtiyaçlarının giderilmesi, onların kendi kendilerine yeterli duruma getirilmelerine yardımcı olunması gibi hizmetlerin yanı sıra, bölgede yerel ihtiyaçların belirlenmesi ve yerel mekanizmaların harekete geçirilmesi gibi işlevlere sahiptir.

Bu bağlamda Aydın ilinde genç nüfusunun fazla olması, yaşam süresinin uzun olması ve yaşlı nüfusun fazla olması, yüksek oranda göç alan bir il olması, boşanma oranlarının, intihar oranlarının yüksek olması gibi sebeplerden dolayı bölgenin sosyal hizmetlere olan ihtiyacı artmaktadır. Bu açıdan Aydın ilinde mevcut sosyal hizmetlerin incelenmesi, eksikliklerin belirlenmesi ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi açısından gerekliliklerin tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır. Buna göre Mayıs 2012 itibariyle ilde hizmet vermekte olan sosyal hizmet kurumları, kapasiteleri ve mevcut barınan/yararlanan sayıları şu şekilde sıralanmaktadır:

Tablo 32. Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne Bağlı Sosyal Hizmet Kurumları ve Özel Kuruluşlar, 2011

Kuruluşun Adı	Kapasitesi	Mevcut Barınan ve Yararlananların Sayısı	Bulunduğu İlçe
Aydın Çocuk Evleri	_	55	Merkez
Nazilli Çocuk Evleri	_	25	Nazilli
Aydın Huzurevi YBRM Müdürlüğü	140	133	Merkez
Aydın Erkek Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü	100	51	Merkez
Aydın Çocuk ve Gençlik Merkezi Müdürlüğü	_	254	Merkez
Kemer Toplum Merkezi Müdürlüğü	_	115	Merkez
Girne BSRM Müdürlüğü	14	11	Merkez
Atça BRM Müdürlüğü	30	30	Sultanhisar
Pamukören BRM Müdürlüğü	50	40	Sultanhisar
Horsunlu Belediyesi Huzurevi YBRM Müdürlüğü	73	52	Kuyucak
İsabeyli 80.Yıl Çoc. Yuv. Kız Yet. Yurdu Müd.	47	64	Nazilli
Söke Hilmi Fırat Huzurevi Müdürlüğü	90	91	Söke
Özel Aydın Yaşlı Bakım Huzurevi	22	11	Merkez
Özel Kuşadası Belediyesi Yaşlı Bakım Huzurevi	76	33	Kuşadası
Özel Pamuk Özürlü Bakım Merkezi	168	140	Kuşadası
Özel Mutlu Hayat Bakım Merkezi	90	86	Nazilli
Özel Candan Bakım Merkezi	88	61	Kuşadası
Özel Çam Bakım Merkezi	78	31	Kuşadası
Özel Dalama Bakım Merkezi	36	3	Merkez
Özel Suyanı Bakım Merkezi	66	_	Kuşadası

Kaynak: Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

- ..... **A**

ydın Kemer Toplum Merkezi

2001 yılında hizmete açılan Kemer Toplum Merkezi Müdürlüğü, Kemer Mahallesi, Girne Mahallesi, Mesudiye Mahallesi ve Mimar Sinan Mahallesinin kesişme noktasında bulunmaktadır.

Kemer Toplum Merkezinde özellikle alt-sosyo ekonomik ve kültürel düzeydeki bireylerin bilinç düzeylerinin yükseltilmesi, üretken ve kendilerine yeterli hale gelebilmelerinin sağlanması ve aile bütünlüğünün korunması amaçlarıyla çeşitli eğitim programları uygulanmaktadır. (Evde Çocuk Bakıcılığı Kursu, Anne Çocuk Eğitimi, Yurttaşlık ve Çocuk Hakları Eğitim Programı, Aile İçi İletişim Programı, Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı, Bireysel Rehberlik ve Danışmanlık, Okul Başarısı Destek Programı, Okul Öncesi Destek Programı, Sosyo Kültürel Faaliyetler vb.) Kemer Toplum Merkezinde gerçekleştirilen çeşitli eğitim programlarından 2011 yılında toplam 115 kişinin yararlandığı bildirilmiştir.

- ..... **P**

amukören Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi

Aydın Merkeze 75 km uzaklıktaki Kuyucak ilçesi, Pamukören Beldesinde 18 yaş üzeri bedensel engellilerimize bakım ve rehabilitasyon hizmeti vermekte olan kuruluşumuzun kapasitesi 50 olup fiilen bakılan kişi sayısı 50'dir.

- ..... **A**

tça Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi

Aydın İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü bünyesinde bulunan Atça Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Aydın Merkeze 35 km uzaklıkta Sultanhisar ilçesi Atça Beldesinde 7-12 yaş grubu zihinsel engelli çocuklara bakım ve rehabilitasyon hizmeti vererek yetenekleri doğrultusunda toplumsal uyumlarını gerçekleştirmektedir. Merkezin kapasitesi 30 olup halen 30 özürlü koruma ve bakım altındadır.

- ..... **A**

ydın Söke Hilmi Fırat Huzurevi

Aydın iline 35 km uzaklıkta bulunan Söke ilçesinde kurulmuş olan Söke Hilmi Fırat Huzurevi 90 kişilik kapasiteye sahip olmakla birlikte 91 kişiyi barındırmaktadır ve kapasite aşımı gerçekleşmiştir. 60 yaş ve üzerindeki, sosyal ve /veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak için kurulmuş yatılı sosyal hizmet kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir.

- ..... **A**

ydın Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi

140 kapasiteli Aydın Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Aydın Merkez Girne Mahallesinde 60 yaş ve üzeri yaşlılara tam kapasite ile hizmet vermektedir. Yaşlıların hoş vakit geçirmelerini sağlamak amacıyla gezi, piknik, söyleşi, seminerler, özel haftalar ve günler, şehir içi geziler, eğlenceler gibi faaliyetler düzenlenmektedir. Huzurevi ve yaşlı bakım merkezinde toplam 133 kişi barınmaktadır.

- ..... **A**

ydın Çocuk ve Gençlik Merkezi

7-18 yaş arası sokakta çalışan çocuklara yönelik hizmet veren bir kuruluştur. 2011 yılında Aydın Merkez Zafer mahallesinde 254 kayıtlı sokakta çalışan ve sokağa düşme riski olan çocuklara hizmet vermiştir.

Çocukların ve gençlerin eğitim süreçlerine katkı sağlanması, sağlıklı yaşam ve temizlik alışkanlıklarının kazandırılması, aile bilgilendirme ve eğitim toplantıları, araştırmalar, kültürel, sanatsal faaliyetler, sosyal ve sportif etkinlikler Aydın Çocuk ve Gençlik Merkezinde gerçekleştirilen faaliyetlerin başlıcalarıdır.Aydın Çocuk ve Gençlik Merkezinden hizmet alan ve çocuklardan oluşan Minik Kızlar Hentbol takımı Aydın Şampiyonu olmuş ve 01-05 Temmuz 2010 tarihleri arasında Alanya'da düzenlenen Türkiye Şampiyonasında 13 takım arasında 4. olmuştur. Hentbol çalışmalarının çocukların psiko-sosyal gelişimlerine önemli katkı sağladığı gözlenmiştir.

- ..... **G**

irne Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi

Mülkiyeti Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü' ne ait olan ve yıkıntı halinde terkedilmiş bina " Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesi Projesi " kapsamında Dünya Bankası SRAP Yerel Girişimler Alt Projesinden sağlanan 58.211 ABD Doları tutarındaki finansman desteği ile onarılarak Çocuk İhmal ve İstismarının önlenmesi ve rehabilitasyonu konusunda hizmet vermek üzere tefriş edilmiştir.

0-18 Yaşları arasında olup herhangi bir nedenle ihmal ya da istismara uğramış çocuklara ve ailelerine yönelik her türlü rehabilitasyon hizmeti verilmektedir. Özellikle cinsel ve fiziksel istismar nedeni ile ortaya çıkan adli vakalarda ilk görüşmenin yapılması sağlanarak mahkemelerin istediği "Psiko-Sosyal İnceleme Raporu" düzenlenmektedir. İhmal ve istismara uğramış çocuk ve ailelerine yönelik seanslı ve gündüzlü rehabilitasyon hizmeti verilmektedir. 14 kapasiteli Girne Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi 0-18 yaş grubu suç mağduru kız çocuklarına tam kapasite ile bakım ve rehabilitasyon hizmeti vermektedir.

- ..... **A**

ydın Yetiştirme Yurdu

100 kişi kapasiteli Aydın Yetiştirme Yurdu'nda 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç 51 çocuk/genç bulunmaktadır. Çocuk ve gençlerin yaşama en iyi şekilde hazırlanmaları için her türlü rehberlik hizmeti ekip çalışması ile yönetici, sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve öğretmenler tarafından verilmektedir.

Aydın Yetiştirme Yurdunda kalan çocuklar ve gençler ilköğretim, lise ve meslek lisesi olmak üzere çeşitli okullarda öğrenimlerine devam etmektedirler. Çocuk ve gençlerin toplumla kaynaşmalarını ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlamak amacıyla sosyal ve sportif etkinlikler düzenlenmektedir. Öğrenimine devam etmeyen gençlerin yaşama hazırlanmaları, özgüvenlerini geliştirmeleri amacıyla çeşitli iş yerlerinde çalışmaları sağlanmaktadır.

- ..... **Aydın 80.Yıl Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu (İsabeyli Nazilli)**

Aydın Merkeze 40 km uzaklıkta kurulmuş olan çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu 47 kişilik kapasiteye sahip olmasına rağmen 64 çocuğa hizmet vermektedir.

Kuruluşta 7-12 yaş korunmaya muhtaç çocuklarla ve 13 yaşından büyük korunmaya muhtaç kızlara hizmet verilmektedir. Çocukların hayata hazırlanması için psiko-sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmakta olup bu kapsamda gezi ve kamplar düzenlenmekte, kuruluşun halka tanıtımı için halka yönelik kermes ve şiir dinletisi programları hazırlanmaktadır. Ayrıca Milli Eğitim'le işbirliği yapılarak yuvada ve yetiştirme yurdunda kalan çocuklara yönelik çeşitli konularda kurslar verilmektedir.

- **Horsunlu Belediyesi Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi**

73 kişi kapasiteli Horsunlu Belediyesi Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi 27 Mayıs 2011 tarihinde hizmete açılmıştır ve Kuyucak ilçesi Horsunlu beldesinde hem sağlıklı hem de yatağa bağımlı yaşlılara hizmet vermektedir. Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü verilerine göre huzurevinde mevcut barınan sayısı 52'dir.

Aydın Aile ve Sosyal politikalar İl Müdürlüğü tarafından planlanan ve hizmete açılması beklenen 2 adet proje bulunmaktadır. Nazilli ilçesinde inşa edilen toplum Merkezi'nin 2012 yılı içerisinde teslim alınıp hizmete açılması planlanmaktadır. Bunun yanı sıra hayırsever Behiye BİLGİN ve Akbük Huzurevi Yaptırma ve Yaşatma Derneği tarafından yapımına başlanan ve 49 yıllığına huzurevi olarak işletilmek üzere SHCEK Genel Müdürlüğüne devir edilen 30 kişilik kapasiteye sahip Akbük Huzurevi'nin Söke Hilmi Fırat Huzurevi bünyesinde 2012 yılı içerisinde hizmete açılması planlanmaktadır.

Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı hizmet veren özel kuruluşlar da bulunmaktadır. Merkez ilçesinde 22 kişilik ve 36 kişilik kapasiteye sahip 2 adet huzurevi, Kuşadası ilçesinde 76 kişilik kapasiteye sahip bir huzurevi ve toplam 400 kişilik kapasite sahip 4 adet özel bakım merkezi bulunmaktadır. Nazilli ilçesinde de 90 kişilik kapasiteye sahip bir bakım merkezi bulunmaktadır.

Aydın ili sosyal hizmetleri, nakdi yardım alan kişi sayısı bakımından incelendiğinde, Merkez ilçesinde 259 kişi, Nazilli ilçesinde 52 kişi, Çine'de 42 kişi, Didim'de 20 kişi, Söke'de 18 kişinin bu yardımdan yaralandığı, Karacasu ilçesinde ise bu yardımı alan kişi bulunmadığı görülmektedir.

Evlat edinme istatistiklerine göre 2011 yılında Aydın Merkez ilçesinde 5, Çine, Bozdoğan ve Koçarlı ilçelerinde de birer ailenin evlat edindiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Merkez ilçesinde 1, Kuşadası ilçesinde de 3 aile koruyucu aile olarak görünmektedir.

Tablo 33. Aydın İlçeleri Nakdi Yardım Alan, Evlat Edinen Kişi ve Koruyucu Aile Sayısı, 2011

İlçe Adı	Nakdi Yardım Alan Kişi Sayısı	Evlat Edinen Aile Sayısı	Koruyucu Aile Sayısı
Merkez	259	5	1
Nazilli	52	-	-
Söke	18	-	-
Çine	42	1	-
Bozdoğan	4	1	-
Kuyucak	2	-	-
Karacasu	_	-	-
Buharkent	4	-	-
Sultanhisar	3	-	-
Yenipazar	2	-	-
Germencik	4	-	-
İncirliova	17	-	-
Kuşadası	12	-	3
Didim	20	-	-
Karpuzlu	4	-	-
Köşk	4	-	-
Koçarlı	2	1	-
Tüm İlçeler	449	8	4

Kaynak: Aile Ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından yapılan yardımlar haricinde Aydın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı tarafından da 2011 yılında 179.021 kişiye 29.320.429 TL değerinde yardım dağıtımı yapılmıştır. Bu yardımlar nakdi, gıda, yakacak, eğitim, giyim, barınma, sağlık ve proje yardımı başlıkları altında gerçekleştirilmiştir.

Tablo 34. Aydın Merkez Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı Tarafından Sağlanan Yardım Miktarı ve Verilen Kişi Sayısı, 2009-2011

Yardım Türü	2009		2010		2011	
	Kişi Sayısı	Miktar (TL)	Kişi Sayısı	Miktar (TL)	Kişi Sayısı	Miktar (TL)
Nakdi Yardım	123.801	13.590.248	90.427	10.266.648	109.376	9.394.159
Gıda Yardımı	43.955	5.140.800	16.205	1.649.620	11.235	844.813
Yakacak Yardımı	22.470	11.660 Ton*	24.970	13.290 Ton*	21.486	14.055 Ton*
Eğitim Yardımı	35.954	2.570.400	16.967	1.112.374	27.444	1.981.492
Giyim Yardımı	176	8.648	411	20.454	629	24.239

Barınma Yardımı	1.805	1.329.297	2.430	627.400	278	1.257.354
Sağlık Yardımı	1.468	72.192	2.019	790.285	3.159	659.567
Proje Yardımı	15.297	4.739.246	249	2.738.552	5.414	15.158.795
Toplam	244.926	27.450.831	153.678	17.205.333	179.021	29.320.429

*** Kömür TKİ tarafından bedelsiz olarak Vakıflara gönderildiğinden toplama dahil edilmemiştir.**

Kaynak: Aydın Merkez Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı

8. SOSYAL GÜVENLİK

2011 yılı Sosyal Güvenlik Kurumu Verilerine göre Aydın'da, Sosyal Güvenlik Kapsamındaki toplam nüfus (Aktif+Pasif +Yeşilkart) 981.089kişidir. Buna göre 999.163 olan İl nüfusumuzun % 98,2'si sosyal güvenlik kurumuna bağlı olarak yaşamını sürdürmektedir. Yeşil Kartlı nüfus hariç sosyal güvenlik kapsamındaki nüfus sayısı ise 890.220'dir. Buna göre sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan nüfusun 18.074 olduğu görülmektedir. 2012 yılında gerçekleştirilen sosyal güvenlik reformu ile Aydın'da sosyal güvenlik şemsiyesi altındaki oran %100'e ulaşmıştır.

Tablo 35. Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Toplam Nüfus, 2011

	2011
İl nüfusu	999.163
İş yeri sayısı	21.745
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Aktif+Pasif+Yeşilkart)	981.089
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Yeşil Kartlılar Hariç)	890.220
Sosyal Güvenlik Kapsamının (Yeşil Kart Hariç) Toplam il Nüfusuna Oranı (%)	89,10
Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfus	18.074

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu

Sosyal Güvenlik Kapsamındaki aktif olarak çalışan nüfus, bağlı olduğu kurum bazında incelendiğinde, 31.505 kişinin Emekli sandığı, 66.645 kişinin BAĞ-KUR, 120.403 kişinin SSK'ya bağlı olarak çalışmaya devam ettiği görülmektedir. Buna göre Sosyal Güvenlik kapsamındaki aktif çalışanların toplam il nüfusuna oranı % 21,87'dir.

Tablo 36. Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan kişi sayısı, 2011

	2011
Emekli Sandığı (4/c)	31.505
Bağ-Kur (4/b)	66.645
SSK (4/a)	120.403
Toplam	218.553
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Toplam il Nüfusuna Oranı(%)	21,87

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu

Bir sosyal güvenlik kurumundan emekli olup aylık almaya devam eden toplam nüfus 174.194'tür ve bu nüfusun 32.388'i Emekli Sandığı, 52.135'i BAĞ-KUR, 89.671'i ise SSK'dan emekli olduğu görülmektedir.

Tablo 37. Sosyal Güvenlik Kapsamında Aylık Alan Kişi Sayısı, 2011

	2011
Emekli Sandığı (4/c)	32.388
Bağ-Kur (4/b)	52.135
SSK (4/a)	89.671
Toplam	174.194

Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Emeklilerin Toplam il Nüfusuna Oranı(%)	17,43

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu

EKONOMİK YAPI:

1. GENEL EKONOMİK YAPI

Genel Ekonomik Yapı başlığı altında Aydın İli'nin ekonomik yapısı genel bir yaklaşımla ilin temel ekonomik göstergeleri olan sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi, GSYİH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla) payı, sektörlerin dağılımı, istihdam yapısı, son yıllara ait İl'e yapılan kamu yatırımları, İl'deki açılan/kapanan işletme rakamları, İl'in yenilik kapasitesi, İl'deki potansiyel yatırım alanları ve başlıca öne çıkan sektörler ele alınacaktır.

a. GSKD ve Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Durumu

Genel ekonomik yapıya bakıldığında Aydın özelinde hesaplanmış milli hâsıla verilerine ulaşılamamış olsa da içinde yer aldığı TR32 Güney Ege Bölgesine ait sektörlerin GSKD (Gayri Safi Katma Değer)'e katkılarının yüzdesi Tablo 38'de verilmiştir. 2004-2008 yılları arasındaki TÜİK verilerine göre bölgede tarım ve sanayinin katkı payları giderek azalmakta ve 2008 itibariyle hizmetler sektörünün payı % 63,8'lik bir değere yükselmektedir. Tarım sektörünün katkısı diğer gelişmiş bölgelerle kıyaslandığında hala yüksek kalırken Aydın İli içinse bu rakamın hem istihdam hem de GSKD açısından daha yüksek olduğu bilinmektedir.

Tablo 38. TR 32 Güney Ege Bölgesi'nde Sektörlerin GSKD'ye Katkıları (%), 2004-2008

Yıl	Tarım	Sanayi	Hizmetler
2008	14,4	21,8	63,8
2007	13,8	23,6	62,6
2006	17,6	24,3	58,1
2005	17,2	24,6	58,2
2004	19,0	25,0	56,0

Kaynak: TÜİK

Aydın ilinin sosyo-ekonomik durumuna bakıldığında en temel gösterge olan GSYİH il verisi güncel olmamakla birlikte 2008 yılı TÜİK verilerine göre kişi başı 11.626 TL GSKD ortalamasına sahip TR32 Güney Ege Bölgesinde yer almaktadır.[10] TR32 Güney Ege Bölgesi ise bu değerle diğer Düzey 2 Bölgeleri arasında 8. sırada ve Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

İllerin GSYİH değerlerinin yanı sıra farklı değişkenlerinin de göz önünde bulundurularak yapılan çalışmalardan biri olan sosyoekonomik gelişmişlik endeksi hesaplanmasında barındırdığı pek çok değişkenle bir ilin ya da bölgenin gelişmişliği açısından daha çok anlam ifade etmektedir. Bu bağlamda *"Türkiye'de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması"* isimli çalışmaya göre Aydın İli

[10] *Ülkemizin 2002 yılında 26 istatistiki bölgeye ayrılmasından itibaren TÜİK tarafından il bazında GSYİH hesaplaması yapılmamaktadır.

2010 yılı için 2.2610 Endeks değeri ile 20. sırada yer almıştır. 2003 yılında yapılan bir önceki gelişmişlik sıralaması çalışmasında 21. Sırada yer alan Aydın 1 basamak yükselmiştir. İlk 20 ilin sıralaması Tablo 39'daki gibidir. Tabloda da görüleceği üzere Aydın kendi bölgesinde bulunan Denizli ve Muğla'dan daha geride yer almaktadır.

Tablo 39. İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksleri ve Sıralamaları, 2011

Sıra	İl	Endeks
1	İstanbul	171.245
2	Ankara	133.247
3	İzmir	92.423
4	Kocaeli	85.219
5	Bursa	57.950
6	Eskişehir	54.807
7	Antalya	51.158
8	Muğla	36.780
9	Bolu	36.312
10	Tekirdağ	35.553
11	Denizli	34.636
12	Isparta	30.835
13	Kırklareli	30.434
14	Edirne	29.301
15	Bilecik	27.733
16	Çanakkale	26.545
17	Yalova	26.408
18	Adana	26.245
19	Kayseri	24.042
20	Aydın	22.610

Kaynak: "Türkiye'de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması" çalışması,

Ayrıca illerin gelişmişlik endeksine ilişkin belirli periyotlarla Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılan SEGE 2012 yılında güncellenmiş olup Aydın'ın 2011 yılındaki endeks değeri 19. sırada yer bulmuştur. 2003 yılı senesine göre 2 basamak ilerleyen il, 2000 senesindeki durumuna göre 9 basamak gerilemiştir.

b. İstihdam

Aydın ili 2008-2010 TÜİK işgücü verilerine göre işgücüne katılım oranı giderek artmakta ve 2010 yılı itibariyle %53 seviyesindedir. İşsiz oranı ise 2008 yılında %12.4 iken 2009 yılında krizin etkisiyle bir artış yaşanarak % 16,4'e yükselmiştir ancak 2010 yılı için işsizlik oranı %13,5 olarak hesaplanmıştır. İşgücüne katılım oranının artmasına rağmen gücü katılım oranının artmasına rağmen işsizlik oranında

yaşanan azalma ekonominin iyileşmesiyle açıklanmaktadır. Aynı şekilde 3 yıl için verilen rakamlara bakıldığında istihdam oranında yaşanan artış da bu görüşü desteklemektedir.

Tablo 40. Aydın İli İşgücü Verileri, 2012

YIL	İşgücüne katılma oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	İstihdam oranı (%)
2010	53,1	13,5	45,9
2009	52,2	16,4	43,6
2008	46,7	12,4	40,9

Kaynak: TÜİK

İşsizlik oranlarının yaş gruplarına göre dağılımına TR 32 Bölgesi genelinde bakılacak olursa en yüksek işsizlik oranının 20-24 yaş grubuna ait olduğu görülmektedir. Onu 14,2'lik bir oranla 15-19 yaş grubu izlemektedir, en düşük işsizlik oranı ise 55 yaş üstü grupta gözlenmektedir.

Tablo 41. TR32 Bölgesi Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Verileri, 2012[11]

TR32 Bölgesi yaş gruplarına göre İşsizlik verileri	15-19	20-24	25-34	35-54	55+
2011	14,2	20,4	9,8	6,1	3,4

Kaynak: TÜİK

Şekil 3. TR32 Bölgesi'nde İstihdamın Sektörel Dağılımı

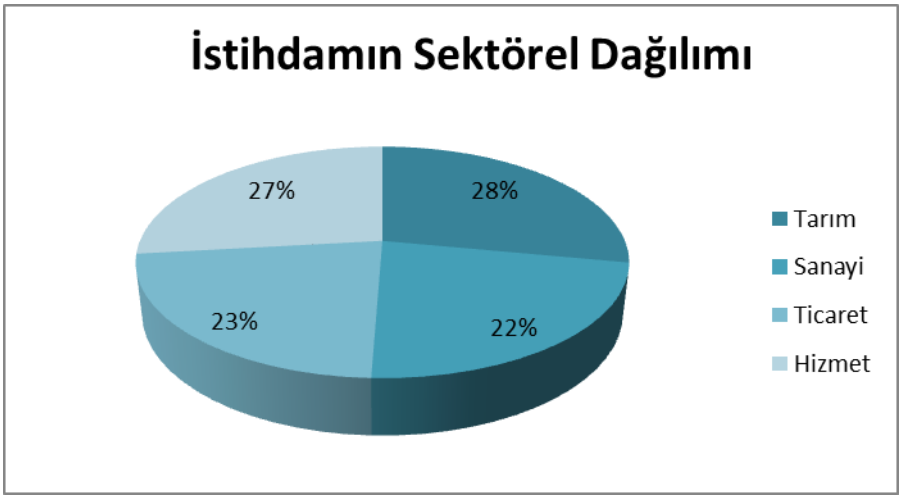

İstihdamın ana sektörlerdeki dağılımı bölgesel verilerle değerlendirilirse 2006 verilerine göre bölgedeki istihdamın tarım, sanayi, ticaret ve hizmetler sektörlerinde yaklaşık değerler taşıdığı grafikte görülmektedir. Tarım istihdamının %28'lik bir payla ön sırada yer alması dikkat çekicidir kaldı ki Aydın İli için bu verinin daha yüksek olması beklenmektedir. Bölge için en düşük istihdam payına % 22'lik bir oranla sanayi sektörü sahiptir. Tarım istihdam oranının diğer sektörlere görece olarak düşmesi bir gelişmişlik göstergesi olarak düşünüldüğünden Aydın İli için de tarımda verimlilik

[11] Yaş gruplarına göre işsizlik verilerine ancak bölge bazında ulaşılabilmiştir.

sağlanarak ve diğer sektörlerde yeni istihdam alanları yaratılarak bu oranın düşürülmesi gerekmektedir.

Şekil 4. Aydın İli Sektörel İstihdam Dağılımı, 2012

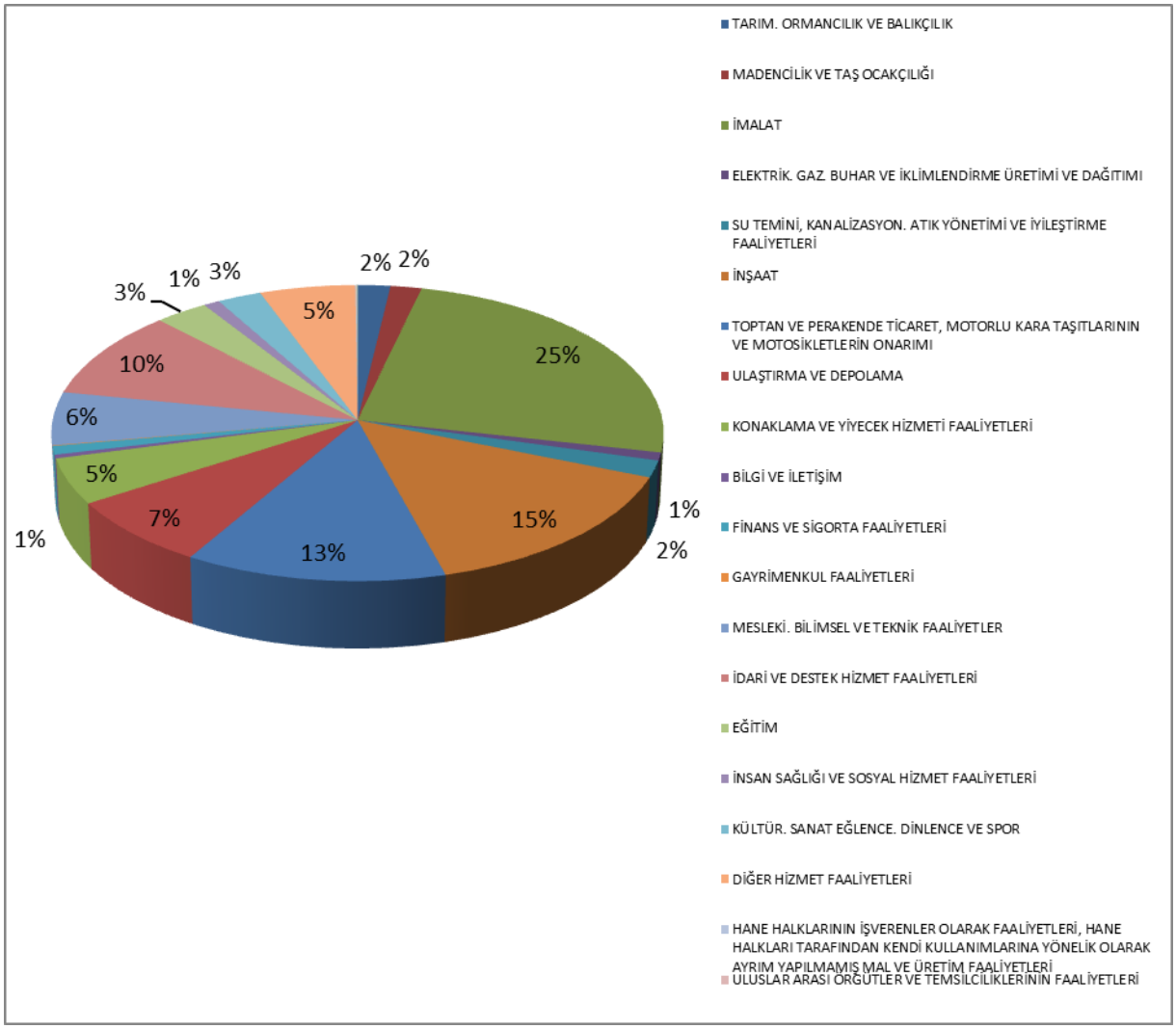

Kaynak: SGK verileri

Tarım dışı istihdam verilerine göre ise Aydın İli için alt sektör dağılımı yukarıdaki şekil 4'teki gibidir. En büyük istihdam pay sıralamasında %25'lik bir payla imalat sektörü birinci sırada gelirken, %15 ile onu inşaat sektörü izlemektedir. Toptan perakende ticaret ve ulaştırma ve depolama sektörü de istihdam açısından önde gelen sektörlerdir.

c. Kamu Yatırımları

Aydın İline 2001-2011 aralığında yapılan kamu yatırımları Şekil 5'te gösterilmiştir. 11 yıllık süre içerisinde yatırımlar düzgün olmayan bir artış yaşayarak 2011 yılı için 178.033 Milyar TL'ye ulaşmıştır. Özellikle 2007 sonrası artışın ivme kazanması dikkat çekmektedir. Diğer illerle kıyaslama yapılırsa Aydın 2010 ve 2011 yılı içerisinde yapılan ülke genelinde yapılan kamu yatırımları nezdinde sırasıyla 25. Ve 37. Sırada yer almaktadır.

Şekil 5. Aydın İli Yıllara Göre Kamu Yatırımları, 2012

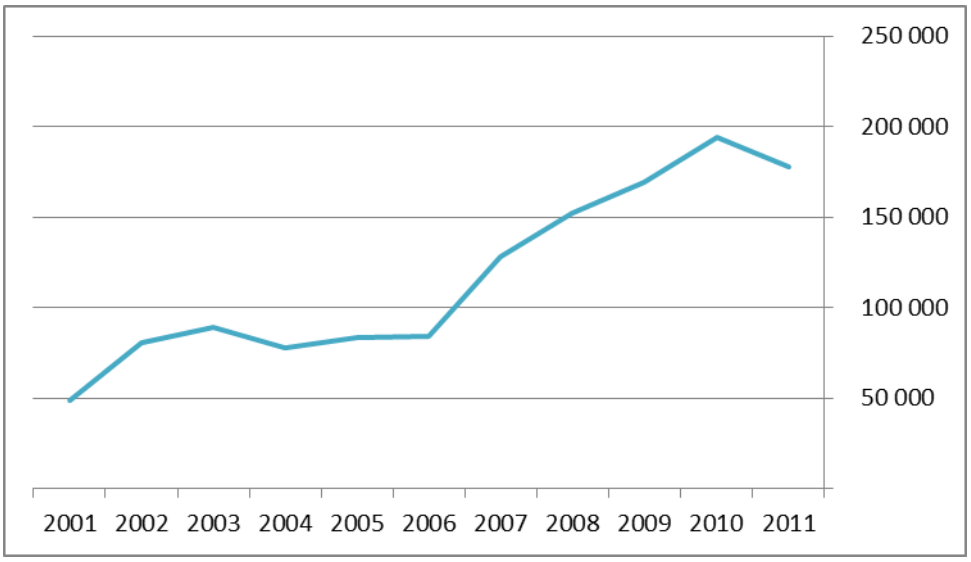

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Kamu Yatırımları Verileri

Kamu yatırımlarının sektörel dağılımına bakıldığında; yatırımların sırasıyla tarım, diğer kamu hizmetleri, enerji, eğitim ve sağlık alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. 2001-2011 yılları arasında toplamda 307.000 (Milyar TL)'lik bir destek sağlanan tarım sektörünün İl'in de bir tarım merkezi olması sebebiyle her dönem desteklenen bir alan olduğu görülmektedir. 2005 yılına kadar olan süreçte enerji yatırımları liderken özellikle 2007 sonrası tarım desteklerinin arttığı ve temel sektör olarak düşünüldüğü izlenmektedir. (Şekil 6)

Şekil 6. Aydın İli Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı, 2012

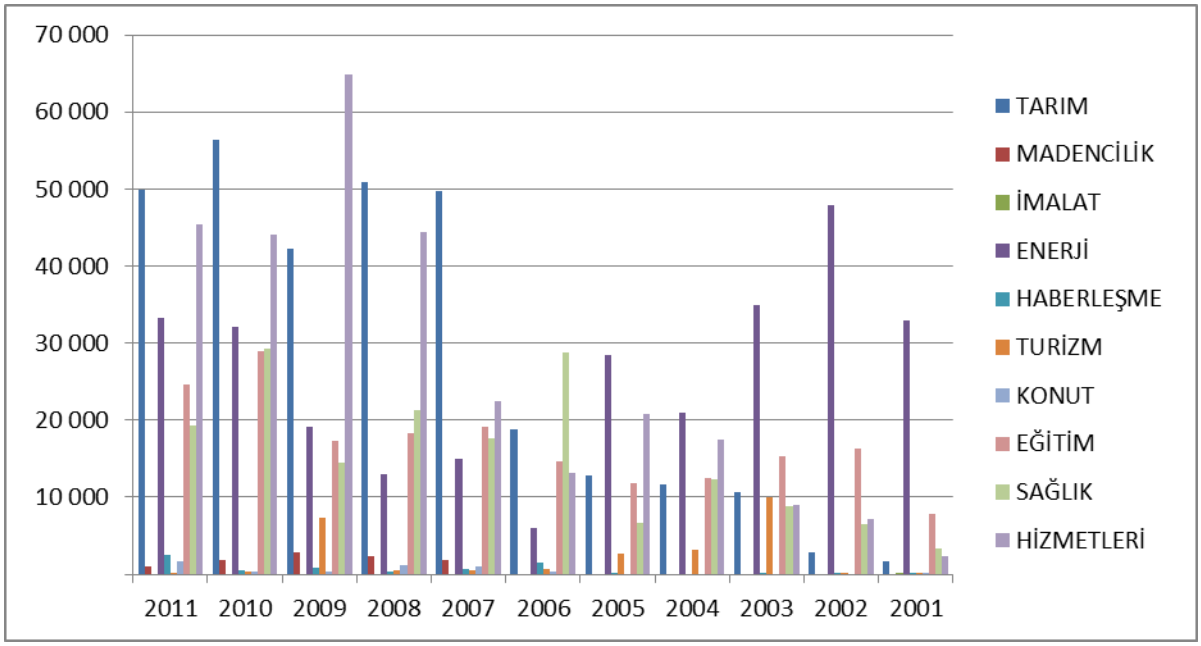

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Kamu Yatırımları Verileri

d. Açılan Kapanan Şirket Sayıları

Yıllık açılan/ kapanan işletme sayılarını ele almadan önce mevcut duruma bir göz atmak gerekirse; Aydın İli'nde bulunan girişimlerin sektörlere göre dağılımının 2010 yılında TÜİK tarafından iş sayımlarında ortaya çıkan tablosu aşağıda yer almaktadır. Görüleceği üzere toptan ve perakende ticaret sektöründeki işletmeler tüm girişimlerin yaklaşık % 38'ini oluşturmaktadır. Onu toplamda % 27'lik payla ulaştırma ve depolama ile konaklama ve yiyecek hizmetleri takip etmektedir ki bu sektörlerdeki işletmelerinin sayısının yüksek olması da turizm sektörünün yansıması olarak yorumlanabilir.

Tablo 42. Aydın İlindeki İşletmelerin Sektörel Dağılımı,2012

Sektör	Girişim Sayısı(2010)
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	19461
Ulaştırma ve depolama	7440
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	6246
İmalat	4718
Diğer hizmet faaliyetleri	4495
İnşaat	2817
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	1964
Gayrimenkul faaliyetleri	722
Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor	614
Finans ve sigorta faaliyetleri	499
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	478
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	466
Eğitim	163
Bilgi ve iletişim	150
Madencilik ve taş ocakçılığı	81
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	12
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	10
TOPLAM	50336

Kaynak: TÜİK

İlde açılan/kapanan işletme rakamlarına bakılırsa; 2005-2009 yılları arasındaki 5 yıllık süreçte yaşanan kriz ve sektörlerin kendi değişkenlerinin etkisiyle oldukça farklı bir trend izlemiştir. Şöyle ki 2005 yılında açılan işletme sayıları kapananları yaklaşık 3.7 katı iken bu rakam 2007 yılında yaklaşık 3 katına düşmekte ve bu düşüş eğilimi yaşanan krizle birlikte hız kazanmaktadır. 2008 yılında açılan işletme sayısı düşerken kapanan işletme sayısı bir önceki yıla göre yaklaşık 2'ye katlanmış ve oran 1.2 seviyesine kadar gerilemektedir. 2009 yılı itibariyle de hem kurulan ve hem de kapanan şirket sayısında 2008 yılına göre azalma yaşanmaktadır.

Şekil 7. Aydın İlinin Yıllara Göre Açılan/Kapanan İşletme Rakamları, 2012

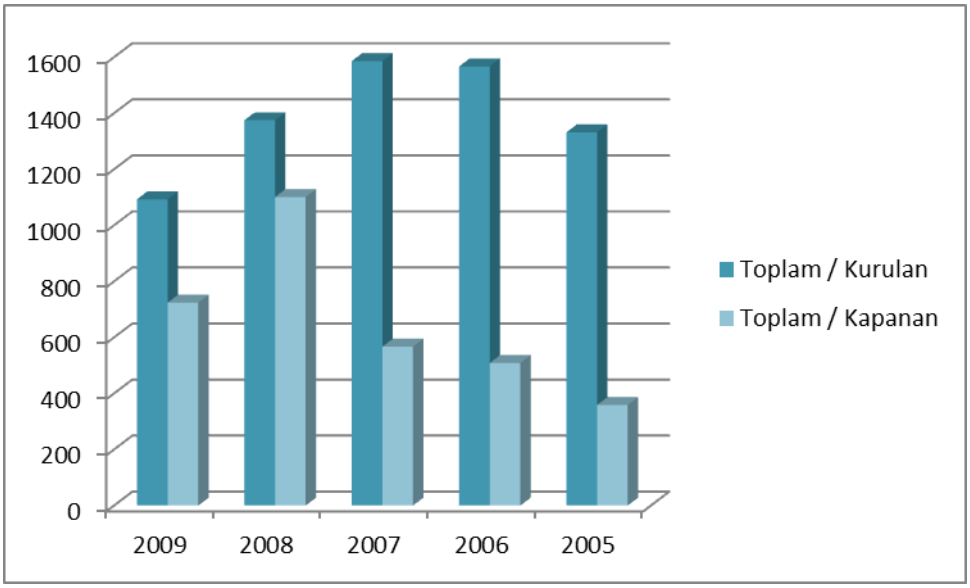

Kaynak: TÜİK

2009 yılı için sektörlerdeki hareketliliği görmek adına kurulma/kapanma oranları incelenecek olursa; en çok kurulan ve sektörde tutunan işletmeler otel, lokanta ve kahvehane alanında olmuştur. Onu kurulan/kapanan oranı 2.5 olan imalat sektörü izlemiştir. Mevcut durumda da en yüksek işletme sayısına sahip toptan ve perakende ticaret alanında en fazla hareketlilik yaşanmış ve neredeyse açılan işletme kadar sektörden ayrılan işletme olmuştur.

Tablo 43. Aydın İlinde Sektörlerin Açılan/Kapanan İşletme Oranları

Sektörler	Kurulan/Kapanan İşletme Oranı
Toplam	2.13
İmalat	2.50
Toptan ve perakende ticaret	1.15
Otel, lokanta ve kahvehane	2.83
Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	1.43
İnşaat	1.60

Kaynak: TÜİK (2012) verileriyle hesaplanmıştır.

e. Yenilik Kapasitesi

Çok çeşitli alanlarda üretim yapabilen Aydın İli için yenilik üretme kapasitesine il genelinden yapılan faydalı model, endüstriyel tasarım ve patent başvurusu açısından bakılırsa; 1995-2011 yılları arasında belirgin bir artış yaşandığı en yüksek başvurunun endüstriyel tasarım alanında yapıldığı ve her ne kadar son yıllarda artış olsa da patent başvurularının ihmal edilebilecek düzeyde kaldığı görülmektedir. 17 yıllık süre zarfında toplam TPE'ye 491 başvuru yapıldığı ve 2011 yılında gerçekleşen en yüksek patent başvurusunun 18 gibi düşük bir rakamla sınırlı kaldığı izlenmektedir.

Şekil 8. Aydın İli Yenilikçilik Rakamları

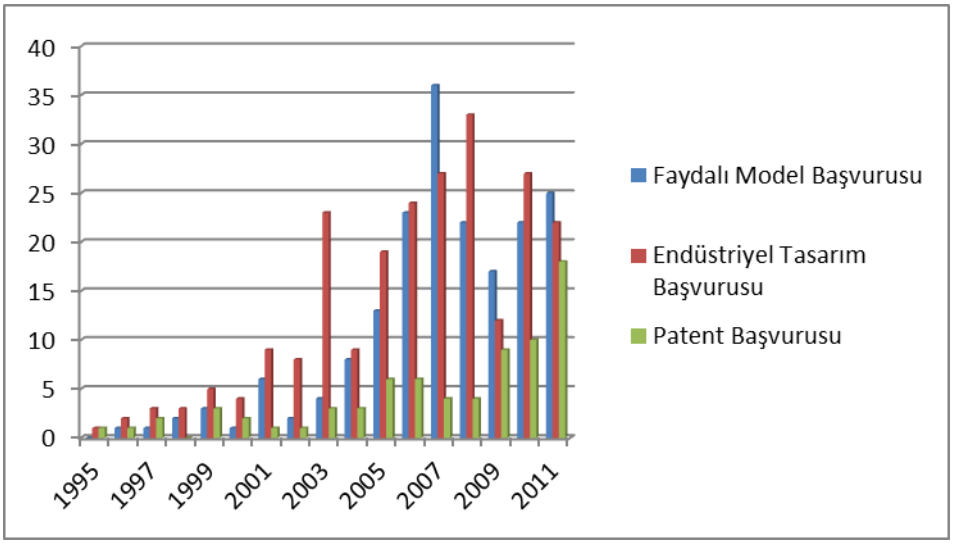

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü(2012)

Adnan Menderes Üniversitesi

Yenilikçilik alanında şüphesiz en etkin kurumların başında üniversiteler gelmektedir. Aydın'da 1992 yılında kurulmuş olan Adnan Menderes Üniversitesi yapılanmasına hızla devam etmektedir. Bünyesinde barındırdığı 11 fakülte, 6 yüksekokul, 3 enstitü, 16 meslek yüksekokulu, 17 araştırma ve uygulama merkeziyle sanayiye ve üretime her alanda destek vermesi beklenmektedir. Özellikle planlama aşamasında olan teknoparkın açılmasıyla sanayi- üniversite işbirliğinin daha kolay kurulması ve yenilikçi üretim anlayışının üretimin tüm safhalarına yansıyacağı düşünülmektedir.

Tablo 44. Adnan Menderes Üniversitesi Bilgileri

	2009	2010	2011
Öğrenci Sayısı	**24424**	**25288**	**28147**
Ön Lisans Öğrenci Sayısı	**12097**	**11415**	**12441**
Lisans Öğrencisi Sayısı	**11614**	**13161**	**14527**
Lisansüstü Öğrenci Sayısı	**713**	**712**	**1179**
Öğretim Üyesi Sayısı	**1155**	**1177**	**2.110**
Fakülte Sayısı	**7**	**7**	**11**
Yüksekokul Sayısı	**3**	**6**	**6**
Enstitü Sayısı	**3**	**3**	**3**
Meslek Yüksekokulu Sayısı	**14**	**16**	**16**
Araştırma ve Uygulama Merkezleri	**11**	**17**	**17**

Kaynak: Aydın Valiliği Brifingi(2012)

f. Yatırım Alanları

Aydın İli gerek coğrafi yapısı, ulaşım rahatlığı, limana yakınlığı, turizm potansiyeli, hammadde temini noktasında tarımsal üretimdeki payı ve gelişmekte olan sanayisiyle yatırım anlamında cazip bir il konumundadır. İlin ekonomisi tarım üzerine kurulmuştur. Ancak tarımsal üretimde çok çeşitli bir ürün

yapısı bulunurken tarıma bağlı sanayi faaliyetleri açısından çeşitlilik sağlanamamıştır. Bu noktada yatırım alanları anlamında İl büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Özellikle tarımsal ürünleri yüksek katma değerli ürüne dönüştürecek sanayi işletmeleri için önemli yatırım fırsatları bulunmaktadır.

Bilim Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı tarafından hazırlanan "Aydın İli'nin Sanayi Potansiyeli" ile "81 İl'in Durum Raporu-Aydın" raporunda ve Kalkınma Bankası uzmanları tarafından hazırlanan "Uygun Yatırım Alanları-Aydın" isimli çalışmasında yatırımlar, doğal kaynak potansiyelinin kullanılmasına yönelik yatırımlar, imalat sanayinde yapılması muhtemel yatırımlar ve talebe yönelik yatırımlar olarak 3 temel gruba ayrılmıştır.

Çalışmalarda öncelikli olarak doğal kaynakların ve mevcut üretimin doğrudan kullanılmasına yönelik tesislere yönlendirilmesi gerektiğini belirtilmiştir. Özellikle çok çeşitli olan ancak işlenmesi noktasında eksiklikleri bulunan tarımsal üretim yapısı, zengin feldspat madeni ve jeotermal enerji potansiyeli, geniş bir alana yayılan ormanlık alanları ilk bakışta göze çarpan zenginliklerdir.

Son dönemde yaşanan iyi tarım uygulamalarına yönelik talebin ilin tarımsal yatırım açısından öneminin devam etmesini sağlayacağı görülmektedir. Tarım ve hayvancılık alanında yapılabilecek yatırımlarda yılda üç ürüne elverişli iklimi, toprak yapısı ve çiftçinin bilinç düzeyiyle kârlı bir alan olarak görülmektedir ve tarıma dayalı sanayiyi besler niteliktedir.

Tarım sektöründe yapılabilecek yatırımlar arasında su ürünleri üretimi, damızlık ve süt sığırcılığı, seracılık, arıcılık, tavuk üretimi ve kesim çiftlikleri sıralanmıştır. Bunların yan faaliyetleri olarak özellikle serada çiçek yetiştiriciliği, kültür mantarı üretimi, yem bitkileri üretimi yatırım alanı açısından öne çıkması düşünülen alanlardır.

Aydın'da tarım yatırımlarının en gözde olanı seracılık yatırımlarıdır. Ancak ilde uygulanması önerilen daha teknik bir donanımla topraksız tarımın yapıldığı, seraların ısıtılmasının jeotermal kaynaklardan sağlandığı seracılık modelidir. Böylelikle temel maliyet ısıtma maliyeti düşürülmesi ve yatırım daha karlı hale gelmesi beklenmektedir. Özellikle çiçek yetiştiriciliğinin geliştirilmesi kârlı bir alan olarak düşünülmekte ve bu yatırımı yurtdışı talepleriyle destekleme noktasında Adnan Menderes Havaalanına yakınlığı İl'e avantaj sağlamaktadır.

Yüzölçümünün büyük bir bölümü ormanlarla kaplı olan, çok değişik çiçek çeşitlerini barındıran Aydın'da arıcılık yatırımları için doğal alt yapı mevcuttur. Hali hazırda Aydın'da arıcılık yapılmakta ve yılda yaklaşık 2.500 ton civarında da bal elde edilmektedir. İlin iklim özellikleri, yeterli mera ve yem kaynaklarının bulunması Aydın'da besicilik yatırımları için uygun bir altyapı durumundadır.

Ayrıca sahip olunan bu ormanlık alan orman ürünleri açısından da önemlidir. Bu alanda da MDF üretimi, Masif mobilya üretimi, yonga levha üretimi, lamine parke üretimi, mobilya-oturma gruplarının üretimi, emprenye tesislerinin oluşturulması uygun yatırım alanları olduğu belirtilmiştir.

Aydın'ın su ürünleri açısından da sahip olduğu birçok tabii koy ve akarsu kolları çok elverişli bir ortam sunmaktadır. Deniz kıyısında tuzlu su balığı, Büyük Menderes kolları boyunca ve Bafa Gölü çevresinde ise tatlı su balıkçılığı yapılabilmektedir.

İmalat sanayiindeki muhtemel yatırımlar çoğunlukla tarımsal üretimi işlemeye yönelik gıda sanayi üzerinedir. Bunların yanı sıra otomotiv yan sanayi, iklimlendirme sanayi, tekstil sanayi, makine üretimi sanayi de Aydın İli için potansiyel yatırım alanları olarak belirtilmiştir.

Gıda sanayiinde yatırım potansiyeli yüksek olanlar süt ve süt ürünleri işleme tesisleri, dondurulmuş gıda ve kurutulmuş gıda üretimi tesisleri, helva, lokum şekerleme üretimi, maya üretimi ve bakliyat paketleme tesisleri olarak belirtilmektedir. İlde sebze ve meyve üretimi oldukça yüksek paya sahip olmakla beraber üretilen ürünlerin pazarlama sıkıntısı yaşanmaktadır. Özellikle gerçekleştirilecek dondurulmuş ve kurutulmuş gıda yatırımlarında bu pazarlanamayan kaybın önüne geçilmesi beklenmektedir. İç pazarın yanında İzmir'e olan yakınlığı sebebiyle gıda sanayide dış pazar için de avantajlı bir konuma sahiptir.

İmalat sanayi için önerilen bir diğer sektör tekstildir. Tekstilde hazır giyim üretimi, çorap üretimi, penye üretimi de il'de yapılabilir yatırımlar olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca Hidrolik ve pnömatik cihazlar üretimi, ambalaj makinaları üretimi, zeytin hasat cihazları üretimi, ağaç işleme makinaları üretimi, otomotiv yedek parçaları üretimi de tarımsal üretimden sanayileşmeye geçecek olan aydın için önerilen yatırım alanlarıdır.

Bu raporlarda bahsedilmeyen ancak Güney Ege Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan "Yenilebilir Enerji Raporu" na göre gelecek vadeden yenilebilir enerji sektöründe de Aydın İli hem rüzgar enerjisi, hem güneş enerjisi, hem de jeotermal enerji sektöründe de oldukça iddialı bir potansiyele sahiptir. Özellikle yer yer sıcaklığı 230 C' yi bulan Buharkent- Germencik buyunca uzanan jeotermal enerji kaynakları dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak Aydın İli gelişmiş kentlere ve turizm merkezlerine ulaşım kolaylığı, iklimi, toprak yapısı, zengin yer altı ve yer üstü kaynakları, KSS'lerde ve OSB'lerdeki uygun üretim alt yapısı ile pek çok alanda yatırım yapılacak bir merkez olarak düşünülmektedir.

g. Öne Çıkan Sektörler

DPT'nin 2009 yılında yayımlamış olduğu "İllerde Öne Çıkan Sektörler" adlı çalışmasına göre; Aydın'da "gıda ürünleri ve içecek imalatı", "tekstil ürünleri imalatı", "madencilik ve taş ocakçılığı" ile "metalik olmayan diğer mineral ürünlerinin imalatı" sektörleri öne çıkmaktadır. Ayrıca bu sektörler, TÜİK 2002 Genel Sanayi İşyerleri Sayımı (GSİS) il içi yüzde ve yoğunlaşma göstergelerinde, İl Sanayi ve Ticaret Odaları'nın tercihlerinde, yabancı sermaye ve gerçekleşen teşviklerde öne çıkmıştır. Gıda ürünleri,

içecek imalatı, madencilik ve taş ocakçılığı sektörlerinin il içindeki paylarının ülke içindeki paylarından daha büyük olduğu görülmektedir.

Ayrıca sektörel çeşitliliği olan Aydın'da bitkisel üretim de önemli sektörlerdendir. Genel olarak il sanayisi tarım ve yer altı zenginliklerine dayalı olarak gelişmiştir (DPT, 2009). Aydın İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına bakıldığında ise Bilim Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı İl durumları raporuna göre % 43 ile Gıda Ürünleri İmalatı, % 9 il e Diğer Madencilik ve Taşocaklılığı imalatının ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bunları % 8 başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı, % 5 tekstil ürünleri imalatı, % 3 ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) izlemektedir.

İlde öne çıkan sektörleri ildeki kümelenme potansiyelini araştırmak adına GEKA uzmanları tarafından "Güney Ege Bölgesi'nde Kümelenme Yaklaşımı Analizi" adlı çalışmada ele alınmış ve uyguladıkları üç yıldız modeliyle ildeki sektörlerin istihdam verileri, sektör içindeki payları ülke verileriyle kıyaslanmış ve uzmanlaşma katsayıları, büyüklük ve başatlık değerleri bulunmuştur. Sektördeki istihdamın ildeki toplam istihdam içindeki payının bir göstergesi olan başatlık değeri açısından "Gıda Ürünleri İmalatı" sektörü İl'de birinci sıradadır. En yüksek iş yeri ve çalışan sayısına sahip olan sektör "Gıda Ürünleri İmalatı"dır. Araştırılan sektörler arasında "Atık Maddelerin Değerlendirilmesi" sektörü çok yüksek istihdam düzeyine ve iş yeri sayısına sahip olmamasına karşın uzmanlaşma katsayısı ve büyüklük açısından ilk sırada yer almaktadır. "Kömür ve Linyit Çıkarılması" ve "Elektrikli Teçhizat İmalatı" sektörlerinde faaliyet gösteren firma sayısı az olmasına karşın bu sektörlerin yüksek uzmanlık katsayıları dikkat çekmektedir.

Tablo 45. Aydın İli İçin Öne Çıkan Sektör Analizi[12]

Sektör	İş Yeri Sayısı	Çalışan Sayısı
Kömür ve Linyit Çıkartılması	11	1133
Gıda Ürünleri İmalatı	**769**	**7136**
Elektrikli Teçhizat İmalatı	56	2004
Atık Maddelerin Değerlendirilmesi	71	1560
Konaklama	119	1706
Toplam	1026	13539
İldeki Tüm Sektörlerin Toplamı	18792	99219
İldeki Payı	5,5	13,6

Kaynak: *"Güney Ege Bölgesi'nde Kümelenme Yaklaşımı Analizi"* çalışmasından alınmıştır.

[12] "Güney Ege Bölgesi'nde Kümelenme Yaklaşımı Analizi" adlı çalışmadan alıntılanmıştır.

2. TARIM VE HAYVANCILIK

a. Arazi Dağılımı

2011 yılı verilerine göre ilin toplam 817.629 ha'lık gerçek alan arazisinin % 48'i tarım arazisinden oluşmaktadır. % 39'u orman ve fundalık alandan oluşan arazinin geri kalanı tarım dışı alan (% 10) ve çayır-mera (% 3) alanlarından oluşmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Arazi Dağılımı, 2011

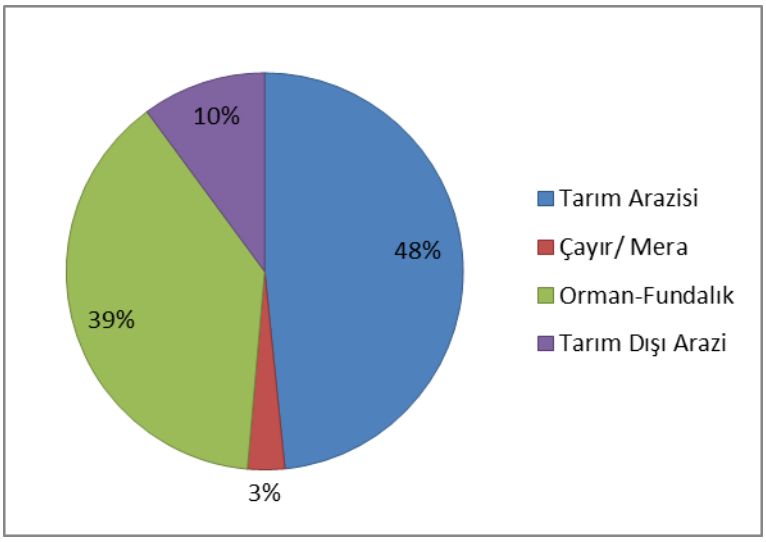

Kaynak: GTHİM

2003-2011 döneminde ildeki tarım dışı arazilerin % 7,8 oranında arttığı görülmektedir. Söz konusu dönemde orman ve fundalık alanlarda % 5,6 oranında bir artış gözlenirken, çayır-mera alanlarının yaklaşık % 48 oranında azaldığı görülmektedir.

İldeki tarım arazilerinin dağılımı incelendiğinde % 52 oranındaki büyük kısmının zeytin ve meyveliklerden oluştuğu görülmektedir. Bu alanı sırasıyla pamuk (% 15), hububat (% 13), diğer ürünler (% 11), yem bitkileri (% 6) ve sebze bahçeleri (% 3) alanı izlemektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Tarım Arazilerinin Dağılımı,

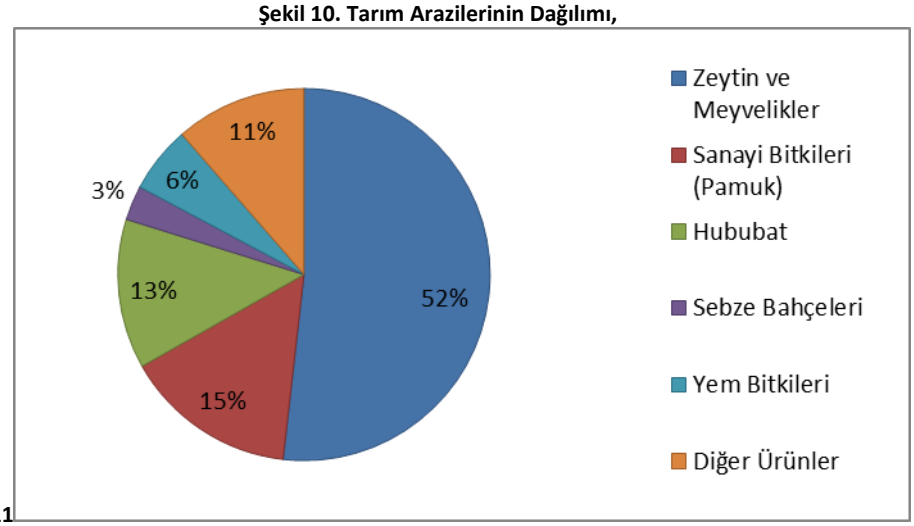

2011

Kaynak: GTHİM

2011 yılı verilerine göre ilin toplam tarım arazisinin yaklaşık % 44'ünü oluşturan 175.545 ha'lık alanda sulu tarım yapılmaktadır. Toplam tarım arazisinin yaklaşık % 64'ünü oluşturan 252.486 ha'lık alan ise sulanabilir nitelikteki arazilerden oluşmaktadır.

Sulu tarım yapılan arazilerin % 61'inde DSİ sulaması, % 35'inde Halk sulaması, geri kalanında Özel İdare Gölet ve Yerüstü sulamaları (% 3) ile Toprak ve Su Kooperatifleri sulamaları (% 1) yapılmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Sulanan Tarım Alanları, 2011

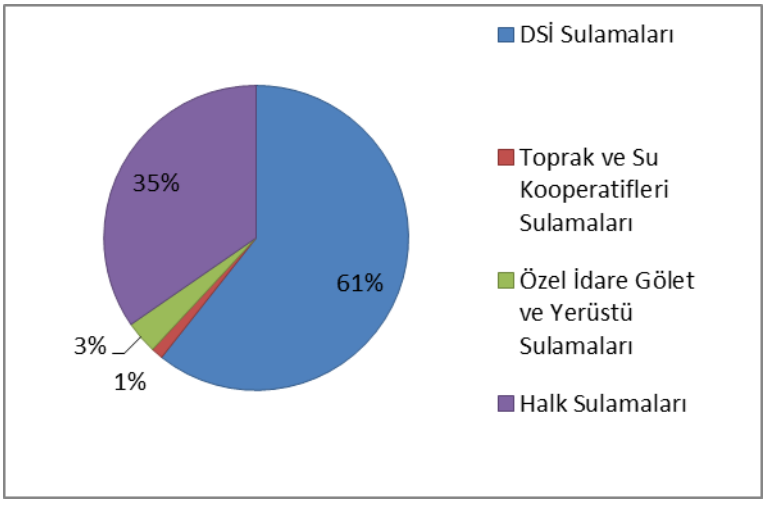

Kaynak: DSİ 21. Bölge Müdürlüğü

b. Üretim Değeri

2010 yılında ilde elde edilen 3.648.256 bin TL'lik tarımsal üretim değerinin % 48,8'i bitkisel üretimden, % 31,1'i canlı hayvanlardan, geri kalanı da hayvansal ürünlerden oluşmaktadır.

Şekil 12. Aydın Tarımsal Üretim Değeri (Bin TL), 2001-2010

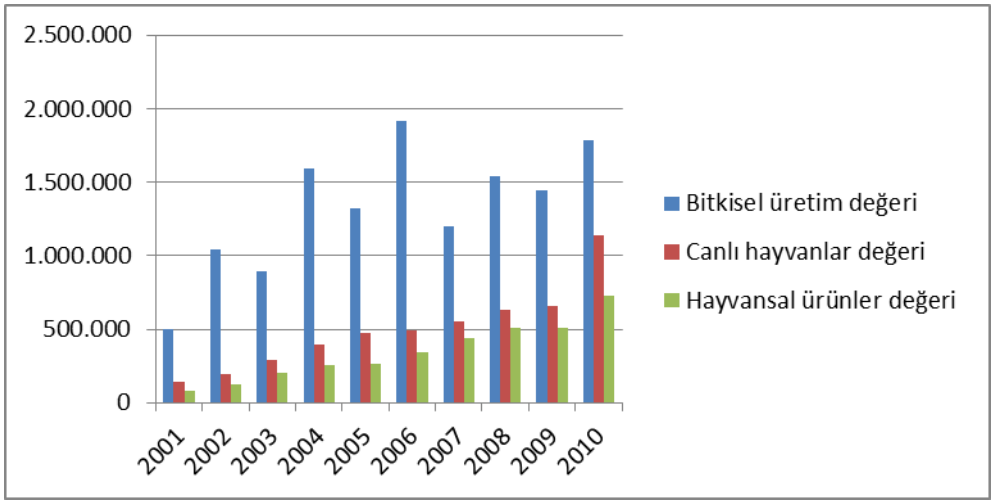

Kaynak: TÜİK

2001-2010 döneminde ilde elde edilen bitkisel üretim değerinin Ege Bölgesi bitkisel üretimine katkısı yıllık ortalama % 14,7, Türkiye bitkisel üretimine katkısı yıllık ortalama % 2,63 olmuştur. Söz konusu dönemde bu oranlar canlı hayvanlar değeri için sırasıyla % 14,18 , % 2,16; hayvansal ürünler değeri için ise sırasıyla % 9,57, % 1,72 olarak gerçekleşmiştir.

2007-2010 döneminde ildeki kişi başına bitkisel üretim değerinde % 42,8, canlı hayvanlar değerinde % 95,5, hayvansal ürünler değerinde ise % 57,6 oranında bir artış olduğu gözlenmektedir (Şekil 13).

Şekil 13. İldeki Kişi Başına Tarımsal Üretim Değerleri (TL), 2007-2010

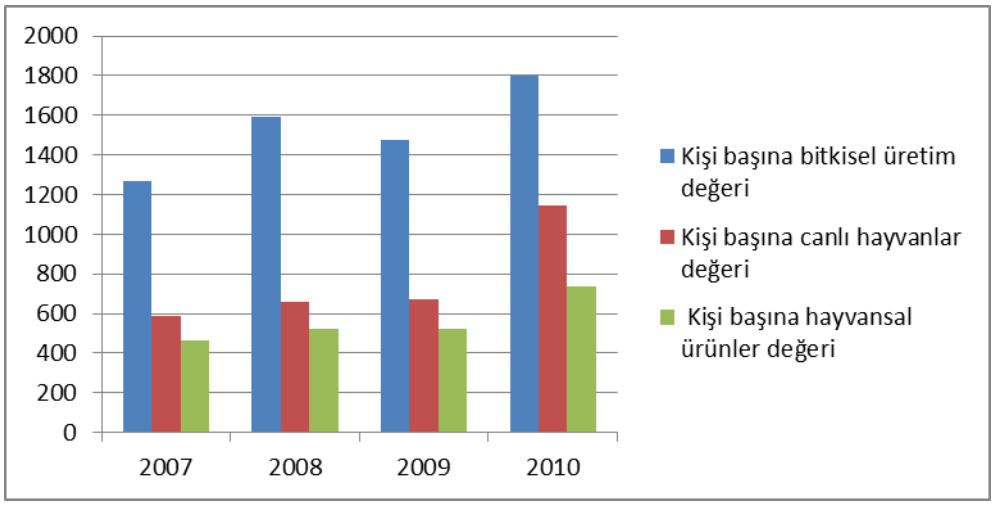

Kaynak: TÜİK

2010 yılında ildeki kişi başına düşen bitkisel üretim, canlı hayvanlar ve hayvansal ürünler değerleri Ege Bölgesi ve Türkiye değerlerinin üstünde gerçekleşmiştir (Şekil 14).

Şekil 14. Kişi Başına Tarımsal Üretim Değerleri, 2010

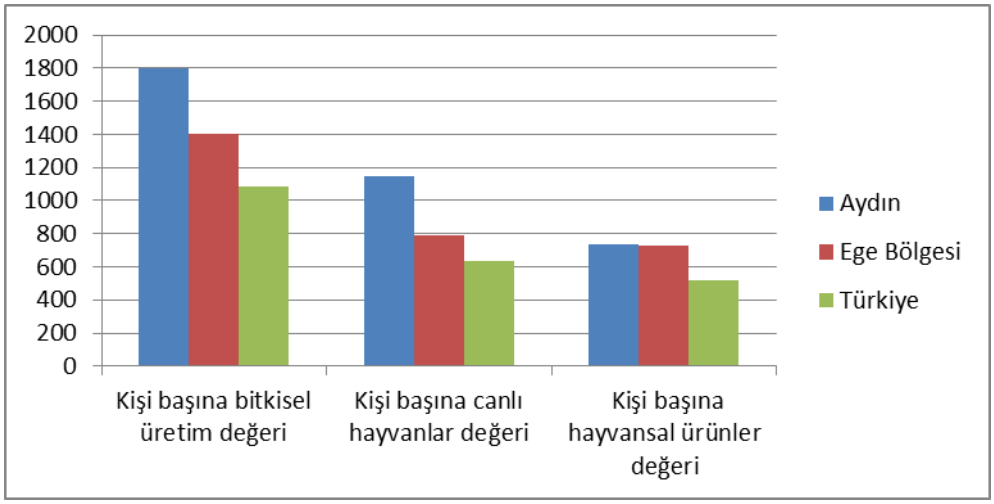

Kaynak: TÜİK

c. Bitkisel Üretim

i. Meyve üretimi

İlde üretilen başlıca meyvelerin üretim miktarları incelendiğinde yağlık zeytin üretiminin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 2011 yılında ilde üretilen zeytin miktarının yaklaşık % 69'unu yağlık zeytin oluşturmaktadır. Söz konusu dönemde Türkiye yağlık zeytin üretiminin % 16'sı, Ege Bölgesi yağlık zeytin üretiminin % 31,27'si Aydın'da üretilmiştir. Bu oranlar sofralık zeytin için sırasıyla % 15,46 ve % 41,15 olarak gerçekleşmiştir. İl geneli üretimdeki paylarına göre değerlendirildiğinde yağlık zeytin üretiminde Çine, Sultanhisar ve Merkez ilçeleri, sofralık zeytin üretiminde ise Kuyucak, Merkez ve Karacasu ilçeleri ön plana çıkmaktadır (Tablo 46).

İldeki meyve üretiminde ikinciyi sırayı incir üretimi almaktadır. Dünya taze incir üretimi ile kuru incir üretiminin yarısından fazlasını karşılayan Türkiye, dünyanın en önemli incir üreticisi ülkelerden biri olmakla birlikte kuru incir üretiminde ve ihracatında da lider ülke konumundadır.

Aydın, kaliteli incir üretimi ve kapasitesindeki üstünlüğü ile Türkiye incir üretiminde ilk sırada yer almaktadır. 2011 yılında Türkiye incir üretiminin % 64,62'si, Ege Bölgesi incir üretiminin ise % 86,23'ü Aydın'da üretilmiştir. İlde üretilen taze incirin yaklaşık % 90'ı kuru incir olarak işlenmektedir. Kuru incirde ortalama 45.000 ton civarında yıllık üretim, yaklaşık 30.000 ton civarında değişen yıllık ihracat bulunmaktadır. Kurutmalık incirin ticari olarak yetiştiriciliği tümüyle Aydın dağlarının her iki yöndeki yamaçları ile kır-taban ve taban arazilerde yapılmaktadır. Türkiye'nin ihraç ettiği incirin yaklaşık % 65-70'i Aydın'da üretilmektedir. İl geneli üretimdeki paylarına göre değerlendirildiğinde incir üretiminde Germencik, Nazilli, Sultanhisar ve İncirliova ilçeleri ön plana çıkmaktadır (Tablo 46).

Meyve üretiminde ilk on ürün arasında yer alan kestane üretiminde Aydın, Türkiye'de ilk sırada yer almaktadır. 2011 yılında ilde elde edilen kestane miktarı, Türkiye üretiminin % 33,81'ini, Ege Bölgesi üretiminin de % 55,77'sini oluşturmaktadır. İl geneli üretimdeki paylarına göre değerlendirildiğinde

kestane üretiminde Nazilli, Sultanhisar ve Köşk ilçeleri ön plana çıkmaktadır. İl kestane üretiminde Türkiye'de ilk sırada yer almasına rağmen ürünün işlenebilmesi ve böylelikle katma değerinin artırılması için gereken sanayi yetersiz kalmaktadır. Kestane Aydın'da yetişmekte, Bursa'da kestane şekeri olarak işlenmektedir.

Tablo 46. Meyve Üretiminde İlk 10 Ürün, 2011

Ürün adı	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim(kg)	Ege Bölgesi üretimindeki payı (%)	Türkiye üretimindeki payı (%)	Üretimde öne çıkan ilçeler ve il üretimindeki payları (%)
Zeytin (Yağlık)	1.191.434	191.960	12	31,27	16,00	Çine (11,4), Sultanhisar (10,8), Merkez (10,3)
İncir	358.047	168.351	28	86,23	64,62	Germencik (28,3), Nazilli (17,3), Sultanhisar (13,3), İncirliova (12)
Zeytin (Sofralık)	332.428	85.035	16	41,15	15,46	Kuyucak (18,3), Merkez (13,8), Karacasu (13,6)
Portakal (Washington)	29.778	43.733	56	17,81	3,27	Kuyucak (53,1), Nazilli (28,2)
Çilek	8.732	30.004	3.436	52,09	9,92	Sultanhisar (56,1), Köşk (29,3)
Mandalina (Satsuma)	17.085	25.151	40	18,41	4,78	Söke (31,1), Sultanhisar (19,9), Köşk (18,9)
Şeftali (Diğer)	16.594	20.631	38	18,25	4,19	Kuşadası (56,4), Sultanhisar (28,5)
Kestane	65.691	20.375	33	55,77	33,81	Nazilli (40,7), Sultanhisar (22,6), Köşk (22,9)
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	14.819	11.451	773	5,70	0,67	Sultanhisar (31,4), Kuşadası (21,5), Merkez (20,7)
Erik	11.525	11.277	40	18,90	4,20	Merkez (45),İncirliova(17,3)

Kaynak: TÜİK

ii. Meyve Üretiminde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar

İldeki üretimde öne çıkan meyvelerin üretimini yapan çiftçilerin 2007-2011 döneminde eline geçen fiyatlar incelendiğinde kestane fiyatında yaklaşık % 54 oranında bir artış olduğu görülmektedir. Bunun yanında Washington portakal, yağlık ve sofralık zeytin fiyatlarında yaşanan düşüşler dikkat çekmektedir. 2011 yılı verilerine göre ilde üretimde öne çıkan meyvelerden sofralık çekirdekli yaş üzüm, erik, mandalina (satsuma) ve çilek fiyatları Türkiye ortalamasının üzerinde iken diğer ürünlerde altındadır (Tablo 47).

Tablo 47. Aydın'da Üretimde Öne Çıkan Meyvelerde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (Kg/TL), 2007-2011

Ürün adı	2007	2008	2009	2010	2011	2007-2011 değişim (%)	Türkiye geneli fiyat (2011)
Yaş Üzüm Sofralık Çekirdekli	1,44	1,58	1,39	1,41	2,16	50,00	1,52
Yaş İncir	1,62	1,69	1,66	1,97	2,02	24,69	2,12
Portakal Washington	0,88	0,94	0,9	0,88	0,54	-38,64	1
Mandalina Satsuma	0,82	0,87	0,85	0,89	0,93	13,41	0,84
Erik	1,17	1,19	1,48	1,61	1,88	60,68	1,76

Çilek	1,81	1,93	1,88	1,29	2,19	20,99	1,82
Zeytin Sofralık	2,15	2,23	2,23	2,33	1,88	-12,56	3,12
Zeytin Yağlık	1,41	1,48	1,48	0,97	1,01	-28,37	2,11
Kestane	2,79	2,99	3,05	4,25	4,32	54,84	5,14

Kaynak: TÜİK

iii. Sebze Üretiminde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar

İldeki üretimde öne çıkan sebzelerin üretimini yapan çiftçilerin 2007-2011 döneminde eline geçen fiyatlar incelendiğinde sofralık domates fiyatındaki yaklaşık % 65, karnabahar fiyatındaki yaklaşık % 51 oranındaki artışlar dikkat çekmektedir. Söz konusu sebzelerin 2007-2011 döneminde büyük bölümünün fiyatı artmakla birlikte, salçalık domates ve karpuz fiyatlarında sırasıyla % 1,85 ve % 3,85 oranlarında düşüş olduğu görülmektedir.

Ülke genelindeki ortalama fiyatlar ile karşılaştırıldığında Aydın'daki çiftçinin eline geçen fiyatlar daha yüksek olmakla birlikte, sofralık hıyar, sivri biber ve patlıcan fiyatlarının daha düşük kaldığı görülmektedir.

Tablo 48. Aydın'da Üretimde Öne Çıkan Sebzelerde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (Kg/TL) 2007-2011

Ürün adı	2007	2008	2009	2010	2011	2007-2011 değişim (%)	Türkiye geneli fiyat (2011)
Pırasa	1,11	1,01	0,94	1,5	1,35	21,62	1,01
Domates Sofralık	0,78	0,79	0,84	1,41	1,29	65,38	1,09
Domates Salçalık	0,54	0,5	0,39	0,65	0,53	-1,85	0,44
Hıyar Sofralık	0,73	0,76	0,88	1,1	0,9	23,29	1,08
Sivri Biber	0,76	0,83	0,79	0,96	0,92	21,05	1,39
Patlıcan	0,83	0,77	0,89	0,95	0,84	1,20	1,05
Kavun	0,7	0,59	0,81	0,88	0,88	25,71	0,7
Karpuz	0,52	0,38	0,43	0,66	0,5	-3,85	0,45
Karnabahar	1,04	1,3	1,03	1,24	1,57	50,96	1,55
Beyaz Lahana	0,95	0,88	0,75	1,01	1,21	27,37	0,73

Kaynak: TÜİK

iv. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler

İlde üretilen tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarı incelendiğinde silajlık mısırın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 2011 yılında ilde elde edilen silajlık mısır, Ege Bölgesi üretiminin % 18,67'sini, Türkiye üretiminin % 5,78'ini oluşturmaktadır. İl geneli üretimdeki paylarına göre değerlendirildiğinde, Tablo 49'da da görüleceği üzere silajlık mısır üretiminde Merkez, Kuyucak, Çine ve Bozdoğan ilçeleri ön plana çıkmaktadır.

Aydın pamuk üretiminde Türkiye genelinde önemli bir konumda yer almaktadır. 2011 yılında ilde üretilen pamuk Ege Bölgesi üretiminin yaklaşık % 54'ünü, Türkiye üretiminin de yaklaşık % 9'unu oluşturmaktadır. İl geneli üretimdeki paylarına göre değerlendirildiğinde pamuk üretiminde Söke ve Koçarlı ilçeleri ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte Nazilli ilçesinde bulunan "Pamuk Araştırma Enstitüsü" Türkiye'de konu bazında tek araştırma enstitüsü olup 1934 yılından beri faaliyet göstermektedir.

İlde iplik, tekstil, yağ ve yem gibi sanayilerin yeterince gelişmemiş olması pamuğun il ekonomisine yeterince katkı sağlayamamasına neden olmakta, kütlü olarak il dışına çıkan ürün küspe, yağ ve yem olarak geriye dönmektedir.

Tablo 49. Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Üretiminde İlk 10 Ürün, 2011

Ürün adı	Ekilen alan(da)	Hasat edilen alan(da)	Üretim(ton)	Verim (kg/da)	Ege Bölgesi üretimindeki payı (%)	Türkiye üretimindeki payı (%)	Üretimde öne çıkan ilçeler ve Aydın üretimindeki payları (%)
Mısır (Silajlık)	160.446	159.646	767.939	4.810	18,67	5,78	Merkez (18,8), Kuyucak (13,1), Çine (13,1) Bozdoğan (10,7)
Yonca (Yeşil Ot)	105.278	105.155	651.173		36,55	5,39	Kuyucak (45,7), Nazilli (20) Bozdoğan (12,3)
Pamuk (Kütlü)	544.766	544.766	243.669	447	54,09	9,44	Söke (59,3), Koçarlı (10,2)
Pamuk Tohumu (Çiğit)	544.766	544.766	144.252	265	54,09	9,44	Söke (59,3), Koçarlı (10,2)
Fiğ (Yeşil Ot)	70.267	70.267	133.610		14,43	3,01	Çine (21,3), Karacasu (18) Merkez (14,4)
Mısır (Dane)	144.446	137.541	131.627	957	22,75	3,13	Çine (17,9), Merkez (15,6) Yenipazar (14,9)
Pamuk (Lif)	544.766	544.766	90.157	165	54,08	9,44	Söke (59,3), Koçarlı (10,2)
Buğday (Diğer)	212.351	208.650	67.158	322	5,86	0,37	Söke (19,3), Kuyucak (14) Merkez (10,7)
Arpa (Diğer)	121.012	115.512	24.921	216	2,61	0,36	Bozdoğan (26,3), Karacasu (19,1), Nazilli (11,8)
Yerfıstığı	15.740	15.740	6.131	390	90,87	6,78	Çine (92)

Kaynak: TÜİK

v. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Üretiminde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar

İldeki üretimde öne çıkan tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretimini yapan çiftçilerin eline geçen fiyatlar incelendiğinde özellikle 2008-2011 döneminde pamuk tohumu (çiğit) ve pamuk (lif) fiyatlarında yaşanan çok yüksek orandaki artışlar göze çarpmaktadır. Son beş yıllık süreçte ildeki üretimde öne çıkan tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin fiyatında oldukça yüksek oranlarda artışlar olduğu görülmektedir. 2011 yılı verilerine göre söz konusu ürünlerin fiyatı Türkiye genelindeki ortalama fiyattan yüksek olmakla birlikte mısır ve kabuklu yerfıstığı fiyatı ülke ortalamasının altında kalmaktadır (Tablo 50).

Tablo 50. Aydın'da Üretimde Öne Çıkan Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünlerde Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (Kg/TL), 2007-2011

Ürün adı	2007	2008	2009	2010	2011	2007-2011 değişim (%)	Türkiye geneli fiyat (2011)
Buğday Diğer	0,44	0,53	0,45	0,52	0,64	45,45	0,58
Mısır	0,4	0,45	0,42	0,46	0,56	40,00	0,63
Arpa Diğer	0,43	0,47	0,42	0,5	0,57	32,56	0,48
Pamuk Tohumu (Çiğit)	-	0,64	0,96	1,77	5,24	718,75*	1,45
Pamuk (Kütlü)	0,83	0,84	0,82	1,28	1,91	130,12	1,88
Pamuk (Lif)	-	1,63	2,09	3,72	4,73	190,18*	4,19
Yerfıstığı (Kabuklu)	1,84	1,7	1,39	1,67	1,96	15,29	2,65

Kaynak: TÜİK

(*) Değişim 2008-2011 dönemi için hesaplanmıştır.

vi. Örtü Altı Üretim

2001-2010 döneminde ilde üretilen toplam örtü altı sebze ve meyve miktarının Ege Bölgesi üretimindeki payı yıllık ortalama % 6,14, Türkiye üretimindeki payı yıllık ortalama % 0,74 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 15). Söz konusu dönemde ildeki toplam örtü altı üretim alanında yaklaşık % 13 oranında bir artış yaşanırken, toplam örtü altı sebze ve meyve üretiminde yaklaşık % 11 oranında bir azalma olduğu görülmektedir. Aynı şekilde söz konusu dönemde toplam üretimin Ege Bölgesi ve Türkiye üretimindeki payında da bir azalma gözlenmektedir.

Şekil 15. Aydın'daki Toplam Örtü Altı Sebze Ve Meyve Üretimi, Toplam Örtü Altı Alanı (Sol Eksen); Türkiye Ve Ege Bölgesi Üretimindeki Payı (Sağ Eksen)

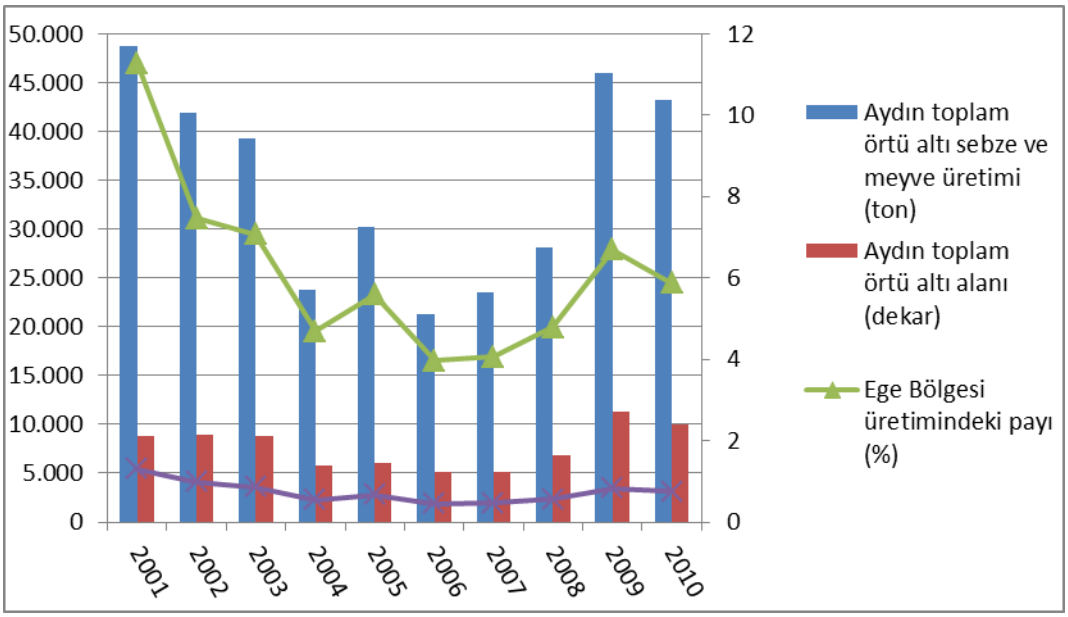

Kaynak: TÜİK

2001-2010 döneminde ildeki örtü altı üretimin plastik sera ve alçak tünelden yüksek tünel şekline kaydığı gözlenmektedir. Özellikle 2003 yılından sonra alçak tünel şeklinde yapılan örtü altı üretimin

oldukça azaldığı dikkat çekmektedir. Cam serada üretim yapılan tarım alanları ise ildeki toplam örtü altı tarım alanlarının oldukça az bir bölümünü oluşturmaktadır.

Şekil 16. İldeki Niteliklerine Göre Örtü Altı Tarım Alanları (Dekar)

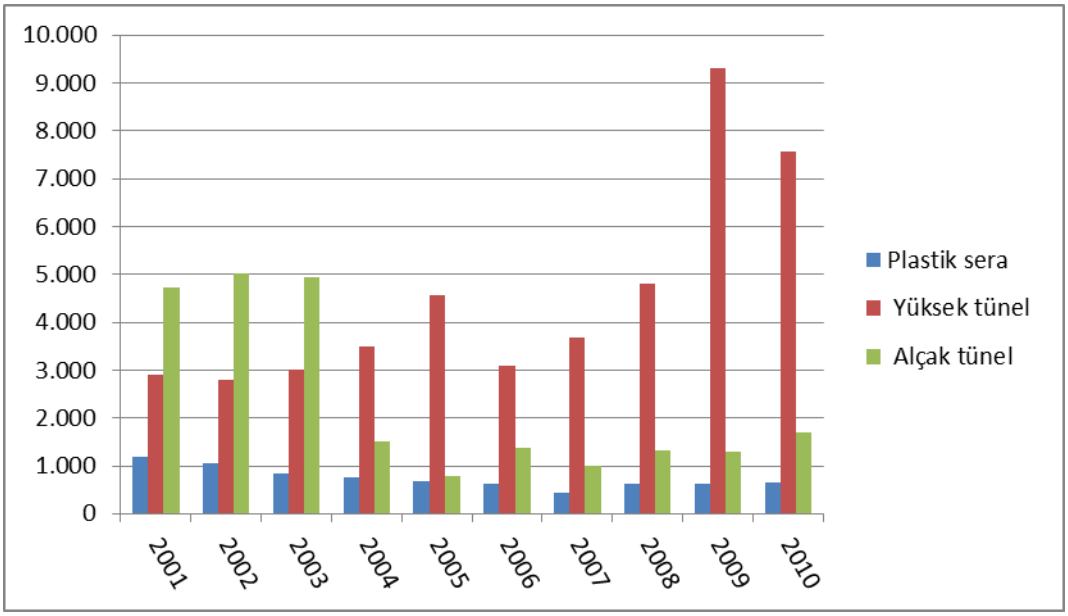

Kaynak: TÜİK

İldeki örtü altı sebze üretiminde karpuz ve domates ön plana çıkmaktadır. 2010 yılında ilde örtü altı üretimi yapılan toplam sebze miktarının yaklaşık % 51'ini örtü altı alçak tünelde yapılan karpuz üretimi, yaklaşık % 39'unu da domates üretimi oluşturmaktadır. Örtü altı üretimi yapılan domatesin yaklaşık % 89'u plastik serada, geri kalanı yüksek tünel (% 6) ve cam serada (% 5) üretilmektedir.

Tablo 51. İldeki Örtü Altı Üretimde Öne Çıkan Sebzeler, 2010

Ürün	Örtü Altı Niteliği	Üretim Miktarı (ton)
Karpuz	Alçak Tünel	8.355
	Plastik Sera	5.718
Domates	Yüksek Tünel	364
	Cam sera	346

Kaynak: TÜİK

İldeki örtü altı meyve üretiminin tamamı çilek üretiminden oluşmakta, üretimin büyük kısmı yüksek tünel şeklinde yapılmaktadır. 2010 yılında ilde yüksek tünelde üretimi yapılan çilek miktarı, Ege Bölgesi üretiminin % 94,8'ini, Türkiye üretiminin ise % 25,5'ini oluşturmaktadır.

Tablo 52. İldeki Örtü Altı Çilek Üretimi, 2010

Örtü Altı Niteliği	Üretim(ton)	Ege Bölgesi Üretimindeki payı (%)	Türkiye Üretimindeki payı(%)
Plastik Sera	12	5,80	0,26
Yüksek Tünel	26.857	94,82	25,59
Alçak Tünel	18	3,88	0,16

Kaynak: TÜİK

d. Hayvancılık

Polikültür üretime oldukça elverişli olan ildeki hayvan varlığı ve hayvansal üretimde ihtisaslaşma düzeyi ilin ekonomik kalkınması için önemli bir potansiyel olarak görülmektedir. Hayvancılığın ildeki toplam gayrisafi zirai gelir içindeki payı % 19'dur (Aydın Valiliği 2012 yılı Brifingi).

2011 yılı büyükbaş hayvan sayısı ve hayvansal üretim verilerine göre ildeki büyükbaş hayvancılıkta kültür sığırcılığı ön plana çıkmaktadır. İldeki toplam büyükbaş hayvan sayısının yaklaşık % 74'ünü kültür sığırı oluşturmaktadır.

Tablo 53. Aydın'daki Büyükbaş Hayvan Sayısı Ve Hayvansal Üretim, 2011

Hayvan Adı	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)
Sığır (Kültür)	161.033	69.920	230.953	80.516	319.246
Manda	70	29	99	44	53
Sığır(Melez)	28.979	11.540	40.519	13.837	37.498
Sığır(Yerli)	28.374	11.131	39.505	12.872	17.982

Kaynak: TÜİK

2002-2011 döneminde ildeki büyükbaş hayvancılıkta elde edilen süt miktarının yaklaşık 3 katına çıktığı görülmektedir. Söz konusu dönemde üretilen süt miktarının Ege Bölgesi üretimindeki payı yıllık ortalama % 16,37, Türkiye üretimindeki payı yıllık ortalama % 2,67 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 17. Aydın'daki Büyükbaş Hayvancılık Süt Üretimi (Sol Eksen), Ege Bölgesi ve Türkiye Üretimindeki Payı (Sağ Eksen)

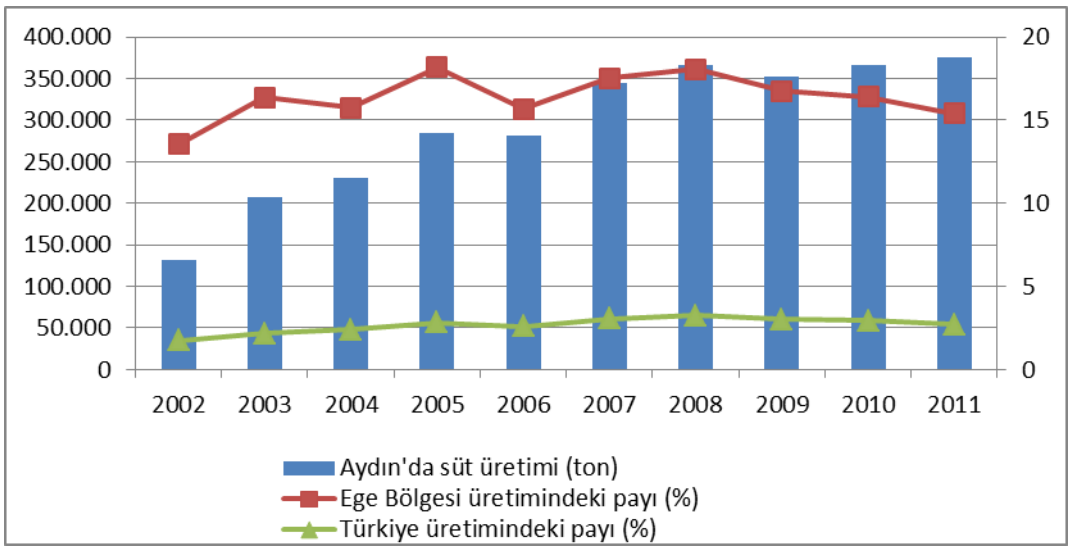

Kaynak: TÜİK

İldeki küçükbaş hayvan sayısı incelendiğinde yerli koyun türünün toplam küçükbaş hayvan sayısının yaklaşık % 67'sini oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 54. Aydın'daki Küçükbaş Hayvan Sayısı Ve Hayvansal Üretim, 2011

Hayvan Adı	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)
Koyun (Yerli)	123.086	31.786	154.872	75.569	6.348

Keçi (Kıl)	51.189	16.361	67.550	31.794	3.402
Koyun (Merinos)	2.504	810	3.314	1.257	62

Kaynak: TÜİK

2002-2011 döneminde ildeki küçükbaş hayvancılıkta elde edilen süt miktarının yaklaşık 3 katına çıktığı görülmektedir. Söz konusu dönemde üretilen süt miktarının Ege Bölgesi üretimindeki payı yıllık ortalama % 6,34, Türkiye üretimindeki payı yıllık ortalama % 0,68 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 18. Aydın'daki Küçükbaş Hayvancılık Süt Üretimi (Sol Eksen), Ege Bölgesi Ve Türkiye Üretimindeki Payı (Sağ Eksen)

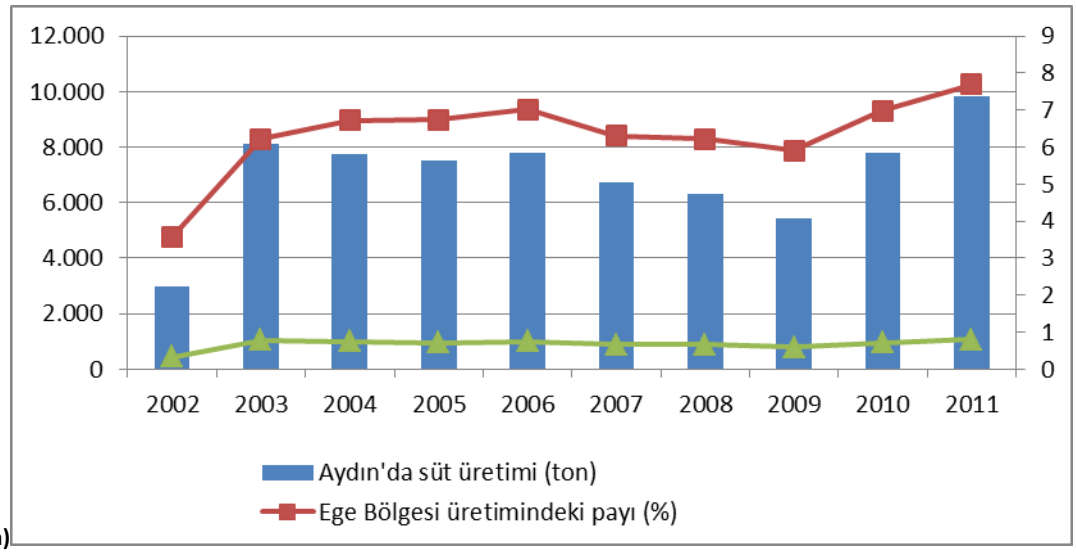

Kaynak: TÜİK

İldeki kümes hayvanları toplamının yaklaşık % 77'sini et tavuğu, % 22'sini yumurta tavuğu oluşturmaktadır.

Tablo 55. Aydın'daki Kümes Hayvanları Sayısı, 2011

Hayvan Adı	Mevcut sayı
Et Tavuğu	2.139.893
Yumurta Tavuğu	617.941
Hindi	6.091
Kaz	2.359
Ördek	2.907

Kaynak: TÜİK

2009-2011 döneminde ildeki et üretiminde yaklaşık % 24 oranında, yumurta üretiminde de yaklaşık % 13 oranında bir azalma olduğu görülmektedir.

Tablo 56. Aydın'daki Et Ve Yumurta Üretimi, 2009-2011

Yıl	Et Üretimi (ton)	Yumurta Üretimi (adet)
2009	8.213	156.532.729
2010	6.416	164.275.077
2011	6.201	135.947.020

Kaynak: GTHİM

İldeki kesimhanelerin yaklaşık % 78'ini kamuya ait olanlar oluşturmaktadır. 2002-2011 döneminde ildeki toplam kesimhane sayısında yaklaşık % 59 oranında bir artış yaşandığı gözlenmektedir.

Tablo 57. Aydın Kesimhane Sayısı, 2002-2011

Yıl	Kesim Yeri Sayısı		
	Özel	Kamu	Toplam
2002	1	16	17
2003	1	17	18
2004	2	19	21
2005	2	19	21
2006	4	18	22
2007	3	19	22
2008	5	20	25
2009	6	20	26
2010	6	21	27
2011	6	21	27

Kaynak: GTHİM

2002-2011 döneminde ildeki toplam kovan sayısı yaklaşık 2 katına çıkmıştır. Söz konusu dönemde bal üretiminin yaklaşık % 93 oranında, balmumu üretiminin de yaklaşık % 92 oranında arttığı görülmektedir. Bu dönemde ildeki bal üretiminin Ege Bölgesi üretimindeki payı yıllık ortalama % 16,04, Türkiye üretimindeki payı yıllık ortalama % 3,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar balmumu üretimi için sırasıyla % 12,99 ve % 2,82 olmuştur.

Tablo 58. Aydın'da Arıcılık, 2002-2011

	Arı kovanları		Üretim						
	Yeni kovan sayısı	Eski kovan sayısı	Bal üretimi (ton)	Ege Bölgesi üretimindeki payı (%)	Türkiye üretimindeki payı (%)	Balmumu üretimi (ton)	Ege Bölgesi üretimindeki payı (%)	Türkiye üretimindeki payı (%)	Köy sayısı
2002	88.655	284	1.546,21	8,69	2,07	76,945	10,48	2,23	310
2003	96.455	383	1.586,38	11,00	2,28	82,288	14,06	2,63	325
2004	113.805	925	2.111,74	12,21	2,86	70,245	8,26	2,02	316
2005	130.613	850	2.857,80	12,66	3,47	92,454	8,36	2,21	314
2006	160.480	990	3.547,48	17,40	4,23	89,724	11,92	2,58	293
2007	154.648	931	2.208,41	24,00	2,99	107,036	20,34	2,79	247
2008	161.539	1.105	3.348,13	20,60	4,12	163,334	14,80	3,60	271
2009	325.342	869	3.527,10	18,44	4,30	142,758	11,43	3,26	257
2010	185.939	602	2.849,25	20,10	3,51	143,015	15,60	3,45	266
2011	201.474	631	2.984,23	15,32	3,17	147,544	14,65	3,48	261

Kaynak: TÜİK

e. Organik Tarım

2002-2011 döneminde ildeki organik tarım yapan üretici sayısı ve organik tarım yapılan alan oldukça yüksek oranda bir artış göstermiş, yaklaşık 3 katına çıkmıştır.

Tablo 59. Aydın İli Organik Tarım Yapan Üretici Sayısı Ve Üretim Alanı, 2002-2011

Yıl	Üretici Sayısı	Üretim Alanı (ha)
2002	1.406	8.739
2003	1.846	10.640
2004	1.422	8.511
2005	1.116	7.382
2006	1.576	9.211
2007	1.765	12.648
2008	1.275	7.884
2009	2.019	14.548
2010	3.608	19.142
2011	4.739	28.877

Kaynak: GTHB

2004-2010 döneminde ildeki organik bitkisel üretim alanı yaklaşık 2,5 katına çıkarken, üretimde de yaklaşık % 50 oranında bir artış yaşandığı gözlenmektedir. Söz konusu dönemde ildeki organik bitkisel üretimin Ege Bölgesi üretimindeki payı yıllık ortalama % 32,18, Türkiye üretimindeki payı ise yıllık ortalama % 7,55 olarak gerçekleşmiştir (Şekil 19).

Şekil 19. Aydın'daki Organik Bitkisel Üretim Ve Üretim Alanı (Sol Eksen), Ege Bölgesi Ve Türkiye Organik Bitkisel Üretimindeki Payı (Sağ Eksen), 2004-2010

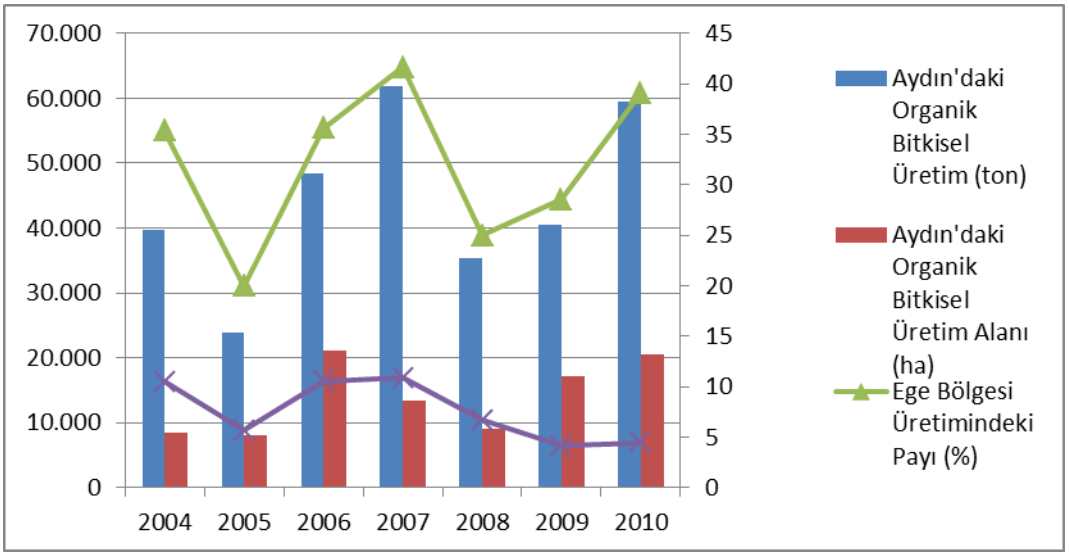

Kaynak: TÜİK

İldeki organik tarım üretimi incelendiğinde incir üretiminin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. 2011 yılında Türkiye organik incir üretiminin yaklaşık % 91'inin Aydın'da üretildiği, İlde üretimi yapılan organik tarım ürünlerinin Türkiye üretimindeki payları incelendiğinde ise kestane (% 60,1), zeytin (% 24,6), domates (% 19,7) gibi ürünlerin önemli paya sahip olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 20).

Şekil 20. Aydın'da Organik Tarım Üretiminde İlk 10 Ürün, 2011,

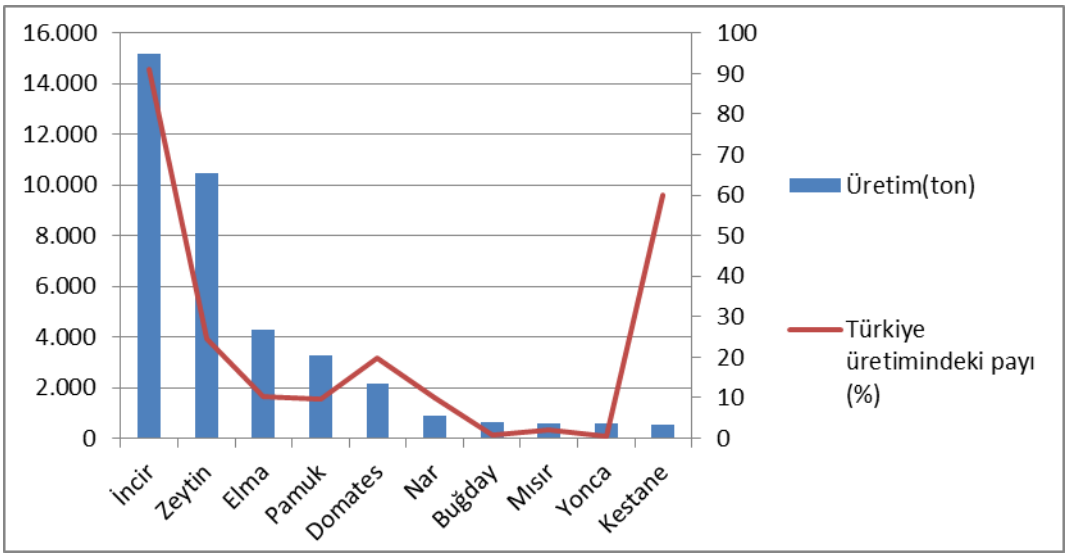

Kaynak: GTHB

İldeki organik hayvansal ürünler üreticiliği bitkisel üretimdeki kadar yaygın değildir. 2011 yılında 1380 ton organik süt üretimi yapılmıştır.

Tablo 60. Aydın'daki Organik Hayvansal Üretim, 2011

Hayvan Türü	Çiftçi sayısı	Hayvan Sayısı	Süt üretimi (ton)
Buzağı	0	31	0
Dana	0	109	0
İnek (Süt)	1	214	1.380

Kaynak: GTHB

f. Su Ürünleri

İldeki kültür balıkçılığı üretiminin büyük kısmını iç su alabalık üretimi oluşturmaktadır. 2002-2010 döneminde alabalık üretimi yaklaşık % 46 oranında artmakla birlikte, 2010 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık % 44 oranında yaşanan azalma dikkat çekmektedir. 2002-2010 döneminde ildeki iç su alabalık miktarının Türkiye üretimindeki payı yıllık ortalama % 4,07 olarak gerçekleşmiştir. İldeki iç su alabalık miktarının Türkiye üretimindeki payı 2006-2007 yıllarında % 5 civarında iken bu oranın 2010 yılında % 2,3'e düştüğü görülmektedir.

Şekil 21. Aydın'da Kültür Balıkçılığı Üretim Miktarı (Ton), 2002-2010

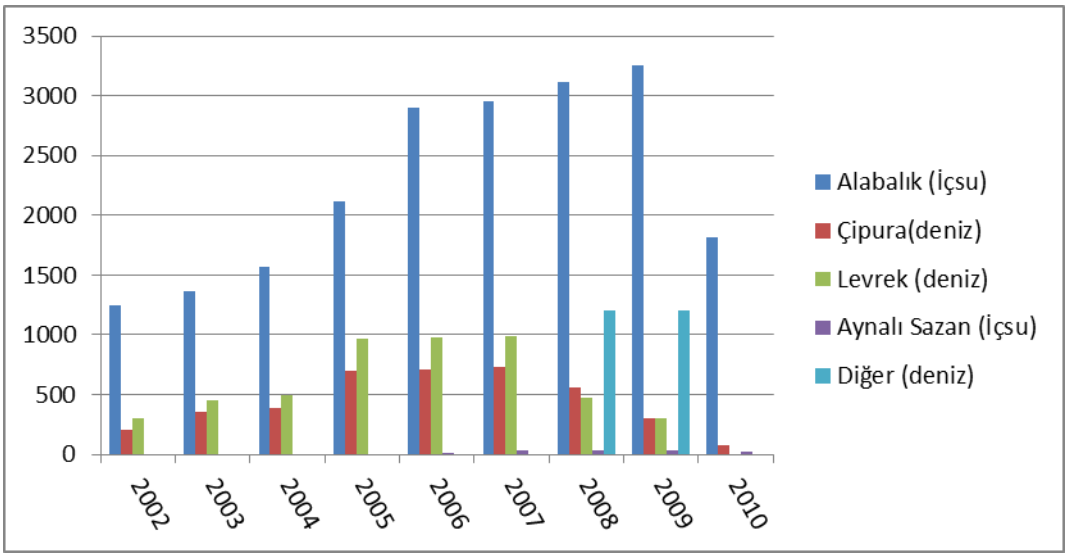

Kaynak: TÜİK

2002-2010 döneminde ildeki avlanan toplam tatlı su ürünleri miktarında % 7,18 oranında bir azalma olmuştur. İldeki avlanan toplam tatlı su ürünlerinin % 50'sinden fazlasını sazan oluşturmakta, söz konusu dönemde avlanan sazan miktarında % 7,22 oranında bir düşüş olduğu görülmektedir.

Şekil 22. Aydın'da Avlanan Toplam Tatlı Su Ürünleri Miktarı (Ton), 2002-2010

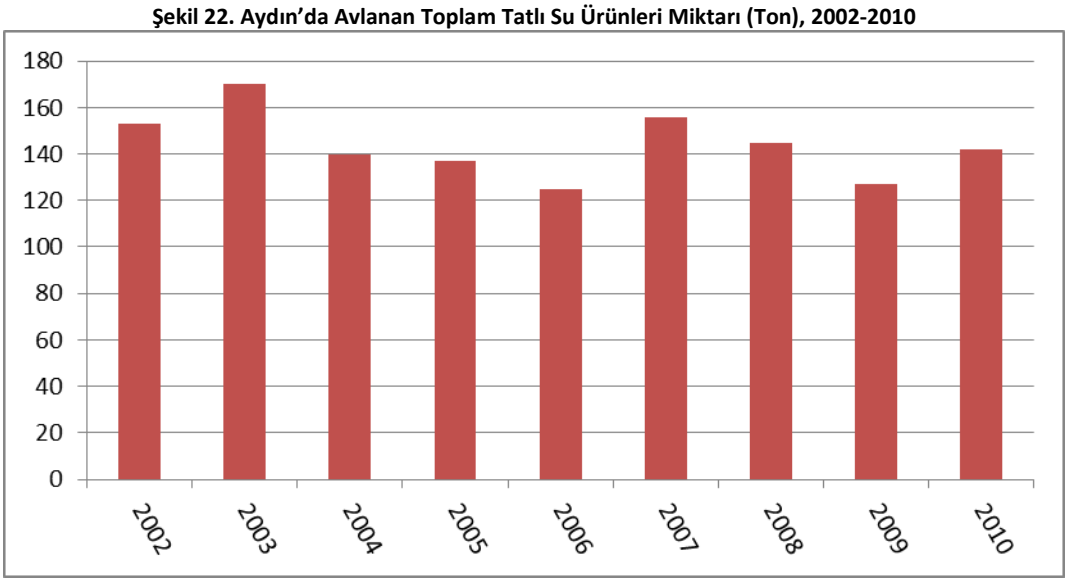

Kaynak: TÜİK

İlde deniz balığı yavrusu üreten ve toplam üretim kapasitesi 201 milyon adet olan üç kuluçkahane bulunmaktadır. Bu kuluçkahanelerde 4.216 bin adet deniz balığı yavrusu ihraç edilmiş, 2.494.794 TL kazanç elde edilmiştir (GTHİM, 2012).

Aydın ilinin balıkçılık merkezlerinden Kuşadası ve Güzelçamlı'da balıkçılar aynı av sahasını kullanmakta ve dışardan gelen trol ile gırgır tekneleri de aynı av sahasında su ürünleri avcılığı yapmaktadır. Ege Denizi kıyısında ve İzmir'e 95 km uzaklıkta bulunan Kuşadası'nın, Türkiye'nin önemli turizm merkezlerinden biri olmasının yanında balıkçılık faaliyetleri açısından da önemli bir yeri vardır. Kuşadası'nda genellikle uzatma ağları ve paragat ile yapılan küçük ölçekli balıkçılık faaliyetlerinin

yanında, gırgır ağları ile hamsi ve sardalye avcılığının yapıldığı daha büyük balıkçı takımları da kullanılmaktadır. Kuşadası Balıkçı Barınağı, Kuşadası Limanı'nın hemen yanında yer almakta ve Kuşadası Belediyesi tarafından işletilen zengin su ürünleri çeşitliliğinin bulunduğu balık hali de bölgede pazarlama açısından önemli bir işlevi yerine getirmektedir. S.S. Kuşadası Su Ürünleri Kooperatifi 1995 yılında kurulmuştur. Körfezde, Kuşadası Rotary Kulüp ve Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi işbirliği ve Kuşadası Belediyesi desteği ile 2005 yılında balıkçılığın geliştirilmesi amacıyla kaynakların üretimini artırmak ve desteklemek için yapay resiflerin atımı da gerçekleştirilmiştir**.**

Güzelçamlı'nın turizm ve zeytincilik dışında geçim kaynaklarından biri de balıkçılık faaliyetleridir. Belde'de 1988 yılında kurulmuş 52 ortaklı bir Su Ürünleri Kooperatifi mevcut olup, Güzelçamlı balıkçılarının yararlandığı balıkçı barınağı da bulunmaktadır.

g. İhracat

Tarım sektöründeki ihracat değeri incelendiğinde kuru meyve ve mamulleri ihracatının en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu sektörden elde edilen ihracat gelirinde 2007-2011 döneminde yaklaşık % 152 oranında bir artış yaşanmıştır. En yüksek ihracat değerine sahip ikinci alt sektör olan zeytin ve zeytinyağında ise 2007-2011 döneminde yaklaşık % 14 oranında bir artış olmuştur.

2007-2011 döneminde yaş meyve sebze ihracatından elde edilen gelirde çok yüksek bir artış meydana gelmiştir. Söz konusu sektörde 2007 yılında 869.846 $ olan ihracat değeri, on kattan daha fazla bir artış göstererek 2011 yılında 10.281.746 $'a ulaşmıştır.

Söz konusu dönemde hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri sektörünün ihracat değerinde ise yaklaşık % 45 oranında bir düşüş olduğu görülmektedir.

Tablo 61. Aydın Tarım Sektöründe İhracat Değeri ($), 2007-2011

Alt Sektör	2007	2008	2009	2010	2011	2007-2011 değişim (%)
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	1.428.563,70	2.617.147,91	1.785.806,30	1.377.215,35	782.688,82	-45,21
Kuru Meyve ve Mamulleri	36.906.263,47	38.613.123,81	32.821.737,13	90.203.309,47	92.931.302,53	151,80
Meyve Sebze Mamulleri	17.207.255,97	18.484.736,86	18.170.531,44	20.133.480,46	19.754.000,05	14,80
Su Ürünleri ve Hayvancılık Mamulleri	7.303.836,62	9.032.418,50	10.789.477,78	8.396.552,82	10.733.887,77	46,96
Yaş Meyve ve Sebze	869.846,16	1.218.641,67	4.587.208,50	6.119.174,36	10.281.746,32	1.082,02

Zeytin ve Zeytinyağı	22.113.663,59	26.848.468,02	26.431.234,79	26.494.379,01	25.146.804,95	13,72

Kaynak: TİM

Tarım sektöründe Aydın'da elde edilen ihracat değerinin Türkiye ihracat değeri içindeki payı değerlendirildiğinde en yüksek paya zeytin ve zeytinyağı ihracatının sahip olduğu görülmektedir. 2007-2011 döneminde ilde zeytin ve zeytinyağı ihracatından elde edilen gelirin Türkiye payı yıllık ortalama % 12,77 olurken, 2007 yılında % 8,96 olan payın 2011 yılında % 13,88'e çıktığı görülmektedir.

İldeki tarım sektöründe en yüksek ihracat değerine sahip olan kuru meyve ve mamullerinden elde edilen ihracat değerinin Türkiye payı 2007-2011 döneminde yıllık ortalama % 4,93 olurken, 2007 yılında % 4,08 olan payın 2011 yılında % 6,77'ye yükseldiği görülmektedir.

Tablo 62 incelendiğinde 2007-2011 döneminde ildeki hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamulleri ile su ürünleri ve hayvancılık mamullerinden elde edilen ihracat değerinin Türkiye ihracat değeri içindeki payında azalma olduğu gözlenmektedir.

Tablo 62. Aydın İhracat Değerinin Türkiye İçindeki Payı (%), 2007-2011

Alt Sektör	2007	2008	2009	2010	2011	Ortalama	2007-2011 değişim
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	0,05	0,07	0,05	0,03	0,01	0,04	-0,01
Kuru Meyve ve Mamulleri	4,08	3,57	2,95	7,26	6,77	4,93	0,85
Meyve Sebze Mamulleri	1,72	1,68	1,76	1,80	1,64	1,72	0,00
Su Ürünleri ve Hayvancılık Mamulleri	1,23	1,06	1,30	0,87	0,76	1,04	-0,19
Yaş Meyve ve Sebze	0,06	0,07	0,23	0,28	0,44	0,22	0,16
Zeytin ve Zeytinyağı	8,96	14,38	12,63	13,98	13,88	12,77	3,80

Kaynak: TİM

h. Tarımsal Mekanizasyon

Tarımsal faaliyetlerde verimliliği artırmak amacıyla üretim sürecinde işgücü yerine daha çok mekanik araç ve gereçlerin kullanılması olarak tanımlanabilen tarımsal mekanizasyon büyük oranda traktörle çalıştırılan iş makinaları ile gerçekleştirilmektedir. Mekanizasyon düzeyinin belirlenmesinde çeşitli göstergeler kullanılmaktadır.

Mekanizasyon düzeyini belirlemek adına 1.000 ha işlenen alana düşen traktör sayısı değerlendirildiğinde Aydın'ın Türkiye, Ege ve TR32 Bölgesi'ne göre oldukça yüksek düzeyde mekanizasyona sahip olduğu görülmektedir (Şekil 23).

Aydın'daki 2001-2010 dönemi mekanizasyon düzeyi incelendiğinde yıllık ortalama 150,5 olduğu görülmektedir. Söz konusu oran Türkiye, Ege ve TR32 Bölgesi için sırasıyla 45,3, 96 ve 115, 1 olarak gerçekleşmiştir.

2001-2010 döneminde ildeki mekanizasyon düzeyinde % 16,7 oranında bir artış olmuştur. Söz konusu dönemde Türkiye, Ege ve TR32 Bölgesi mekanizasyon düzeylerindeki değişim ise sırasıyla % 28,4, % 43,7 ve % 34,5 oranlarında artış şeklinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda ildeki mekanizasyon düzeyi üst bölgelere ve Türkiye geneline göre oldukça yüksek bir seviyede olmakla birlikte mekanizasyon düzeyindeki artışın daha düşük olduğu görülmektedir.

Şekil 23. Mekanizasyon Düzeyi (1.000 Ha İşlenen Alana Düşen Traktör Sayısına Göre), 2001-2010

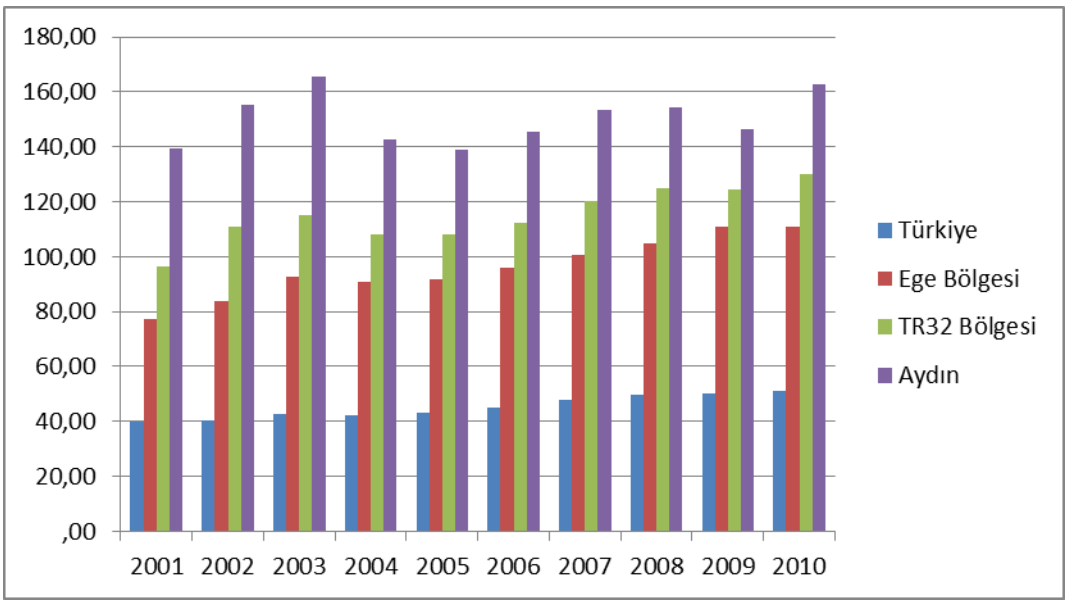

Kaynak: TÜİK

2001-2010 döneminde ildeki bazı tarımsal alet ve makine sayıları değerlendirildiğinde pulluk ve gübre dağıtma makinesi sayılarında azalma olduğu görülmektedir. Özellikle seyyar süt sağım makinesi ve biçerdöver sayılarında yüksek oranlarda gerçekleşen artış dikkat çekmektedir.

Tablo 63. Aydın'da Bazı Tarımsal Alet ve Makine Sayısındaki Gelişmeler, 2001-2010

Yıl	Pulluk	Ekim makinesi	Gübre dağıtma makinesi	Su pompası	Sabit süt sağım tesisi	Seyyar süt sağım makinesi	Biçerdöver	Traktör
2001	40.912	11.073	15.407	18.545	177	1.985	14	25.145
2002	39.225	11.977	15.360	18.657	182	2.118	13	25.335
2003	39.272	12.028	15.213	18.778	188	2.370	13	25.451
2004	39.065	12.356	15.000	18.930	182	2.780	14	25.127
2005	39.879	11.948	15.203	19.420	200	3.745	18	25.376
2006	46.982	11.990	15.241	19.536	227	3.929	17	25.699

2007	39.467	12.089	15.325	19.837	238	4.367	20	25.934
2008	39.316	12.011	15.257	19.909	244	4.825	21	26.259
2009	39.432	12.019	15.277	19.925	255	4.937	27	26.316
2010	39.253	12.082	15.350	20.745	315	6.771	33	26.822
2001-2010 değişim (%)	-4,06	9,11	-0,37	11,86	77,97	241,11	135,71	6,67

Kaynak: TÜİK

Tarım alet ve makine sayılarında gerçekleşen artış modern tarım tekniklerinin gelişmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilmektedir. Bununla birlikte üretim alanının küçülmesiyle ekonomik bakımdan yetersizliklerin ortaya çıkmasına bağlı olarak küçük ölçekli işletmelerde mekanizasyon imkânının daha kısıtlı olduğu söylenebilmektedir.

i. Ormancılık

Aydın'ın toplam alanının % 40'ı ormanlarla kaplı olmakla birlikte bu alanın beşte biri üretime elverişli koru ormanlarından oluşmaktadır. Genellikle kızılçam, fıstıkçamı, karaçam ve meşe ağaçlarından oluşan orman arazisinin % 50,2'si verimli alan, % 49,8'i ise bozuk ormanlık alandan oluşmaktadır.

Tablo 64'e göre İl genelinde toplam 78.500 nüfuslu 165 adet orman köyü bulunmakta, bu köylerin yaklaşık % 22'si Merkez, % 20'si Çine, % 14'ü Koçarlı ilçelerinde yer almaktadır.

Tablo 64. Aydın Orman Köyü Sayısı Ve Nüfusu, 2011

İl / İlçe	Orman Köy Sayısı	Nüfusu
Aydın Merkez	36	17.252
Köşk	11	8.853
Çine	33	15.049
Germencik	16	7.599
İncirliova	10	3.173
Karpuzlu	14	7.582
Koçarlı	24	8.221
Kuşadası	5	2.676
Söke	16	7.850
TOPLAM	165	78.255

Kaynak: Aydın Orman İşletme Müdürlüğü

2010 yılında bir önceki yıla göre ilde üretilen endüstriyel odun miktarında yaklaşık % 38 oranında, yakacak odun miktarında ise yaklaşık % 39 oranında bir artış olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte

2011 yılında ise bir önceki yıla göre ilde üretilen endüstriyel odun miktarında yaklaşık % 45 oranında, yakacak odun miktarında ise yaklaşık % 49 oranında bir azalma olduğu görülmektedir.

Tablo 65. Üretimi Yapılan Odun Miktarı (m^3), 2009-2011

	2009	2010	2011
Üretimi Yapılan Endüstriyel Odun Miktarı	137.996	190.143	104.574
Üretimi Yapılan Yakacak Odun Miktarı	42.696	59.247	30.200

Kaynak: Aydın Orman İşletme Müdürlüğü

İlde 2001-2011 döneminde orman köylerine aktarılan kaynak miktarında oldukça yüksek bir artış olduğu görülmektedir. 2001 yılında ildeki orman köylerine 60.000 TL kaynak aktarılırken, 2011 yılında bu miktar 1.100.000 TL olmuştur (Şekil 24).

Şekil 24. Aydın'da Orman Köylerine Aktarılan Kaynak Miktarı (TL), 2001-2011

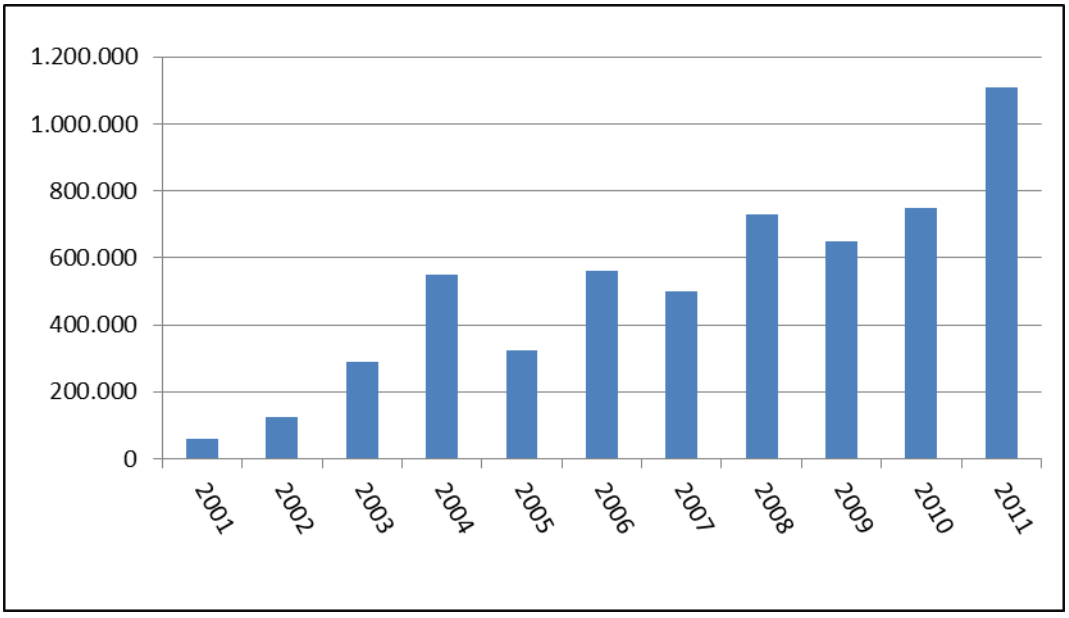

Kaynak: Aydın Orman İşletme Müdürlüğü

2009-2011 döneminde ilde dikilen fidan sayısı ile ağaçlandırılan alan miktarında bir azalma olduğu görülmektedir. 2011 yılında ilde 796.995 adet fidan üretilmiş, 699.700 fidan dikilerek 2.841 ha alanda ağaçlandırma yapılmıştır (Tablo 66).

Tablo 66. Aydın'da Üretilen ve Dikilen Fidan Sayısı, Ağaçlandırılan Alan, 2009-2011

	2009	2010	2011
Üretilen Toplam Fidan Sayısı	716.430	1.097.000	796.995
Dikilen Fidan Sayısı	1.015.600	1.032.000	699.700
Ağaçlandırılan Alan (ha)	4.996	3.311	2.841

Kaynak: Aydın Orman İşletme Müdürlüğü

İl genel olarak yaz aylarında orman yangınları bakımından oldukça hassas olmakla birlikte, oldukça geniş tarım ve orman alanlarına sahip olması nedeniyle yangın tehlikesi her zaman bulunmaktadır. Tablo 67'ye göre 2001-2011 döneminde ilde çıkan orman yangını sayısında yaklaşık % 42 oranında bir azalma olduğu görülmektedir.

Tablo 67. Aydın'daki Orman Yangını Sayısı,

Yıl	Orman yangını sayısı
2001	38
2002	31
2003	35
2004	27
2005	23
2006	23
2007	29
2008	26
2009	16
2010	22
2011	22

Kaynak: Aydın Orman İşletme Müdürlüğü

3. SANAYİ VE TİCARET

Aydın İli'nin sanayi ve ticaret yapısının ele alınacağı bu kısımda sektörlere ilişkin temel veriler, üretim merkezleri oluşturan OSB'ler ve KSS'lerin mevcut durumları ve ticarete ilişkin dış ticaret verileri ile bankacılık verileri üzerinde durulacaktır.

İlde 2011 yılı itibariyle 18.993 üyesi bulunan 5 ticaret odası,757 üyesi bulunan tek sanayi odası bulunmaktadır. Ayrıca 87 esnaf odasına kayıtlı 40.000 üye ve 3 ticaret borsasında yer alan 680 üye bulunmaktadır. 131 banka şubesi de il sınırları dâhilinde hizmet vermektedir. İlde sanayi kuruluşlarının sayısı son 2 yılda sıçrama gerçekleştirmiş ve 660'tan 757'e yükselmiştir. Çalışan sayısı da buna paralel olarak ikiye katlanmış, tahmini olarak 12.000 kişilik sanayi istihdamı 2011 yılı için yaklaşık 24 bin olarak belirlenmiştir. Küçük sanayi sitelerinin sayıları ve çalışan sayısı çok değişiklik göstermezken son iki yılda 2 organize sanayi bölgesi faaliyete geçmiş ve kuruluş aşamasında olanlara 2 yenisi eklenmiştir.

Tablo 68. Aydın İli Sanayi Bölgeleri Verileri, 2009-2011

	2009	2010	2011
Sanayi Kuruluşu Sayısı	660	706	757
Sanayi Kuruluşlarında Toplam İstihdam	12.000 kişi	23.216 kişi	23.804 kişi
Küçük Sanayi Sitesi Sayısı	19	21	21
İnşa halindeki Küçük Sanayi Sitesi Sayısı	---	---	2
Küçük Sanayi Sitelerinde Toplam İstihdam	10.000 kişi	10.000 kişi	10.000 kişi
Sanayi Sitelerindeki Toplam İşyeri Sayısı	5.417	5.417	5.417
İlimizdeki Organize Sanayi Bölgeleri	8	8	8
Faal Organize Sanayi Bölgesi Sayısı	2	2	4
Kuruluş Aşamasındaki OSB Sayısı	2	2	4

Kaynak: Rakamlarla Aydın, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, 2012

Aydın Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü'ne kayıtlı bulunan 725 sanayi işletmesinin ilçeler bazında dağılımı Tablo 69'da verilmiştir. Tabloya göre üretici firmaların ağırlıklı olarak merkez ilçe başta olmak üzere Nazilli, Didim, Söke, Germencik ve Çine'de toplandığı görülmektedir. Sektörel dağılımda ise işletmelerden 305 tanesinin gıda imalatı sektöründe yer aldığı bu rakamı 87 işletme sayısıyla tekstil ve 84 işletme sayısıyla maden işletmeleri takip etmektedir. Metal, inşaat ve makine sanayi de sıralamada yer alan, sayıları az olsa da yüksek cirolara sahip firmaların olduğu ve özellikle tarım makinaları alanında dünya çapında söz sahibi üreticilerin bulunduğu sektörlerdir.

Tablo 69. Aydın İli Sanayi İşletmeleri Sektörel ve Mekânsal Dağılım

İlçe	İşletme Sayısı	Sektör	İşletme Sayısı
MERKEZ	217	**GIDA**	305

NAZİLLİ	104	**TEKSTİL**	87
DİDİM	90	**MADEN**	84
SÖKE	90	**METAL**	66
GERMENCİK	47	**İNŞAAT**	44
ÇİNE	45	**MAKİNA**	42
KÖŞK	22	**AĞAÇ MOBİLYA**	27
KUYUCAK	22	**PLASTİK**	25
KUŞADASI	19	**KİMYA**	15
KOÇARLI	18	**MOTORBAKIM**	12
İNCİRLİOVA	17	**ASANSÖR**	6
SULTANHİSAR	13	**KAĞIT MATBAA**	5
KARACASU	12	**ELEKTRİK**	3
KARPUZLU	7	**TÜP DOLUM**	3
YENİPAZAR	7	**ELEKTRONİK**	1

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü Kayıtlarından hesaplanmıştır.

a. **Organize Sanayi Bölgeleri**:

Aydın'da mevcut OSB'lerden faaliyete geçen OSB'ler Astim, Aydın (Umurlu), Nazilli ve Ortaklar OSB'dir. Kuruluş aşamasındakiler ise Söke, Çine, Buharkent OSB'dir.

i. Faaliyete Geçen Organize Sanayi Bölgeleri:

Aydın Organize Sanayi Bölgesi

1996 yılında yapımı tamamlanan Aydın OSB 110,5 dekarlık bir alanda ve 66 parselde üretim imkânı sunmaktadır. Tüm parseller tahsis edilmiş olup 46 tesis faal olarak üretim yapmaktadır ve 2500 kişilik istihdam olanağı sağlanmaktadır. 20 parsellik alanda ise 11 parsel üretime hazır durumda, 6'sı proje safhasında, 3 ü de inşaat aşamasındadır. OSB'nin birinci ağırlıklı sektörü gıda, ikincisi tekstil ve üçüncüsü de metal sanayi olarak belirlenmiştir.

Aydın-ASTİM Organize Sanayi Bölgesi

524 hektar büyüklüğünde bir alana sahip olan Aydın Astim-OSB imar uygulaması tamamlanmış 156 parselinin 109 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 94 adedi üretim, 5 adedi inşaat, 10 adedi proje aşamasındadır. 47 adet parsel tahsis edilmemiştir. Üretime geçen parsellerde yaklaşık 3.500 kişi istihdam edilmektedir. Ağırlıklı sektör grubu; gıda, tarım aletleri ve elektrik makineleri sanayidir. İlave alan tahsisinde açılan dava mahkemesince devam etmektedir.

Nazilli Organize Sanayi Bölgesi

1996 yılında kurulan Nazilli OSB 126 hektarlık bir araziyi 46 parsele bölerek tamamının tahsisini gerçekleştirmiştir. Tahsis edilen parsellerin 8 adedi inşaat halinde 38 adedi ise proje aşamasındadır. 1 adet firma üretime geçerken 6 kişilik istihdam sağlamaktadır.

Ortaklar Organize Sanayi Bölgesi

122 hektar büyüklüğündeki Ortaklar OSB 38 adet sanayi parselinin 22 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 4 adedi üretim, 4 adedi inşaat, 14 adedi proje aşamasındadır. 16 adet parsel tahsis edilmemiştir. Üretime geçen parsellerde yaklaşık 30 kişi istihdam edilmektedir.

Tablo 70. Aydın İli OSB'leri Verileri, 2009-2011

	2009	2010	2011
ASTİM OSB			
Parsel Sayısı	257	257	257
Üretimdeki Fabrika Sayısı	84	85	89
İnşa Halindeki Fabrika Sayısı	5	9	21
Proje Aşamasındaki Fabrika Sayısı	3	2	5
İstihdam	3.024 kişi	3.050 kişi	3.273 kişi
UMURLU OSB			
Parsel Sayısı	67	67	67
Üretimdeki Fabrika Sayısı	37	43	45
İnşa Halindeki Fabrika Sayısı	6	4	3
Proje Aşamasındaki Fabrika Sayısı	0	8	8
İstihdam	2.000 kişi	1.804 kişi	2.500 kişi
NAZİLLİ OSB			
Parsel Sayısı	46	46	44
Üretimdeki Fabrika Sayısı	-	-	1
İnşa Halindeki Fabrika Sayısı	-	7	9
Proje Aşamasındaki Fabrika Sayısı	-	-	1
İstihdam	-	6 kişi	125 kişi
ORTAKLAR OSB			
Parsel Sayısı	56	56	38
Üretimdeki Fabrika Sayısı	-	3	3
İnşa Halindeki Fabrika Sayısı	-	-	2
Proje Aşamasındaki Fabrika Sayısı	-	-	11
İstihdam	-	50 kişi	90 kişi
Organize Sanayi Bölgelerindeki Toplam İstihdam	**5.024 kişi**	**4.910 kişi**	**5.988 kişi**

Kaynak: Rakamlarla Aydın, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, 2012

ii. Faal Olmayan Organize Sanayi Bölgeleri

Söke Organize Sanayi Bölgesi

1996 yılında kurulan bir diğer OSB Söke Organize Sanayi Bölgesi'dir. 185 hektarlık alana ve 89 sanayi parseline sahiptir. Altyapı keşif ve uygulama proje aşamasındadır.

Çine Organize Sanayi Bölgesi

2003 yılında kurulan Çine OSB 221 hektar büyüklüğündedir. Bölgede 53 adet parsel bulunmaktadır ve altyapısının projelendirilme aşamasındadır. Çine

Köşk (Ege) Sera Organize Sanayi Bölgesi:

Kuruluş çalışmalarına 1999 yılında özel teşebbüs tarafından başlanılan Köşk Sera OSB çalışmaları yer seçimi aşamasında kalmış olup 2005 yılından bu yana bu konuda herhangi bir gelişme olmamıştır.

Buharkent Organize Sanayi Bölgesi

84 hektar büyüklüğündedir. Bölgede 56 adet sanayi parseli bulunmaktadır.

b. Küçük Sanayi Siteleri:

i. Tamamlanan Küçük Sanayi Siteleri:

Aydın ilinde 1.525 işyerlik Küçük Sanayi Sitelerinin verileri Tablo 71'de verilmiştir. Bozdoğan, Davutlar ve Kuşadası Ağaç İşleri Küçük Sanayi Siteleri kuruluş aşamasını geçmiş, alt yapısı tamamlanmış olmasına rağmen henüz faaliyete geçmezken, Didim KSS Ve Germencik Örnek KSS kurulmuş ancak altyapısını tamamlayamamıştır. Söke Gaye KSS %12'lik oranla en düşük doluluk oranına sahip olurken Kuşadası KSS ve Yenihisar KSS %52'lik oranla diğer KSS'lere kıyasla düşük bir doluluğa sahiptirler. İldeki KSS'ler toplamda ortalama %86'lık doluluk oranıyla çalışmaktadırlar.

Tablo 71. Aydın İli Küçük Sanayi Siteleri Verileri

Adı	Faaliyete Başladığı Yıl	Toplam Alanı (hektar)	Toplam İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı
AYDIN 1. KSS	1967	115.00	528	501	27	95%
AYDIN 2. KSS	1969	1545	425	422	3	99%
AYDIN 3. KSS	1976	21.000	234	229	5	98%
AYDIN ÖZLEM KSS	1978	41.000	214	208	6	97%
BOZDOĞAN KSS	1992	53.978	98	68	30	40%
BUHARKENT KSS	1973	16.648	58	58	0	100%
DİDİM KSS	2007	0	0	0	0	0%
ÇİNE KSS	1974	118.000	287	250	37	87%
DAVUTLAR KSS	1995	16.620	70	70	0	100%
GERMENCİK KSS	1967	20.208	122	119	3	98%
İNCİRLİOVA BİRLİK KSS	1989	6.600	66	64	2	97%
İNCİRLİOVA KSS	1976	10.000	231	228	3	99%
KUŞADASI AĞAÇ İŞLERİ KSS	1997	33.294	74	0	0	0%
KUŞADASI KSS	1983	60.109	241	126	115	52%
KUYUCAK KSS	1989	20.375	153	139	14	91%
NAZİLLİ KSS	1972	1.000.048	1706	1684	22	99%
PAMUKÖREN KSS	1987	7.048	22	22	0	100%
SÖKE GAYE KSS	1988	50.807	154	19	135	12%
SÖKE KSS	1960	170.000	405	383	22	95%
SULTANHİSAR KSS	1975	11.340	129	114	15	88%
YENİHİSAR KSS	1989	63.000	170	89	81	52%
YENİPAZAR GÜÇLÜ KSS	1985	10.389	40	35	5	88%

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

c. TİCARET

i. Dış Ticaret

Aydın İli özellikle tarım ürünlerinde dış pazara açık bir il konumundadır. Ancak tarımsal üretimde doğrudan birincil ürün satışında istenilen noktada yer almadığı düşünülmektedir. Zira Türkiye İhracatçılar Meclisi verileri kullanılarak hesaplandığında 2010, 2011 yılları ihracat toplam rakamlarına göre Türkiye'de 22. Sırada yer almaktadır. Dış Ticaret Müsteşarlığı'ndan edinilen bilgiye göre 2011 yılı itibariyle 272 firmanın ihracat yaptığı ve toplam ihracat gelirlerinin 706 milyon$ olduğu görülmektedir.

Tablo 72. Aydın İli İhracat Verileri, 2002-2011

	FİRMA SAYISI	İHRACAT TUTARI
2002	171 Firma	156.508.000 $
2009	248 Firma	424.471.000 $
2010	255 Firma	552.258.000 $
2011	272 Firma	706.125.000 $

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

İhracatta yıllık değişime bakıldığında TİM verilerine göre 2008 yılına kadar olan süreçte Aydın ihracatı artarken 2009 küresel kriziyle ani bir düşüş yaşamış ancak sonraki 3 yıllık süreçte yine artan bir seyir izlemiştir.

Şekil 25. Yıllara Göre Aydın İhracat Rakamları, 2004-2011

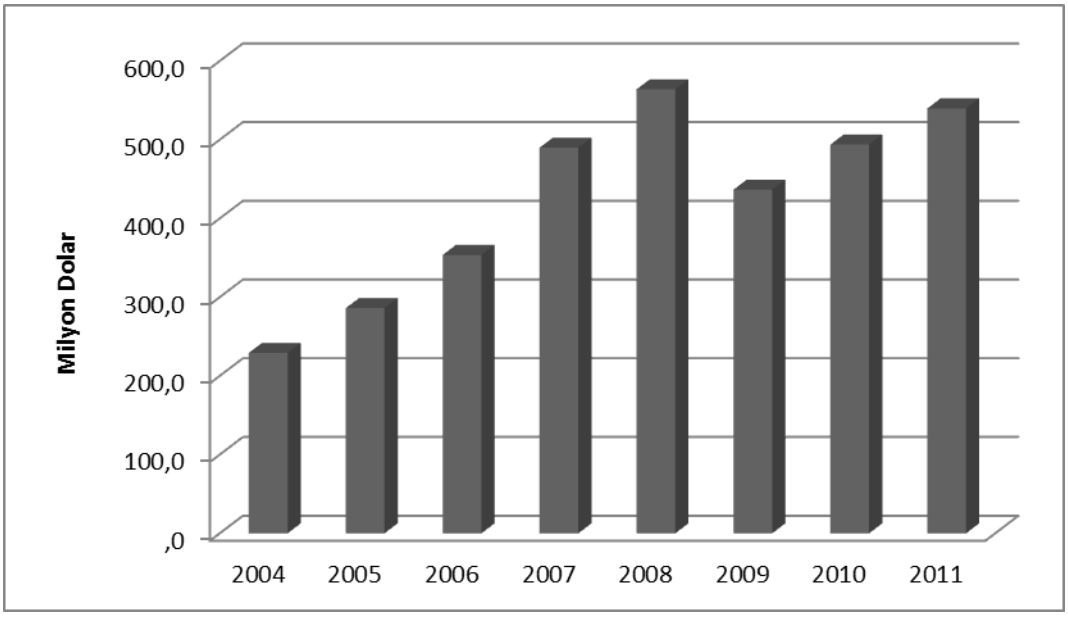

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi

İhracat yapılan sektörlerin başlıcaları zeytin ve zeytinyağı, maden ve metaller, yaş meyve ve sebze, kuru meyve ve türevleri olarak görülmektedir. Toplam ihracattaki payları şekildeki gibidir. İhracat yapılan ülkelerin başında İtalya, Almanya ve Fransa gibi Avrupa ülkeleri gelmektedir. İlin hemen hemen tüm ülkelerle dış ticareti söz konusudur.

Şekil 26. İhracat Yapılan Sektörler

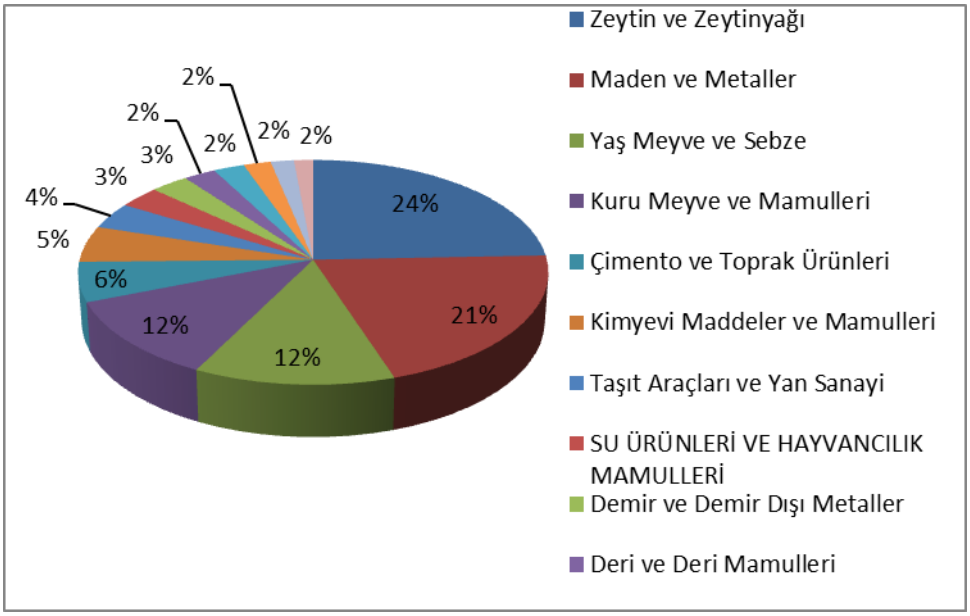

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi

TÜİK tarafından yayınlanan 2004-2010 yılları arası Aydın İli ithalat verileri aşağıdaki grafikte verilmiştir. Yıllar itibariyle dalgalanma gösteren ithalat rakamları 2010 yılında 2009 yılına göre yaklaşık % 100'lük büyük bir artış göstermiş ve 216 milyon dolara ulaşmıştır. Yalnız İl'in ihracat rakamları ithalat rakamlarından bağımsızlık göstermektedir ve ihracatın ithalatı karşılama oranı diğer illere oranla yüksektir.

Şekil 27. Yıllara Göre İthalat Rakamları, 2004-2010

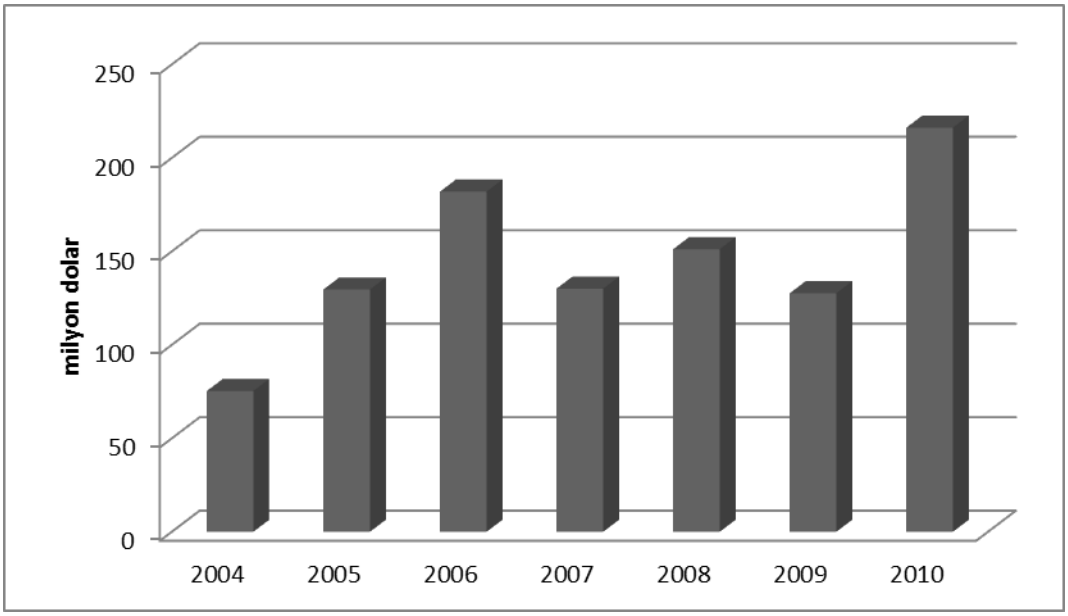

Kaynak: TÜİK (2012)

4. ENERJİ VE DOĞAL KAYNAKLAR

a. Enerji

Ekonomik büyüme ve toplum refahının en önemli göstergesi enerji kullanımıdır. Enerji sektörüne olan talep, Dünya nüfusundaki artış, sanayileşme ve küreselleşmeye bağlı olarak artan üretim ve ticari faaliyetlere paralel olarak her geçen gün artmaktadır. Buna bağlı olarak enerji, gündemin önemli bir maddesi olmakta ve ülkeler arasındaki rekabette ilk sırayı alan stratejik bir kaynak konumundadır. Ayrıca, günlük kullanımda ulaşım araçlarından dayanıklı tüketim mallarına kadar geniş bir yelpazedeki binlerce ürünün enerjiye bağımlı olması, enerjiye duyulan ihtiyacı son derece artırmaktadır. Günümüzde enerji, nihai tüketiciler ve endüstriyel alıcılar için dünyada en fazla ihtiyaç duyulan ürünlerden birisi durumundadır. Dünyanın her yerinde, ülkeler enerji üretiminin ve kullanımının yeni yollarını keşfetmek için birbirleriyle adeta yarış içerisindedirler. Bu yarışta önde gelen ülkeler, dünya ekonomisine yön verecek ve ekonomik kalkınmada üst sıralara taşınacaklardır.

Sanayileşmenin ve kentleşmenin elektrik talebini artırmasının yanında tüketici kredileriyle desteklenen otomobil satışları petrol talebini ülkemizde arttırmaya devam ediyor. Ülkemiz OECD ülkeleri içinde enerji yoğunluğu yüksek ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye'de yük ve yolcu taşımacılığının %90'dan fazlasının karayolu ile yapılmaktadır. Giderek daha fazla il doğalgaz ile tanışmakta ve ısıtma doğalgaza dönüştürülmektedir. Büyümemize paralel olarak enerji taleplerimiz artmaya devam etmektedir.

Türkiye'nin 2000-2009 yılları arasında yaptığı toplam ihracat 706 Milyar USD, toplam ithalat 1.083 Milyar USD, ham petrol + doğalgaz + kömür ithalatı 154 Milyar USD olmuştur. (Motorin, Benzin, Fueloil hariç) 377 Milyar USD olan dış ticaret açığının % 41'i enerji ihtiyacından kaynaklanmıştır. 10 yıllık eğilim ihracat arttıkça enerji ithalatının arttığını göstermektedir. (Kaynak TÜİK, TİM)

Türkiye'deki enerji arzına bakıldığında ise 2010 yılında 109,27 milyon ton petrol eşdeğerini (milyon tep) geçen yıllık enerji arzı bir önceki yıla nazaran yaklaşık %3'lük bir artışın olduğu gözlenmektedir ve bu talebin 2015 yılında 170 milyon ton eşdeğer petrol (tep), 2020 yılında ise 222 milyon tep düzeyine ulaşacağı beklenmektedir. 2010 yılındaki en son açıklanan verilere göre enerji arzında %31,9 ile doğalgaz en büyük payı alırken, bunu %30,7 ile kömür, %26,7 ile petrol izlemiş, geri kalan %10,7'lik bölüm ise başta hidrolik olmak üzere yenilenebilir ve diğer kaynaklardan(odun) karşılanmıştır. Doğalgazın bir önceki yıl ile kıyasladığında 2010'da kömürün yerini alarak enerji arzında birinci sıraya yükseldiği görülmektedir. (Kaynak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2011 Elektrik Üretimi Sektör Raporu)

2010 yılında ithal edilen doğalgazın yaklaşık %46'sı Rusya (2009'da %51), %24'ü İran (2008'de %16), %14'ü Azerbaycan (2009'da %15), %12'si Cezayir (2008'de %14) ve %4'ü de Nijerya'dan (2009'da %3) temin edilmektedir. İthal edilen doğalgazın %56,5'i elektrik üretiminde (2009'da %52,9), %21,4'ü konutlarda (2009'de %25,4), %20,1'i ise sanayide (2009'da %19,5) kullanılmaktadır. Türkiye'nin doğal gaz tüketimi 2010 yılında bir önceki yıla göre %2,5 oranında bir azalma olmuştur. 2010 yılında doğal gazın, miktar olarak, sanayi ve elektrik sektöründe kullanımı azalırken konutlarda kullanımı arttığı görülmektedir. (Kaynak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2011 Elektrik Üretimi Sektör Raporu)

Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2011 yılında yayımladığı Türkiye Enerji Politikaları belgesine göre; Türkiye'nin elektrik kurulu gücü 2002'den 2011 yılının son çeyreğine kadar % 61 oranında artış göstermiş olup, sektördeki kurulu gücün kaynaklara göre dağılımında İlk 3 Sırayı hidrolik, doğalgaz ve yerli kömür kaynakları almaktadırlar. Listede rüzgâr, jeotermal ve diğer yenilenebilir enerji kaynakları ise sırasıyla 3,1, 0,2 ve 0,2'lik oranlarıyla son sıraları oluşturmaktadırlar. Ayrıca yine aynı belgeye göre 2002'den 2011 yılının son çeyreğine kadar Türkiye enerji üretiminin %62 oranında arttığı ve elektrik üretiminin kaynaklara göre dağılımında ilk 3 sırada doğalgaz, hidrolik ve yerli kömür kaynaklarının yer aldığı belirtilmiştir.

Yenilenebilir enerji kaynakları bakımından oldukça zengin olan Türkiye, henüz doğalgaz ve hidroelektrik kaynakları dışındaki kaynaklarını etkili bir şekilde kullanamamıştır. Türkiye'nin 2023 yılı itibariyle dünyanın en büyük 10 ekonomisinden biri olma hedefinin resmi enerji stratejisi, Cumhuriyetin kuruluşunun yüzüncü yılı olan 2023'e kadar ülkenin dış kaynaklara olan bağımlılığını en aza indirecek şekilde, ülke kaynaklarından azami ölçüde istifade etmeyi hedefleyen bir yaklaşıma dayanmaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2010-2014 Stratejik Planı'na göre, 2023 yılında elektrik üretiminde yenilenebilir enerji kaynaklarının payını %30'a çıkarılması hedeflenmektedir.

i. Elektrik Üretimi ve Tüketimi

Türkiye, OECD ülkeleri arasında elektrik üretiminde üst sıralarda yer almasına rağmen termik santraller ülkenin elektrik kaynağının yaklaşık % 75'ini oluşturmaktadır (*Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Elektrik Üretim Sektör Raporu 2011)*

Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) verilerine göre, Türkiye'nin 2011 yılında elektrik enerjisi tüketimi toplamda 229 milyar 320 milyon kilovatsaati bulurken, bu miktarın yüzde 0,91'i olan 2.087.593 kilovatsaatini tüketen Aydın ili 29. sırada yer almaktadır. Aydın'daki elektrik dağıtımı ve ticari faaliyetleri 2008 yılı itibariyle Aydem tarafından yürütülmektedir.

Tablo 73: Kişi Başına Elektrik Tüketimi / Türkiye Elektrik Tüketimi içindeki Payı (%), 2000-2011

Yıl	Toplam elektrik tüketimi (MWh)	Kişi Başına Elektrik Tüketimi (kWh)	Türkiye Elektrik Tüketimi içindeki Payı (%)
2000	912600	1210,82	0,98

2001	1001475	1210,67	0,98
2002	980297	1205,31	0,93
2003	1041895	1265,41	0,91
2004	1170776	1324,56	0,89
2005	1331650	1404,28	0,88
2006	1472131	1558,84	0,90
2007	1669551	1752,76	0,93
2008	1614235	1833,85	0,96
2009	1531907	1802,28	0,96
2010	1662543	1932,61	0,96
2011	2087593	2089,34	0,96

*** Kaynak: TEİAŞ**

***Aydın ili ve Türkiye geneline ait Elektrik Enerjisi Tüketim değerleri Milli Yük Tevzi İşl. Müdürlüğünden alınmıştır.**

****Kişi başı elektrik tüketimi değeri 2000 yılı genel nüfus sayımı ile 2007- 2011 ADNKS sonuçları dikkate alınarak hesaplanmıştır.**

2000-2011 dönemi TEİAŞ verilerine göre Aydın ilindeki toplam elektrik enerjisi tüketim değerleri incelendiğinde ildeki toplam elektrik tüketiminin ara ara kesintiye uğramasına rağmen genel olarak artarak seyrettiği gözlenmektedir. Ancak 2008 yılında reel sektörde meydana gelen kriz nedeniyle toplam elektrik tüketiminin bir önceki yıla göre % 5 oranında gerilediği görülmektedir.

Tablo 74: Ekonomik Faaliyetlere (Alt Gruplarına Göre) Göre Elektrik Tüketimi (MWh), 2007-2011

Yıllar	Sanayi Alt Grupları			Birim
	İmalat Sanayi	Madencilik	Diğer	
2007	84.241	17.562	314.733	MWh
2008	89.101	18.782	347.462	MWh
2009	138.279	153.087	57.580	MWh
2010	53.336	21.394	252.742	MWh
2011	109.805	16.896	249.738	MWh

Kaynak: AYDEM

İldeki sanayi alt grupları ekonomik faaliyetlerine göre elektrik tüketim miktarları incelendiğinde ilk sırayı imalat sanayi ve madencilik faaliyetleri dışındaki diğer faaliyetlerin aldığı görülmektedir ve onu imalat sanayi ve madencilik izlemektedirler. İmalat sanayi ve madencilik faaliyetlerinin 2009 yılındaki hızlı yükselişinin ardından 2010 ve 2011 yıllarında aniden düşüş göstermesi dikkat çekici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer sanayi faaliyetlerindeki elektrik tüketim miktarı ise bu durumun tam tersi olarak 2009 yılında ani bir düşüş yaşamıştır ve 2010 yılında tekrar yükselişe geçmiştir.

Tablo 75: Ekonomik Faaliyetlere (Sektörlere Göre) Göre Elektrik Tüketimi, 2007-2011

	Resmi Daire	Sanayi	Ticarethane	Mesken	Tarımsal Sulama	Sokak Aydınlatma	Diğer
2007	238.795	416.535	264.021	538.951	107.620	81.503	6.826
2008	139.674	455.345	299.464	597.289	94.788	18.068	8.867
2009	121.816	349.207	351.706	617.854	63.834	48.922	12.815
2010	130.995	327.472	285.829	633.151	104.286	71.374	11.505
2011	163.690	376.440	271.350	696.326	139.188	39.370	2.905

Kaynak: AYDEM

Aydın ilindeki sektörlere göre elektrik tüketimi incelendiğinde, ildeki en yüksek elektrik tüketim miktarını meskenlerin oluşturduğu görülmektedir. Meskenlerdeki tüketim miktarını sırasıyla sanayi ve ticarethane sektörlerinde kullanılan elektrik tüketim miktarları takip etmektedir. İldeki meskenlerde ve ticarethanelerde kullanılan elektrik miktarında, ilin turizm potansiyeli ve turistik tesislerin yoğunluğunun etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Aydın'da tarım sektörünün yoğunluğu nedeniyle çevre illere kıyasla ildeki tarımsal sulamada kullanılan elektrik miktarı oldukça yüksektir.

Tablo 76: Aydın'ın Çevre İllerle ve TR32 Düzey 2 Bölgesi ile Elektrik Tüketimi Mukayeseli Tablosu, 2010

	Toplam tüketim (MWh)	Sanayi işletmesi (MWh)	Kişi başına toplam elektrik tüketimi (KWh)	Kişi başına sanayi elektrik tüketimi (KWh)	Kişi başına mesken elektrik tüketimi (KWh)
Ege	27.158.004	13.465.337	2802	1389	654
İzmir	14.902.574	8.255.881	3774	2091	814
Aydın, Denizli, Muğla	6.157.148	2.080.717	2248	760	644
Aydın	**1.662.543**	**387.670**	**1680**	**392**	**630**
Denizli	2.486.518	1.503.517	2668	1614	528
Muğla	2.008.087	189.530	2456	232	793

Kaynak: TÜİK

Şantiye tüketimleri sanayi içerisinde yer almaktadır.

TEDAŞ, Türkiye Elektrik Dağıtım ve Tüketim İstatistikleri Yuvarlamalar nedeniyle toplamlar farklı olabilir.

Aydın'ın çevre illerle ve TR 32 Düzey 2 Bölgesi ile mukayeseli tablosuna baktığımızda, ilin toplam ve kişi başı elektrik tüketimine göre en alt sırada yer aldığı ve İzmir, Denizli ve Muğla'nın gerisinde kaldığı görülmektedir. İzmir'in üretim faaliyetleri ve turizmde, Denizli'nin sanayi ve Muğla'nın da turizm faaliyetlerinde ileri seviyelerde yer almaları sebebiyle Aydın elektrik tüketim miktarında bu illerin gerisinde kalmaktadır.

ii. Aydın'da Doğalgaz

Aydın İline doğalgaz getiren Güney İletim Hattı güzergâhının ilgili bölümünün (Konya-Isparta-Denizli-Aydın-İzmir) yapımı 2007 yılında tamamlanmıştır. 2008 yılında Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunca Aydın Merkez İlçe, Nazilli, Söke, Umurlu, Atça, Yenipazar ve Kuşadası için 2013 yılına kadar doğal gaz arzı sağlanması ve doğalgaz dağıtımı işi ihale edilmiştir. İhaleyi kazanan ve lisans alan Şirket tarafından; Şubat 2012 tarihi itibariyle yatırımı biten Aydın Merkez'de 240 konuta, Nazilli'de 112 konuta doğal gaz verilmeye başlanmış ve bu bölümdeki diğer konutlara doğal gaz verilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir. Söke ve Kuşadası ilçelerine 2012 yılı sonuna kadar, Umurlu ve Atça Beldeleri ile Yenipazar İlçesine ise 2013 yılı sonuna kadar doğal gaz verilmesi çalışmaları program dâhilinde devam etmektedir.

iii. Aydın'daki Yenilenebilir Enerji Kaynakları (Jeotermal, Rüzgar)

Türkiye jeotermal enerji kaynağı yönünden dünyanın zengin ülkelerinden biri olup, potansiyel olarak dünyada 7. sırada yer almaktadır. Ülkemiz, toplam elektrik enerjisi ihtiyacının % 5'ine kadar, ısı enerjisi ihtiyacının da %30'una kadar karşılayabilecek jeotermal enerji potansiyeline sahiptir.

Tablo 77: Türkiye'de Elektrik Üretimine Uygun Sahalar ve Potansiyelleri, MTA 2008

Saha Adı	Sıcaklık (0C)	2010 Tahminleri (MWe)	2013 Tahminleri (MWe)
Denizli-Kızıldere	200-242	75	80
Aydın-Germencik	200-232	100	130
Manisa-Alaşehir-Kavaklıdere	213	10	15
Manisa-Salihli-Göbekli	182	10	15
Çanakkale-Tuzla	174	75	80
Aydın-Salavatlı	171	60	65
Kütahya-Simav	162	30	35
İzmir-Seferihisar	153	30	35
Manisa-Salihli-Caferbey	150	10	20
Aydın-Sultanhisar	145	10	20
Aydın-Yılmazköy	142	10	20
İzmir-Balçova	136	5	5
İzmir-Dikili	130	30	30
Toplam	**455**		**550**

Aydın ilindeki jeotermal çalışmalar MTA tarafından 1981 yılında başlatılmıştır. MTA'nın Türkiye çapında yaptığı sondaj çalışmasının büyük bir kısmı sıcak su kaynakları bakımından oldukça verimli olan ve ülkenin jeotermal potansiyelinin büyük bir kısmının yer aldığı Aydın'da gerçekleştirilmiştir.

Aydın İli Türkiye'nin jeotermal rezervin yaklaşık olarak % 80'ine sahiptir. İl sınırları içerisinde halen 140 arama, 24 işletme olmak üzere toplam 164 sahada arama ve işletme faaliyetleri kişi ve şirketler tarafından sürdürülmektedir. Yedi şirket elektrik üretimine yönelik yatırım faaliyetlerine devam etmektedir.

Sultanhisar Salavatlı 'da Türkiye'nin ilk özel sektör jeotermal elektrik santrali (8,5 Megawatt) 2007 yılından beri elektrik enerjisi üretmekte iken, aynı yerde ikinci bir santral (9,5 Megawatt) Mart 2010 tarihinde üretime başlamıştır. Germencik İlçesinde özel sektörce 47 Megawatt Gücünde Jeotermal Elektrik Santrali 2009 Nisan ayında enerji üretimine başlamıştır.

Türkiye'deki işletmedeki rüzgar enerjisi santrallerinin % 42,84'ü Ege Bölgesi'nde , % 4,73'ü ise Aydın ilinde bulunmaktadır (Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği, Türkiye Rüzgar Santralleri Atlası 2012). Rüzgar enerjisine dayalı Didim İlçesinde özel sektörce 31.5 MW kurulu güçteki Akbük elektrik santrali 2009 Mart ayında, Muğla'nın Milas ilçesi ile Aydın'ın Çine ilçesi sınırında yer alan 24 MW kurulu güce sahip olan 12 adet rüzgar türbininden oluşan Turguttepe elektrik santrali 2010 Aralık ayında faaliyete açılmıştır. Turguttepe rüzgar enerjisi santralinde faaliyet gösteren firmanın 2013 yılı hedefi ise 200 MW'tır. Ayrıca Söke ilçesinde Çatalbük Rüzgar Enerjisi Üretim Santrali birinci etabında 30 MW kurulu

güçte 15 türbin ile 2012 yılının ilk çeyreğinde elektrik üretimine başlamış olup bu etap için yıllık elektrik üretim miktarı 100 milyon kwh olarak hedeflenmiştir. Projenin ikinci etabında 25 MW kurulu güçte 13 türbin ile kurulacak santralin ise 2012 yılının son çeyreğinde üretime geçirilmesi planlanmakta olup, yıllık elektrik üretim miktarının ikinci etap için 80 milyon kwh olması hedeflenmiştir. Ayrıca Çine'ye bağlı İbrahimkavağı Köyü sınırlarındaki Madrandede Mevkiinde Madranbaba Rüzgar Enerjisi Santrali (RES) Projesi'nin inşaatı 2011 yılı Haziran ayı itibariyle özel sektör tarafından başlatılmış olup; tesisin toplam kurulu gücünün 19,50 MW ve yıllık üretim miktarının da 62 milyon kwh olacağı öngörülmüştür. Proje tesisinin tamamlama tarihi olarak bildirilen tarih 10.03.2013'dür.

Tablo 78: Aydın İlindeki Elektrik Üretim Santralleri ve Özellikleri

Santralin Adı	Santralin Türü	Kurulu Gücü(MW)	Üretime Geçtiği Yıl
Kemer HES	Hidroelektrik	54	1958
Akçay HES	Hidroelektrik	28,78	2009
Gürmat Jeotermal	Jeotermal	47,4	2009
Maren JES	Jeotermal	39	2011
Akbük RES	Rüzgar Enerjisi	31,5	2009
Turguttepe RES	Rüzgar Enerjisi	24	2010
Çatalbük RES	Rüzgar Enerjisi	30	2012

Kaynak: TEİAŞ

iv. Sulama-Enerji Alanında Aydın

Aydın İli İşletmedeki Tesisler

Tablo 79: İşletmedeki Barajlar Ve Hidroelektrik Santraller

Baraj ve HES Adı	Amacı
Kemer HES	Sulama-Enerji-Taşkın-Koruma
Topçam	Sulama - Taşkın Koruma
Yaylakavak	Sulama
İkizdere	Sulama
Çine Adnan Menderes HES	İçme ve Kullanma Suyu

Kaynak: DSİ 21. Bölge Müdürlüğü - Aydın

Tablo 80: İşletmedeki Taşkın Koruma, Erozyon Ve Rusubat Kontrol Tesisleri

Taşkın Tesisinin Adı	Taşkın Tesisinin Yeri (İlçe)	Koruma Alanı (ha)	Koruduğu Yerleşim Yeri ve Adedi
Tabakhane deresi	Merkez	900	1 il 2 köy
Yalkıdere	Merkez	-	1 köy
İkizdere	Merkez	-	1 kasaba
Kuyulu ve Şevketiye köyleri deresi	Merkez	-	-
Emirdoğan Çayı	Merkez	200	1 kasaba 3 köy
Büyük Menderes Taşkın Tesisleri	Merkez	-	-
Sarıçam Umurlu Dipcik Deresi	Merkez	426	-
Osmanbükü tahliye kanalı	Merkez	100	-
Danilli Çiftlik ve Bozköy (Koçak Deresi)	Merkez	30	3 köy
Akarca Feyazan Kanalı	Merkez	70	-
Sol sahil Y-4 Büyük Menderes tahkimi	Merkez	-	-
Koçak Çayı	Merkez	377	3 köy
Dalama Bucağı arazisi T.K.	Merkez	10	2 köy
Musluca Çayı	Merkez	-	-

Köşk Deresi	Merkez	-	1 kasaba 2 köy
Akçeşme Köyü	Merkez	-	-
İlçe Merkezi T.K.	Bozdoğan	-	1 ilçe
Akçay Bozdoğan Deresi	Bozdoğan	300	1 ilçe
Bozdoğan sulaması yandereleri	Bozdoğan	-	1 köy
Çağlayan Dere	Buharkent	485	1 ilçe
Millik Dere	Buharkent	174	-
Kızıldere	Buharkent	160	1 köy
Pamuklu ve Bıcıklı dereleri	Buharkent	70	2 mahalle
İlçe Merkezi T.K.	Çine	-	-
Kalabak Çayı	Çine	200	1 ilçe 2 köy
Pren Ovası T.K.	Çine	300	-
Söğütçük Deresi	Çine	50	-
Cumalı Köyü	Çine	-	2 köy
Bahçearası ova köyü	Çine	-	1 köy
İlçe Merkezi T.K	Koçarlı	20	1 ilçe
İlhanlı Deresi	Koçarlı	20	1 köy
Boydere arazisi T.K.	Koçarlı	-	-
Çakırbeyli Bucağı	Koçarlı	-	1 köy
Halilbeyli Köyü T.K.	Koçarlı	-	1 köy
Orhaniye Köyü	Koçarlı	-	-
İncirliova Büyük Menderes Yatak Islahı	Koçarlı	-	-
Dandalas Çayı	Karacasu	-	-
ikizdere Cılımbız Deresi	İncirliova	-	1 ilçe
İlçe Merkezi T.K.	Kuyucak	-	1 ilçe
Burhaniye Deresi	Kuyucak	-	3 köy
Feslek Çayı	Kuyucak	-	-
Kestel Çayı	Kuyucak	200	2 köy
Yamalak Acıdere	Kuyucak	448	-
Haruniye Pamuklu Deresi	Kuyucak	-	-
Mergen Çayı	Kuyucak	400	1 köy
Kayran Deresi	Kuyucak	176	-
Kargili Deresi	Kuyucak	-	1 ilçe 1 kasaba
Uzgur Deresi	Kuyucak	-	1 köy
Bilara Köyü (Kurtuluş)	Kuyucak	-	1 köy
Göçmen Deresi	Kuyucak	-	1 mahalle
Mustafapaşa Deresi	Kuyucak	-	1 mahalle
Burhaniye Çağlayandere	Kuyucak	-	1 ilçe
Burhaniye Çukukdağ Pamuklu Deresi	Kuyucak	-	-
Pamukören Deresi	Kuyucak	100	1 kasaba
Pamukören Gireniz (Bellık) Deresi	Kuyucak	82	-
Şerabat Deresi	Kuyucak	500	-
İsabeyli Deresi	Nazilli	300	1 kasaba
Kestel Deresi	Nazilli	306	3 köy
Dereköy Çayı	Nazilli	364	3 mahalle
Mastavra Çayı	Nazilli	100	1 ilçe
Kuru ve Sulu dereler	Nazilli	200	1 ilçe
Pirlibey Karanlık dere ıslahı tesisi	Nazilli	-	1 köy
Çalıköy Kasisi	Söke	-	-
Güllübahçe kapaklı mahallesi yanıklı deresi	Söke	-	1 mahalle
Sarıçay Derivasyon Kapalı	Söke	120	1 kasaba
Moralı Çayı	Söke	150	1 köy
Söke Deresi	Söke	-	1 ilçe
Söke Seddeleri Canlı İksa tahkimi	Söke	20 000	-
Büyük Menderes Seddeleri	Söke	-	-
Kemalpaşa Deresi	Söke	-	1 ilçe

Kızıl Kilise Deresi	Söke	-	1 mahalle
Değirmen Deresi (Atburgazı)	Söke	15	1 köy
Hacıbekir Deresi (Yenidoğan Köyü)	Söke	-	1 köy
Atça Deresi	Sultanhisar	300	1 kasaba
Malkoç Deresi	Sultanhisar	200	-
Yenipazar Koçakdere	Yenipazar	-	1 ilçe
Yenipazar Deresi	Yenipazar	159	1 ilçe
Karakollar Köyü ve Arazisi	Çine	500	1 köy
Altıova Köyü	Çine	-	1 köy
Güdüşlü Köyü	Koçarlı	-	1 köy
Kemer Çakırlar Deresi	Merkez	-	1 Mahalle
Toplam	**28 512**		**78**

Kaynak: DSİ 21. Bölge Müdürlüğü - Aydın

Tablo 81: İnşa Halindeki Taşkın Koruma, Erozyon ve Rusubat Kontrol Tesisleri

Taşkın tesisinin adı	Taşkın tesisinin yeri (İlçe)	Koruma alanı (ha)	Koruduğu yerleşim yeri ve adedi
Aydın İli Büyük Menderes Yan Dereleri Yukarı Havza Islahı 4. Kısım İnşaatı	Aydın	50	2 ilçe 10 köy
Aydın İli Buharkent İlçesi Çağlayan Deresi Islahı 5. Kısım İnşaatı	Buharkent	10	1 ilçe 2 köy
Aydın Kemer Barajı Yan Dereleri Siltasyondan Koruma 3. Kısım İnşaatı	Bozdoğan	-	-
Toplam		**60**	**15**

Kaynak: DSİ 21. Bölge Müdürlüğü - Aydın

Tamamlanan Projeler (2003-2011)

-Bozdoğan Akçay HES: Yapımı için 30 milyon TL harcanan, yıllık 94.88 GWh (milyon kilovat saat) enerji üretme kapasitesine sahip HES, Aralık 2009 tarihinde tamamlanarak, faaliyete geçmiştir.

-Sırma HES: Yapımı için 13 milyon TL harcanan Bozdoğan İlçesinde yıllık 23.23 GWh (milyon kilovat saat) enerji üretim kapasitesiyle Aralık 2009 tarihinde tamamlanarak, hizmete açılmıştır.

Akçay ve Sırma HES Hidroelektrik Santral tesisleri, ayrıca sulama işlevini de görecektir.

-İkizdere Barajı: Aydın il merkezi ile 29 yerleşim merkezinin 2050 yılına kadar içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacını karşılayacak, 72.6 hm3/yıl içme suyu ve 196 hm3 depolama kapasitesine sahiptir. Ağustos 2010 tarihinde hizmete açılmıştır. Günümüz itibariyle 45 milyon m^3 su depolanmıştır. 2010 yılı fiyatları ile bu güne kadar 250 milyon TL harcanmıştır.

-Çine Adnan Menderes Barajı ve HES: 1995 yılında ihale edilen barajın gövde inşaatına Ekim 2004 tarihinde başlanmıştır. 136,5 m yükseklikteki Sıkıştırılmış Silindir Beton dolgu tipindeki baraj gövde yüksekliğiyle Avrupa'nın birinci, Dünyanın beşinci büyük Barajı olma özelliğine sahip Çine Adnan Menderes Barajı tamamlanarak 10.10.2010 tarihinde açılışı yapılmış ve su tutulmaya başlanmıştır.2010 yılı fiyatları ile yaklaşık 1,5 milyar TL harcanmıştır. Günümüz itibariyle Baraj havzasının %40'ı olan 150 milyon m^3 su depolanmıştır. Bu barajımızla bölge taşkınlardan korunmuştur (9.100 hektar taşkın koruma, 350 hm^3 depolama).Ayrıca sulama tesislerinin yapılmasıyla 22.358 ha

tarım arazisinin sulu tarıma açılması *(Çine Ovası'nda 6 bin 279 hektar, Koçarlı Ovası'nda 13 bin 079 hektar ve Söke Ovası'nda 3 bin hektar)* ve böylece üreticilerimizin yılda iki-üç ürün alması imkanı da sağlanmış olacaktır. Barajda yöre ekolojisine uygun ve pazarlanabilir niteliklere sahip balık üretimi için araştırma sürdürülmektedir. Ayrıca tamamlanmak üzere olan Çine HES'in hizmete girmesiyle yılda 118 milyon Kw saat enerji üretimi gerçekleştirilecektir. Çine barajı faaliyete geçtikten sonra yılda 111.000.000 TL tarımsal gelir artışı sağlanacak, taşkınların önlenmesi neticesinde yılda 198.000.000 TL zarar önlenecek olup ayrıca yılda 22.000.000 TL enerji faydası sağlanacaktır. Ayrıca, barajın sulama faydası ile 7.453 kişilik istihdam artışı sağlanacaktır.

-Aydın-Koçarlı Karacaören Göleti inşaatı: 2004 yılında bitirilmiş, 5,1 milyon TL harcanmıştır. Karacaören, Evsekler, Zeytinköy ve Gözkayası köylerindeki 1077 ailenin 4003 büyükbaş ve 4977 küçükbaş olmak üzere toplam 8980 adet hayvanın içme suyu ihtiyaçlarını temin amacıyla yapılmıştır.

-Bozdoğan Kemer Barajı Dolusavak Kapağı İnşaatı: 2003 yılında bitirilmiş, 61,3 milyon TL harcanmıştır. Baraj Gölündeki mevcut suya 62 hm^3 su ilavesi ile Akçay ve Menderes havzasında ilave 5069 hektar alanın sulanması ve yıllık 6,98 milyon kilovat saat ilave enerji üretimi amaçlanmaktadır.

-B.Menderes Kabartma Tesisleri inşaatı: 2003 yılında bitirilmiş, 51,8 milyon TL harcanmıştır. Bafa gölünde su seviyesini yükseltip oksijen oranını arttırarak göldeki doğal hayatı korumak ve tesisin membasındaki arazilerin çoraklaşmasını önlenmek amacıyla yapılmıştır.

-B.Menderes nehri yatak ıslahı inşaatı: Büyük Menderes nehir yatağının 141 km.lik kısmında temizlik ve yatak düzenleme çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalar ile B.Menderes nehrindeki taşkınlar önlenmiş ve sulama döneminde suyun Söke Ovasına ulaşımı kolaylaştırılmıştır. 2006 yılı sonu itibariyle tamamlanmıştır. 40 milyon TL harcanmıştır.

-Tamamlanan Taşkın Koruma Tesisleri: Çine Karakollar, Altınova, Koçarlı Güdüşlü Köyleri ve arazileri ile Merkez Kemer Çakırlar deresi, Merkez Dalama Kasabası Küpyolu ve Basmakçı dere taşkın koruma tesisleri yapılmıştır.

-Tamamlanan Taşkın ve Rüsubat Kontrol Tesisleri: Aydın-Merkez Kemer Çakırlar ve Kızılçay, Koçarlı Güdüşlü Köyü ve Arazileri, Buharkent Çağlayan Deresi 2-3-4.kısım, Kuyucak Kayran Deresi, Nazilli Kestel Deresi, Bozdoğan Ovası Yandereleri Yukarı Havza ıslahı, Büyük Menderes Yandereleri Yukarı Havza Islahı, Kemer Barajı Yandereleri İstasyondan Koruma, Aydın-Umurlu Emirdoğan Çayı taşkın ve rüsubat kontrol tesisleri yapılmıştır.

Devam Eden Projeler

-Karpuzlu Ovası Sulaması İnşaatı

-Bozdoğan Ovası Sulaması I. Kısım Sol Sahil İkmali İnşaatı

-Karacasu Barajı İnşaatı

-Aydın Ortaklar Projesi Aydın İçme suyu Ana İsale Hattı ve Pompa İstasyonu İnşaatı

-Aydın Ortaklar Projesi Aydın İçme suyu Arıtma Tesisleri İnşaatı

-Aydın Ortaklar Projesi Aydın İçme suyu Regülatör İnşaatı ve İsale Hattı Rehabilitasyonu

-Aydın-Karacasu Ataköy Göleti İkmal İnşaatı

5. MADENCİLİK

Aydın tarım ve turizmin önce gelen illerinden olduğu kadar madencilikte de Ege Bölgesi'nin önemli illerinden biridir.

Metalik madenler bakımından altın, bakır, kurşun, çinko, civa ve demir oluşumları bulunmaktadır. Koçarlı–Satılar altın sahasında 1 gr/ton tenörlü 5.630 ton görünür+ muhtemel rezerv mevcuttur. Bakır, kurşun, çinko cevherleşmelerine il merkezinde, Söke, Çine ve Koçarlı ilçelerinde rastlanmakta olup, düşük tenörlü küçük boyutlu zuhurlar olduğundan, ekonomik değildir. Bozdoğan– Altıntaş sahasında % 2 zinober tenörlü 52.500 ton rezervli bir yatak olup işletilmemektedir. Ayrıca Nazilli ve Germekcik ilçelerinde küçük civa zuhurları vardır. Söke-Koçarlı-Salhane sahasında ortalama % 44.51 Fe tenörü tespit edilmiştir. Ayrıca yatakta %54.46'ya kadar varan % Fe değerleri de tespit edilmiştir. Yatağın ortalama silis içeriği ise % 28'dir. Buna göre, yatakta 119.000 ton yüksek tenörlü ve 360.000 ton düşük tenör ve yüksek silisli cevher tespit edilmiştir. Söke-Çavdar demir zuhurunda ise ortalama % 42.62 Fe ve %22.05 Si tenörlü 13.500.000 ton görünür ve mümkün rezerv bulunmaktadır. Yüksek silis, düşük tenör ve kısmen kükürt değerlerinin yüksek oluşu nedeniyle bu yatak işletilmemektedir.

Metalik maden yataklarının yanı sıra endüstriyel hammaddeler yönünden de zengin yataklar mevcuttur. Bunlardan barit, diyatomit, grafit ve kuvars gibi endüstriyel hammaddeler yanında seramik sanayinin olmazsa olmazı olan feldspat yataklarından üretilen madenler dünya pazarına ihraç edilmektedir.

Çine-Yeniköy-Ozanbelenin'de düşük tenörlü bir barit zuhuru mevcuttur. Karacasu Dedeler köyünde iyi kaliteli % 90 SiO_2 ve % 2 Al_2O_3 içeriği olan diyatomit yatağında zaman zaman işletme yapılmaktadır. Bozdoğan–Beyler Mahallesinde düşük tenörlü 6.000 ton görünür rezerve sahip grafit zuhuru bulunmaktadır.

Seramik hammaddelerinden birisi olan kuvars, Bozdoğan–Söke–Çine ilçeleri sınırları dahilinde olup % 96.21 SiO_2 ve %1.2 Fe_2O_3 ortalama tenörlü 9.663.100 ton kuvars mevcuttur.

Karasu–Dandolos sahasında % 4–5 S tenörlü, 51.800 ton görünür ve muhtemel kükürt rezervine sahip yatak düşük tenörlü olması nedeniyle işletilememektedir.

Mermer açısından Karacasu ilçesi önemli potansiyellere sahiptir. İlçede Geyre, Tepecik, Hangediği ve Nargedik sahalarında toplam 30 milyon m3 potansiyel mermer rezervi tespit edilmiştir. Bu sahalarda özel sektör tarafından işletme yapılmaktadır.

Mika yönünden ise Germencik–Dağyeri sahası iyi kaliteli olup rezervi belirlenmemiştir ve herhangi bir işletme mevcut değildir. Bozdoğan–Gerzile'de orta kaliteli 200.000 ton görünür rezerve sahip talk mevcuttur.

Koçarlı–Çavdar – Küçükçavdar sahasında %0.0425 U3O8 (autinit) tenörlü 208.942 ton görünür, Çavdar- Arapsu sahasında %0.02-0.03 (autinit ve torbernit) tenörlü 10.784 ton, % 0.03'den büyük tenörlü 19.508 ton muhtemel uranyum rezervi tespit edilmiştir.

Çavdar–Demirtepe sahasında, % 0.0234–0.0956 (autinit, bassetit, uranopilit) kalitesinde, %0.0234 tenörlü 263.343 ton U3O8, % 0.0956 tenörlü 1.456.687 ton U3O8 olmak üzere 1.728.207 ton görünür ve muhtemel uranyum rezervi mevcuttur. Kisir–Osmankuyu sahasında ise % 0.02-0.03 U3O8 uraninit, gümmit, uranotil, torbernit, autinit, meta–autinit, meta– torbernit, fosforanilit minerali belirlenmiş olup, %0.02–0.03 tenörlü 11.530 ton U3O8 ve % 0.03'den büyük tenörlü 34.365 ton U3O8 olmak üzere toplam 45.895 ton muhtemel uranyum rezervi mevcuttur.

Karacasu ve Söke ilçelerinde % 55-60 Al2O3 (Karacasu), % 44-55 Al2O3 (Söke) tenörlü yataklarda korund, manyetit ve zımpara olmak üzere Karacasu'da 172.000 ton görünür+ muhtemel, Söke'de 55.000 ton muhtemel rezerv tespit edilmiştir. İşletilen zımpara yatakları mevcuttur.

Dünya albit üretiminde Ülkemiz ilk sırayı almaktadır. Üretimin hemen hemen tamamı Çine – Milas'tan yapılmaktadır. Bu bölgede feldspat zenginleştirilmesine yönelik tesisler bulunmaktadır. Çine–Milas bölgesinden 1.5 milyon ton/yıl civarında albit ihraç edilmektedir.

İl merkezi, Söke ilçesi ve Çine – Karpuzlu – Akçaova yataklarında % 8–11.44 K2O ve % 0.73 Fe2O3 içerikli 1.878.516 ton muhtemel, seramikte katkı olarak kullanılabilir nitelikte orta-düşük kaliteli 151.819 ton muhtemel ortoklaz (potasyum feldspat) rezervi ile % 8.35–11 Na2O3 ve % 0.7 Fe2O3 içerikli iyi kalitede 67.363.515 ton muhtemel ve 21.987.172 ton orta-düşük kalitede albit (sodyum feldspat) rezervi mevcuttur. Bu yataklar günümüzde seramik ve cam sanayiinde kullanılmak üzere yurt içi ve yurt dışı pazarlara yönelik olarak işletilmektedir.

Porselen, vitrifiye seramik hammaddesi olan feldspat, potasyum, sodyum ve kuvarsın İl'deki üretimi; ülke toplam üretiminin yaklaşık %95'ini oluşturacak şekilde Çine ve yöresindeki maden rezervlerinden karşılanır.

Aydın-Ortaklar ile Denizli-Sarayköy İlçesi arasında kalan ve Büyük Menderes Grabeni adı verilen çöküntü alanı içinde Ülkemizde yüksek sıcaklık değerlerine sahip Jeotermal potansiyelin yaklaşık % 70'ini bulundurmaktadır.

Çimento Sanayinin önemli hammaddesi olan kaolen, kalker ve kil varlığı nedeniyle çimento sanayi gelişmiştir. Yine yer altı kaynaklarımızdan olan memba suları, içme suyu olarak şişelenerek tüketiciye sunulmakta, ilimiz sanayisindeki yeri, artan üretimle beraber gelişme göstermektedir.

Aydın'ın en önemli yer altı zenginliği jeotermal enerji kaynaklarıdır. Birçok yörede olmakla birlikte özellikle Germencik-Ömerbeyli jeotermal sahası 230°C ile Türkiye'de en yüksek sıcaklığa sahip jeotermal enerji sahasıdır. Ayrıca potansiyel bakımından da ülkemizin en zengin jeotermal alanıdır. Köşk Yavuzköy'de Menderes Geothermal Elektrik Üretim AŞ'ye ait 8,5 Megawatt gücünde Jeotermal elektrik santrali, Türkiye'nin ilk özel sektör jeotermal elektrik santrali olup, toplam 15.450.000.- USD tutarındaki yatırımı ile elektrik enerjisi üretmektedir. Yine Germencik İlçesinde Gürmak A.Ş. ye ait 47 Megawatt gücünde jeotermal elektrik santrali üretime geçmiş durumdadır. Jeotermal enerjiden arta kalan sıcak su, seracılıkta önemli bir maliyet kalemi oluşturan ısıtma giderlerinin azaltılması yolunda kullanılabilmektedir.

Ayrıca elektrik üretiminden arta kalan atık sudan meşrubat ve gazlı içecek sanayinde kullanılmak üzere sıvı karbondioksit imalatı yapılabilmektedir. Bu konuda Hollanda sermayeli Linde Gaz A.Ş. faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

Porselen, vitrifiye seramik hammaddesi olan feldspat, potasyum, sodyum ve kuvarsın İl'deki üretimi; ülke toplam üretiminin yaklaşık % 95'ini oluşturacak şekilde Çine ve yöresindeki maden rezervlerinden karşılanır. Üretilen madenlerin yaklaşık yıllık 500.000–600.000 tonu iç piyasaya, 2.500.000 tonu da dış piyasaya satılarak İl ekonomisine katma değer kazandırmaktadır. Çine Akmaden A.Ş. Kaltun Madencilik A.Ş. ve Esan Eczacıbaşı A.Ş. bu konuda faaliyet göstermektedir. Doğalgaz ve demiryolunun Çine bölgesine gelmesi halinde seramik üretimi konusunda yatırım yapacak olan iş adamları bulunmaktadır.

Çimento sanayiinin önemli hammaddesi olan kaolen, kalker ve kil varlığı nedeniyle çimento sanayi gelişmiştir. İlin bazı ilçe ve köylerinde işletilen kireç taşı ve kil ocakları küçük ölçekli olup, temel olarak inşaat malzemeleri sanayine hammadde üretmektedirler.

Tablo 82: Aydın'daki Santrallerin Sayısı, Kurulu Güçleri, Toplam Üretimleri, 2001-2011

Yıllar	İl	Jeotermal Santraller		
		Sayısı (Adet)	Kurulu Güç(MW)	Toplam Üretim(kWh)
2008	Aydın	1	7,951	44.390.430,00
2009	Aydın	2	55,351	277.466.319
2010	Aydın	3	64,851	442.870.723
2011	Aydın	5	123,851	459.484.284

Yıllar	İl	Hidroelektrik Santraller		
		Sayısı (Adet)	Kurulu Güç(MW)	Toplam Üretim(kWh)
2001	Aydın	1	54	36.201.397
2002	Aydın	1	54	85.193.736
2003	Aydın	1	54	171.849.498
2004	Aydın	1	54	119.112.662
2005	Aydın	1	54	55.342.832
2006	Aydın	1	54	68.198.749
2007	Aydın	1	54	23.293.319
2008	Aydın	3	63,44	51.969.714,5
2009	Aydın	6	87,2	119.350.378,65
2010	Aydın	6	87,2	163.517.768,91
2011	Aydın	6	87,2	150.114.247,8
Yıllar	**İl**	**Rüzgar Enerjisi Santralleri**		
		Sayısı (Adet)	**Kurulu Güç(MW)**	**Toplam Üretim(kWh)**
2009	Aydın	1	31,5	71.362.980
2010	Aydın	1	31,5	97.418.200
2011	Aydın	1	31,5	102.137.390

Kaynak: TEİAŞ ve AYDEM

Tablo 83: Enerji Kaynaklarına Göre Üretilen Elektrik Enerjisi, kWh

Yıllar	Kaynaklar		
	Hidroelektrik	**Jeotermal**	**Rüzgar Enerjisi**
2001	36.201.397	-	-
2002	85.193.736	-	-
2003	171.849.498	-	-
2004	119.112.662	-	-
2005	55.342.832	-	-
2006	68.198.749	-	-
2007	23.293.319	-	-
2008	51.969.714,5	44.390.430,00	-
2009	119.350.378,65	277.466.319	71.362.980
2010	163.517.768,91	442.870.723	97.418.200
2011	150.114.247,8	459.484.284	102.137.390

Kaynak: TEİAŞ ve AYDEM

Not: Bu tabloda tüm Aydın ilini kapsayan il değerleri sunulmuştur.

Tablo 84: Aydın İlindeki Elektrik Üretim Santralleri ve Özellikleri

	2009 ve Öncesi	**2010**	**2011**
Aydın İli Jeotermal Potansiyeli	Avrupa'da birinci, Dünyada yedinci	Avrupa'da birinci, Dünyada yedinci	Avrupa'da birinci, Dünyada yedinci
Sahip olduğu jeotermal rezerv	Ülke Jeotermal rezervinin % 80'i	Ülke Jeotermal rezervinin % 80'i	Ülke Jeotermal rezervinin % 80'i
Jeotermal Kaynak Arama Ruhsatı Sayısı	120	30	53
Jeotermal Kaynak İşletme Ruhsatı Sayısı	14	6	14
Jeotermal Alanında Faaliyet Gösteren Toplam Ruhsat Sayısı	134	36	67

Jeotermal Elektrik Santrali Sayısı (4 Ad Santralden Toplam 85 MW. Elektrik Üretilmektedir.			
Sultanhisar Dora 8,5 Megawatt	1		
Sultanhisar Dora 9,5 Megawatt	1		
Germencik Gürmat 47 Megawatt		1	
Germencik Maren 20 Megawatt			1
Rüzgar Enerjisine Dayalı Elektrik Santrali Sayısı (Toplam 55,5 MW. Elektrik Üretilmektedir.)			
Didim 31,5 Megawatt	1		
Çine 24 Megawatt			1
Söke Çatalbük 30 Megawatt			1

Kaynak: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, MTA

Şekil 28: Aydın İli Maden Haritası

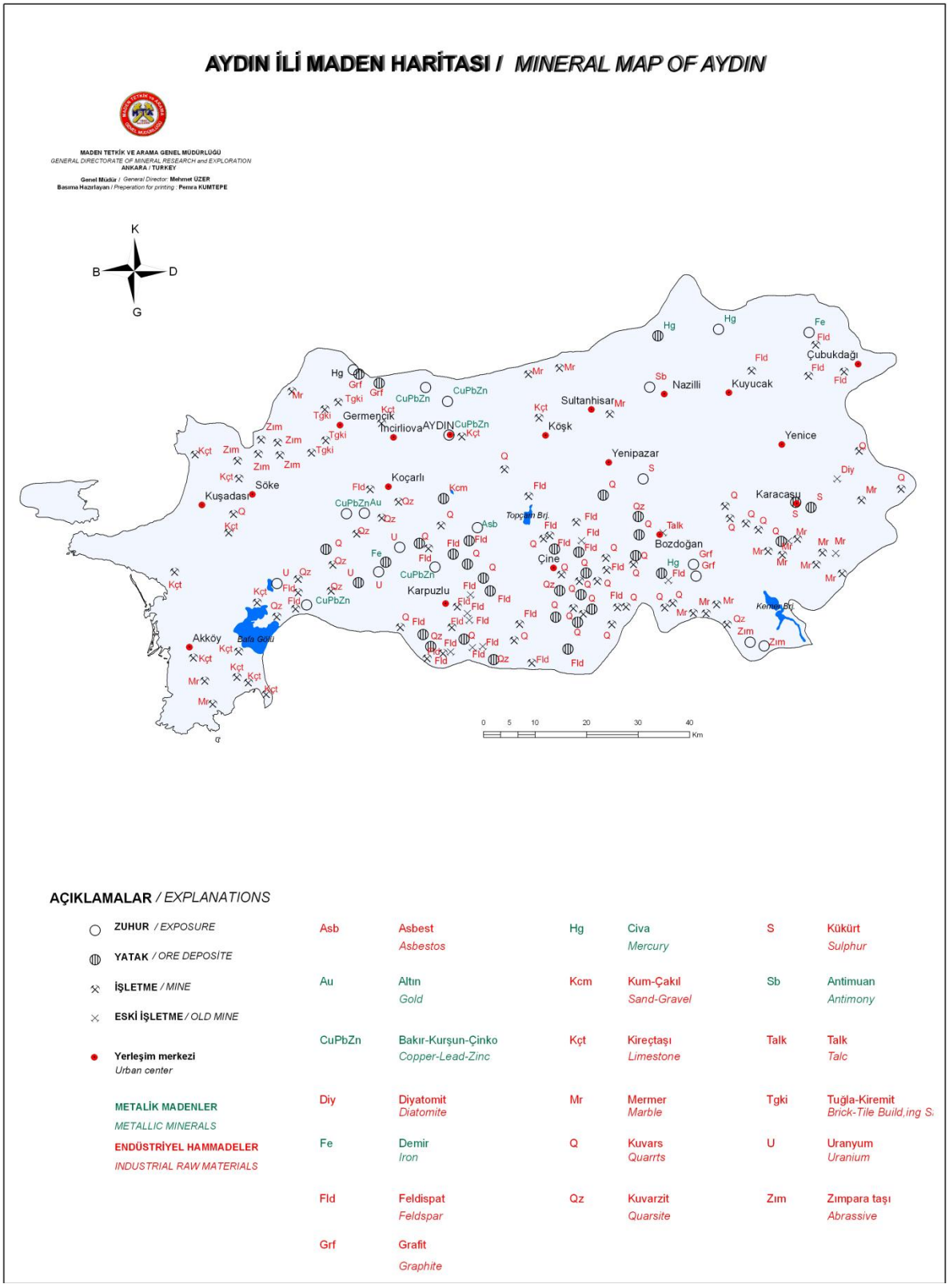

Kaynak: Maden Tetkik Arama ve Genel Müdürlüğü, İl Maden Haritaları, Aydın

6. HİZMETLER

a. TURİZM

Turizm; GSMH'ye (Gayri Safi Milli Hâsıla), istihdama, ihracata ve vergilere katkı sağlayan en büyük kaynaklardan ve dünyanın lider ekonomik sektörlerinden biridir. Turizm sektörü son yıllarda küresel ekonominin bel kemiği sektörlerden birisi durumuna gelirken 2011 yılında küresel GSMH'ye katkısı %9 olmuş (2009 yılında %9,4; 2008 yılında % 9,6), yarattığı değer 6 Trilyon $'ı geçmiştir. Turizm sektörü küresel ekonomik gelişmeyi sağladığı gibi yerel kalkınma için de en önemli araçlardan birisi olmaktadır. GSMH'ye bulunduğu katkılar dışında, artan talebin karşılanması için yapılan yatırımlar, diğer üretim faktörlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu üretim faktörlerinden en önemlisi olan istihdamda turizmin yarattığı küresel etki yadsınamayacak büyüklüktedir. 2011 yılında sektörün tüm dünyada 255 milyon kayıtlı iş olanağı sunduğu bilinmektedir (WTTC World Report).

Gelecek 10 yıl içerisinde turizmin yıllık ortalama %4 büyüme göstermesi, küresel GSMH'ye katkısının %10'a çıkarak 12 Trilyon $ değerini aşması beklenmektedir. 2022 yılına gelindiğinde her 10 istihdamdan birisinin turizm sektörü tarafından yaratılacağı tahmin edilmektedir (WTTC World Report). Turizm sektörünün gelecekte gücünü bu denli artırması ülkelerin de bu pastadan pay alma iştahlarını artırmaktadır. Şekil 29'da turizm sektörünün tüm dünyada GSMH'ye yapacağı katkı ve yaratacağı istihdam incelenmektedir. Buna göre 2009 yılında yaşanan küresel krizin etkisi göz ardı edildiğinde turizmin yıllara göre GSMH'ye artan bir katkı sağladığı gözlenmektedir. Turizmin yarattığı istihdam olanakları incelendiğinde ise önemli bir trend ve dalgalanma göze çarpmazken 2007 yılında maksimum noktada olan istihdamın bu yıldan sonra inişe geçtiği ve 2011 yılından itibaren tekrar yükselmeye başladığı gözlenmektedir. Turizmin istihdamı 2011'den itibaren sürekli artırması ve 2022 yılında 300 Milyon kişiyi geçen bir istihdam yaratması beklenmektedir.

Şekil 29. Turizm Sektörünün Tüm Dünyada GSMH'ya Beklenen Toplam Katkısı Ve Yaratacağı İstihdam, 2000-2022

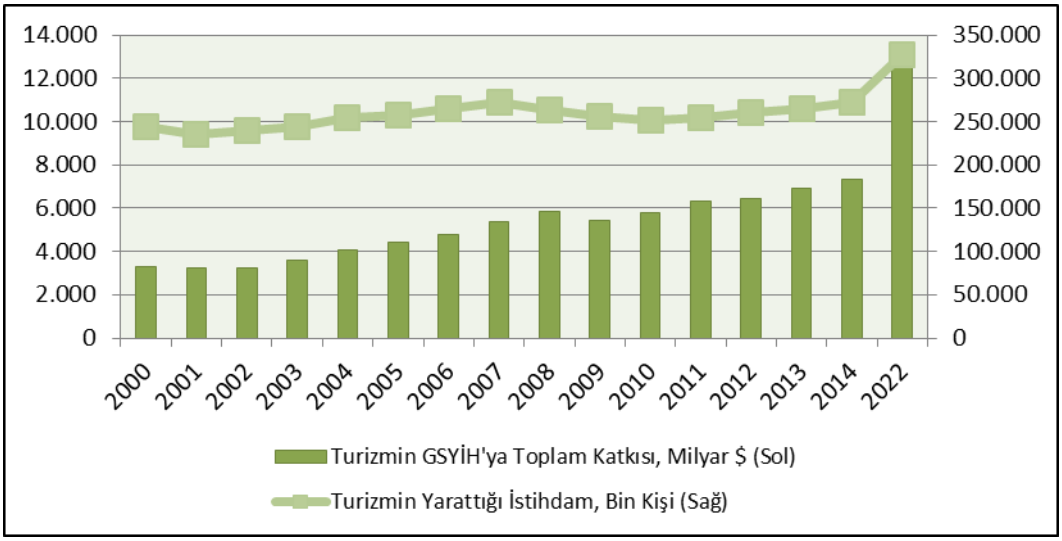

Kaynak: WTTC, 2012

Dünyada bazı alternatif turizm noktaları ve destinasyonları öne çıkmakta böylece bazı ülkelerin turizm ve seyahat alanındaki üstünlüğü devamlılık göstermektedir. Buna göre ülkelerin turizm sektörlerinin küresel GSMH'ya yarattığı etkiler incelendiğinde ABD, Çin ve Japonya'nın açık ara önde oldukları ve turizm sektörünün bu ülkelerde büyük bir değere sahip olduğu görülmektedir (Tablo 85). Bu ülkeleri çoğunlukla turizm ile adını duyurmuş olan Avrupa ülkeleri takip etmektedir. Türkiye'nin bu sıralamadaki yeri incelendiğinde ise tüm dünya ülkeleri içinde 14. sırada yer aldığı görülmektedir. Uluslararası bu sıralama incelendiğinde ülkelerin turizmde başarılı olmak için çeşitli trendleri takip etmesinin ve bazı geleneksel özelliklerini öne çıkarmalarının önemi göze çarpmaktadır.

Türkiye'de artık sıradanlaşmış deniz-kum-güneş turizminin yaygın olmasına rağmen tüm dünyada 14. sırada yer almaktadır. Türkiye, 2011 yılında yaklaşık 33 Milyar $ olan dolaysız dış turizm gelirini; cumhuriyetin 100. yıldönümünde 63 Milyon turist ile 86 Milyar $'a çıkararak turizm geliri bakımından ilk 5 ülke arasına girmeyi planlamaktadır (Türkiye Turizm 2023 Strateji Belgesi). Bunun için hedeflenen turist başı ortalama harcama ise 1.350 $'dır. Turizm gelirlerinin 10 yıl içinde 2,6 kat artması; turizmde yenilikçi trendleri takip ederek, etkili ve erişilebilir turizm destinasyonları yaratarak, turizmin tüm alanlarında altyapı sorunlarının çözümlenerek, etkili tanıtım ile sağlanabilecektir.

Bu doğrultuda Türkiye 'Sürdürülebilir turizm yaklaşımının benimsenerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması ve Türkiye'nin 2023 yılına kadar, uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında önemli bir varış noktası ve uluslararası bir marka haline getirilmesinin sağlanması' vizyonunu benimsemiştir (Türkiye Turizm 2023 Strateji Belgesi).

Tablo 85. GSMH'sine Dolaysız Turizm Gelirleri En Fazla Katkı Yapan İlk 14 Ülke, Milyar $, 2006-2012

ÜLKELER	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ABD	387,770	408,755	394,124	374,902	406,981	434,353	447,694
Çin	95,022	113,460	132,499	141,408	155,956	181,619	212,585
Japonya	95,591	97,377	108,118	111,374	119,116	123,530	127,386
Fransa	95,122	106,016	113,134	101,247	95,753	102,769	96,163
İspanya	69,700	80,866	87,440	75,641	72,763	80,193	73,219
Brezilya	41,372	45,651	51,762	53,202	66,065	78,503	78,032
İtalya	66,057	73,207	75,283	66,461	65,976	71,551	65,515
Meksika	63,447	69,273	72,289	54,040	61,300	63,734	64,768
Almanya	53,702	57,831	58,681	55,091	53,989	58,276	54,069
İngiltere	58,636	64,577	59,516	49,431	51,373	56,155	55,792
Hindistan	18,847	23,890	26,490	25,167	31,223	36,192	38,384
Avusturya	23,551	26,484	24,939	24,172	31,211	35,796	35,317
Türkiye	22,098	26,428	29,712	27,697	29,916	32,958	31,700
Rusya	14,537	18,707	23,608	19,049	21,274	25,596	27,224

Kaynak: WTTC

2011 yılında Türkiye'de toplam 46,2 Milyar TL yabancı ziyaretçi harcaması gerçekleşmiştir. 2012 yılında bu değerin % 1,6 düşmesi beklenirken gelecek turist sayısının yaklaşık 28,784 milyon olacağı tahmin edilmektedir. 2022 yılında ise gelen turist sayısının 41 milyona ulaşması ve turist harcamalarının 39,9 Milyar TL'yi bulması beklenmektedir (WTTC Turkey Report, 2012). Şekil 30'da yer alan grafikten gözlendiği üzere Türkiye'deki turist harcamalarının tüm dünyada turistlerin yaptığı harcamalar içindeki payı 2009 yılından bu yana düşüşe geçmiştir. 2022 yılında ise harcamaların ve turist sayılarının artmasına rağmen dünyadaki turist harcamalarının içindeki payı büyük bir düşüşle % 2'nin altına düşeceği tahmin edilmektedir. Buna göre gelecek 10 yıl içinde tüm dünyadaki turizm sektörünün gelişmesi, turizm gelirlerinin büyük bir oranda artması beklenmektedir.

Şekil 30. Türkiye Turist Harcamaları Ve Bu Harcamaların Dünya Turist Harcamalarına Oranı, Milyar TL, 2000-2022

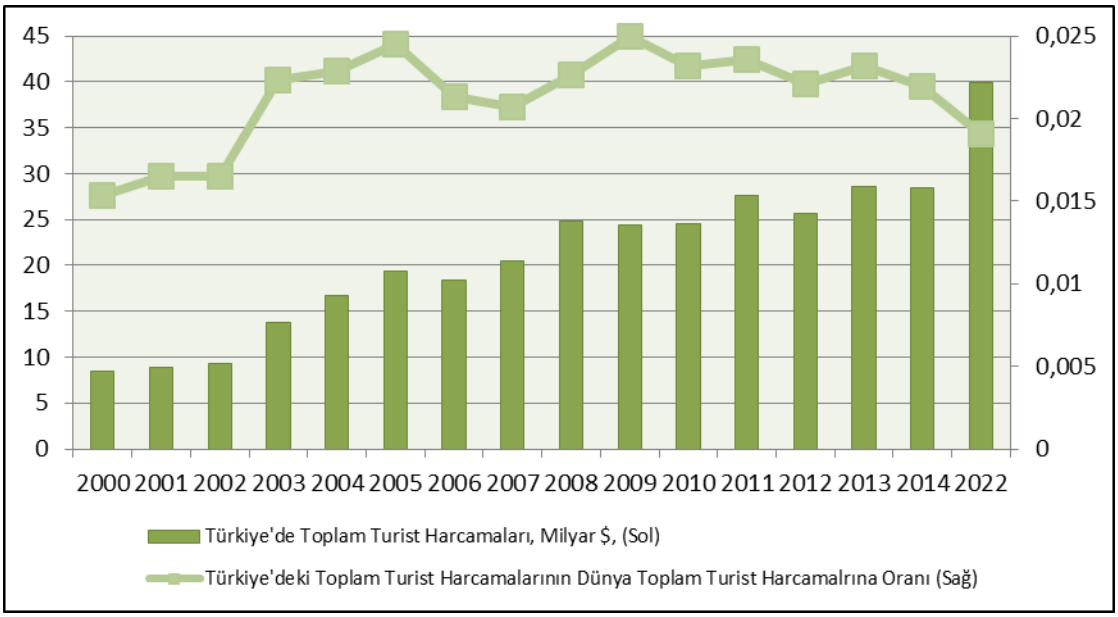

Kaynak: WTTC

2011 yılı Ocak-Aralık döneminde Türkiye'yi en çok ziyaretçi gönderen ülkeler sıralamasında Almanya % 15,34 (4.826.315) ile birinci, Rusya Fed. % 11,03 (3.468.214) ile ikinci, İngiltere % 8,21 (2.582.054) ile üçüncü sıradadır. İngiltere'yi İran, Bulgaristan, Hollanda, Gürcistan, Fransa, Suriye ve A.B.D. izlemektedir.

Tablo 86. Ocak-Aralık Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancı Turistlerin Milliyetlere Göre Dağılımı, İlk 10 Ülke, 2009-2011

ÜLKELER	2011*	MİL.PAY%	2010	MİL.PAY%	2009	MİL.PAY%
ALMANYA	4 826 315	15,34	4 385 263	15,32	4 488 350	16,58
RUSYA FED.	3 468 214	11,03	3 107 043	10,85	2 694 733	9,95
İNGİLTERE	2 582 054	8,21	2 673 605	9,34	2 426 749	8,96
İRAN	1 879 304	5,97	1 885 097	6,58	1 383 261	5,11
BULGARİSTAN	1 491 561	4,74	1 433 970	5,01	1 406 604	5,19
HOLLANDA	1 222 823	3,89	1 073 064	3,75	1 127 150	4,16

DİĞER	11 961 488	38,03	10 491 331	36,64	10 445 239	38,58
GENEL TOPLAM	**31 456 076**	**100,00**	**28 632 204**	**100,00**	**27 077 114**	**100,00**

Kaynak: Turizm Bakanlığı, 2012

Bu bilgiler ışığında dünyada turizm ve seyahat sektörünün yakın gelecekte çok daha büyümesi, geniş kitlelere yayılması ve ülkelerin GSMH'larına daha fazla katkıda bulunması beklenmektedir. Fakat bununla birlikte geleneksel turizm anlayışı yerine son yıllarda gelişen yenilikçi turizm akımlarının yaygınlaşacağı bilinmektedir. Ülkeler bu yenilikçiliklere ayak uydurarak daha geniş kitlelere seçenekler sunarken, turizmde yüksek sezon olarak tabir edilen Haziran-Eylül dönemini daha uzatmak istemektedirler. Böylelikle daha üst gelir seviyesinde ve katma değeri daha fazla olacak turizm çeşitleri ile hizmet vermeyi amaçlamaktadırlar. Türkiye 2023 Turizm Strateji Belgesi ve TR32 Bölge Planı içinde de belirtildiği üzere ülkenin ve bölgenin de öncelikleri içinde turizmin çeşitlendirilmesi, gelir düzeyi yüksek turistlere yönelik hizmetlerin artırılması, turizmin dört mevsime yayılması yer almaktadır. Buna göre;

- ✓ Türkiye turizminin varış noktası odaklı ve çok fonksiyonlu olarak geliştirilmesi;
- ✓ Turizmde ürünün çeşitlendirilerek sezonun bütün bir yıla yayılması;
- ✓ Sürdürülebilir turizmin tanıtılarak eko turizm, kırsal turizm ve agro turizm konularında kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının bilinçlendirilmesi;
- ✓ Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım ve pazarlamanın etkin kılınması;
- ✓ Yöreye özgü farklı turizm türlerinin birbirine entegrasyonunu sağlayarak çeşitli turizm imkânlarını sağlık, eğitim vb. farklı sektörel kullanımlarla bir arada sunulabilen alternatif turizm odaklı (sağlık, termal, golf, kış sporları, doğa turizmi vb.) turizm kentlerinin oluşturulması

gibi ilkeler benimsenmiştir (Türkiye Turizm 2023 Strateji Belgesi).

Aydın'ın turizm sektörü içindeki yeri, sorunları, öncelikleri tartışılırken bu ilkeler göz önünde tutulacaktır. Öncelikle Aydın'ın Türkiye turizmi içindeki yeri tespit edilecek, sahip olduğu değerler belirlenecek, en sonunda Türkiye Turizm 2023 Vizyonu doğrultusunda yapılması gerekenler, sorunlara çözüm önerileri değerlendirilecektir.

a. Aydın ve Özelinde Turizm

Türkiye'de turizmin 1982 yılı Turizm Teşvikleri ile ivme kazanması ile birlikte Türkiye'de turizm merkezleri öne çıkmaya başlamış ve bacasız sanayi birçok sektörü de beraberinde etkileyerek ekonominin can damarını oluşturmuştur. Aydın ili de ülkenin önde gelen turizm merkezlerinden birisi haline gelmiştir. Nüfusun çoğu geçimini tarım ile sağlarken, turizm ikinci bir önemli gelir kaynağı haline gelmiştir. Turizm, daha önce vurgulandığı gibi tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bölgeler arası farklılığı en aza indirmek için en önemli araçlardan birisidir.

Türkiye'de en fazla turist çeken varış noktaları incelendiğinde önde gelen 5 turizm merkezi dikkati çekmektedir. Antalya, İstanbul, Muğla, İzmir ve Aydın her yıl en fazla turistin tercih ettiği turizm merkezleri olmaktadır. Yıllara göre turist yoğunluğu incelendiğinde Antalya ve İstanbul'un hemen hemen her yıl bu sayıyı artırdığı ve yükselen bir trende sahip olduğu görülmektedir. Muğla, İzmir ve Aydın'da ise yıllara göre bir artış olmadığı aksine zaman aman azalmalar olduğu dikkat çekmektedir. 2010 yılında Antalya 9 milyon kişiyi geçerken Aydın'ın 1 milyon turistin altında kaldığı göze çarpmaktadır (Şekil 31).

Şekil 31. İllerin Yıllara Göre Turist Sayısı, Milyon Kişi, 2011

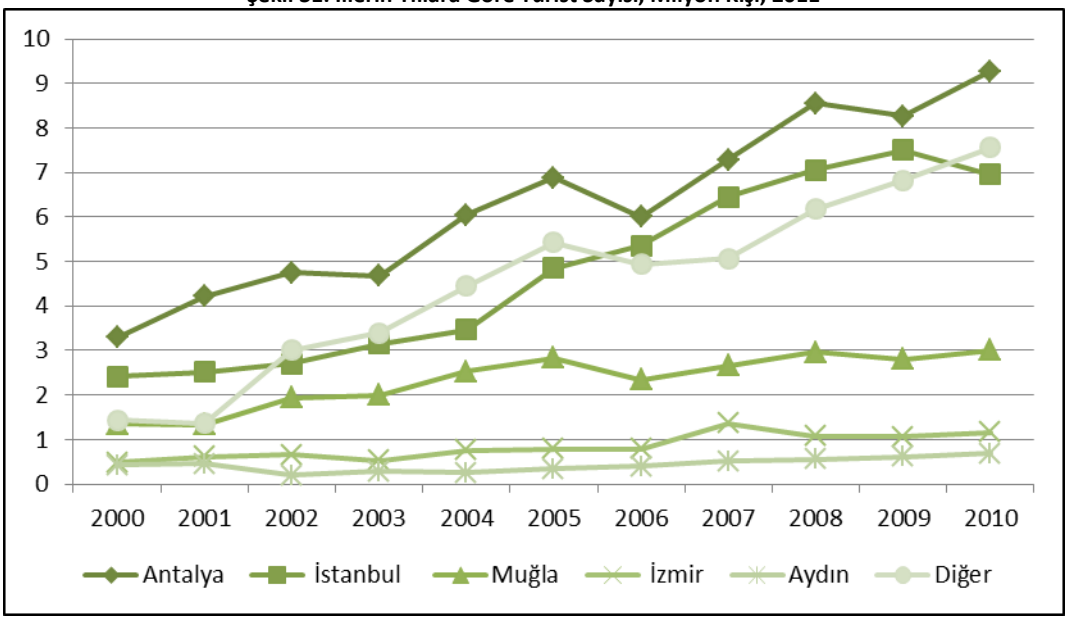

Kaynak: TÜROFED, 2012

Türkiye'nin turizm kapasitesini incelerken önemli verilerden birisi de tesis ve yatak kapasiteleridir. 2010 verilerine göre Türkiye'de, Turizm İşletmesi Belgeli toplam 2.647 tesis bulunurken, bu işletme belgeli tesisler toplam 629.465 yatak kapasitesine sahiptir. Turizm Yatırım Belgeli toplam 877 tesiste ise toplam 252.984 yatak kapasitesi bulunmaktadır.

Türkiye'deki Turizm Belgeli Tesislerin dağılımları incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun Antalya, Muğla ve İstanbul'da yoğunlaştığı görülmektedir. Aydın ancak İzmir'in arkasından 5. sırada yer almaktadır. Buna göre Aydın'da 22 Turizm Yatırım Belgeli tesiste 6.727 yatak kapasitesi; 72 Turizm İşletme Belgeli tesiste 19.483 yatak kapasitesi bulunmaktadır.

Tablo 87. Turizm Yatırım Ve İşletme Belgeli Tesislerin Kapasiteleri, 2010

	TURİZM YATIRIMI BELGELİ			TURİZM İŞLETMESİ BELGELİ		
	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TESİS SAYISI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
TÜRKİYE	877	114.771	252.984	2.647	299.621	629.465
ANTALYA	129	25.942	57.365	686	143.784	306.535
MUĞLA	155	20.413	46.227	380	41.188	88.479

İSTANBUL	103	16.192	34.787	372	31.017	62.841
İZMİR	49	7.344	17.815	132	12.190	25.688
AYDIN	22	2.967	6.727	72	9.370	19.483
DENİZLİ	6	440	880	22	2.769	5.592

Kaynak: Turizm Bakanlığı, 2012

Turizm Belgeli tesislerin ilçelere dağılımı incelendiğinde; kapasitenin tamamına yakınının önemli birer turizm merkezi haline gelen Kuşadası ve Didim'de bulunduğu gözlenmektedir. Buna göre 2011 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre Aydın toplam yatak kapasitesinin % 95'i bu turizm odaklı ilçelere aittir. İlçeler bazında incelediğimizde ise Kuşadası'nın toplam 65 tesiste toplam 19.009 yatak kapasitesi; Didim'in ise toplam 19 tesiste toplam 7.085 yatak kapasitesi mevcuttur.

Tablo 88. Aydın İli Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Tesislerin Kapasiteleri ve İlçelere Dağılımı, 2011

	TURİZM İŞLETME BELGELİ TESİSLER					**YATIRIM BELGELİ TESİSLER**				
İL-İLÇE	**KONAKLAMA TESİS ADEDİ**	**DİĞER TESİS ADEDİ**	**TESİSLER GENEL TOPLAMI**	**KONAKLAMA TESİSLERİ ODA SAYISI**	**KONAKLAMA TESİSLERİYATAK SAYISI**	**KONAKLAMA TESİS ADEDİ**	**DİĞER TESİS ADEDİ**	**TESİSLER GENEL TOPLAMI**	**KONAKLAMA TESİSLER ODA SAYISI**	**KONAKLAMA TESİSLERYATAK SAYISI**
MERKEZ	3	2	5	147	294	0	0	0	0	0
KUŞADASI	57	5	62	7.841	16.299	8	4	12	1.207	2.710
DİDİM	14	1	15	2.261	4.885	5	0	5	1.004	2.200
NAZİLLİ	2	2	4	67	115	0	0	0	0	0
SULTANHİSAR(ATÇA)	1	1	2	56	112	0	0	0	0	0
SÖKE	0	0	0	0	0	2	0	2	91	182
KÖŞK	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
ÇİNE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GERMENCİK	0	0	0	0	0	2	0	2	219	454
KARACASU	0	0	0	0	0	1	0	1	50	100
TOPLAM	**77**	**12**	**89**	**10.372**	**21.705**	**18**	**4**	**22**	**2.571**	**5.646**

Kaynak: **İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011**

Tablo 89. Belediye Belgeli Tesislerin İlçelere Dağılımı, 2011

YER	**TESİS ADEDİ**	**YATAK ADEDİ**
AYDIN	9	703
KUŞADASI	185	17003
DİDİM	130	9142
NAZİLLİ	7	357

SULTANHİSAR	--	---
SÖKE	3	151
KARACASU	1	22
İNCİRLİOVA	1	20
ÇİNE	1	30
BOZDOĞAN	2	206
BUHARKENT	1	10
KUYUCAK	---	---
KOÇARLI	1	4
KÖŞK	1	80
YENİPAZAR	---	---
GERMENCİK	---	---
KARPUZLU	1	14
TOPLAM	343	27742

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011

Aydın'daki bu tesislerin türlerine göre dağılımı incelendiğinde 2 tatil köyünün Kuşadası'nda, 2'si golf tesisi olmak üzere 4 tatil köyünün Didim'de bulunduğu görülmektedir. 1'i Germencik'te olmak üzere 15 adet 5 yıldızlı otel, Karacasu'da 1 adet butik otel ve Kuşadası'nda bir kongre merkezi bulunduğu görülmektedir. Termal turizm, Aydın'ın üç ayrı ilçesinde yapılabilmektedir. Kuşadası'nda 140 ve 20 yatak kapasiteli 2 adet, Germencik'te 120 yatak kapasiteli 1 adet ve Buharkent'te 40 yatak kapasiteli 1 adet Termal Tesis bulunmaktadır.

Tablo 90. Aydın İli Turizm ve İşletme Belgeli Tesislerin Türlerine ve İlçelere Göre Dağılımı, 2011

TURİZM İŞLETME BELGELİ TESİSLERİN TÜRÜNE GÖRE DAĞILIMI													
İL/İLÇE	**TATİL KÖYÜ**	**5 YILDIZ**	**4 YILDIZ**	**3 YILDIZ**	**2 YILDIZ**	**1 YILDIZ**	**ÖZEL TESİS**	**PANSİYON**	**APART**	**GÜNÜBİRLİK TESİS**	**ANAYAT LİMANI**	**RESTAURANT**	**TOPLAM**
AYDIN MERKEZ	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	2	**5**
KUŞADASI	2	7	25	11	7	0	1	2	2	1	1	3	**62**
DİDİM	2	3	2	1	4	0	0	1	1	0	1	0	**15**
NAZİLLİ	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2	**4**
SULTANHİSAR	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
KÖŞK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**1**
ATÇA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**1**
TOPLAM	**4**	**10**	**29**	**14**	**13**	**0**	**1**	**3**	**3**	**1**	**2**	**9**	**89**

TURİZM YATIRIM BELGELİ TESİSLERİN TÜRÜNE GÖRE DAĞILIMI

İL/İLÇE	TATİL KÖYÜ+GOLF TESİS	KONGRE MERKEZİ	5 YILDIZ	4 YILDIZ	3 YILDIZ + GOLF TESİS	2 YILDIZ	MOTEL	BUTİK OTEL	GÜNÜBİRLİK TESİS	ÖZEL TESİS	RESTAURANT	TOPLAM
AYDIN MERKEZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
KUŞADASI	0	1	2	3	1	1	0	0	3	1	0	**12**
DİDİM	2	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	**5**
GERMENCİK	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	**2**
SÖKE	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	**2**
KARACASU	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	**1**
TOPLAM	**2**	**1**	**5**	**3**	**3**	**2**	**1**	**1**	**3**	**1**	**0**	**22**

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

2010 yılında Türkiye'deki turistlerin turistik tesislerde ortalama kalış süresi yabancı turistler için ortalama 4,30 gün olurken yerli turistler için 1,90 gün olmuştur. Doluluk oranı toplamda %49,19 olurken bunun %37,23'ünü yabancı turistler oluşturmuştur (Tablo 91). Bu veriler Türkiye turizminin en önemli sorunlarından birisini ortaya çıkarmaktadır: Günübirlik Sorunu. Yıllara göre ortalama kalış süreleri artsa da halen çok düşük sevilerde seyretmektedir. Yerli ve yabancı turistler geldikleri tesislerde konaklama süresini çok kısa tutmaktadır. Bu ise turistlere verilen hizmet kalitesinin düşüklüğü, turizm çeşitlerinin az olması, turizm sektörünün yenilikçi olamaması ve turist ihtiyaçlarını karşılayamamaktan kaynaklanmaktadır.

Tablo 91. Yıllara Göre Ortalama Kalış Süresi Ve Doluluk Oranlarının, 2001-2010

	ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
YILLAR	**YABANCI**	**YERLİ**	**TOPLAM**	**YABANCI**	**YERLİ**	**TOPLAM**
2001	4,14	1,83	3,06	32,82	12,80	45,62
2002	4,39	1,92	3,29	36,04	12,65	48,68
2003	4,54	1,93	3,28	33,56	13,33	46,90
2004	4,53	1,89	3,29	36,57	13,50	50,07
2005	4,33	1,80	3,20	39,22	13,16	52,38
2006	3,92	1,86	2,90	32,35	14,91	47,26
2007	3,82	1,85	2,94	36,68	14,43	51,12
2008	4,17	1,85	3,12	37,71	13,80	51,51
2009	**4,17**	**1,89**	**3,13**	**35,38**	**13,52**	**48,90**
2010	**4,30**	**1,90**	**3,30**	**37,23**	**11,94**	**49,17**

Kaynak: **Yatırım Ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2012**

İllere göre geceleme ve ortalama kalış süreleri incelendiğinde en fazla turistin Antalya tesislerinde konakladığı görülmektedir. Geceleme sayısı 5,1 ile en fazla olan Antalya'yı, 4,4 ile Muğla izlerken, Türkiye ortalamalarının üstünde kalan Aydın'da ortalama kalış süresi 3,5 gün olmaktadır. Bu ortalama ile Antalya ve Muğla'dan sonra Türkiye'de en uzun ortalama kalış süresine sahip üçüncü il olmaktadır. Fakat bu ortalama yine de yeterli değildir.

Tablo 92. Tesislere Geliş Sayısı, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi Ve Doluluk Oranlarının Tesis Tür Ve Sınıflarına Göre Dağılımı, 2010

TESİS TÜR VE SINIFI	GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI %		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Ankara	647 708	1 621 125	2 268 833	2,2	1,5	1,7	9,02	22,57	31,59
Antalya	49 264 226	6 626 632	55 890 858	5,7	2,9	5,1	51,60	6,94	58,54
Aydın	1 918 902	573 546	2 492 448	4,2	2,4	3,5	33,07	9,88	42,95
İstanbul	7 839 170	2 219 366	10 058 536	2,3	1,7	2,2	34,36	9,73	44,09
İzmir	1 958 333	1 366 508	3 324 841	3,8	1,7	2,5	23,31	16,27	39,58
Muğla	8 981 194	2 185 224	11 166 418	5,2	2,7	4,4	40,64	9,89	50,53

Kaynak: Yatırım Ve İşletmeler Genel Müdürlüğü

Aydın ilinin geceleme ve doluluk oranları ilçelere göre incelendiğinde ise turizm merkezlerinin öne çıktığını ve geceleme sayılarının %90'ına yakınını Kuşadası ve Didim'in oluşturduğu görülmektedir. Yine yıllık ortalama doluluk oranı Kuşadası'nın %47,74 iken Aydın Merkez'in yıllık doluluk oranı %9'larda kalmaktadır.

Tablo 93. İlçelere Göre Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının Dağılımı, 2010

İLÇELER	GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
Merkez	704	8 737	9 441	3,2	1,4	1,5	0,69	8,51	9,20
Kuşadası	1 592 074	430 280	2 022 354	3,8	2,2	3,3	37,58	10,16	47,74
Sultanhisar	1 831	8 804	10 635	1,9	1,3	1,4	4,48	21,54	26,02
Didim	324 293	125 725	450 018	7,5	3,6	5,8	23,05	8,94	31,99
Toplam	**1 918 902**	**573 546**	**2 492 448**	**4,2**	**2,4**	**3,5**	**33,07**	**9,88**	**42,95**

Kaynak: Yatırım ve İşletmeler Müdürlüğü

Türkiye'yi iki yıllık bir dönemde en fazla ziyaret eden ülkeler incelendiğinde Almanya'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İngiltere, Fransa ve ABD gibi Amerika ve Avrupa ülkeleri dışında ülkemize en fazla ilgi gösteren ziyaretçiler genellikle komşu ülkelerden gelmektedir. En fazla ziyarete gelen ülkelerin yıllara göre oranları incelendiğinde büyük dalgalanmaların olmadığı dikkati çekmektedir.

Tablo 94. Ocak-Aralık Döneminde Ülkemize Gelen Turistlerin Milliyetlerine Göre Dağılımı-İlk 10 ülke, 2009-2011

ÜLKELER	2011	MİL.PAY%	2010	MİL.PAY%	2009	MİL.PAY%
ALMANYA	4 826 315	15,34	4 385 263	15,32	4 488 350	16,58
RUSYA FED.	3 468 214	11,03	3 107 043	10,85	2 694 733	9,95
İNGİLTERE	2 582 054	8,21	2 673 605	9,34	2 426 749	8,96
İRAN	1 879 304	5,97	1 885 097	6,58	1 383 261	5,11
BULGARİSTAN	1 491 561	4,74	1 433 970	5,01	1 406 604	5,19
HOLLANDA	1 222 823	3,89	1 073 064	3,75	1 127 150	4,16
GÜRCİSTAN	1 152 661	3,66	1 112 193	3,88	995 381	3,68
FRANSA	1 140 459	3,63	928 376	3,24	932 809	3,45
SURİYE	974 054	3,10	899 494	3,14	509 679	1,88
A.B.D.	757 143	2,41	642 768	2,24	667 159	2,46
DİĞER	11 961 488	38,03	10 491 331	36,64	10 445 239	38,58
TOPLAM	**31 456 076**	**100,00**	**28 632 204**	**100,00**	**27 077 114**	**100,00**

Kaynak: Yatırım ve İşletmeler Müdürlüğü

Aydın ilinde konaklayan turistlerin en fazla İngilizler ve Almanlardan oluştuğu gözlenmektedir. İrlanda, Belçika, Romanya gibi Türkiye'yi en fazla ziyaret eden ülkeler arasında olmayan ülkeler Aydın ilinde ön sıralara çıkmaktadır. Aylara göre incelediğimizde ise en büyük yoğunluğun yüksek sezon olarak adlandırılan Mayıs - Eylül döneminde oluştuğu gözlenmektedir. Bu dönemin kısa olması ilde deniz-kum-güneş turizminin yoğunlukta olması, turizm çeşitliliğinin az olmasıdır. Yüksek sezonun tüm yıla yayılabilmesi, turizm çeşitlendirmesi ve turizm altyapısının güçlendirmesi ile mümkün olacaktır.

Tablo 95. 2011 yılında (Ocak-Kasım) Aydın İlinde En Fazla Konaklayan Yabancı Turistlerin Milliyetlerine Göre Dağılımı, 2012

MİLLİYETİ	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	TOPLAM
İngiltere	714	504	2.050	8.203	88.233	96.989	112.277	119.780	101.102	49.439	1.328	580.619
Almanya	47.386	16.066	75.894	77.008	42.563	33.473	36.280	49.865	56.328	80.898	41.745	557.506
İrlanda	149	200	488	5.127	43.784	47.767	51.864	54.605	40.693	20.465	211	265.353
Hollanda	461	151	1.224	13.793	38.929	31.005	47.007	46.759	53.183	31.163	722	264.397
Belçika	204	149	1.023	12.229	24.803	24.405	44.387	36.187	39.623	13.098	364	196.472
Fransa	4.700	1.270	13.406	19.630	21.780	15.066	17.672	23.244	19.796	15.137	12.263	163.964
Bulgaristan	36	89	221	2.675	29.029	27.163	8.548	12.461	30.328	8.146	488	119.184
Romanya	147	135	87	1.245	5.034	30.775	21.392	34.555	18.053	1.183	112	112.718
Rusya	287	457	708	1.059	5.908	26.586	30.563	27.894	11.681	1.459	329	106.931
Polonya	197	97	708	705	1.869	15.485	24.533	30.963	20.785	1.782	134	97.258

Kaynak: Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Aydın turizminin genel istatistiki yapısı, Türkiye ile karşılaştırıldığında karşımıza çıkan tabloda Aydın'ın Türkiye'nin en önde gelen 5 turizm merkezi içinde bulunduğu göze çarpmaktadır. Özellikle, İngiltere ve Almanlara hizmet verildiği görülmektedir. Yüksek sezonun kısa sürdüğü, klasik turizm anlayışı dışına çıkılamadığı için turizm gelirlerini artıramadığı, beklenen turizm atılımını gerçekleştiremediği ve rakiplerinin gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu bilgiler ışığında Aydın'ın turizm sektörünün öne çıkan özellikleri, potansiyelleri, sorunları ve çözüm önerileri ele alınacaktır. Birçok turizm türü olması nedeniyle içlerinden 'deniz-kum-güneş, kültür, sağlık ve termal, kongre, kurvaziyer ve yat, diğer alternatif turizm potansiyelleri' başlıkları işlenecektir.

Deniz-Kum-Güneş Turizmi

Deniz- kum- güneş turizmi geleneksel turizm türünü oluşturmaktadır. Türkiye'de özellikle 1980'lerden sonra kıyı şehirlerinin hızlı bir şekilde bu tür turizme açılması ile ülkemizde deniz-güneş-kum turizmi varlığını göstermeye başlamıştır. Yabancı turistlerin ülkemize geliş amaçlarının başında Türkiye'nin coğrafi konumunun doğal bir sonucu olan deniz-kum-güneş gelmektedir. Deniz-kum-güneş etmeni, özellikle güney sahillerimizdeki tesis hizmetleri ve her şey dâhil sisteminin bir arada bulunmasının avantajıyla düşünüldüğünde, Türkiye'yi gerek yerli, gerek yabancı turistler açısından bir cazibe merkezi haline getirmektedir. Aydın'ın sahil ilçesi özelliğine sahip Kuşadası ve Didim Türkiye'nin önde gelen iki tatil yöresi haline gelmişlerdir. Üstelik mavi yolculuk Ege kıyılarının hemen her yerinde yapılmasına rağmen bu iş için en uygun kıyılardan birisi de, Kuşadası ve Didim kıyılarıdır. Kuşadası ve Didim'de toplam 21 adet Mavi Bayraklı Plaj ve sadece Kuşadası'nda 2 adet Mavi Bayraklı Marina bulunmaktadır.

Antalya, Muğla ve Aydın kıyı kesimlerinde deniz-kum-güneşten oluşan kitle turizmine yönelik tatil turizmi doygunluk noktasına ulaşmıştır. Bu nedenle, bu alanlarda; turistleri otelden çıkararak ikincil harcamaları artıracak, mevcut tesislerin 12 ay çalışmasını sağlayacak, turizm bölgesi açısından kıyı turizmi yanı sıra marka oluşumunu sağlayacak etkinlikler özendirilerek planlanmalıdır. Aydın, Kuşadası ve Didim ilçeleriyle turizmde öne çıkarken kültür, kongre ve termal turizmi için de önemli bir potansiyele sahiptir. Geleneksel turizm haline gelen deniz-kum-güneş turizmi, getirisinin az olması, turizm eğilimlerinin değişmesi, turistlerin arayışlarının farklılaşması sonucu son yıllarda popülaritesini yitirmiş; Türkiye için de kazançlı ve verimli olmaktan çıkmıştır. Didim ve Kuşadası ilçelerinde var olan deniz-kum-güneş turizmi bu açıdan incelenecektir.

Didim

Didim, Aydın il merkezine 123 km mesafede; batısında Ege Denizi ile çevrili olarak Didyma Antik Kenti yakınında bulunmaktadır. Sırasıyla Bizans, Selçuk ve Osmanlı hâkimiyetine giren Didim, tüm bu medeniyetlerin ardında bıraktığı bir kültür mirasına sahip olmuştur. Böylelikle hem kültür hem de deniz turizmi için önemli bir varış noktası olma niteliğine sahip olmuştur.

İlçe 90 km'lik sahil şeridi ile Türkiye'nin önde gelen tatil yörelerinden birisidir. Türkiye'nin ilk turizm merkezlerinden birisi olması sonucu 1980'lerde patlak veren turizm sektörü ile plansız şekilde aniden iç içe yaşamaya başlamıştır. Türkiye'de önemli bir sorun olan planlı turizm uygulamalarının geliştirilememesi Didim'de de altyapı sorunları ile birlikte çevre kirliliğini de beraberinde getirmektedir. Özellikle ikinci konutların varlığı, her şey dâhil sistemini uygulayan otellerin sürdürdüğü faaliyetler Didim'in turizm potansiyellerinin atıl kullanılmasına yol açmıştır. Kıyı şeridinde yapı ruhsatlarının verilmesi, kıyıların binaya boğulmasına yol açmış ve alt yapı eksiklerinin eklenmesi ile denizlerin kirlenmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda ise betonlaşma ve verimsiz hizmet sektörü sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır. Nüfus yoğunluğu ile paralel olarak çarpık kentleşme ve atıl durumda bulunan konutlar bir turizm kenti olan Didim'in kentsel dokusuna zarar vermekte ve görüntü kirliliği yaratmaktadır.

Didim; Kuşadası ve Bodrum gibi iki önemli turizm merkezine yakınlığı, Meryem Ana gibi önemli bir kültürel merkeze olan yakınlığı dolayısıyla şanslı olsa da Bodrum Havaalanı-Didim yolunun bozuk olması, anayola olan uzaklığı dolayısıyla bu şansını iyi kullanamamaktadır. Öyle ki son yıllarda çoğu seyahat acentası Didim'i tur güzergâhlarından çıkarma yoluna başvurmaktadır.

İlçe çok önemli bir deniz ulaşım merkezi olma özelliği taşımaktadır. Son yıllarda kurulan Türkiye'nin en büyük, Avrupa'nın ise ikinci en büyük marinası olan D-Marin'in kurulduğundan bu yana hedeflediği turist sayısına ulaşamadığı, yat bağlama ve yatak kapasitesini verimli kullanamadığı bilinmektedir. Bunun nedeni ise Didim'in yurtdışında yeterince tanınmamasıdır. Turistlerin çoğu daha az olanaklara sahip Yunanistan'daki marinaları tercih etmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yürüttüğü "Turizm Kentleri Projesi" kapsamında, "Didim Turizm kenti" şu an gerçekleştirilmektedir. Bu proje kapsamında Bakanlık tarafından vizyon geliştirme faaliyetleri yürütülerek projenin temel ilkeleri belirlenmiştir. Didim'in turizm kenti olarak kalkınma vizyonu Marina Kent olarak belirlenmiştir. Bu vizyon çerçevesinde kültürel değerlerin markalaşması stratejisi amaçlanmıştır. Kıyı sahanın geri kalan kısmında da golf alanları, temalı parklar, gençlik turizmi, spor turizmi, eko turizme yönelik aktivite alanları, konaklama üniteleri vs. yapılması planlanmaktadır. Proje kapsamında kıyıya yaklaşık 1 km. uzaklıkta bulunan Panayır Adası'nın ise temalı park olarak planlanması öngörülmektedir. Aydın Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi 1/25000 ölçekli çevre düzeni revizyon planı teklifine ilişkin onama sürecine girilmiştir.

Didim'de ticaret ve hizmet birimlerinin yoğunlaştığı iki merkez; şehir merkezi ile Altınkum kıyı şeridir. Şehir merkezinde genelde ticari işletme ve kamu kuruluşları yer alırken, kıyı şeridinde ise genellikle turistik tesisler yer almaktadır. İlçe toplam 17.108 yatak kapasitesi ile turizm sektörüne hizmet vermektedir(Kaymakamlık Brifingi, 2011). Fakat bu yatak sayısının büyük bir kısmı ancak yüksek turizm sezonlarında pazarlanabilmektedir.

Tablo 96. Didim İlçesi Tesislerin Türlerine Göre Dağılımı, 2011

Tesis Türü	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Bakanlık İşletme Belgeli Tesisler	15 (1 adet Yat Limanı)	2.041	4.443
Belediye Belgeli	189	5.511	12.665
Yatırım Belgeli Tesisler	7	1.190	2.764
Toplam	211	8.742	19.872

Kaynak: Kaymakamlık Brifingi

Didim, deniz-kum-güneş turizmi ve Milet Antik Kenti, Didyma Apollon Tapınağı ve Priene Antik Kenti gibi kültürel zenginlikleri ile ancak kitle turizmine hizmet vermektedir. Didim, turizmin çeşitlendirilmesi ile turizmin dört mevsime yayılması ve gelen turistlerin profillerinin iyi yönde değiştirilmesi açısından önemli bir değişikliğe ihtiyaç duymaktadır. Didim sahip olduğu birçok alternatif turizm olanaklarını değerlendirememiş; yıllardır deniz-kum-güneş turizmine odaklanmış, her şey dâhil sistemi ile düşük gelir düzeyindeki turistlere hitap etmektedir. Didim turizminin gelecek hedeflerine uygun şekilde yönlendirilmesi için gerekli potansiyelin bulunduğu bilinmektedir. Agro-turizm, doğa turizmi, sörf ve kite-sörf sporları gibi alternatif turizm alanlarında marka olabilecek güce sahiptir. Böylelikle turizmden elde edilen gelir artacak ve Didim'de yapılan alternatif turizm yatırımları ile kentin çehresi de değişip gelişecektir.

İlçede ve Aydın'da mevcut olan Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik MYO'ndan mezun olan kalifiye elemanlar Didim'de değerlendirilememekte, MYO ve üniversite ile koordinasyon sağlanarak ortak çalışmalar, işbirliği geliştirilememektedir. Turizm işletmeleri profesyonellik açısından yetersiz kalmaktadır ve çalışanların turizme gerekli özeni göstermediği dikkat çekmektedir. Turizm sektöründe çalışan personelin kalifiye olmaması ve bölgeyi yeterince tanımaması sebebiyle işletmelerin kalitesinin düştüğü gözlenmektedir.

Didim; agro-turizm, doğa turizmi, sörf ve kite-sörf gibi alternatif turizm alanlarında marka olabilecek güce sahiptir. Yapılacak planlı bir dönüşün ile turizmden elde edilen gelir artacak ve Didim'de yapılan alternatif turizm yatırımları ile kentin çehresi de değişip gelişecektir. Özellikle turist profilinin değişmesi ve geliştirilmesi açısından bu çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda gelen turist sayısında artış olurken gelir miktarındaki azalış turist profilinin alt kademelerde olmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre turizmin çeşitlendirilmesi ve daha özel alanlarda konsept turizm anlayışının yerleştirildiği ve her şey dahil sisteminden uzaklaşıldığı takdirde zamanla bu sorunun üzerinden gelinebileceği düşünülmektedir. Bu yönden alternatif turizmde marka yaratacak sürdürülebilir turizm konseptine açıktır.

Kuşadası

Aydın merkeze 71 km uzaklıkta bulunan Kuşadası'nın çevresi önemli turistik merkezlerini barındırmaktadır. Selçuk, Pamucak, Dilek Yarımadası, Meryem Ana, Milet, Didim, Pamukkale,

Marmaris, Bodrum gibi önemli destinasyonlara yakın bulunan Kuşadası; yat limanı, çok sayıda plaj, otel, motel, kamping, tatil köyü ve eğlence yerleriyle, özellikle yaz aylarında deniz-güneş-kum turizmi için önemli bir merkez oluşturmaktadır. Bu konsept içinde Dilek Yarımadası Milli Parkı ve park içinde yer alan koylar, Tavşan Adası, Su Adası ve Sandal Adası, içmeler; ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimlerinde yerli ve yabancı turistleri konuk etmektedir.

Kuşadası İlçesi, Türkiye genelinde önde gelen turizm merkezlerinden biridir. Hatta Türkiye'deki ilk turizm merkezi olarak kabul edilmekte, yabancı turistlerin ülkedeki ilk tatil yöresi olarak Kuşadası'nı kendilerine seçtikleri bilinmektedir. Yaklaşık 50 km'lik sahil uzunluğu bulunan ilçede turizm sektörünün gelişimi, liman işleyişi ile birlikte ilçenin genel ekonomik yapısını da son derece değiştirmiştir.

Kuşadası önemli bir kurvaziyer merkezi olmuştur. 2003 yılından itibaren Ege Liman İşletmeleri A.Ş. tarafından işletilmeye başlanan Kuşadası Limanı, belki de Kuşadası ekonomisi ve turizminin en önemli öğelerinden biridir. Yolcu Gemileri, kurvaziyerler ve motorlara hizmet verilmektedir. Limana gelen gemiler ve günü birlik ziyaretçiler ilçe turizminin vazgeçilmez bir parçası, hatta ilçedeki ekonomik faaliyetlerin en önemli odak noktalarından birini oluşturmaktadır (Kuşadası Stratejik Plan, 2007). İlçenin turizm kapasitesinde en büyük paya sahip olan Kuşadası Yat Limanı'nın karada 175, denizde 350 yat bağlama kapasitesi bulunmakta, yılda ortalama 500-600 gemi ve motor limana yanaşmaktadır. 2010 Yılı İl Kültür Turizm Müdürlüğünden edinilen verilere göre, Aydın ilinin sahip olduğu 21 Mavi Bayraklı Plajın 13'ü ve 2 Mavi Bayraklı Marinanın 1'i ilçede bulunmaktadır.

Kuşadası İlçesi'nde, toplam yatak kapasitesi 2010 yılı rakamlarına göre 35.672'dir. Bunun 17.003'ü Belediye Belgeli olup 16.296'sı Turizm İşletme Belgeli, 2.373'ü Turizm Yatırım Belgelidir.

Tablo 97. Kuşadası İlçesi Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Tesislerin Türüne Göre Dağılımı

	Turizm İşletme Belgeli			Turizm Yatırım Belgeli		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
TATİL KÖYÜ	2	1.016	2.109	-	-	-
5 YILDIZ	7	1.963	3.955	2	717	1.756
4 YILDIZ	25	3.518	7.155	1	99	175
3 YILDIZ	11	819	1.826	2	117	234
2 YILDIZ	7	347	704	1	54	108
ÖZEL TESİS	1	72	216	1	50	100
PANSİYON	2	30	55	-	-	-
APART	1	76	152	-	-	-
TOPLAM	57	7.839	16.296	7	1.037	2.373

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011

Konaklama tesisleri ve otellerle ilgili olarak, beş yıldızlı otel sayısının az olması, herhangi bir zincir ve/veya marka otelin bulunmaması, konaklama tesislerinin büyük kısmının eski ve bazılarının bakımsız olması temel sorunların başında gelmektedir. Ayrıca, Kuşadası'ndaki önemli sahil şeritleri yazlık siteler tarafından doldurulduğu için, yeni ve büyük otel inşaatına uygun çok fazla yer bulunamamaktadır (Kuşadası Stratejik Planı, 2007).

Kuşadası'nda turizm dünyadaki son trendlere ayak uyduramadığı ve yaşadığı altyapı sorunları dolayısıyla gelişme gösterememektedir. Kuşadası'nda son yıllarda gelen turist sayısı artış gösterirken ilçenin kişi başına düşen turizm gelirlerinde azalış olduğu belirtilmiştir. Bunun sebebinin ise ilçeye gelen turistlerin düşük gelir seviyesinde insanlardan oluşmasından kaynaklandığı bilinmektedir. Günümüzde yüksek gelirli turistler turizm çeşitliliğinin bulunduğu, gezerken spor yapabildiği, keşfedip, öğrenebildiği türden turizm türlerini deneyimlemeyi ya da yat ile denizde konaklamayı tercih etmektedir. Bu da göstermektedir ki Kuşadası'nda turizmin yeniden istenen düzeye çıkabilmesi için turizm çeşitliliğinin oluşturulması ve turizm yüksek sezonunun daha uzun bir aralığa yayılması gerekmektedir.

Kuşadası'nda bunun ilk adımının Kongre Merkezi ile atılmıştır. Bu gelişmenin olumlu getirilerinin Kongre Merkezi açılınca da istihdam ve gelir alanlarında da yaşanması beklenmektedir. Kuşadası'nda turizmin çeşitlendirilmesi açısından mümkün olan bir diğer öneri ise sualtı, dalış sporları gibi deneyimlerdir. Ancak ilçe denizlerinde yaşanan deniz kirliliği hem sualtı sporları hem de diğer turizm türleri açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır. İlçede yaşanan altyapı problemlerinin başında gelen atık su sorunu sağlık ve turistik açıdan önem arz etmektedir.

İlçede bulunan üzüm bağları ile tarımsal gelir elde ederken aynı zamanda agro-turizme de yönelerek turistlerin ilgisini bölgeye çekilebileceği belirtilmiştir. Davutlar Bölgesi'nde çıkartılan jeotermal kaynaklardan turizm de yararlanabilir ve deniz-kum-güneş turizmi ile termal turizmi ve kültür turizmini birleştirebilirse ilçe ve bölge için büyük bir çekim alanı oluşturabileceği düşünülmektedir.

Kuşadası'nda bulunan milli park da çok ilgi çeken bir doğa harikasıdır. Ancak milli parkın turistik anlamda yeterince verimli kullanılamadığı belirtilmiştir. Milli Park'ta var olan bitki ve canlı çeşitliliği de birçok turistin ya da kâşifin ilgisini çekebilecek türdendir.

Kuşadası'na karayolu ile ulaşım oldukça elverişli olmakla birlikte Muğla-Dalaman ve İzmir-Adnan Menderes Havaalanlarından da ulaşım mümkündür. Efes, Meryem Ana, Milet gibi ören yerleri ile Dilek Yarımadası Milli Parkı, Bafa Gölü, Şirince Köyü gibi çeşitli doğal güzelliklere günübirlik mesafede bulunmaktadır. Bunun yanında Kuşadası Limanı'ndan Yunan Adaları'na yapılan seferler bulunmaktadır. Bu özelliği ile Kuşadası diğer turizm türleri ile entegrasyona oldukça uygundur.

Kuşadası bir turizm merkezi olarak dile getirilmekle birlikte Çevre Düzeni Planı'nda kültür ve turizm alanı olarak belirlenmiş çok ufak bir alan dışında herhangi bir bölgesi bulunmamaktadır. Bunun zorluklarını da

çekmektedir. Öte yandan altyapı sıkıntıları ve çarpık kentleşme ile birlikte çirkinleşen kent görüntüsü turizm kenti olmaktan uzaklaştırmaktadır.

İlçede kurumlar arası yaşanan sıkıntılar dolayısıyla birçok projenin yarım kaldığı, altyapı sıkıntılarının giderilemediği, var olan turizm potansiyelinden yeterince yararlanamadığı düşünülmektedir. Bunun için öncelikle kurumlar arası koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

Kültür Turizmi

Aydın'da deniz-kum-güneş turizmi ön plana çıkmış olsa da geçmişten günümüze taşınmış sayısız tarihi değerleri ve müzeleri ile tarih severlerin de göz bebeği konumundadır. 1.021 tescilli kültür varlığı mevcut olan Aydın'da 8 müze ve 21 ören yeri mevcuttur. Bu ören yerlerinden en önemlileri Afrodisias (Karacasu), Alabanda (Çine), Alinda (Karpuzlu), Apollon Tapınağı (Didim), Gerga (Çine), Harpasa (Nazilli), Magnesia (Germencik-Ortaklar), Mastaura (Nazilli) ,Milet (Didim), Nysa (Sultanhisar), Priene (Söke), Tralleis (Aydın-Merkez)'dir. 21 ören yerinin 9'unda kazı çalışması yapılmakta ve toplamda sadece 8'i turizme açık durumdadır. Bu konuda kazıların desteklenmesi ve kazıların olmadığı yerde de kazıların başlatılması gerekmektedir. 2012 içerisinde tekrar çalışmaların başlayacağı Nysa ve Tralles'in kazıları Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ödeneği ile gerçekleştirilmektedir. Bunların yanı sıra Ağustos 2012 tarihinde açılan Türkiye'nin en büyük 10 arkeoloji müzesinden biri olan Aydın Arkeoloji Müzesi ilin önemli kültürel kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Eserlerin görseller ve animasyonlarla desteklendiği, çağdaş müzecilik anlayışı ile teşhir ve tanzimin gerçekleştirildiği Aydın Arkeoloji Müzesi'nde teknolojinin en son örnekleri kullanılmıştır.

Tablo 98. Aydın Antik Kentleri ve Bulunduğu İlçeler

Antik Kent	İlçe	Antik Kent	İlçe
Aphrosias	Karacasu	**Alinda**	Karpuzlu
Alabanda	Çine	**Anaia**	Kuşadası
Magnesia	Germencik	**Miletos**	Didim
Dydima/Apollon T.	Didim	**Myous**	Milas
Priene	Söke	**Neapolis**	Kuşadası
Amyzon	Koçarlı	**Harpasa**	Nazilli
Mastaura	Nazilli	**Gerga**	Çine
Gordion Teiklos	Karacasu	**Orthosia**	Yenipazar
Akharaka	Sultanhisar	**Trailles**	Merkez
Apollonis	Sultanhisar	**Maindros**	Merkez
Nysa	Sultanhisar		

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012

Tablo 99. Aydın Müzeler Listesi

Bağlı Bulunduğu Kurum	Müzeler
Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aydın Müzesi Yörük Ali Efe Müzesi Afrodisias Müzesi Karacasu Etnografya Müzesi Milet Müzesi Aydın Arkeoloji Müzesi
Belediyeler ve Adnan Menderes Üniversitesi	Kuva-i Milliye Müzesi Çine Arıcılık Müzesi Nazilli Etnografya Kent Müzesi Davutlar Zeytin ve Zeytin Yağı Müzesi Koçarlı Tarım Müzesi

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012

21 ören yeri ile Dünya ve Türkiye ölçeğinde benzeri az bulunan Aydın'da müze sayısının yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Buna göre ilde bölgenin sayısız yöresel özellikleri örnek alınarak oluşturulacak konsept müzelerin yaygınlaştırılması gerekirken var olanların ise tanıtımlarının yapılıp tur güzergahlarına dahil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Buna yerelde Kuşadası-Selçuk Yolu üzerindeki Maket Köy güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Bölgede kültür varlıklarını desteklemekle birlikte antik kentlerin kazı çalışmalarının dışında çevre düzenlemesi de önem arz etmektedir. Bu noktada ören yerlerindeki tabela eksiklikleri ve turistleri yönlendirmelerindeki bilgi eksiklikleri dikkat çekmektedir. Alternatif güzergâhların desteklenmesi gerektiğini, özellikle antik kentlerde sadece kent merkezi gezilirken kentin mezarlarının, surlarının kapsanacağı trekking güzergahlarının çıkartılması gerekmektedir.

Aydın ilinin sayısız kültürel değerlerini çevre illerin kültürel varlıkları ve diğer alternatif turizm çeşitleri ile birlikte ele almanın, yenilikçi turizm anlayışı adına bölgeye çok daha fazla turist çekeceği düşünülmektedir. Bu anlamada Aydın, Denizli, Muğla ve İzmir'in kültürel ve doğal değerleri içeren, çeşitli aktivitelerle entegre eden güzergahların yaratılması ve tüm dünyaya tanıtımı ve pazarlanmasının yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda kurumlar arası koordinasyon ve üniversitelere büyük pay düşmektedir.

Sağlık ve Termal Turizmi

Aydın ili Türkiye ve tüm dünyada jeotermal kaynaklar açısından en şanslı bölgelerden birisidir. Jeotermal, ilin en önemli güçlü yönlerinin başında gelmektedir. Yerel yönetimler ve halk bu güçlü yönü doğru ve stratejik kullanarak bölgeye katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Bu noktada dünyada 'yaşlı turizmi' olarak öne çıkan daha sonra sağlıklı yaşamın önem kazanması ile her yaştan kesimin ilgisini çeken 'Sağlık ve Termal Turizm' Aydın için önemli bir potansiyel arz etmektedir.

Turizmde markalaşmanın önemi günden güne artmaktadır. Belli bir turizm alanında, hedef ülkelerde, etkin tanıtım sağlandıktan sonra güçlü altyapı ve kaliteli hizmet ile gelen turistlerin beklentileri karşılanmalı; böylece markalaşma sağlanmalıdır. Bu doğrultuda özellikle jeotermal enerjinin Aydın için

büyük bir avantaj olduğu ve gerek doğal, tarihi güzellikleri gerekse hizmet sektöründeki deneyimleri ile Sağlık ve Termal Turizmde önemli bir marka olma şansının yüksek olduğu bilinmektedir. Gerekli altyapı yatırımları ile desteklenmeli ve hedef pazarlar belirlenerek etkin tanıtımın adımları atılmalıdır.

Kuşadası-Davutlar Kaplıcaları

Kuşadası'nın turistik öğeler açısından avantajlarından birisi de termal kaynaklarıdır. Davutlar Bölgesi'nde çıkartılan jeotermal kaynaklardan turizm de yararlanabilir ve deniz-kum-güneş turizmi ile termal turizmi ve kültür turizmini birleştirebilirse ilçe ve bölge için büyük bir çekim alanı oluşturabileceği düşünülmektedir.

Kaplıcalar Aydın'ın Kuşadası ilçesi Davutlar Beldesi şehir merkezinde yer almaktadır. İl merkezine 70 km, Kuşadası'na 17 km, İzmir'e ise 120 km'lik mesafede bulunmaktadır. Kaplıcalara karayolu ile ulaşım oldukça elverişli olmakla birlikte Muğla-Dalaman ve İzmir-Adnan Menderes Havaalanlarından da ulaşım mümkündür. Kaplıca; Efes, Meryem Ana, Milet gibi ören yerleri ile Dilek Yarımadası Milli Parkı, Bafa Gölü, Şirince Köyü gibi çeşitli doğal güzelliklere günübirlik mesafede bulunmaktadır. Bunun yanında Kuşadası Limanından Yunan Adaları'na yapılan seferler bulunmaktadır. Bu özelliği ile Kuşadası-Davutlar Kaplıcaları diğer turizm türleri ile entegrasyona oldukça uygun bir yapıdadır. Akapunktur, aroma terapi, fitoterapi, kolon hidroterapi, ozon tedavisi, infraruj ısı tedavisinin yapıldığı termal otellerde; romatizmal, ortopedik ve nörolojik hastalıkların rehabilitasyonunda yardımcı ve tamamlayıcı tedavi uygulamaları bulunmaktadır (Güney Ege Bölgesi Termal Turizm Araştırması, Aksu C., Aktuğ E., 2011).

Germencik-Alangüllü Kaplıcaları

Büyük Menderes Havzası içinde Gümüş Dağı eteklerinde ormanlık bir alan içinde yer alan kaplıcalar, Germencik ilçesine 9 km, Aydın il merkezine de 60 km mesafede bulunmaktadır. Havayolu ile ulaşım açısından düşünüldüğünde İzmir-Adnan Menderes Havaalanı'na 80 km mesafededir. Açık hava peloidoterapi merkezi (çamur tedavi), tarihi Çelik Hamamı (Meryem Ana Hamamı) bulunan tesisten; romatizmal ve nörolojik rahatsızlıkların kronik dönemlerinde, ortopedik hastalıklarda yardımcı/tamamlayıcı tedavi unsuru olarak faydalanılmaktadır (Güney Ege Bölgesi Termal Turizm Araştırması, Aksu C., Aktuğ E., 2011).

Buharkent-Kızıldere Kaplıcaları

Aydın Merkez'e 86 km uzaklıkta bulunan kaplıcaya ulaşım Aydın-Denizli karayolu ile sağlanmaktadır. Kaplıcaya en yakın yerleşim yeri 5 km uzaklıktaki Kızıldere köyüdür. Kaplıca sularından romatizmal hastalıklar, kronik bel ağrıları, kireçlenme, iltihaplanma olmayan eklem hastalıkları, yumuşak doku hastalıkları, ortopedik rahatsızlıklar, beyin rahatsızlıkları ve sinir sistemi hastalıklarının tedavisinde faydalanılmaktadır (Güney Ege Bölgesi Termal Turizm Araştırması, Aksu C., Aktuğ E., 2011).

Tablo 100'de Aydın'da bulunan başlıca termal tesisler, izin türleri ve bulundukları ilçe/belde yer almaktadır. Buna göre tesislerde toplamda 141 oda ve 320 yatak ile hizmet verilmektedir. Ancak bu tesislerin yanında çok sayıda pansiyon ve aile işletmesi de termal turizme yönelik hizmet vermektedir.

Tablo 100. Aydın İlinde Bulunan Termal Tesisler

İşletmenin Adı	İzin Türü	Oda/Yatak Sayısı	İlçe/Belde
Natur-Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme İzni	65/140	Kuşadası-Davutlar
Radon Termal Kaplıca Kür Merkezi	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme İzni	8/20	Kuşadası-Davutlar
Bozköy-Alangüllü Termal Tesisleri	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme İzni	48/120	Germencik
Güney Motel ve Hamam Tesisleri	Belediye Belgeli	20/40	Buharkent

Kaynak: Güney Ege Bölgesi Termal Turizm Araştırması, Aksu C., Aktuğ E., 2011

Tablo 101'de Aydın'daki termal tesislere ait 2009 yılı istatistikleri gösterilmektedir. Bu istatistiklere bakıldığında Aydın'da belediye belgeli tesislerin yerli turistler tarafından tercih edildiği anlaşılmaktadır. Tesislere geliş ve geceleme sayıları ise ve termal turizmde öne çıkan iller olan Denizli ve Afyonkarahisar'dan oldukça düşüktür. Bu durum Aydın'daki tesis sayısının az oluşuyla ilişkilendirileceği gibi mevcut potansiyelin beklenen düzeyde tanıtılmadığı/kullanılmadığı ile de açıklanabilir. Tesislerdeki doluluk oranlarına bakıldığındaysa belediye belgeli tesislerin %50'nin üzerinde doluluk ile çalıştığı, işletme belgeli tesislerin ise bu oranın oldukça altında kaldığı görülmektedir.

Tablo 101. Aydın Termal Tesis İstatistikleri, 2009

	Ortalama Kalış Süresi (gün)			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	**Yerli**	**Toplam**	**Yabancı**	**Yerli**	**Toplam**
Belediye belgeli	-	4,3	4,3	-	59,18	59,18
İşletme belgeli	10	7,4	7,9	25,19	7,84	33,03
	Tesise Geliş Sayısı			**Geceleme Sayısı**		
Belediye belgeli	-	1.200	1.200	-	5.184	5.184
İşletme belgeli	332	1.434	1.766	10.664	3.320	13.984

Kaynak: Güney Ege Bölgesi Termal Turizm Araştırması, Aksu C., Aktuğ E., 2011

Termal turizmin Aydın'da uzun yıllardır büyük bir potansiyel arz etmesine rağmen şimdiye kadar gereken ilgi gösterilmemiş ve yeterli yatırım yapılamamıştır. Son dönemde Davutlar Belediyesi'nde MTA'nın tespitleriyle termal kuyu tahsisinin yapıldığı, dağıtımı ve kullanımı ile ilgili çalışmaların devam etmektedir.

Davutlar'daki termal turizm işletmeleri başta Almanlar olmak üzere birçok ülkeden ilgi görmektedir. Fakat ülkemizde sağlık ve termal turizminin gelişmesi için önemli kanunî değişikliklerin gerekli olduğu bilinmektedir. İç turizm açısından termal kaynakların sağlık için öneminin altını çizmesi ve

erişilebilirliğin sağlanması için termal ve sağlık turizmi harcamalarının vatandaşların sosyal sağlık güvencelerinin kapsamına dahil edilmesi büyük önem arz etmektedir. Yabancı turistler açısından ise uluslararası anlaşmalar ile bunun gibi kolaylıkların yaygınlaştırılması tanınırlığı da artıracaktır. Fakat bu tip çalışmaların gerçekleşmesi için termal altyapının tamamlanması gerekmektedir. Termal tesislerde doktor ve fizyoterapistlerin tam zamanlı çalıştırılması önceliklidir. Böylelikle sağlık ve termal turizmin Aydın ve bölgesi için büyük katkı sağlaması kaçınılmazdır (Güney Ege Bölgesi Termal Turizm Araştırması, Aksu C., Aktuğ E., 2011).

APHRODİSYA Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi

Aydın ve Denizli illerini kapsayan, yirmiyi aşkın jeotermal kaynak bulunan "Aphrodisya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi" sağlık ve termal turizm çerçevesinde geliştirilecektir. Bölge, termal turizmin geliştirilmesi amacıyla ülkemizdeki jeotermal potansiyeller dikkate alınarak başlatılan "Termal Turizm Kentleri Projesi" kapsamında öncelikli geliştirilecek bölgeler arasında da yer almaktadır. "Aphrodisya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi" nde ulaşım bağlantılarının çeşitlendirilmesi ve niteliklerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. Bölge içinde yer alan jeotermal kaynak odaklı "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi" ilan edilebilecek alanlar belirlenerek, fiziki planlar tamamlanmasından sonra turizm yatırımcılarına tahsisi stratejik plan kapsamında gerçekleştirilecektir. Bölgede, mevcut konaklama kapasitesinin termal, kültür ve ekoturizme yönelik yapılacak planlama ve uygulamalarla artırılacaktır. Apfhrodisia'nın orta ve uzun vadede önemli bir varış noktası ve marka olması hedeflenmektedir (Türkiye Turizm 2023 Strateji Belgesi).

Kongre Turizmi

Aydın'daki bir diğer önemli turizm türü ise kongre turizmidir. Aydın'da kongrelerin gerçekleştiği otellerin tamamına yakını Aydın Kuşadası'nda bulunmaktadır. Kuşadası 6 otelde, 19 adet salonuyla yaklaşık 5.000 kişilik koltuk kapasitesine sahiptir. Bununla birlikte yakın zamanda tamamlanacak olan Kuşadası Efes Kongre Merkezi (KOMER) ile bu ilçenin kongre turizmindeki ağırlığını artırması beklenmektedir.

Avrupa'nın en büyük, Türkiye'nin ilk ve tek kongre vadisinin kurulacağı Kuşadası'nda, KOMER'in temeli 2005 yılında atılmıştır. İçinde yemek üniteleri, amfitiyatro, otel, sosyal tesisler, villalar, safari park gibi farklı bölümlerin yer alacağı Kongre Vadisi'nin Kuşadası turizmini canlandırması ve büyük bir ekonomik potansiyel yaratması beklenmektedir.

12 bin kişilik oturma kapasitesine sahip olacak olan Avrupa'nın en büyük kongre merkezinde, her yıl 15-20 büyük kongreye ev sahipliği yapılması hedefleniyor. Üstelik bu organizasyonların, daha çok ölü sezonda gerçekleşecek olması önemli bir kazanım yaratması ve turizmin 12 aya yayılmasına büyük bir katkı sağlaması beklenmektedir.

Tatil amaçlı gelip konaklayan bir turistin ortalama harcamasından yaklaşık 2,5 kat fazla harcama yapan kongre amaçlı gelen bir yabancı, turizm sektörünün canlanmasına ve GSMH'ya yapılan katkının daha da artmasını sağlayacaktır. Kongre Merkezi'nin yaklaşık bir yıl içinde açılacağı ve düzenlenecek kongrelerle hem üst düzey gelirli turistlerin bölgeye çekilmesi hem de düşük sezonlarda da turist çekilmesinin sağlanabileceği belirtilmektedir. İlçe otellerinin de bu gelişmeyi takip ederek gerekli düzenlemeleri ve yenilikleri yaptıkları bilinmektedir. Bu gelişmenin olumlu getirilerinin Kongre Merkezi açılınca da istihdam ve gelir alanlarında da yaşanması beklenmektedir.

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB), Uluslararası Kongre Tesisleri İşletmeciliği A.Ş. (UKTAŞ), Aydın Özel İdaresi, Kuşadası Belediyesi, Kuşadası Ticaret Odası, Liman Hizmetleri A.Ş. (LİMAŞ), Kültür ve Turizm Bakanlığı ile turistik tesislerin ortak olduğu KOMER, pek çok organizasyonu Antalya'ya kaptıran Ege Bölgesi için önemli bir prestij projesi olarak değerlendirilmektedir.

Kurvaziyer ve Yat Turizmi

Kurvaziyer Turizmi

Bölgenin en önemli Kurvaziyer limanlarından olan Kuşadası yolcu limanı her yıl yüzlerce yolcu gemisinin uğrak yaptığı güvenli bir limandır. Liman Kuşadası ve civar yerleşim yerleri için hayati bir öneme sahiptir. Turizme dayalı ekonomiye sahip olan bu yerleşim yerleri limanın hinterlandı konumundadır. Yerli ve yabancı turistleri getiren yüzlerce gemi bölge insanın en önemli geçim kaynağıdır.

Yılda 2.400 gemi kabul kapasiteli Kuşadası Limanı yolcu sayısı ve gemi adedi bakımından ülkemizin en önemli Kurvaziyer limanıdır. 2011 yılı içerisinde 573 kurvaziyer gemi ile 700.814 turist limanımıza gelmiştir. Özellikle Selçuk'a olan yakınlığı ve Efes ve Meryem Ana gibi iki turistik değere kolay ulaşımı sayesinde büyük ilgi görmektedir. Fakat kurvaziyer turizmi ile gelen turistlerin büyük bir çoğunluğunun Kuşadası'nda konaklama yapmadan sadece Selçuk'a bir ulaşım noktası olarak görmesi; büyük bir kaynağın iyi değerlendirilemediğinin göstergesidir. Kurvaziyer ile limana giriş yapan turistlerin Kuşadası'nda konaklamaları, çeşitli turizm aktivitelerine dâhil olarak vakit geçirmeleri önem arz etmektedir.

Tablo 102. Kuşadası Yolcu Limanına Uğrak Yapan Gemi Ve Yolcu Sayıları

2005		2006		2007		2008		2009	
Gemi	Yolcu	Gemi	Yolcu	Gemi	Yolcu	Gemi	Yolcu	Gemi	Yolcu
441	301105	471	368696	613	466677	601	518872	506	642746

Kaynak: TR32 Bölgesi Yatçılık Faaliyetleri, Aydın A., 2011

Kuşadası Limanı; Özelleştirilerek 2003 yılından itibaren Ege Liman İşletmeleri A.Ş. tarafından işletilmeye başlanan Kuşadası Limanı, Kuşadası ekonomisi ve turizminin belki de en önemli öğelerinden biridir. 264m, ve 255m'lik iki iskele ile hizmet veren limanda her iki iskele dahil olmak

üzere gemi kabul kapasitesi 2.400gemi/yıl'dır. Yolcu Gemileri, kurvaziyerler ve motorlar olmak üzere hizmet verilmektedir. Limana gelen gemiler ve günü birlik ziyaretçiler ilçe turizminin vazgeçilmez bir parçası, hatta ilçedeki ekonomik faaliyetlerin en önemli odak noktalarından birini oluşturmaktadır.

Tablolara bakıldığında Kuşadası limanından giriş yapan yolcu sayılarının her yıl artış gösterdiği bu artışın ise temel olarak yapılan anlaşmalarla artan gemi sayısı ile olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca 2011 yılı verilerine bakıldığında 5 ülkenin (Almanya Fransa A.B.D İngiltere ve Hollanda) başta geldiği görülmektedir. Turistlerin genel olarak yaz aylarında daha fazla geldiği bilinmekledir. Bununla birlikte Eylül ve Ekim aylarında Alman turistlerin sayısında artış olduğu bu artışın ise Almanların ülkemizde daha ucuz fiyatlarla ve daha sakin bir ortamda ziyaret etmek istemesidir. Fakat son yıllarda ekonomik gelişmeler yüzünden bir azalma olduğu grafikten görülmektedir Son gelişmelerden sonra Fransız turistlerin sayısında gözlenecek değişiklikte merak konusudur. Tablodan çıkarılacak bir başka yorum ise özellikle Japonya, İsrail ve Çin üzerindeki potansiyeli değerlendirmek gerektiğidir.

Şekil 32. Kuşadası Kurvaziyer Limanına Giriş Çıkış Sayıları, 1988-2010

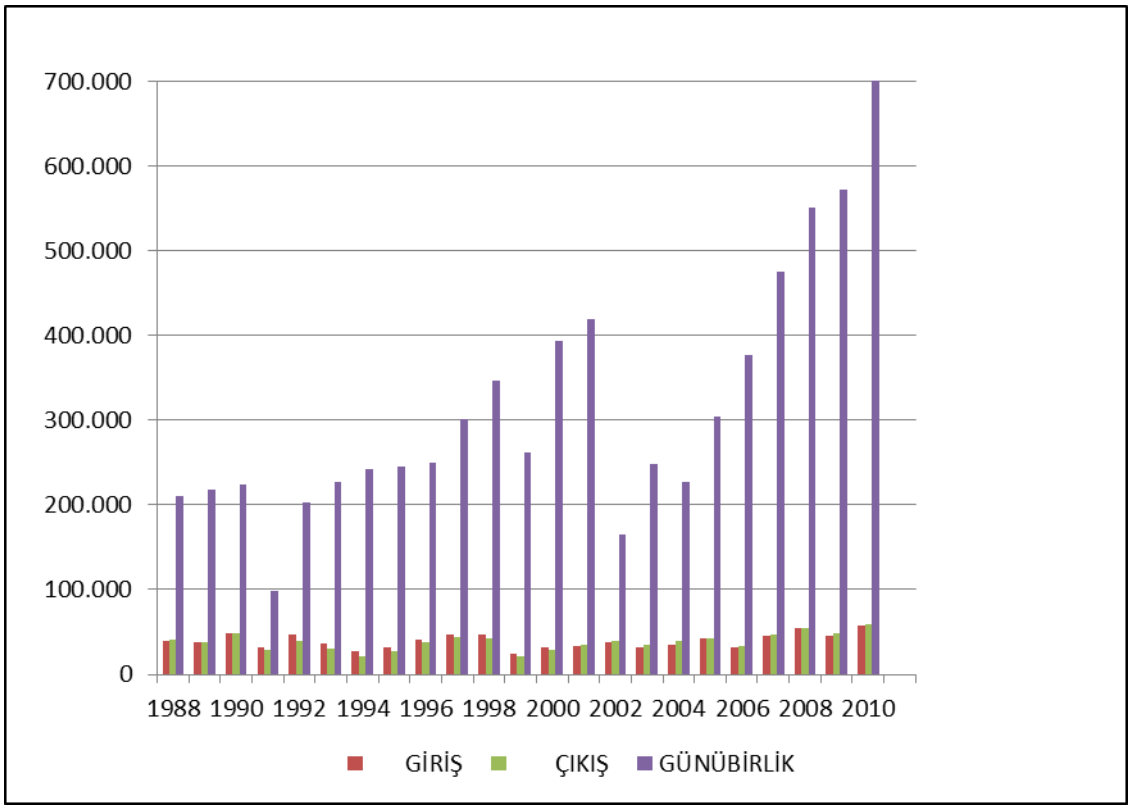

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Verileri

Yat Turizmi

Aydın ilinde 2 adet ana yat limanı bulunmaktadır. Bunlar Kuşadası'nda Setur Marina ve Didim'de D-Marin Didim'dir. Şekil 33'e bakıldığında sezonun 2010 ve 2011 yılları Nisan-Ekim aralığında yat turizminin hareketlilik gösterdiği görülmektedir. Sezonun Nisan başı gibi başlamasının nedenleri olarak rezervasyon yaptırarak erken sezonda ucuz fiyatlarla ülkemize gelen düzenli hat taşıyıcılarına ait gemiler

yat onarım bakımı yaptırırken son aşamalarını yerinde görmek isteyen yat sahipleri ve emekli yabancı yat sahipleri gösterilebilir. Özellikle yatlarını yazlık olarak kullanan 60 yaş ve üstü yat sahipleri havaların ısınmasıyla birlikte hemen ülkemize akın etmektedir. Yıllara göre fazla dalgalanma olmasını sebebi ise hem düzenli hat taşıyıcılarının hem de konaklayan yat sahiplerinin her sene Kuşadası'na gelen oturmuş bir kitle olmasıdır (TR32 Bölgesi Yatçılık Faaliyetleri, Aydın A., 2011).

Şekil 33. Toplam Deniz Araçları Giriş Çıkış Rakamları, 2012

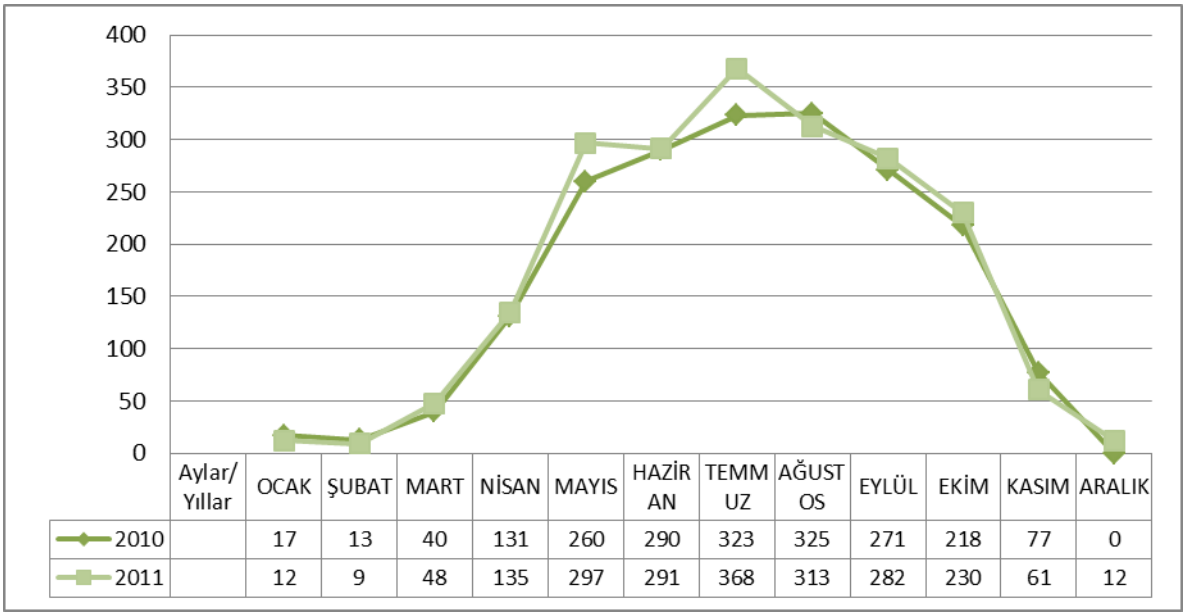

Aylar/ Yıllar	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
2010	17	13	40	131	260	290	323	325	271	218	77	0
2011	12	9	48	135	297	291	368	313	282	230	61	12

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Gelen ve transit alan yatların bandıralarına bakıldığında öne çıkan ilk 3 ülke Almanya, A.B.D. ve U.K. olarak sıralanmaktadır milliyetlere göre bakıldığında ise A.B.D bayraklı teknelerinin bir kısmının Türk vatandaşlara ait olduğu görülmektedir. Boylarına göre teknelerin dağılımına bakıldığında ise 6-12 metre boyundaki teknelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kuşadası limanına giriş yapan toplam 814 tekne vardır.

Kuşadası Setur Marina içinde yer alan yat market, restoranlar, kafeler ve alışveriş merkezi gibi olanaklar yatçıların hizmetindedir. Marina özellikle mart ayından sonra hareketlenmeye başlamaktadır. Bağlama fiyatları komşu Sisam Adası'na kıyasla daha ucuz olduğu ve özellikle bakım onarım konusunda uygun maliyet ve üst kalite hizmet sunduğu için Alman, Amerikan, İtalyan ve Fransız yatçıların uğrak yaptığı yoğun trafiğe sahip bir limandır. Marina bu özellikleri ile her yıl binlerce turiste ev sahipliği yapmaktadır. İşletmeci kuruluş yat sahipleri ve işletmecileri için gerekli olan alt yapı ve üst yapı yenilemelerini periyodik olarak yapmaktadır.

Karada 600, denizde 580 tekne kapasiteli Didim Yat Limanı ise 400 ton ile Türkiye'nin en yüksek kapasiteli tekneleri sudan çıkarmaya yarayan vincine sahiptir. Didim Yat Limanında, her biri kendi alanında uzman 36 teknik atölye hizmet vermektedir. Liman 2009 yılında hizmete açılmış olup ana yat

limanı statüsündedir. Akdeniz Çanağı'nda seyir eden yat sayısı yaklaşık 700.000 olarak belirtilmektedir. Ülkemizin bu pastadan aldığı payı daha da artırmak üzere kurulan D-Marin Yüksek Planlama Kurulu kararı ile özel bir yap-işlet-devret modeli ile 99 yıllığına kiralama usulü ile inşa edilmiştir.

Didim'de liman yapılırken birincil kitle olarak mega yat sahipleri hedef alındığından mega yat için ayrılan yer diğer yatlara ayrılan alana oranla daha büyüktür. Liman, açıldığı yıl yaklaşık 1000 adet yata hizmet vermiştir. İleri mühendislik tekniklerinin kullanıldığı marina Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yat işletme belgeli tesis olarak belirlenmiş, yapılan araştırmalar sonucunda haiz olduğu özellikler bakımından The Yacht Harbour Organization tarafından dünyanın en iyi marinalarına verilen 5 altın çıpa ödülünü almış ve aynı yıl dünya Super Ports kataloğuna girmeyi de başarmıştır. Bakım onarım amaçlı olarak kullanılan ve özellikle boya işleri için büyük önem arz eden kapalı hangara sahiptir. Bakım onarım işlemleri ise taşeron aracılığı ile yürütülmektedir (TR32 Bölgesi Yatçılık Faaliyetleri, Aydın A., 2011).

Tablo 103.Aydın Marinalar Teknik Özellikleri

D-Marin Teknik Özellikleri	
Koordinatlar	37 06' 20'' N 27 17 02 E
Fenerler	FI.G 5s 5M-FI.R 5s 5M
Hâkim Rüzgâr	Belirtilmemiş
Max Derinlik	10
Lift Kapasite	400
Karada Kapasite	600
Denizde Kapasite	580
Rıhtım adedi	5
Mavi Bayrak	Var
5 Altın Çıpa	Var
SETUR Marina Teknik Özellikleri	
Koordinatlar	3752 N 2715 E
Fenerler	FI.R.3s 5M-FI.G.3s 5M
Hâkim Rüzgâr	Kuzey Kuzey batı
Max. Uzunluk	70m
Max Derinlik	7m
Lift Kapasite	80 ton
Karada Kapasite	350
Denizde Kapasite	175
Rıhtım adedi	Var
Mavi Bayrak	-
5 Altın Çıpa	-

Kaynak: TR32 Bölgesi Yatçılık Faaliyetleri, Aydın A., 2011

Marinanın gelişmesi için özellikle liman art bölgesinde hizmet veren tesislerin yat sahiplerinin beklediği hizmet kalitesine uygunluğunun artırılması; bu kapsamda bölgede yer alan otellerin yeme-içme yerlerinin ve teknik hizmet veren tesislerin hizmet anlayışında revizyona gidilmesi ve bugüne kadar hizmet verilen Alman, İngiliz ve İtalyan pazarlarının dışında Norveç, Danimarka gibi yeni pazarlara girilmesi gerekmektedir (TR32 Bölgesi Yatçılık Faaliyetleri, Aydın A., 2011).

Günümüzde yat turizminin yükselen bir değer olduğu ve gün geçtikçe daha çok yat turistinin dünyanın değişik noktalarına seyahat edeceği bilinmektedir. Kuşadası ve Didim'de yat limanlarının altyapılarında bir eksiklik ya da sorun olmaması, kapasitelerinin şu an için yeterli olması ile birlikte yeterli ilgiyi göremedikleri bilinmektedir. Konuyla ilgili araştırmalar ve görüşmelerde yat turistlerinin daha özgür ve maddi açıdan kısıt sorunu yaşamayan bir kesim olduğu; seçimlerini marka olmuş tanınmış ülke ve kıyılardan yana kullandıkları belirlenmiştir. Dolayısıyla öncelikli çalışmaların 'Kuşadası ve Didim'i yat turizmi için bir marka haline getirmek' üzerine olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

b. Diğer Alternatif Turizm Potansiyelleri ve Turizm Hedefleri

2011 yılı içinde Aydın ilini toplam 5,5 milyon turist ziyaret etmiştir. Bu turistlerin yaklaşık 2,5 milyonu Türk, 3 milyonu ise yabancı ziyaretçilerdir. Aydın'ı ziyaret eden turistlerin sayısı 2011 yılında Türkiye'yi ziyaret eden 30 milyonu aşkın toplam turistin %18'ini oluşturmaktadır. 2023 yılı hedefleri incelendiğinde ise Türkiye'nin 63 milyon turist hedeflediği bilinmektedir. Aydın turizm alanında yapılan yenilikleri yakalaması, turizm altyapısını güçlendirmesi, hizmet kalitesini artırması ve alternatif turizm atağına kalkması ile 2023 yılında 10 milyon turisti ağırlaması beklenmektedir. Turizmde hedef kitlenin belirlendiği, markalaşma odaklı çalışmalar ile 2023'te beklenen turizm geliri 12 Milyar $'ı geçebilecektir.

'Aydın Özelinde Turizm' başlığı altında mevcut turizm çeşitlerinin son durumları hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Fakat mevcudun çoğunluğunu oluşturan deniz-kum-güneş turizminin doygunluğa ulaştığının ve beklenen ekonomik katkıyı sağlayamadığının altı çizilmeye çalışılmıştır. Bu noktada Aydın turizminin gelecek hedeflerine uygun şekilde yönlendirilmesi için gerekli potansiyelin bulunduğu bilinmektedir.

Türkiye 2023 Turizm Strateji Belgesi'nde ve TR32 Bölge Planı'nda belirtildiği gibi turizmden elde edilen GSMH'nın artması; turizmin çeşitlendirilerek dört mevsime yayılması ile sağlanabilecektir. Bu doğrultuda bölgedeki alternatif turizm potansiyellerinin altyapılarının gerçekleştirilerek tanıtımları yapılması büyük önem arz etmektedir. Böylelikle Güney Ege'ye ve Aydın'a gelen turistin sürekliliğinin sağlanması; bu turistin daha yüksek gelir seviyesine çekilmesi ve dolayısıyla turizm kazançlarının çoğalması beklenmektedir. Bunun için öncelikle turizmde hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik

çalışmaların belgelendirme ve eğitim faaliyetlerinin artırılması ve zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Aydın agro-turizm, doğa turizmi, spor turizmi (sörf ve kite-sörf, trekking), yat ve kurvaziyer turizmi, kongre turizmi, termal turizm gibi alternatif turizm alanlarında marka olabilecek güce sahiptir. Örneğin sörf özellikle Didim ilçesi için önerilen türlerden birisidir. Birçok yerli ve yabancı turist son yıllarda sörf eğitimi almak ve tatillerini sörf yaparak geçirmek için çeşitli turizm merkezlerini tercih etmektedirler. Didim'de de sörf yapmaya uygun hava ve deniz koşulları bulunmakla birlikte bu spor için önemli olan altyapıyı oluşturacak sörf kulüpleri de ilçede mevcuttur. Bunun tanıtımının yapılması ve konaklama hizmetleri ile birlikte turistlere sunulması doğrultusunda Didim'in ziyaretçi sayısının artacağı düşünülmektedir (GEKA Didim İlçe GZFT Toplantı Raporu, 2012; GEKA I. Kültür ve Turizm İhtisas Komisyonu Toplantısı Raporu, 2011).

Zeytin ve üzüm üretiminde deneyimi olan ilde, agro-turizmin Aydın'ın turizm çehresini değiştirmek ve geliştirmek için önemli olduğu belirtilmektedir. Buna göre çiftliklere, organik tarıma, iyi tarım uygulamalarına, zeytinyağı ve şarap üretim atölyelerine yapılacak yatırımların ve bu çiftliklerin konaklama tesislerine entegre edilmesi ile birlikte önemli bir adım atılacağı düşünülmektedir. Aydın'ın kültürel, doğal güzellikleri ve turizm deneyimi de agro-turizm için önemli bir girdi oluşturacaktır (GEKA I. Kültür ve Turizm İhtisas Komisyonu Toplantısı Raporu, 2011). Bunun için agro-turizme uygun alanlarda çiftliklerin kurulması, organik üretim sertifikalarının alınması ve doğa yürüyüş parkurlarının oluşturulmasının sağlanması gerekmektedir.

Kuşadası'nda turizmin çeşitlendirilmesi açısından mümkün olan bir diğer öneri ise sualtı, dalış sporları gibi deneyimlerdir. Özellikle Kuşadası'nda su sıcaklığının kış aylarında dahi 14 derecenin altına düşmemesi bunun için önemli bir nedendir. Bununla birlikte ilçede oluşturulmuş yapay resifler bulunmaktadır. Ancak ilçe denizlerinde yaşanan deniz kirliliği hem sualtı sporları hem de diğer turizm türleri açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır. İlçede yaşanan altyapı problemlerinin başında gelen atık su sorunu sağlık ve turistik açıdan önem arz etmektedir (GEKA Kuşadası İlçe GZFT Toplantı Raporu, 2012).

Aydın, bunaltıcı yaz aylarını serin geçirilebilecek yeşil yaylaları ile önemli bir Yayla Turizmi merkezi olabilecek konumdadır. Turizm Bakanlığı ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yürütülen Yayla Turizmi Projesi halen yürütülmektedir. 1990'da başlatılan "Yayla Turizmi Projesi" kapsamındaki araştırma, planlama ve altyapı uygulamaları oluşturmaktadır. Bu çalışmaların hızlandırılması; bu projeyi tamamlar nitelikte yeni çalışmaların yapılması gerekmektedir. Yayla turizminin hızla hayata geçirilmesi turizm için önemlidir. Paşa Yaylası, Kahvederesi Yaylası, Necippazar Yaylası, Bulgurlu, Sarıcaova, Ömür, Madran, Kavşit Yaylaları Aydın'ın başlıca yayla destinasyonlarıdır. Bunun için başta yayla, kamp,

yürüyüş gibi doğa turizmleri olmak üzere sörf, kiteboard gibi doğa ve spor turizmi çeşitlerinin gerçekleştirilebileceği alanların altyapı çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir.

Yayla turizmine uygun olan Aydın'da temiz hava ve bol oksijenin bulunduğu turizm kentlerinde potansiyeli bulunan farklı bir turizm seçeneği, özellikle Kuşadası ve Didim'de profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına yönelik tesislerin kurulması ile ortaya çıkacaktır. Büyük kulüplerin kurulan spor tesislerinden yararlanarak konaklama yapmaları turizmi hareketlendirecektir.

Yat ve Kurvaziyer turizmi için öncelikli sorun olarak tanımlanan 'Marka Turizm Kenti' olamamak, yeterli tanıtım yapamamak ve sonucunda markalaşamamak sorunu; turizm sektörü için başlıca bir sorundur. Bu aşamada tüm potansiyeller ve mevcut durum göz önünde bulundurularak Aydın'ın alternatif turizm çeşitleri ve gelişmiş turizm altyapısı ile 'Marka Turizm Kenti' haline getirilmesi ve tüm dünyada tanınırlığının sağlanması gerekmektedir. Didim ve Kuşadası Yat Limanlarının küresel tanıtımının yapılarak marka yaratılması büyük önem arz etmektedir.

Termal ve Sağlık turizminin önemine daha önce de değinilmiştir. Buna göre turistlerin konaklama ve geceleme ortalamalarının düşük olduğu Aydın'da bu ortalamayı artırmanın en kolay yollarından birisi Sağlık ve Termal turizm gibi konaklama ortalaması yüksek seçenekleri yaygınlaştırmaktadır. Böylelikle yükseliş trendinde olan bir turizm çeşidi ile ilin turizm gelirlerinin artması sağlanacaktır. 2023 Türkiye Turizm Strateji Belgesi'nde Aydın ve Denizli Aphrodisia Bölgesi olarak ele alınmış ve tarihi kentleri ve termal suları ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Buna göre antik kentlerin mümkün olduğunca kazılarının tamamlanması, çevre düzenlemelerinin tamamlanması ve tanıtımlarının yapılarak; termal turizm ve sağlık turizmi ile birlikte ele alınması büyük önem taşımaktadır.

Tüm bu alternatif turizm çeşitleri geliştirilip yaygınlaştırılırken Aydın şehir merkezine turist çekilmesi de önem arz etmektedir. Şehir merkezindeki esnafın turistlerle alışveriş yapmasının sağlanması, kültürel paylaşımların şehir merkezine de taşınması önemlidir. Buna yönelik AYTER Yeni Arkeoloji Müzesi Teşhir Tanzim ve Çevre Düzeni tamamlanmış, il çevresindeki önemli eserlerin bu müzede toplanmıştır. Ağustos 2012 tarihinde açılışı Kültür ve Turizm Bakanı tarafından yapılmıştır. Böylece ilin mevcut turist potansiyelini şehir merkezine de çekilebilmesi sağlanacaktır. Bu bağlamda hem ilin hem de yeni açılan Arkeoloji Müzesinin tanıtımına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

c. DIŞ TİCARET

Bir ülkenin sürdürülebilir ekonomisinin sacayaklarından birisi ihracattır. İhracat; istihdam, katma değer ve GSMH'nın artışını sağlayarak sürdürülebilir kalkınma ile birlikte bölgeler arası eşitsizliğin de en aza indirilmesinde kullanılan en önemli araçlardan birisidir.

Son yıllarda yaşanan küresel krizlerin de etkisi ile birlikte ülkelerin ekonomilerinde yaşanan yavaşlamanın ve düşüşün günümüzde ve yakın gelecekte yükselişe dönüşmesi; ülke ekonomilerinin özellikle gelişmekte olan ülkelerin ihracatlarının artacağı tahmin edilmektedir. Tüm ülkeler bu pastadan pay almaya çalışacak, ihracata yönelik üretim yapmak için uğraş vereceklerdir. 2023 yılında 100. Yılını kutlayacak olan Türkiye Cumhuriyeti her alanda olduğu gibi ihracat alanında da kendisine bazı hedefler koymuş ve vizyonunu belirlemiştir. Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin hazırladığı ve ulusal bir strateji belgesi olarak kabul edilen 2023 Türkiye İhracat Stratejisi'nde, Türkiye'nin 2023 ihracat gelir hedefinin 500 Milyar $ olduğu açıklanmıştır.

Şekil 34. Türkiye İhracat Gelirleri, Milyar $, 2007-2011

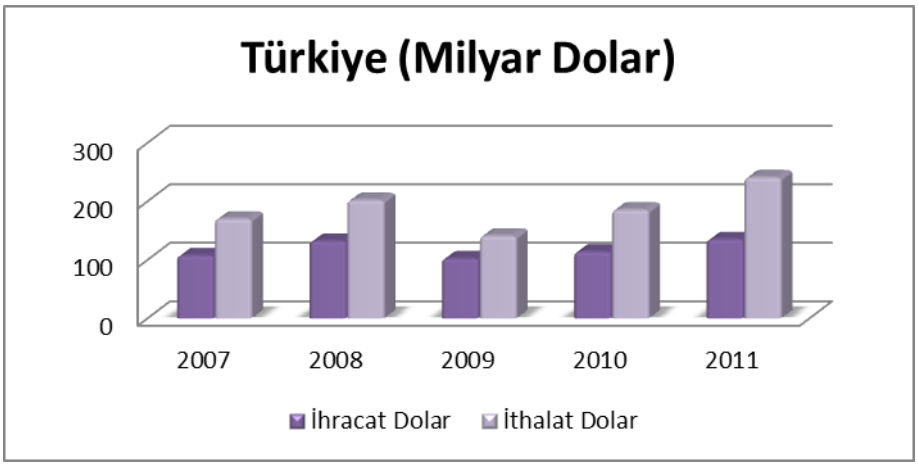

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin son 5 yılda ithalat ve ihracatındaki gelişim ve değişim incelendiğinde 2009 yılındaki ekonomik krizin etkisinin ihracata fazlasıyla yansıdığı ve yükseliş eğilimindeki ihracat gelirlerinin büyük bir düşüş gösterdiği ve son iki yıldır toparlanmaya çalıştığı görülmektedir. 2011 yılında kriz öncesinin de üstüne çıkarak yaklaşık 135 Milyar $ ihracat geliri elde edilmiştir. 2011 yılında 135 Milyar $ olan ihracat gelirinin yıllık ortalama % 12,2 büyüme öngörülerek 2023 yılında 500 Milyar $'a yükselmesi hedeflenmektedir. Türkiye'nin dünya ticaretindeki payının da %1,5'a çıkması beklenmektedir. İhracatın istenen hacme ulaşması için öncelikle üretim geleneklerinde, çeşitliliğinde ve teknolojisinde büyük değişimler ve gelişimler gerektiği göz önünde bulundurularak ihracata yönelik üretim esas alınmıştır. Buna göre katma değeri yüksek, yenilikçi yaklaşımlarla üretilen ürünlerin dünya pazarında daha fazla ilgi görmesi ve rekabet gücünü artırması istenmektedir.

Önümüzdeki yaklaşık 11 sene için çizilen bu hedef için iki dönem öngörülmektedir. Buna göre öncelikle 2011-2013 yıllarında gerekli anlayış ve teknoloji için bir dönüşüm süreci, daha sonra 2023 yılına kadar ise gerçekleştirme süreci yaşanacağı beklenmektedir.

Bu doğrultuda gelecek 12 yıl için dünya pazarlarının gelişmekte olan ülkelere kayacağı ve bu ülkeler arasında kıyasıya rekabet olması beklenmektedir. İhracat ürünlerinde tarımsal ürünlerin payı azalırken sanayi ürünlerinin payı artacaktır. Sanayi ürünleri içinde ise teknolojik ve yenilikçi ürünlerle birlikte otomotiv, elektrik-elektronik ve makine üretimlerinin payı artarken kimyevi ürünlerin payı azalacaktır. Bu öngörüler altında Türkiye'nin de 500 milyar $ hedefi doğrultusunda kendisine çizmiş olduğu stratejiler bulunmaktadır.

Türkiye'de de son dönemlerde ihracatta payını artıran sektörlerin başında otomotiv ve yan sanayii gelmektedir. Bununla birlikte TÜİK 2011 verileri incelendiğinde Türkiye'nin ihracatta İstanbul başta olmak üzere Kocaeli ve Bursa önde gelen illerdir. Aydın ise bu sıralamada 81 il arasında 21. Sıraya yerleşmektedir. 2011 yılında Aydın toplam 706 Milyon $'lık bir ihracat gelirine sahip olmuştur. 2011 yılında Aydın Türkiye ihracatının % 0,5'ini karşılamıştır.

Tablo 104.İllere göre 2011 İhracat Gelirleri, $, 2011

Sıra	İl	İhracat ($)	İthalat ($)
1	**İstanbul**	61.431.546.092	123.911.193.111
2	**Kocaeli**	12.340.885.553	12.703.014.278
3	**Bursa**	11.691.435.109	11.912.577.768
4	**İzmir**	8.070.869.362	10.619.377.998
5	**Ankara**	6.594.460.875	11.912.994.200
6	**Gaziantep**	4.759.836.805	4.722.856.193
7	**Manisa**	4.165.796.943	3.632.191.681
8	**Denizli**	2.639.034.972	2.262.601.968
9	**Hatay**	2.049.587.919	4.594.155.279
10	**Sakarya**	2.011.734.799	1.368.317.538
…			
21	**Aydın**	706.094.995	312.534.219

Kaynak: TÜİK

Aydın ihracatının yıllara göre değişimi incelediğimizde ise Türkiye'nin yıllara göre gösterdiği tepkilere paralel olarak 2009 yılındaki düşüşten sonraki 2 yılda yükselişe devam etmiştir. Dış ticaret verilerinde dikkat çeken en önemli verilerden birisi ise Aydın ihracatının ithalatından çok daha fazla olmasıdır. Aydın'ın son 8 yılın ihracat verileri Türkiye ihracat verileri ile karşılaştırılmıştır. Buna göre yılda ortalama yaklaşık % 0,032 artışın gerçekleştiği gözlenmektedir. İhracat gelirindeki bu artışın gelecek

12 yılda da devam edeceği düşünülürse 2023 yılında Aydın'ın ihracatı Türkiye ihracatının % 0,9'unu oluşturacaktır. Toplam ihracat geliri ise yaklaşık **2 Milyar $'a** ulaşacaktır.

Şekil 35. Yıllara göre Aydın İhracat Gelirleri, Milyon $, 2007-2011

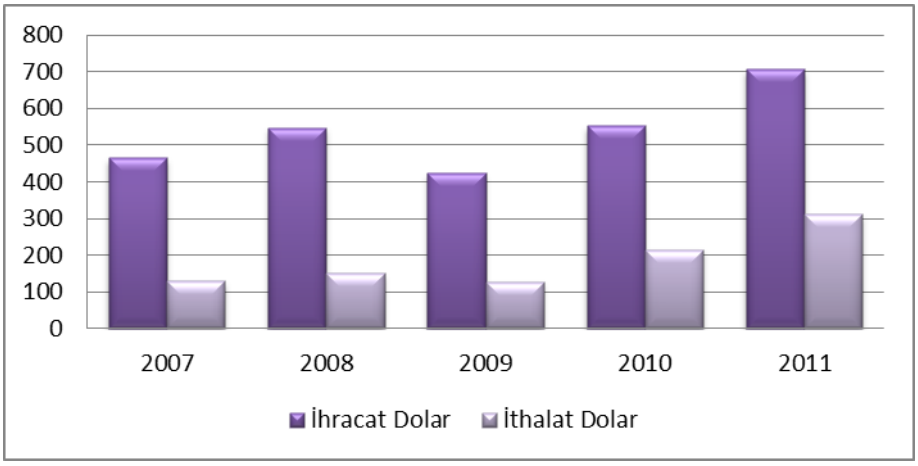

Kaynak: TÜİK

Aydın ihracatını oluşturan ürünler incelendiğinde ise 2011 verilerine göre en fazla ihraç edilen ürün gruplarının başında Maden ve Metaller, Kuru Meyve ve Mamulleri gelirken Hazır Giyim ve Konfeksiyon, Taşıt Araçları ve Yan Sanayi ile Elektrik-Elektronik, Makine ve Aksamları, Zeytin ve Zeytinyağı onları takip etmektedir. Bu noktada Aydın'ın sanayisinin çeşitliliği göze çarparken, tarıma dayalı ekonomisinin kendisini sanayide de gösterdiği fark edilmektedir. Bu doğrultuda Türkiye'nin 2023 yılı ihracat hedefinin 500 Milyar $ olduğu düşünüldüğünde bu kalemler bazında Aydın'ın atması gerektiği adımlar ve hedeflediği rakamların neler olduğu tartışılmalıdır.

Tablo 105. Aydın İhracatının Ürün Kalemlerine Göre Dağılımı, 2011

SEKTOR	İhracat Miktarı ($)
Maden ve Metaller	101.006.687
Kuru Meyve ve Mamulleri	92.931.303
Hazır Giyim ve Konfeksiyon	58.448.433
Taşıt Araçları ve Yan Sanayi	55.029.052
Elektrik - Elektronik	45.323.795
Makine ve Aksamları	34.751.645
Demir ve Demir Dışı Metaller	32.454.044
Zeytin ve Zeytinyağı	25.146.805
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	21.871.381
Meyve Sebze Mamulleri	19.754.000
Tekstil ve Hammaddeleri	12.359.424
Su Ürünleri ve Hayvancılık Mamulleri	10.733.888
Yaş Meyve ve Sebze	10.281.746
Demir Çelik ürünleri	6.273.818

Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri	4.889.380
Halı	4.256.522
Çimento ve Toprak Ürünleri	1.763.924
Değerli Maden ve Mücevherat	1.001.304
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve M.	782.689
Deri ve Deri Mamulleri	394.941
Fındık ve Mamulleri	95.700
Süs Bitkileri ve Mamulleri	40.601
Diğer Sanayi Ürünleri	**17.354**

Kaynak: TİM

i. Madencilik Ürünleri

Madencilik Ürünleri kaleminde Türkiye'nin 2008'de 3 Milyar $ olan ihracat gelirinin 2023'te 15 Milyar $ olması hedeflenmektedir. Bunun içinse sektörün ihracatının yıllık ortalama % 11,2 oranında artması beklenmektedir. Dünya pazar payının ise 2023'te %1,67'e ulaşması beklenmektedir. Bu hedefe ulaşmak için öncelikle hedef pazarlarda rekabetçi gücü artırarak pazar payını artırmak gerekmektedir. Özellikle nihai kullanıcılara ulaşmak esastır. Bu doğrultuda Türkiye genelinde madencilik ürünlerinin ihracatında beklenen yıllık ortalama artışın aynı şartlar altında Aydın için de gerçekleşeceği varsayımı altında; Aydın'ın madencilik ürünleri ihracatının 2023'te 440 Milyon $'a ulaşması beklenmektedir. Bu doğrultuda madencilik ürünlerinin katma değerlerinin artırılması da büyük önem arz etmektedir.

Üretimde uluslararası standartlara uygun güvenilir rezerv sistemini oluşturmak, şirket ve işletmelerin üretim ölçeklerini artırmak, ürün kalitesini artırmak, sektörde çevre duyarlılığı ve sürdürülebilir kalkınma anlayışını geliştirmek hedeflere giden yolda büyük önem arz etmektedir.

Pazarlama ve satış alanında öncelikle madenciliği kamuoyuna doğru şekilde tanıtmak, markalaşmayı sağlamak, ortak pazarlama kanalları oluşturmak, satış ağını yaygınlaştırmak ve yurtdışı pazarlama faaliyetlerini desteklemek gerekmektedir.

Ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek ürün yelpazesini genişletmek, ileri teknoloji kullanımı ve verimlilik artışına yönelik Ar-Ge çalışmalarını artırmak ve nakliyesinde ise demiryolu taşımacılığını geliştirmek, hızlı ve zamanında teslimat sağlamak önem arz etmektedir.

Bu süreçte doğal taşlar için hedef pazarların başında Güney Kore, Birleşik Arap Emirlikleri, Çin, Hindistan ve Amerika gelirken; Endüstriyel minerallerin ihracatında ise Çin, Amerika, S. Arabistan, İtalya, Hindistan, Rusya gelmektedir.

Tablo 106. Türkiye Maden ve Metaller İhracatında Gelire Göre İlk 10 Sıradaki İller, $, 2011

	IL	TOPLAM
1	İSTANBUL	1.294.397.576,0

2	ANKARA	470.259.270,8
3	RIZE	289.511.414,7
4	İZMIR	247.034.266,1
5	BURSA	167.599.281,4
6	ANTALYA	154.697.026,6
7	AFYON	146.663.738,8
8	DENIZLI	132.770.659,7
9	AYDIN	101.006.687,4
10	KAYSERI	84.429.575,39
	Türkiye	**3.876.382.869,0**

Kaynak: TİM

ii. Kuru Meyve ve Mamulleri

Kuru Meyve ve Mamulleri sektöründe Türkiye'nin hedeflediği 2023 ihracat geliri 3 Milyar $'dır. 2008 yılında % 11 olan dünya Pazar payının ise 2023 yılında %25'e çıkması beklenmektedir. Bu süreçte Türkiye'nin hedef pazarlarının başında Rusya, Çin, Hindistan, ABD, Güney Kore ve Japonya gibi ülkeler gelecektir. Türkiye'nin 2023'te beklenen hedefe ulaşmak için yıllık ihracat miktarında beklenen ortalama artışın oranının % 7,7 olacağı tahmin edilmektedir. Buna göre aynı şartlar altında Aydın'da da aynı artış oranının geçerli olacağı varsayımı altında 2023 yılında Aydın'ın Kuru Meyve ve Mamulleri kaleminde beklenen ihracat miktarı 240 Milyon $ civarında olacaktır. Bu varsayımların yanı sıra Aydın'ın güçlü tarımı ve gıda sanayisi göz ardı edilmemelidir. Aydın'da var olan ve gelişmeye devam eden tarıma dayalı sanayi yıllar içinde gelişimine devam edecektir. Aydın katma değeri artan gıda ürünleri ile dünya piyasasında isminden söz ettirecek potansiyele sahiptir.

Buna göre hedeflere ulaşmak için öncelikle Pazar odaklı iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması; planlı üretim politikasının geliştirilmesi ve ürün çeşitliliğinin sağlanması; gıda güvenliği sorunlarının giderilmesi üretim alnında önem arz etmektedir. Pazarlama ve satış alanında ise Türkiye'nin ana tedarikçi konuma getirilmesi (Türkiye içinde ise Aydın'ın ana tedarikçi haline getirilmesi); ihracatçıların markalaşma konusunda bilinçlendirilmesi; satış ağının etkinleştirilmesi ön plandadır.

Özellikle tarımda ürün pazarlamasında katma değeri yüksek ürün geliştirmek ve bunun çeşitliliğini sağlamak; yeni teknolojilerin takibi ve verimlilik artışının sağlanması ürün geliştirmede büyük önem arz etmektedir. Tüm dünyanın organik ürün tercihi unutulmamalı ve bu alanda yapılması gereken Ar-Ge çalışmalarının da hız kazandırılması gerekmektedir. Ürünlerin ve tedarikçilerin sertifikasyon güvencesi sağlaması, ürün garanti sigortasının yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir.

Tablo 107. Türkiye Kuru Meyve ve Mamulleri İhracatında Gelire Göre İlk 10 İl, $, 2011

	IL	TOPLAM
1	İZMIR	480.896.225,9

2	MANISA	266.126.663,2
3	MALATYA	215.481.951,2
4	İSTANBUL	138.404.627,4
5	AYDIN	92.931.302,53
6	GAZIANTEP	65.665.551,59
7	DENIZLI	20.131.419,68
8	HATAY	20.125.524,66
9	HAKKARI	16.994.715,75
10	MERSIN	145.281.47,08
	Türkiye	1.372.594.697

Kaynak: TİM

Bu noktada 2011 verilerine göre Aydın ihracatında ön planda gelmeyen, Türkiye'nin 2008 yılında 1,7 Milyar $ olan 'Yaş Meyve' üretiminin 2023 yılında 9,8 Milyar $ olması hedeflenmektedir. Bu durumda önemli bir yaş meyve üreticisi olan Aydın'a büyük bir görev düştüğü görülmektedir. Bu üretimin artışının sağlanması ve ihracatının sağlıklı şekilde gerçekleştirilmesi açısından sektörde kalite güvenliğinin artırılması, yenilenebilir enerji ile üretimin artırılması, yeni teknolojilerin takibi ve verimlilik artışı sağlamaya yönelik Ar-Ge çalışmalarının artırılması ile topraksız üretim ve organik ürünlerin ihracatının yükselmesinin sağlanması gerekmektedir. Yaş Meyvelerin ihracatında üretimi kadar lojistik de büyük önem arz etmektedir. Buna göre terminal ve soğuk zinciri ağına yatırım yapılması büyük önem arz etmektedir.

Kuru ve Yaş Meyve üretiminde en önemli konulardan birisi de insan kaynaklarıdır. Bu alanda dünyanın yaş ve kuru meyve talebi göz önüne alınarak iyi tarım konularında bilinçli üreticiler yetiştirilmesi esastır. Üretimin her alanında izlenebilirliğin sağlanması, iyi tarım uygulamalarındaki üreticilerin ve üretimin veri tabanının oluşturulması pazarlama ağı için de önemlidir.

iii. Hazır Giyim ve Konfeksiyon

2009 yılında toplam 13,2 Milyar $ olan Türkiye Hazır Giyim ve Konfeksiyon sektörünün 2023 yılında 52 Milyon $'a yükselmesi beklenmektedir. Böylelikle % 3,12 olan dünya Pazar payının %4,19 olacağı beklenmektedir. Bu doğrultuda üretim alanında mevcut üretim kapasitesinin modernizasyonu ve yeniden yapılanması ile sektörde kalite ve verimliliğin artması; hammadde ve ara mamule erişimin kolaylaştırılması; uluslararası üretim ve yönetim organizasyonunun geliştirilmesi önem arz etmektedir. Pazarlama ve satış alnında ise tasarım ve koleksiyonların çeşitlendirilmesi; trend belirleyici olmaya geçilmesi; Türk markası imajının geliştirilmesi; marka oluşturulması; perakende yurtdışı satış organizasyonunun oluşturulması ve sektöre yönelik tanıtım çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Hazır Giyim ve Konfeksiyon ürünlerinin 2023 yılına kadar ihracat miktarında yıllık ortalama % 10,3'lük bir artış beklenmektedir. 2008'den bu yana düşüşler gösterse de genel olarak yükselen bir eğime sahip olan Hazır Giyim ve Konfeksiyon ihracatının, Aydın ihracatında da beklenen yıllık artış oranının aynı olacağı varsayımı altında bakıldığında 150 Milyon $'ı aşması beklenmektedir. Fakat bu alanda yapılan gelecek analizleri göz önüne alındığında gerekli atılım akıllı tekstil ürünleri ile gerçekleşebilecektir. Bunun için Aydın'da ve Bölge'de yoğun olan tekstil sektöründe ar-ge yatırımlarının ve yenilikçiliğin artması gerekmektedir.

Hazır Giyim ve Konfeksiyon alanında ürün geliştirme çalışmalarının yapılması, yeni teknolojilerin kullanımı ile katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesi; Ar-Ge ve Ür-Ge çalışmalarının gerçekleştirilmesi; tasarım entegrasyonunun sağlanması önem arz etmektedir.

Bu alanda insan kaynaklarının gelişimi çok önemlidir. Özellikle iplik, dokuma ve örme bilgisi olan, satış odaklı tasarımcılar yetiştirmek ve uluslararası uzmanlık ve yönetim yetkinliklerini geliştirmek önemlidir.

Tablo 108. Türkiye Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatında Gelire Göre İlk 13 İl, $, 2011

	IL	TOPLAM
1	İSTANBUL	12.064.782.496,0
2	DENIZLI	1.098.251.098,0
3	İZMIR	1.057.452.518,0
4	BURSA	711.433.241,7
5	TEKIRDAĞ	169.611.531,7
6	GAZIANTEP	101.514.740,1
7	MARDIN	85.598.379,2
8	MALATYA	78.861.257,9
9	ADANA	78.789.584,4
10	BALIKESIR	75.269.766,9
11	K.MARAŞ	71.560.646,2
12	ANKARA	60.591.019,6
13	AYDIN	58.448.433,49
	Türkiye	16.186.506.487,0

Kaynak: TİM

Böylelikle markalaşmak, tasarım ve koleksiyonlarla moda yapıcı ülke konumuna geçmek; mevcut bilgi birikimi ile 'Organizatör Ülke' konumuna gelmek; yeni teknolojilerin kullanımı ve uygulamalarla yenilikçi ve çok fonksiyonlu ürünlere yönelmek; üretim kapasitesinin modernizasyonu ve yeniden yapılandırılması ile verimlilik artışı sağlanacaktır. Bu doğrultuda Ar-Ge ve Ür-Ge harcamalarının artırılması, kişi başı üretim miktarının artırılması gerekmektedir.

iv. Kara Taşıtları ve Yan Sanayi

Otomotiv Sanayiini de kapsayan Kara Taşıtları ve Yan Sanayi sektörü Türkiye için gelecek yıllarda parlayan sektörlerden birisi olması planlanmaktadır. Özellikle 2008 yılındaki 17,9 Milyar $'dan 2023 yılında 75 Milyar $'a yükseliş göstermesi planlanan sektör için önemli hazırlıklar yapılması ve bir an önce uygulamaya geçilmesi önemlidir. Aydın ve TR32 Bölgesi için daha çok 'Motorlu Taşıt Aksam, Parça, Şase, Karoser'(12 Milyar $ ihracat hedefi), 'Motosiklet, Bisikletler ve Sakatlar için Koltuk' (167 Milyon $ ihracat hedefi)ve 'Römorklar ve Yarı Römorklar' (1,5 Milyar $ ihracat hedefi) gibi yan üretimler ön plana çıkmaktadır.

Buna göre2023'te ihracat değerlerini artırmanın yolu kaliteli hammadde üretiminin artırılmasından ve malzeme geri kazanım sistem ve teknolojisini geliştirmekten geçmektedir. Saygın Türk markalarının oluşturulması ve ülke imajının geliştirilmesi esastır. Bu doğrultuda uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi adına doğru partnerin bulunması ve yeni nişler-segmentler yaratmak gerekmektedir. Satış ağını genişletmek ve sektörel tanıtım faaliyetlerini yaygınlaştırmak hedefe giden yolda büyük önem arz etmektedir. Gelişmekte olan pazardaki KOBİ'lere sigorta sistemini geliştirmek hizmet kalitesi adına önemlidir.

Bu sektörün geliştirilmesi diğer birçok sektöre göre daha fazla nitelikli eleman ve Ar-Ge çalışması gerektirmektedir. Bu alanda atılan adımlar il ve bölgenin nihayetinde ise ülkenin nitelikli eleman istihdamını artıracaktır. Bununla birlikte ara ve teknik elemanlara da büyük ihtiyaç duyulacaktır.

Tablo 109. Türkiye Taşıt Araçları ve Yan Sanayi İhracatında Gelire Göre İlk 13 İl, $, 2011

	İl	Toplam
1	BURSA	7.549.266.999
2	KOCAELI	4.456.655.879
3	İSTANBUL	3.691.354.050
4	SAKARYA	1.715.768.632
5	ANKARA	898.292.784
6	İZMIR	705.324.507
7	MANISA	297.560.628
8	KONYA	210.607.167
9	ADANA	187.653.260
10	KIRŞEHIR	170.474.990
11	ESKIŞEHIR	81.998.021
12	HATAY	80.476.864
13	AYDIN	55.029.052
14	TEKIRDAĞ	43.236.081
15	SAMSUN	40.585.797
		20.400.776.107

Kaynak: TİM

Türkiye'nin bu sektörde ilerlemesi sonucunda dünyanın birçok ülkesinden talepler gelecektir. Fakat ilk aşamada hedef pazarlarının başında Rusya, ABD, BAE, G. Kore, Kazakistan, Romanya vb. ülkeler gelmektedir.

v. Elektrik-Elektronik

Elektrik Elektronik Sektöründe ise 2023 yılı ihracat hedefi 45 Milyar $'dır. Bu doğrultuda elektrik ve enerji ihracatından 14,9; elektronik cihaz ve parçalar ihracatından 14,9; beyaz eşya ve diğer cihazlar ihracatından 10,6; bilgi ve iletişim teknolojileri ihracatından 0,5; diğer alet ve cihazların ihracatından 4,1 Milyar $ beklenmektedir. Bu alanda potansiyel pazarların başında ise Irak, Romanya, Ukrayna, Almanya, İran, Hindistan ve ABD gelmesi beklenmektedir.

Tablo 110. Elektrik-Elektronik İhracatında Gelire Göre ilk 10 İl, $, 2011

	IL	TOPLAM
1	İSTANBUL	5.289.696.561,0
2	MANISA	2.802.504.891,0
3	KOCAELI	846.240.572,8
4	ANKARA	405.434.793,2
5	DENIZLI	301.743.199,5
6	BURSA	221.688.946,8
7	KAYSERI	201.122.030,1
8	İZMIR	169.514.240,5
9	TEKIRDAĞ	91.868.773,7
10	AYDIN	45.323.794,7
	Türkiye	10.717.535.854

Kaynak: TİM

Elektrik elektronik sanayinin gelişmesinin esası katma değer ve bilgi yoğun çalışmaların artmasıdır. Uluslararası standardizasyonlara uyulması ve sertifikalara sahip olunması ihracat pazarlarının gelişmesini sağlayacaktır. Üretimde bilgi yoğun olduğu kadar esnek ve otomasyona uygun üretim tekniklerinin gelişmesi; sağlam, ergonomik, estetik, kaliteli ve markalı ürünlerin piyasaya sürülmesi önemlidir. Bilimi kullanabilen ve temel bilgileri iyi özümsemiş çoklu dil bilen insan gücü gerekmektedir. Bu niteliklere sahip insan gücünü Aydın ve TR32 Bölgesi yetiştirebilse de il dışına beyin göçü yoğundur.

vi. Demir ve Demir Dışı

Türkiye 2023 yılında Demir ve Demir Dışı Metaller Sektöründe 25 Milyar $'lık ihracat gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. 2008 yılında 5,6 Milyar $ olan ihracatı 2023 yılında dünya Pazar payında % 0,98'lik paydan % 2,30'a çıkartmak amaçlanmaktadır. Buna göre özellikle hammadde temininde dışarıya bağımlılığın azaltılması ve üretim kapasitesinin artırılması gerekmektedir. Üretim maliyetinin rekabetçi düzeye çekilmesi ve yurtdışı hammadde yatırımlarının artırılması önem arz etmektedir.

Metal üretiminde geri dönüşümün önemi de ön plana çıkarken bu tesislerin sayıca artırılması önemlidir.

Pazarlama ve satış alanında ise sektöre ilişkin tanıtım çalışmalarının etkinleştirilmesi, digital pazarlama ağlarının ve markalaşmanın ön plana çıkartılması rekabetçi sektör için olmazsa olmazlardandır. Her üretim alanında olduğu gibi özgün tasarımlı, katma değeri yüksek ürün karmasının geliştirilmesi gerekmektedir. 'Demir Çelik Mamulleri' ürünlerinin 11; 'Alüminyum' ürünlerinin 8; 'Bakır' ürünlerinin 6 Milyar $ ihracatı ile toplamda 25 Milyar $'a ulaşması beklenmektedir. Bu ürünleri için hedef pazarların başında İran, Irak, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya ve İngiltere gelmektedir.

Tablo 111. Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatında Gelire Göre İlk 16 İl, $, 2011

	IL	TOPLAM
1	İSTANBUL	3.670.721.385
2	KOCAELI	805.949.688
3	DENIZLI	445.591.512
4	ANKARA	380.183.742
5	BURSA	345.383.079
6	İZMIR	225.785.376
7	KAYSERI	217.718.731
8	KONYA	174.292.413
9	MANISA	104.537.524
10	K.MARAŞ	76.389.198
11	GAZIANTEP	64.196.256
12	ESKIŞEHIR	63.268.153
13	SAKARYA	54.793.387
14	TEKIRDAĞ	46.242.340
15	ADANA	37.107.121
16	AYDIN	32.454.044
	Türkiye	7.009.294.578

Kaynak: TİM

Bu sektör de bilgi yoğun bir sektör olmakla birlikte nitelikli istihdam gerektirmektedir. Ar-Ge ve tasarım çalışmaları ile ERP ve otomasyon yatırımları ön plana çıkmalıdır. Bu şartlar altında Demir ve Demir Dışı Metaller ihracatında Türkiye illeri arasında 16. Sırada bulunan Aydın tüm bu gereklilikleri yerine getirerek ihracatını artıracaktır.

vii. Makine ve Aksamları

2008 yılında Türkiye'nin 8,6 Milyar $ olan Makine ve Aksamları ihracat kaleminin 2023 yılına kadar yıllık ortalama 17,8'lik bir oranla artış göstererek 2023 yılında 100 Milyar $'a ulaşması beklenmektedir. Bu oran birçok ihracat kalemine göre yüksek bir orandır. 2011 yılında Aydın'ın makina ve aksamları kalemindeki ihracatı ise yaklaşık 35 Milyon $ civarında gerçekleşmiştir. Buna

göre Aydın'ın makine ve aksamları kaleminde Türkiye'nin yıllık artışına paralel bir gelişme yaşanacağı varsayılırsa 2023 yılında bu kalemde Aydın ihracatı yaklaşık 250 Milyon $'a ulaşacaktır.

Makine ve Aksamları ihracatının Türkiye için önemi büyüktür. Makineleşmenin tartışılmaz olduğu günümüzde bilgi yoğun makine üretimi büyük önem taşımaktadır. TİM 2023 İhracat Stratejisi Belgesi'nde de buna paralel olarak bu ihracat kaleminde önemli bir artış beklenmektedir. Türkiye'nin makine üretiminde Aydın geri sıralarda kalmakla birlikte özellikle tarım makineleri üretimi, Aydın geneli ihracatta önde gelmektedir.

Tablo 112. Makina ve Aksamları İhracatında Gelire Göre İlk 19 İl, $, 2011

	İL	Toplam
1	İSTANBUL	3.620.208.388
2	ANKARA	1.111.850.023
3	BURSA	677.031.643
4	İZMIR	647.226.942
5	KOCAELI	537.737.520
6	MANISA	348.440.402
7	KONYA	259.029.006
8	ESKIŞEHIR	226.122.002
9	SAKARYA	95.253.032
10	GAZIANTEP	86.956.519
11	MERSIN	84.354.284
12	HATAY	81.453.782
13	KAYSERI	59.421.432
14	ÇORUM	57.787.730
15	ADANA	47.676.009
16	SAMSUN	42.684.172
17	AKSARAY	40.171.625
18	DENIZLI	36.337.760
19	AYDIN	34.751.645
	Türkiye	**8.399.508.365**

Kaynak: TİM

viii. Zeytin ve Zeytinyağı

Aydın tarıma dayalı ekonomisiyle bitkisel üretim ve pazarlamada Türkiye'nin önde gelen illerindendir. Yaş ve Kuru meyve üretimi ile birlikte en önemli üretimlerinden birisi de zeytin ve zeytinyağıdır. 2008 yılında 0,2 Milyar $ olan zeytin ve zeytinyağı ihracatının 2023 yılında 3,8 Milyar $ olması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda öncelikli olarak zeytin ve zeytinyağı üretiminin ve verimliliğinin artırılması gerekmektedir.

2023 yılına kadar en büyük atılım beklenen ihracat kalemlerinden birisi de Zeytin ve Zeytinyağıdır. Bu beklenti Aydın gibi önemli bir zeytin üreticisi için büyük bir beklenti yaratmaktadır. Buna göre bu sektörde 2023 yılına kadar yıllık ortalama % 23,7 oranında artış beklenmektedir. Gıda sanayinde ve

zeytin-zeytinyağı üretiminde önemli adımlar atan ve atmaya devam edecek olan Aydın'ın aynı şartlar altında 2023 yılında 325 Milyon $'a ulaşması beklenmektedir. Bu Aydın için önemli bir girdi yaratırken aynı zamanda Aydın'ın doğal ve lezzetli tarım ürünleri, Aydın'ın tanıtımına da katkısı olacaktır. Fakat kuru meyve ve mamulleri kaleminde de bahsedildiği üzere, besin maddelerinin pazarlanmasında saklama, işleme, paketleme süreçleri büyük önem taşımaktadır. Ürünlerin kalitesi ile birlikte sunum şekilleri de dikkat çekmektedir. Aynı şekilde üretilen tarımsal ürünlerden yaratılacak yeni ürünler ise dünya piyasasında kendine daha kolay yer bulacağı gibi katma değeri de yüksek olacaktır. Tüm bunlar göz önüne alındığında gıda sanayisinin Aydın için büyük önem arz ettiği, gıda sanayisi içinde ise zeytin ve zeytinyağı üretiminin önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Üreticilere yenilikçi yaklaşımlarda bulunmaları, ürünün sunumlarına da önem göstermeleri sağlanmalıdır. Ticaret Borsası ve Ticaret Odası, kooperatifler ve diğer kurum kuruluşların, üreticilerin güçlü bir satış ağı oluşturmalarına, ortak pazarlama stratejileri ile hareket etmelerinde yardımcı olmaları büyük önem taşımaktadır.

İlçelerdeki tarımsal üretimin en önemli sorunlarından birisi haline gelen kooperatifçilik sorunu için AB ülkelerindeki kooperatifçilik modeline uyum sağlamak ve istikrarlı prim sisteminin getirilmesi önerilmektedir. Zeytin ve zeytinyağının ulaştırılması alanında lisanslı depoculuğun geliştirilmesi ile hızlı tedarik ve sürekli bulunabilirlik sağlanacaktır.

Pazarlama ve satış alanında ise özellikle markalaşma çalışmalarının hız kazanması gerekmektedir. Zeytin ve zeytinyağının sağlığa yararları konusunda tüketicinin bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Zeytin ve zeytinyağı ihracatında hedef pazarların başında ABD, Rusya, Romanya, Bulgaristan ve Irak gibi ülkeler gelmektedir.

Tablo 113. Zeytin ve Zeytinyağı İhracatında Gelire Göre İlk 10 İl, $, 2011

	IL	TOPLAM
1	İZMIR	38.805.151
2	BURSA	31.066.780
3	AYDIN	25.146.805
4	İSTANBUL	23.082.014
5	HATAY	18.610.463
6	GAZIANTEP	18.092.605
7	MANISA	16.452.138
8	KONYA	1.897.481
9	ADANA	1.000.523
10	ANKARA	982.458
	Türkiye	181.211.886

Kaynak: TİM

ix. İhracat Yapılan Ülkeler

Aydın 2011 yılında toplam 115 ülkeye ihracat gerçekleştirmiştir. Bu ülkeler arasında en fazla ihracatın gerçekleştirildiği ülkelerin başında İtalya ve Çek Cumhuriyeti'dir. En fazla ihraç edilen ürünler ise maden ve metaller ile kuru meyvelerdir.

Tablo 114. Aydın ilinden İhracat Gerçekleştirilen Ülkeler ve İhracat Miktarları, 2011

	Ülkeler	Toplam İhracat($)
1	İTALYA	54.756.837,3
2	ÇEK CUMHURİYETİ	52.300.599,3
3	ALMANYA	45.285.119,8
4	BİRLEŞİK KRALLIK	38.212.164,0
5	BİRLEŞİK DEVLETLER	32.444.435,0
6	FRANSA	29.850.307,8
7	ROMANYA	24.828.280,9
8	ÇİN HALK CUMHURİYETİ	20.208.178,3
9	RUSYA FEDERASYONU	17.767.471,4
10	HOLLANDA	17.261.375,5
11	İSRAİL	14.324.541,9
12	İSPANYA	13.763.822,9
13	BELÇİKA	12.052.661,5
14	BREZİLYA	10.569.820,2
15	IRAK	10.451.347,1

Kaynak: TİM

Türkiye'nin 2023 yılı ihracat hedeflerine Aydın'ın da katkıda bulunması öncelikli hedefidir. Buna göre talep sürekliliğinin sağlanması adına öncelikle üretim ve verimlilik kapasitesinin artırılması gerekmektedir. Bu noktada yeni teknolojilerin takip edilmesi, mekanizasyonun yaygınlaştırılması önemlidir. Daha sonra her türlü sektörde ürün çeşitliliğinin getirilmesi; tasarım ve yenilikçiliğe öncelik verilmesi önem arz etmektedir. Ortaya konan ürün yeni ve kaliteli olmalıdır. Bu noktada Ar-Ge ve Ür-Ge çalışmalarının hız kazanması, ayrılan bütçenin artırılması gerekmektedir.

Özellikle Kara Taşıtları ve Yan Sanayi'nin gelişmesi hedeflenirken; bu sektörde niş ve segment üretimlerin de yaygınlaşması beklenmektedir. Aydın'ın bu pastadan pay alması ihracatı ve ekonomisi açısından önemlidir.

Daha sonra bu ürünlerin pazarlama ve satış ağlarının sürekliliğinin sağlanması için uluslararası işbirlikleri ve satış ağlarının oluşturulması gerekmektedir. Markalaşma hem satış ve pazarlama hem de ülke imajı açısından çok fark yaratacak bir olgudur. İhracat yapan firmalar markalaşma için teşvik edilmelidir. İhraç mallarının ulaşım ve transferinde özellikle bitkisel ürünlerde lisanslı depoculuğun yaygınlaştırılması, istikrarlı prim sistemine geçilmesi çok önemlidir.

d. LOJİSTİK

Lojistik, tüketicinin talebini karşılamak amacıyla ürün, servis ve bilgi akışının kaynağından son noktaya değin süreci kapsayan tedarik zincirinin en etkili ve verimli şekilde planlanması, uygulanması, taşınması, depolanması ve kontrol altında tutulmasıdır. Küreselleşme ve rekabet hızındaki artış tüm tedarik ve dağıtım zincirlerinde hız, maliyet, güvenilirlik, kalite ve esneklik kavramlarının gereğini ortaya çıkararak lojistik sektörünün önemini ortaya koymuştur(TR32 Bölge Planı, 2010).

Lojistik sektörü tüm dünyada en hızlı büyüyen sektörlerden biridir. Dünya lojistik pazarının 2006 yılında 5 trilyon dolarlık büyüklüğe ulaştığı belirtilmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de lojistik sektörünün büyüklüğü yıldan yıla artmaktadır. Türkiye'de lojistik sektörünün GSMH'daki payı % 12-13 civarındadır ve % 20'lik büyüme oranına sahiptir (Tutar ve diğerleri, 2009). TOBB'un verilerine göre 2010 yılı Mayıs ayı itibariyle son bir yılda istihdamı en çok artan sektörler arasında lojistik sektörü 76.000 kişi ile 5. sırada yer almaktadır.

Türkiye'nin 2009 TÜİK verilerine göre ihracat ve ithalatta kullandığı taşımacılık yollarının başında denizyolu gelmektedir. TR32 Bölgesi ve Aydın ilinin sahip olduğu en önemli avantajlardan birisi de İzmir'in hinterlandında bulunmasıdır. İzmir, doğal limanı ile yurtdışı ihracatının kalbinin attığı bir nokta haline gelmiştir. Gelişmiş kara yolu ağı ve demiryolu ile Türkiye'nin yurt dışı bağlantılarının yoğun olduğu bir ildir. Birçok ilin İzmir'e karayolu bağlantısı ise İzmir-Aydın yolu üzerinden gerçekleştirilmektedir. Buna göre şu anda sadece İzmir-Aydın arasını kapsayan otoyolların daha da geliştirilmesi ve birçok ili kapsar hale getirilmesi Aydın'ı daha merkezi hale getirecektir.

Daha önce de belirtildiği üzere Türkiye'de kara taşımacılığının yoğun olduğu bilinmektedir. Fakat demiryolu taşımacılığı yük taşımacılığında çok daha avantaj sağlayan, ihracatçılara ve yabancı yatırımcılara daha fazla kâr sağlayan bir taşımacılık çeşididir. Bu noktada limanların demiryollarına başlı hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Aydın yolcu taşımacılığı için sahip olduğu bir demiryolu kapasitesi olsa da yük taşımacılığı için gerekli altyapı ve kapasiteye sahip değildir.

İlde bulunan Aydın Çıldır Havaalanı uluslararası taşımacılığa uygun standartlara sahip değildir ve yolcu taşımacılığını İzmir Adnan Menderes Havaalanı'ndan sağlayan Aydın için kargo taşımacılığı için önerilmektedir (Arama Konferansı Bilgi Notu, 2010). Özellikle tarımsal ürünleri ve bu ürünlerin ihracatı ile ön planda olan bir il için önemli bir konu olan kargo taşımacılığı, kolay ve kısa sürede bozulan ve özelliklerini yitiren bitkisel ürünlerin ihracatında kullanılırsa eğer ile ve bölgeye çok daha fazla katma değer sağlayacaktır. Fakat bu havaalanının da kargo taşımacılığına uygun hale getirilmesi için gerekli yatırımların gerçekleştirilmesi gerektiği bilinmektedir.

Bitkisel ürünlerin ihracatının ve ithalatının yoğun olduğu Aydın'da en önemli sorunların başında ise çiftçilerin ürünlerini sağlıklı koşullarda saklayamama sorunu gelmektedir. Birçok ürün farklı

koşullarda, farklı süre ve farklı zaman aralıklarında saklanmak zorundadır. Her ilçe ya da beldeye farklı soğuk hava depolarının yapılması kaynakların verimsiz kullanılmasının yanı sıra çiftçilerin ürünlerinin satışında yetki sıkıntısının doğmasına neden olmaktadır. Bu gibi nedenler doğrultusunda 2005 yılında 5300 numaralı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu çıkartılmıştır. Buna göre yurtdışında yaygın olarak kullanılan ve prim yöntemi ile mevcut satış ve pazarlamada yetki sıkıntısını ortadan kaldıran lisanslı depoculuk Türkiye'de yaygın hale getirilmeye çalışılmıştır. Bölgede henüz bulunmayan lisanslı depoların hem üreticilerin hem de ihracatçıların fayda sağlaması için yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Böylelikle üreticiler; mahsullerini depolayabilecekleri sağlıklı, güvenli ve sigortalı depo imkânı elde edebilecek, fiyatların düşük olduğu hasat döneminde ürünlerini satmak yerine lisanslı depolara koyarak karşılığında aldıkları ürün senetlerini teminat göstererek uygun koşullarda kredi kullanabilecektir. Üreticiler ayrıca, ürünlerini borsalar aracılığıyla pazarlayabilecek ve böylelikle ürünlerini daha kolay ve yüksek fiyata elden çıkarma imkânı elde edecektir. Tarıma dayalı ticaret ve sanayi sektöründeki işletmeler; ihtiyaç duydukları ürünler için depo inşa etme maliyetinden kurtulacak, talep ettikleri miktar, tür ve kalitedeki ürünü kolaylıkla ve güvenilir bir şekilde temin edebilecektir. Ayrıca bu işletmeler, ürün senetleri vasıtasıyla olası fiyat farklılıklarından korunabilecek, risklerini azaltabilecek ve ihtiyaçları halinde kredi kullanabilecektir. Yatırımcılar, depolara konulan ürünlerin karşılığında düzenlenen ürün senetlerini yeni bir yatırım aracı olarak kullanabilecektir. Ayrıca bu sistem sayesinde; tarım ürünleri ticareti kayıt altına alınabilecek, kaliteli üretim teşvik edilecek, tarımsal üretim miktarı ve kalitesi hakkında daha kesin veriler elde edilebilecek ve bu alanda daha etkili politikalar oluşturulabilecektir (http://www.ismailyucel.com.tr/guncel).

Tablo 115'te 2010 yılı Mart ayına ait SGK verilerine göre Aydın ilçelerinde 'Taşımacılık ve Depoculuk' alanında kurulmuş işyerleri ve toplam çalışan sayıları görülmektedir. Buna göre Merkez ve sanayisi gelişmiş olan Nazilli'de bu sektörün yoğun olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 115. İlçe Bazlı Taşımacılık ve Depoculuk Sektörüne ait İş Yeri ve Sigortalı Sayıları, Mart, 2010

İLÇE	ISYERI	SIGORTALI
MERKEZ	475	2.017
NAZİLLİ	219	900
KUŞADASI	201	779
SÖKE	255	686
ÇİNE	128	404
DİDİM	91	392
GERMENCİK	47	387
İNCİRLİOVA	65	228

SULTANHİSAR	28	181
BOZDOĞAN	34	132
KUYUCAK	38	120
BUHARKENT	27	109
KÖŞK	59	103
KARPUZLU	23	64
KARACASU	25	54
KOÇARLI	24	36
YENİPAZAR	9	15

Kaynak: SGK

e. GENEL DEĞERLENDİRME

Aydın ili için turizmde çeşitlerinin artırılması ve yaygınlaştırılması ile turizmin dört mevsime yayılması büyük önem arz etmektedir. Böylelikle ili ziyaret eden turistlerin daha yüksek gelir seviyesine sahip olması ve turizmin GSMH'ye katkısının artması hedeflenmektedir.

Türkiye 2023 Turizm Strateji Belgesi'nde Aydın ilini içeren Aphrodisia Bölgesi için öncelikli olan turizm çeşitlerinin başında termal ve kültür turizminin entegrasyonu gelmektedir.

Bölge ve Aydın için yapılacak tanıtım faaliyetlerinin markalaşma olgusu üzerine kurulu halde yapılması; markalaşma stratejisi için ise ilin Turizm Planı'nın oluşturulması önem arz etmektedir.

2023 Türkiye İhracat Stratejisi'nde Türkiye'nin 500 Milyar $ ihracat hedefi doğrultusunda Aydın'a büyük bir rolün düştüğü bilinci ile ihraç edilecek ürünlerin taleplerinin sürekliliği adına üretimin çeşitlendirilerek artırılması ve verimli hale getirilmesi için çalışılmalıdır. Gelişen teknoloji doğrultusunda bilgi yoğun ürünlerin üretilmesi adına Ar-Ge ve Ür-Ge çalışmalarının artırılması esastır.

İhraç edilecek ürünlerin gerekli sertifikasyonlara sahip, tasarım açısından özgün, yenilikçi yaklaşıma sahip olması sağlanmalıdır. Bu doğrultuda Aydın'ın beyin göçünün önüne geçilmesi ve donanımlı, nitelikli işgücünün istihdama katılması gerekmektedir.

Tarımsal ürünleri ile ön planda bulunan Aydın'ın özellikle ihracatta daha fazla söz sahibi olması, üreticilerin mağdur olmalarının engellenmesi ve pazarlama ve satış esnasında işbirliği sağlanması açısından lisansı depoculuğun yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

Demiryolu altyapısının geliştirilmesi ile birlikte yük taşımacılığı da gelişecek ve İzmir Limanı'na ulaşım daha rahat sağlanacaktır. Demiryollarının lisanslı depoculuk ile desteklenmesi ise lojistik sektörünü geliştirecektir.

ÇEVRE

1. SU VE ATIKSU YÖNETİMİ

Aydın'da yeraltı suyu başta olmak üzere, akarsu, göl ve kaynaktan içme ve kullanma suyu temin edilmektedir. Tablo 116'da belediye bazında kullanılan su kaynağı ve özelliği verilmiştir. Buna göre kaynaklardan toplamda yıllık 66.199.417 m^3 su çekilmekte, içme ve kullanma suyunun % 60'dan fazlası yeraltı (kuyu suyu) kaynaklarından sağlanmaktadır. Arıtma durumuna bakıldığındaysa Aydın merkezdeki bazı kaynaklar haricinde içme suyu arıtımı yapılmamaktadır. Tabloda kişi başına temin edilen günlük içme ve kullanma suyu miktarları görülmektedir.

Tablo 116. Aydın İli İçme ve Kullanma Suyu Kaynakları, 2012

İlçe Adı	Belediye Adı	Kaynak Adı	Kaynak Türü	Kaynaktan Çekilen Su Miktarı (m^3/yıl)	Kişi Başına Temin Edilen Günlük İçme ve Kullanma Suyu (m^3/gün)	İçme suyu Arıtma Durumu (1:arıtılıyor, 2:arıtılmıyor)
Merkez	Aydın	Pınarbaşı	Akarsu	11.447.495	0,179	1
	Aydın	Belediye Sarası	Kuyu Suyu	189.070		1
	Aydın	Dedekuyu	Kuyu Suyu	10.028.375		1
	Aydın	Egemenlik	Kuyu Suyu	189.070		1
	Aydın	Statyum	Kuyu Suyu	189.070		1
	Çeştepe	Futbol Sahası	Kuyu Suyu	466.835		2
	Çeştepe	Kavaklar Meydanı	Kuyu Suyu	466.835		2
	Dalama	Derinkuyu	Kuyu Suyu	62.050		2
	Dalama	Madran Suyu	Kaynak Suyu	73.000		2
	Dalama	Sarılar	Kaynak Suyu	86.140		2
	Dalama	Kocasu	Kaynak Suyu	114.975		2
	Ovaeymir	Köy Hizmetlerince Açılan	Kuyu Suyu	403.200		2
	Tepecik	Aydın Belediye şebekesi	Kuyu Suyu	396.390		2
	Umurlu	Umurlu	Kaynak Suyu	1.022.000		2
Bozdoğan	Bozdoğan	Pınarkaynak	Kaynak Suyu	1.620.235	0,115	2
	Bozdoğan	Bentbaşı	Kuyu Suyu	693.500		2
	Yazıkent	Karıncalı	Kaynak Suyu	109.500		2
	Yazıkent	Arıkbaşı	Kuyu Suyu	76.285		2
Buharkent	Buharkent	Regletör	Kuyu Suyu	328.500	0,115	2
	Buharkent	Feslek Çayı	Akarsu	328.500		2
	Buharkent	Meyremoğlu	Kuyu Suyu	328.500		2
Çine	Çine	Evciler Kuyuları	Kuyu Suyu	2.044.000	0,130	2
	Akçaova	Zamana Mevki	Kuyu Suyu	120.085		2
	Akçaova	Gökbel Mevki	Kaynak Suyu	94.535		2
Didim	Didim	Meltem	Kuyu Suyu	311.040	0,170	2
	Didim	Sulubatak	Kuyu Suyu	788.400		2
	Didim	Beton Köprü	Kuyu Suyu	252.215		2
	Didim	Akarkuyu	Kuyu Suyu	248.760		2
	Didim	Kıtıklı	Kuyu Suyu	252.215		2
	Didim	Jantsa	Kuyu Suyu	252.215		2

	Didim	Abalı	Kuyu Suyu	252.215		2
	Akbük	Kütahya Gülkent	Kuyu Suyu	31.390		2
	Akbük	Kırıkiçi	Kuyu Suyu	42.340		2
	Akbük	Dostlar	Kuyu Suyu	15.695		2
	Akbük	Kırıkiçi Mevki	Kuyu Suyu	31.390		2
	Akbük	Havacılar	Kuyu Suyu	15.695		2
	Akbük	Yeni Okul	Kuyu Suyu	62.780		2
	Akbük	Palmiye	Kuyu Suyu	62.780		2
	Ak-yeniköy	Merdivensiz	Kuyu Suyu	365.000		2
Germencik	Germencik	1 nolu kuyu	Kuyu Suyu	62.780	0,120	2
	Germencik	3 nolu kuyu	Kuyu Suyu	69.350		2
	Germencik	2 nolu kuyu	Kuyu Suyu	252.215		2
	Germencik	4 nolu kuyu	Kuyu Suyu	396.390		2
	Hıdırbeyli	Öncü	Kuyu Suyu	109.500		2
	Hıdırbeyli	Bardakçı	Kuyu Suyu	109.500		2
	Hıdırbeyli	Kovaklı	Kuyu Suyu	985.500		2
	Mursallı	Kuyu	Kuyu Suyu	146.000		2
	Ortaklar	Meydan Kuyusu	Kuyu Suyu	42.340		2
	Ortaklar	Halil Ağa Kuyusu	Kuyu Suyu	42.340		2
	Ortaklar	Yeşiltepe Kuyusu	Kuyu Suyu	42.340		2
	Ortaklar	Yıldırım Kuyusu	Kuyu Suyu	42.340		2
	Ortaklar	Efe Nusef M.	Kuyu Suyu	42.340		2
	Ortaklar	Mustafa Ali Kuyusu	Kuyu Suyu	42.340		2
İncirliova	İncirliova		Kuyu Suyu	912.500	0,148	2
	Acarlar	Gerenkova	Kuyu Suyu	730.000		2
Karacasu	Karacasu	Kırcadere	Akarsu	57.305	0,020	2
	Karacasu	Soğanlık Suyu	Kaynak Suyu	94.535		2
	Karacasu	Katranlık Suyu	Kaynak Suyu	86.505		2
	Karacasu	Karaçam	Kaynak Suyu	57.305		2
	Karacasu	Eşekkıranlar	Kaynak Suyu	157.680		2
	Karacasu	Sarıkaya	Kaynak Suyu	31.390		2
	Ataeymir	Karoluk	Kaynak Suyu	62.780		2
	Ataeymir	Kızılçırpı Kuyusu	Kuyu Suyu	58.400		2
	Ataeymir	Aliuysal Kuyusu	Kuyu Suyu	21.900		2
	Ataeymir	Gökbel	Kaynak Suyu	36.500		2
	Geyre	Dörtyol Mah	Kuyu Suyu	21.900		2
	Geyre	Pompayla	Kuyu Suyu	21.900		2
	Geyre	Babadağ Kayakuyu	Kaynak Suyu	146.000		2
	Yenice	Koru Yaylası	Kaynak Suyu	146.000		2
Karpuzlu	Karpuzlu	Çobanköyü	Kaynak Suyu	131.400	0,012	2
	Karpuzlu	Çamköy	Kaynak Suyu	146.000		2
	Karpuzlu	Kösekuyu Mevkii	Kaynak Suyu	219.000		2
Koçarlı	Koçarlı	Büyükdere	Kuyu Suyu	912.500	0,018	2
	Bıyıklı	Bağarası	Kuyu Suyu	474.500		2
	Yeniköy	Sarıçay	Kaynak Suyu	146.000		2
Köşk	Köşk	Artezyen	Kuyu Suyu	4.467.600	0,018	2
Kuyucak	Kuyucak	Yolu Paşa	Kaynak Suyu	1.419.120	0,09	2
	Kuyucak	Karıncalıdağ	Kaynak Suyu	1.892.160		2
	Kuyucak	Kelebekli	Kaynak Suyu	2.341.840		2
	Başaran	Karıncalıdağı	Göl	31.390		2

	Başaran	Karapınar	Kuyu Suyu	157.680		2
	Horsunlu	Söğütlü	Kaynak Suyu	20.440		2
	Horsunlu	Merkez	Kuyu Suyu	109.500		2
	Horsunlu	Çanacık	Kaynak Suyu	10.950		2
	Horsunlu	Dedeoluk	Kaynak Suyu	20.440		2
	Kurtuluş	Selimova Yaylası	Kaynak Suyu	231.775		2
	Pamukören	Turnalı Yaylası	Kaynak Suyu	354.780		2
	Yamalak	Feslek Çayı	Kaynak Suyu	237.250		2
Nazilli	Nazilli	Kaynak Suyu	5.400.000	2	0,135	
	Arslanlı	3 nolu kuyu	Kuyu Suyu	220.825		2
	Arslanlı	2 nolu kuyu	Kuyu Suyu	189.070		2
	Arslanlı	1 nolu kuyu	Kuyu Suyu	189.070		2
	İsabeyli	Kaynak Suyu	Kaynak Suyu	262.800		2
	İsabeyli	Kuyu Suyu	Kuyu Suyu	315.360		2
	Pirlibey	Arık Antı	Kaynak Suyu	26.280		2
	Pirlibey	Tavsan	Kaynak Suyu	52.560		2
	Pirlibey	Karakuş Yuvası	Kaynak Suyu	182.500		2
	Pirlibey	Tosunoluk	Kaynak Suyu	252.215		2
Söke	Söke	Kuyu	Kuyu Suyu	5.865.550	0,110	2
	Atburgazı	Batak Pınarı	Kaynak Suyu	182.500		2
	Bağarası	L6	Kuyu Suyu	82.855		2
	Bağarası	L1	Kuyu Suyu	70.810		2
	Bağarası	L5	Kuyu Suyu	94.535		2
	Bağarası	L4	Kuyu Suyu	98.550		2
	Bağarası	L2	Kuyu Suyu	157.680		2
	Bağarası	L3	Kuyu Suyu	86.870		2
	Güllübahçe	Turunçlar	Kaynak Suyu	205.130		2
	Güllübahçe	Masraf Çeşmesi Iıı	Kaynak Suyu	78.840		2
	Güllübahçe	Bilal Iı	Kaynak Suyu	78.840		2
	Güllübahçe	Masraf Çeşmesi Iı	Kaynak Suyu	63.145		2
	Güllübahçe	Masraf Çeşmesi I	Kaynak Suyu	31.390		2
	Güllübahçe	Bilal I	Kaynak Suyu	47.450		2
	Sarıkemer	Akça Kaynak	Kuyu Suyu	630.720		2
	Savuca	Akçakonak Kapaklı	Kuyu Suyu	210.240		2
	Sazlı	Kuyu	Kuyu Suyu	182.500		2
	Sazlı	Sugözü Kaynağı	Kaynak Suyu	36.500		2
	Yenidoğan	Ahcakonakköyü	Kuyu Suyu	54.385		2
	Yenidoğan	Ahcakonakköyü	Kuyu Suyu	252.215		2
Sultanhisar	Sultanhisar	2 nolu kaynak	Kuyu Suyu	1.314.000	0,017	2
	Sultanhisar	1 nolu kaynak	Kuyu Suyu	481.800		2
	Atça	Kızılcık Kaynak Suyu	Kaynak Suyu	481.800		2
	Atça	Derinkuyu	Kuyu Suyu	401.500		2
	Salavatlı	Çatma	Kaynak Suyu	21.900		2
	Salavatlı	İmre	Kaynak Suyu	36.500		2
	Salavatlı	Kuyusuyu	Kuyu Suyu	12.775		2
	Salavatlı	Karacaayar	Kaynak Suyu	25.550		2
	Salavatlı	Kavas	Kaynak Suyu	25.550		2
Yenipazar	Yenipazar	Kesenkuyu Mevkii2	Kuyu Suyu	401.500	0,130	2
	Yenipazar	Tursun Kavşağı Mevkii	Kuyu Suyu	394.200		2

Yenipazar	Kesenkuyu Mevkii1	Kuyu Suyu	186.480	2

Kaynak: Tübitak MAM Çevre Enstitüsü; Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

"Didim-Akbük yöresi İçmesuyu Temini Projesi" ile gerçekleştirilecek Beşparmak Barajı ile Didim, Akbük ve yöresine yılda 7,84 milyon metreküp içme, kullanma ve endüstri suyu verilmesi planlanmaktadır. Bunun yanı sıra "Aydın-Kuşadası-Söke ve Yöresi İçme Suyu Temini Projesi" ile gerçekleştirilecek Sarıçay Barajı ile Kuşadası, Söke, Davutlar, Güzelçamlı yörelerinin yılda 20,75 metreküp içme kullanma ve endüstri suyu ihtiyacının temini planlanmaktadır. Baraj projesi inşaat çalışmalarına yönelik ihale aşamasındadır. Gökbel Barajı ise 13 milyon metreküp depolama, 25 GWh/yıl enerji üretimi ve 6279 ha sulama potansiyeline sahiptir ve proje aşamasındadır. Büyük Menderes Nehri yan kollarından olan Alangüllü çayı üzerinde yapılması teklif edilmiş, 56.25 milyon metreküp depolama ve 2.309 ha sulama amaçlı planlanan Oyuk Barajı ise Ortaklar ve civarı 7 yerleşim birimine hizmet verecektir.

2010 yılı TÜİK verilerine göre ilde kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı %77 ile Türkiye ortalamasının (%88) altında kalmaktadır. Belediyelere ilişkin kanalizasyon ve atıksu arıtma tesisi durumu ve kapasitesi Tablo 117'de verilmiştir. Mevcut arıtma tesislerinin çoğunluğu biyolojik arıtma sistemiyle çalışmaktadır. Atıksu yönetimi hizmetleri için yapılan çevresel harcamaların miktarı ise 2010 yılında 2.8 milyon TL olmuştur.

Tablo 117. Kanalizasyon Şebekesi Ve Atıksu Arıtma Tesislerine İlişkin Bilgiler, 2010

Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı (%)	**77**
Belediyelerde kişi başı günlük atıksu miktarı (litre/kişi-gün)	183
Belediyelerde kanalizasyon şebekesinden deşarj edilen atıksu miktarı (1000 metreküp/yıl)	37.932
Belediyeler tarafından arıtılan atıksu miktarı (1000 metreküp/yıl)	29.875
Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun belediye nüfusu içindeki payı (%)	60
Belediyelerdeki toplam atıksu arıtma tesisi sayısı	12
Belediyelerdeki fiziksel atıksu arıtma tesisi sayısı	1
Belediyelerdeki biyolojik atıksu arıtma tesisi sayısı	8
Belediyelerdeki gelişmiş atıksu arıtma tesisi sayısı	-
Doğal arıtma sistemi sayısı	3

Kaynak: TÜİK Karşılaştırmalı Bölgesel Göstergeler-Çevre İstatistikleri

İlçelere ilişkin yıllık atıksu miktarlarına bakıldığında ilk sırada Aydın Merkez bulunmakta, onu sırasıyla Söke, Nazilli, Kuşadası, Didim ve diğer ilçeler takip etmektedir (Tablo 118). Atıksu arıtma tesisi olmayan ilçelerde fosseptik ve kanalizasyon sistemleri kullanılmaktadır. Yalnızca Kuşadası'nda derin deniz deşarjı yapılmaktadır. Atıksu arıtma tesislerinin kapasiteleri Tablo 118'de görülmektedir. Ancak tesisler çalıştırma maliyetleri ve personel yetersizliği gibi sebeplerle düzenli olarak işletilmemektedir. Bunun yanında özellikle mevsimsel olarak nüfusu değişkenlik gösteren ilçelerde mevcut altyapının

ihtiyacı karşılayamadığı belirtilmektedir. Ayrıca ilde 21 belediyede kanalizasyon mevcut değildir (Tablo 119).

Tablo 118. Aydın İli Atıksu Göstergeleri, 2011

İlçe	Yıllık Atıksu Miktarı (ton/yıl)	Atıksu Arıtma Tesisi Mevcudiyeti (Var/Yok)	Atıksu Arıtma Tesisi Varsa Kapasitesi (m3/gün)	Atıksu Artıma Tesisi Yoksa Bertaraf Yöntemi (Fosseptik, Kanalizasyon, Derin Deniz Deşarjı, Diğer)
Merkez	10.220.000	Var	53.831	-
Bozdoğan	360.000	Var	1.000	-
Buharkent	252.000	Yok	-	Kanalizasyon
Çine	738.000	2 Adet	100- 3.000	-
Didim	1.656.000	Var	50.000	-
Germencik	468.000	Yok	-	Kanalizasyon
İncirliova	720.000	Yok	-	Kanalizasyon
Karacasu	216.000	Yok	-	Kanalizasyon
Karpuzlu	72.000	Yok	-	Fosseptik
Koçarlı	234.000	Yok	-	Kanalizasyon
Köşk	360.000	Yok	-	Fosseptik
Kuşadası	2.340.000	Yok	-	Derin Deniz Deşarjı
Kuyucak	270.000	Var	1.200	-
Nazilli	3.978.000	Var	21.000	-
Söke	5.475.000	Var	28.000	-
Sultanhisar	216.000	Var	600	-
Yenipazar	234.000	Var	560	-

Kaynak: Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Tablo 119. Aydın İli Kanalizasyonu Olmayan Belediyeler, 2012

İlçe Adı	Belediye Adı
Didim	Akbük, Akyeniköy
Germencik	Hıdırbeyli, Mursallı
İncirliova	Acarlar
Karpuzlu	Karpuzlu
Koçarlı	Koçarlı, Bıyıklı, Yeniköy
Kuşadası	Güzelçamlı
Kuyucak	Horsunlu, Kurtuluş
Nazilli	Pirlibey, Atburgazı, Bağarası, Güllübahçe, Sarıkemer, Sazlı, Yenidoğan
Sultanhisar	Salavatlı

Kaynak: Aydın Valiliği

Aydın iline ilişkin öncelikli çevre sorunlarına bakıldığında su kirliliğinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İlde atıksulardan kaynaklanan kirliliğin temel etmenleri arasında yerleşim yerlerinde evsel nitelikli atıksuların arıtılmaması, kanalizasyon şebekesinin olmaması ya da yetersiz olması,

küçük sanayilerde toplu arıtmanın olmaması, foseptik atıklarının vidanjörlerle çekilerek gelişigüzel boşaltılması yer almaktadır. Bu durum alıcı ortamlarda suyun fiziksel ve kimyasal yapısında değişiklik meydana getirmekte ve canlı hayatını tehdit etmekte, haşere ve zararlı canlıların üremesine neden olmakta, içme ve kullanma suyu rezervine karışarak halk sağlığını tehdit etmektedir (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2010). Atıksu yönetimi hizmetlerine ilişkin Aydın'da 2001-2010 sürecinde çevresel yatırım harcamaları değerlendirildiğinde yıl bazında dalgalanmalar görülmektedir. Ancak 2010 yılına gelindiğinde atıksu yönetimine ilişkin çevresel yatırım harcamaları 2.8 milyon TL ile en yüksek miktara ulaşmıştır (Şekil 36). Bu artış atıksu yönetimine yönelik olumlu yönde gelişmeleri işaret etmektedir.

Şekil 36. Atıksu Yönetimi Hizmetleri Çevresel Yatırım Harcamaları

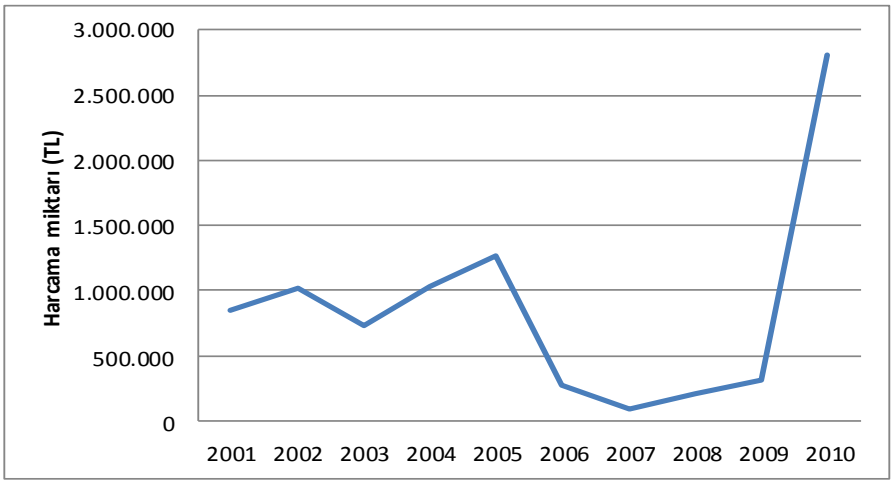

Kaynak: TÜİK Bölgesel Göstergeler-Çevre İstatistikleri

2. KATI ATIK YÖNETİMİ

Aydın ili il düzeyinde katı atık göstergelerine göre 2011 yılında 248 bin tona yakın katı atık toplanmıştır (Tablo 120). 2010 yılı TÜİK verilerine göre kişi başı belediye atık miktarı 1,28 ton/gün ile Türkiye (1,14 ton/gün) ortalamasının üzerindedir.

İlde atık yönetimi konusunda belediyeler arasında "Hizmet Birliği Modeli" uygulanmaktadır. Buna göre ilde bulunan üç hizmet birliğine (Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği, Kuş-Atak Çevre Koruma Altyapı Tesislerini Yapma ve İşletme Birliği ve Nazilli ve Çevresi Katı Atık Bertaraf Çevre Hizmet Birliği) dâhil olan belediyeler, hizmet verilen nüfus ve depolama tesislerine ilişkin bilgiler Tablo 121'de görülmektedir. Kuş-Atak Çevre Koruma Altyapı Tesislerini Yapma ve İşletme Birliği aynı zamanda alt yapı ve sulama birliği olup birlik üyesi belediyelerden yalnızca Davutlar Belde Belediyesi, Güzelçamlı Belde Belediyesi, Kuşadası Belediyesi ve Söke Belediyesi katı atıklarını düzenli depolama tesisinde bertaraf etmekte, birliğe bağlı diğer belediyeler bu hizmetten faydalanamamaktadır. Nazilli ve Çevresi Katı Atık Bertaraf Çevre Hizmet Birliği düzenli depolama tesisine ilişkin yer seçimi yapılmış olup ilgili işlemler devam etmektedir. Bu hizmet birliğine dâhil olan belediyelerde henüz düzenli depolama tesisi tamamlanmadığından katı atıklar belediye çöplüğüne gönderilmektedir. Mevcut birliklerden yalnızca Kuş-Atak Çevre Koruma Altyapı Tesislerini Yapma ve İşletme Birliği'ne ait kompost tesisi bulunmaktadır.

Tablo 120. Aydın İl Düzeyinde Katı Atık Göstergeleri, 2011

İl/İlçe	Toplanan Katı Atık Miktarı (ton/yıl)	Düzenli Depolama Tesisi Mevcudiyeti (Var/Yok)	Düzenli Depolama Tesisi Kapasitesi	Bertaraf Yöntemi
Merkez	64.490	Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi	2.700.000 m^3	Düzenli Depolama
Bozdoğan	5.840	Yok	**	Belediye Çöplüğü
Buharkent	2.370	Yok	**	Belediye Çöplüğü
Çine	5.840	Yok	***	Düzenli Depolama
Didim	*	Didim Belediyesi Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi	2.174.987 m^3	Düzenli Depolama
Germencik	*	Yok	***	Düzenli Depolama
İncirliova	*	Yok	***	Düzenli Depolama
Karacasu	*	Yok	**	Belediye Çöplüğü
Karpuzlu	2.920	Yok	Yok	Belediye Çöplüğü
Koçarlı	1.280	Yok	***	Düzenli Depolama
Köşk	6.570	Yok	**	Belediye Çöplüğü
Kuşadası	49.082	KUŞ-ATAK Belediyeler Birliği Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi	1.560.000 m^3	Düzenli Depolama

Kuyucak	5.840	Yok	**	Belediye Çöplüğü
Nazilli	68.620	Yok	**	Belediye Çöplüğü
Söke	23.526	Yok	****	Düzenli Depolama
Sultanhisar	1.500	Yok	**	Belediye Çöplüğü
Yenipazar	10.080	Yok	**	Belediye Çöplüğü

*** Veri Bulunmamaktadır.**
**** İlgili Belediye Nazilli ve Çevresi Katı Atık Bertaraf Çevre Hizmet Birliği üyesidir. Birliğe ait Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi Yapım Aşamasındadır.**
*****İlgili Belediye atıklarını Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği Düzenli Katı Atık Depolama Tesisinde bertaraf etmektedir.**
******İlgili Belediye atıklarını KUŞ-ATAK Belediyeler Birliği Düzenli Katı Atık Depolama Tesisinde bertaraf etmektedir.**
Kaynak: Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012

Tablo 121. Birlik Düzeyinde Katı Atık Göstergeleri, 2011

Birlik Adı	Birliğe Dahil Belediyelerin İsimleri	Birliğin Hizmet Verdiği Nüfus	Düzenli Depolama Tesisi Mevcudiyeti ve Kapasitesi (ton/yıl)	Düzenli Depolama Tesisinin Bulunduğu Yer	Kompost Tesisi Mevcudiyeti (Var/Yok) ve Kapasitesi
Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği	1- Aydın Belediyesi 2- Acarlar Belde Belediyesi 3-Çeştepe Belde Belediyesi 4-Çine Belediyesi 5-Dalama Belde Belediyesi 6-Germencik Belediyesi 7- İncirliova Belediyesi 8-Koçarlı Belediyesi 9-Ovaeymir Belde Belediyesi 10-Tepecik Belde Belediyesi 11-Umurlu Belde Belediyesi	255.271	576.000	Doğanköy /Aydın	Yok
Kuş-Atak Çevre Koruma Altyapı Tesislerini Yapma ve İşletme Birliği*	1- Akbük Belde Belediyesi 2- Akyeniköy Belde Belediyesi 3-Bağarası Belde Belediyesi 4-Davutlar Belde Belediyesi 5-Güzelçamlı Belde Belediyesi 6-Kuşadası Belediyesi 7-Söke Belediyesi 8-Savuca Belde Belediyesi 9-Sazlıköy Belde Belediyesi 10-Yenidoğan Belde Belediyesi	139.698	73.934	Kirazlı Köyü Yolu/Kuşadası	Var
Nazilli ve Çevresi Katı Atık Bertaraf Çevre Hizmet Birliği	1- Arslanlı Belde Belediyesi 2- Atça Belde Belediyesi 3-Ataeymir Belde Belediyesi 4-Başaran Belde Belediyesi 5-Bozdoğan Belediyesi 6-Buharkent Belediyesi 7-Geyre Belde Belediyesi 8- İsabeyli Belde Belediyesi	175.739	Birlik Tüzüğü Bakanlar Kurulunda Onaylanarak 07.07.2008 tarihli ve 26575 sayılı Resmi Gazete'de	Sailer Köyü/Nazilli	Yok

9-Karacasu Belediyesi	yayımlanmıştır.
10-Köşk Belediyesi	Düzenli
11-Kurtuluş Belde Belediyesi	Depolama
12-Kuyucak Belediyesi	Tesisi yer seçimi
13-Nazilli Belediyesi	yapılmış olup
14-Pamukören Belde Belediyesi	işlemleri devam
15-Pirlibey Belde Belediyesi	etmektedir.
16-Salavatlı Belde Belediyesi	
17-Sultanhisar Belediyesi	
18-Yazıkent Belde Belediyesi	
19-Yenice Belde Belediyesi	
20-Yenipazar Belde Belediyesi	

***Birlik aynı zamanda alt yapı ve sulama birliği olup birlik üyesi belediyelerden yalnız Davutlar Belde Belediyesi, Güzelçamlı Belde Belediyesi, Kuşadası Belediyesi ve Söke Belediyesi katı atıklarını düzenli depolama tesisinde bertaraf etmektedir.**

Kaynak: Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012

Aydın iline ait katı atık kompozisyonu Tablo 122'de gösterilmiştir. Atık kompozisyonları her ne kadar mevsimsel ve yıllara bağlı olarak değişiklikler gösterse de 2011 yılına ilişkin bu veriler Aydın ili katı atık kompozisyonu konusunda fikir vermektedir. Özellikle gıda maddelerinin oranı oldukça yüksektir. Bunun yanında plastik, cam ve metal gibi geri kazanıma uygun atıkların oranı %13 civarındadır. Bu atıkların geri kazanımıyla ise bertaraf edilmesi gereken atık miktarında azalma olmaktadır. İlde Bakanlıktan lisanslı yıllık ortalama 500 ton plastik ambalaj atığı işleme kapasitesine sahip 1 adet geri dönüşüm tesisi ile plastik atıklar ekonomiye geri kazandırılmaktadır. Bunun yanında 3 işletmeye geri dönüşüm lisansı (geçici faaliyet belgesi) verilmiştir.

Tablo 122. Atık Kompozisyonu, 2011

Katı Atık Türü	Kompozisyonu (%)
Kağıt-Karton	8,2
Plastik	7,1
Cam	4
Metal	2,2
Tekstil	21
Gıda	55,7
İnşaat-Moloz	0,6
Tehlikeli Madde	0
Yanıcı Madde	7,1
Yanıcı Olmayan Madde	10,8

Kaynak: Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012

Aydın-Denizli-Muğla 1/100.000'lik Çevre Düzeni Planı'nda 2025 yılına gelindiğinde Aydın'ın nüfusunun 2,4 milyona ulaşacağı öngörülmektedir. Bu anlamda atık yönetimine ilişkin geri kazanım, geri dönüşüm ve yeniden kullanım gibi gerekli tedbirlerin alınmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim 20814 Sayılı Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nde geri kazanımı teşvik eden;

"*Bakanlık, mahallin en büyük mülki amiri ve belediyeler;*

1)Geri kazanılabilen veya insan sağlığına ve çevreye zarar vermeden bertarafı mümkün olan maddelerin kullanılmasını,

2)Geri kazanılmış maddelerden imal edilen malzeme ve ürünlerin tercih edilmesini,

teşvik ederler.

Katı atıkları geri kazanma amacıyla tesislerinde işleyen kişi ve kuruluşlara, bu faaliyetlerinden dolayı Çevre Bakanlığı tarafından Çevre Kirliğini Önleme Fonu'ndan karşılanmak üzere uygun görülmesi halinde maddi destek sağlanabilir"

İfadeleri yer almaktadır.

Üretilen tıbbi atıklar sterilizasyon yöntemi ile bertaraf edilmektedir. Atık yağlar ve bitkisel atıklardan Çevre ve Şehircilik Bakanlığından lisans almış geri kazanım tesisleri tarafından toplanarak endüstride kullanılmak üzere yarı mamul (külçe sabun, stearin, kimya sanayinde hammadde) ve ürün (sabun, biyodizel vb.) elde edilmektedir. Hayvansal atıklar Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği Kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca lisanslandırılmış tesislerde geri kazanım işlemine tabi tutulmakta, söz konusu tesislerde kemik, kıl, yün, boynuz, tırnak, deri, iç organlar gibi kesim artıklarından yem, gübre ve teknik yağ üretilmektedir. Çevre Mevzuatı kapsamında, ölü hayvanların bütün gövdeleri hayvan kadavrası olarak tanımlanmakta, hayvan kadavraları Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği kapsamında imha edilmektedir. Tehlikeli atıklar, tesiste tekrar kullanılmak üzere tesis içinde geri kazanılmakta, solvent ıslahında, enerji üretiminde kullanılmakta, nihai olarak düzenli depolama tesislerinde bertaraf edilmektedir. Nikel-kadmiyum piller düzenli depolama ve sürekli depolama, kurşunlu piller ıslah ve geri dönüşüm işlemlerine tabi tutulmaktadır. Radyoaktif Atıklar, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Mevzuatları çerçevesinde yönetilen atıklar olup, radyoaktif atıklar özel çelik varillerde ara ve nihai depolanarak bertaraf edilmektedir. Hafriyat ve inşaat atıkları, geri kazanım yapıldıktan sonra nihai olarak hafriyat döküm sahalarında depolanarak bertaraf edilmektedir. Mermer atıkları alan ıslahı, restorasyon, dolgu maksatlı kullanılmakta veya depolanarak bertaraf edilmektedir (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012).

3. HAVA KALİTESİ VE KİRLİLİĞİ

Hava kalitesini topografya, meteoroloji, doğal örtü, gibi tabii ve nüfus artışı, plansız kentleşme ve sanayileşme gibi beşeri faktörler etkilemektedir. Aydın'da hava kalitesini olumsuz yönde etkileyen en önemli faktör ise ulaşım ve yakıt kalitesi olarak ortaya çıkmaktadır. İlde doğalgaz kullanımına ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Aydın Merkez İlçe, Nazilli, Söke, Umurlu, Atça, Yenipazar ve Kuşadası için 2013 yılına kadar doğal gaz arzı sağlanması ve doğalgaz dağıtımı işi ihale edilmiştir. Şubat 2012 itibariyle Aydın Merkez'de 240, Nazilli'de de 112 konuta doğalgaz verilmeye başlanmıştır. Buna karşılık il genelinde yakıt olarak büyük oranda yerli kömür tercih edilmektedir. Özellikle ısınma amaçlı yakıt tüketiminin hava kalitesi açısından büyük önem taşıdığı ilde, 2005-2008 dönemi içerisinde yakıt denetiminde azalmalar olduğu gözlenmektedir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010).

2001-2011 dönemine ait kükürtdioksit ve partiküler madde yıllık ortalama değerleri ve değişim oranları Tablo 123'te görülmektedir. Buna göre ile ait kükürtdioksit (SO_2) ortalaması Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği'nce belirlenen geçiş dönemi kısa vadeli sınır değeri (KVS) (400 µg/m^3) ve insan sağlığının korunması için uzun vadeli sınır değeri (UVS) (150 µg/m^3) aşmamaktadır. Mevcut verilere göre yalnızca 2008 yılında hassas hayvanların, bitkilerin ve nesnelerin korunması için uzun vadeli sınır değer (60 µg/m^3) aşılmıştır. Partiküler Madde (PM 10) konsantrasyonlarına bakıldığındaysa geçiş dönemi kısa vadeli sınır değer (300 µg/m^3) ve insan sağlığının korunması için uzun vadeli sınır değeri (150 µg/m^3) aşmadığı görülmektedir. Buna karşılık 2007 ve 2008 yıllarında PM 10 konsantrasyonunun diğer yıllara oranla yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 123. Aydın ili SO_2 ve PM10 Yıllık Ortalama Değerleri Ve Değişim Oranı, 2001-2011

Yıl	SO_2 Konsantrasyonu Yıllık Ortalaması (µg/m3)	SO_2 Konsantrasyonu Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)	PM10 Konsantrasyonu Yıllık Ortalaması (µg/m3)	PM10 Konsantrasyonu Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)	SO_2 Konsantrasyonu Uzun Vadeli Sınır Değer (UVS) (µg/m3)	PM10 Konsantrasyonu Uzun Vadeli Sınır Değer (UVS) (µg/m3)
2001	40	-15	25	-11	**İnsan Sağlığının Korunması İçin 150 µg/m3 Hassas hayvanların, bitkilerin ve nesnelerin korunması için 60 µg/m3** [Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 20 µg/m3 (sınır değerin %33'ü) olana kadar her 12 ayda bir eşit	**İnsan Sağlığının Korunması İçin 150 µg/m3** [Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 60 µg/m3 (sınır değerin %40'ı) olana kadar her 12 ayda eşit bir miktarda yıllık olarak azalır]
2002	47	18	29	16		
2003	43	-9	24	-17		
2004	*	*	*	*		
2005	*	*	*	*		
2006	*	*	*	*		
2007	54	*	100	*		
2008	65	20	100	0		
2009	40	-40	61	-39		
2010	24	-40	66	8		
2011	*	*	*	*		

					miktarda yıllık olarak azalır]	

*** Veri bulunmamaktadır.**

Kaynak: Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012

2001-2011 yılları arası SO_2 ve PM 10 kış sezonu ortalama değerlerine göre insan sağlığının korunması için kış sezonu ortalama sınır değeri (SO_2 için 250 µg/m^3, PM 10 için 200 µg/m^3) aşılmamaktadır. Ancak PM 10 konsantrasyonunun geçiş döneminin tamamlanmasıyla birlikte 2014 yılına kadar 90 µg/m^3 sınırına indirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda son 4 kış sezonu PM 10 konsantrasyonlarına bakıldığında 90 µg/m^3 sınırını aştığı ya da sınıra çok yaklaştığını görülmektedir (Tablo 124).

Tablo 124. Aydın ili SO2 ve PM1 Kış Sezonu Ortalama Değer, Değişim Oranı Değerleri, 2001-2011

Yıl	SO_2 Konsantrasyonu Kış Sezonu Ortalama Değeri (µg/m3)	SO_2 Konsantrasyonu Kış Sezonu Ortalama Değerinin Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)	PM10 Konsantrasyonu Kış Sezonu Ortalama Değeri (µg/m3)	PM10 Konsantrasyonu Kış Sezonu Ortalama Değerinin Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)	SO_2 Konsantrasyonu Kış Sezonu Ortalaması Sınır Değeri (µg/m3)	PM10 Konsantrasyonu Kış Sezonu Ortalaması Sınır Değer (µg/m3)
2000-2001	61	-13	38	-3		
2001-2002	70	15	46	21		
2002-2003	73	4	44	-4	**İnsan Sağlığının Korunması İçin 250 µg/m3** [Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 125 µg/m3 (sınır değerin %50'si) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır]	**İnsan Sağlığının Korunması İçin 200 µg/m3** [Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 90 µg/m3 (sınır değerin %45'i) olana kadar her 12 ayda eşit bir miktarda yıllık olarak azalır]
2003-2004	61	-16	36	-18		
2004-2005	*	*	*	*		
2005-2006	*	*	*	*		
2006-2007	*	*	*	*		
2007-2008	74	*	122	*		
2008-2009	83	12	78	-36		
2009-2010	39	-53	75	-4		
2010-2011	67	71	113	51		

* **Veri bulunmamaktadır.**

Kaynak: Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012

Aydın il merkezi ve ilçeler hava kalitesi açısından incelendiğinde merkez ve tüm ilçeler 2. Grup kirli ilçeler sınıfında yer almaktadır. Hâlihazırda limit değerlere ilişkin aşım durumu söz konusu değildir. Ancak hava kalitesi konusunda 2014'e kadar olan geçiş döneminin tamamlanmasıyla birlikte mevcut limit değerlerde değişimler olacak ve AB limit değerlerine uyum süreci başlayacaktır. 2019 yılına kadar ulaşılması gereken bu limit değerler ve Aydın ili mevcut konsantrasyonları değerlendirildiğinde başta yakıt kalitesi ve ulaşım olmak üzere gerekli tedbirlerin alınması ihtiyacı doğmaktadır.

4. BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE KORUMA ALANLARI

Biyolojik çeşitlilik açısından Aydın ili Türkiye'nin önemli bölgelerinden biridir. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı flora biyogenetik rezerv alanı olması ve milli park içerisinde yer alan ve "Doğal Sit Alanı" olarak kabul edilen Zeus Mağarası nedeniyle oldukça önemlidir. Milli parkın önemini ortaya koyan bir diğer unsur ise dünyanın en nadir 10 memelisinden biri ve nesli tükenmekte olan 12 tür arasında yer alan Akdeniz fokuna ev sahipliği yapmasıdır. Ancak deniz kirliliği, bilinçsiz turizm faaliyetleri, hızlı betonlaşma, habitat tahribi ve kasıtlı öldürme nedeniyle nesli tehdit altında olan bu türe ilişkin koruma çalışmaları yetersiz kalmaktadır (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2008).

Önceleri bir körfezken Büyük Menderes Nehri'nin taşıdığı alüvyonlarla denizle bağlantısı kesilerek oluşan Bafa Gölü ildeki tek tabiat parkıdır. Aydın ve Muğla illeri sınırları içerisinde yer alan göl 12.281 ha'lık alana sahiptir. Ilgın, zeytin ve kızılçamdan oluşan bitki örtüsüne sahip olan göl, nesli tehlike altında olan bir çok kuş türüne üreme ve kışlama açısından ortam sağlamaktadır (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2008). Ancak tarımsal sulamalar nedeniyle gölü besleyecek temiz su akışının engellenmesi, kaçak avcılık ve göle boşaltılan atıksular nedeniyle gölün ekolojisinde ciddi bozulmalar meydana gelmiştir. Gölde hayatın devamı için meydana gelen bu tahribatın en kısa sürede önüne geçilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

5. ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK KONTROLÜ

Aydın ilinde kirlilik yükü oluşturan iki adet OSB bulunmaktadır. Zeytin işleme, tekstil ve ambalaj işletmelerinin ağırlıklı olarak yer aldığı Aydın OSB'de nihai kapasitesi 2.500 m^3/gün olarak planlanan ve mevcutta 1.500 m^3/gün kapasiteyle çalışan bir atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Ancak tesisin kapasitesi yeterli değildir. Gıda ve ambalaj, mermer, çimento, seramik, plastik doğrama, makine ve kimya sektörlerinin yoğunlukta olduğu Aydın ASTİM OSB'de ise nihai olarak 1.700 m^3/gün kapasiteli bir atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır (Tübitak MAM Çevre Enstitüsü).

İlde ağır sanayiden ziyade tarım ve tarıma dayalı sanayi gelişim göstermiştir. Organize sanayi bölgelerinin dışında kalan münferit ve kirletici vasfı yüksek sanayi tesislerinin çoğunluğunda arıtma tesisinin bulunmaktadır. Buna karşılık bu tesislerin düzenli olarak işletilip işletilmediğine ilişkin kesin bir bilgi bulunmamaktadır. İlde endüstriyel kirliliğin başlıca sebepleri arasında dönemlik olarak çalışan zeytin ve zeytinyağı işletmeleri gösterilmektedir. Zeytinyağı üretimi konusunda ülke düzeyinde çok önemli bir yere sahip olan Aydın'da üretim sonucu ortaya çıkan atıklar uzun yıllardır sorun teşkil etmektedir. Bu tesislerdeki prosesler sonucu ortaya çıkan karasu arıtılmadan alıcı ortama bırakılmaktadır. İl mahalli çevre kurulu tarafından kirletici niteliği yüksek olan bu atıksuyun sızdırmasız ve 0,5-1 m derinlikteki lagünlerde buharlaştırılarak bertaraf edilmesi kararı alınmıştır. Fakat arazi yetersizliği, zemin yapısı ve yağışlar sonucu oluşan taşkınlar nedeniyle bu yönteme ilişkin sorunlar yaşanmaktadır (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2008). Son dönemde mevcut

zeytinyağı işletmelerinin Çine Çayı üzerinde yarattığı kirliliğin tehlikeli boyutlara ulaştığı, çaydaki canlı hayatının tehdit altında olduğu ifade edilmektedir.

Günümüzde karasuyun arıtılmasına ilişkin yöntemler geliştirilmiştir. Bunun yanında zeytinyağı üretimi sonrası ortaya çıkan atıkların enerji üretiminde kullanımı, karasuyun gübre ve kompost olarak kullanımı, prina ve karasuyun enzim üretiminde kullanımı gibi çok çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bu noktada bahsi geçen uygulamaların Aydın genelindeki zeytinyağı işletmeleri için uygulanabilirliğinin araştırılması ve bu yöntemlerin hayata geçirilmesi önem teşkil etmektedir.

Sanayi kuruluşları il genelinde dağınık durumdadır bu sebeple sanayiden kaynaklı hava kirliliği lokalize durumda değildir. Nitekim ilde hava kirliliğinin başlıca nedenleri arasında yapılan sıralamada sanayiden kaynaklı hava kirliliği evsel ısınma ve ulaşımdan kaynaklı kirliliğin ardından gelmektedir (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2010).

6. HAVZA ALANI

Aydın; Afyonkarahisar, Burdur, Denizli, Isparta, Muğla ve Uşak illerinin bulunduğu Büyük Menderes Havzası içerisinde yer almaktadır. Havza kuzeyinde İzmir, Manisa, Uşak; güneyinde Muğla, doğusunda Afyonkarahisar ve Burdur illeri ile batısında Ege Denizi tarafından çevrelenmiştir. Toplam yağış alanı 24.873 km^2 olan havza ülke yüzey alanının %3,2'sini oluşturmaktadır. Havzanın ana sulama kaynağı Büyük Menderes Nehri Afyonkarahisar'dan doğmakta, Uşak ve Denizli'den gelen kolları da içine alarak Aydın'a ulaşmaktadır. İl sınırları içerisinde Nazilli, Söke ve Aydın ovalarından geçerek Aydın'ın Dipburun mevkiinde Ege Denizi'ne dökülmektedir (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2008).

Havzada tehdit oluşturan başlıca noktasal kaynaklar evsel ve endüstriyel atıklar, sızıntı suları, zeytin karasuyu ve jeotermal sulardır. Özellikle Uşak ve Denizli'de faaliyet gösteren tekstil ve deri endüstrisinden kaynaklı deşarjlar nehirde ciddi oranda kirlilik yükü oluşturmaktadır. Bunun yanında atıksu arıtma tesislerinin yetersizliği ve düzenli işletilmemesi, kirletici niteliği yüksek zeytin karasuyunun herhangi bir işleme tabi tutulmadan alıcı ortama deşarjı ve jeotermal suların reenjeksiyonunun yapılmaması ya da gerekli işleme tabi tutulmadan deşarj edilmesi ilde noktasal kaynaklı kirliliğin sorumluları olarak gösterilmektedir. Bilinçsiz zirai ilaç tüketimi ve faaliyetleri ile sızdırmalı yapıdaki fosseptikler ve madencilik faaliyetleri havza üzerinde yayılı kaynaklı baskılar oluşturmaktadır. Bu baskılar yeraltı ve yüzey suları üzerinde tehdit oluşturmaktadır (Tübitak MAM Çevre Enstitüsü). Nehir il sınırları içerisinde bazı yerlerde 3. sınıf sulama suyu kalitesine inmekle birlikte yine 4. sınıf sulama suyu kalitesinde Ege denizine dökülmektedir (Aydın Valiliği, 2012). Kirliliğin yanında nehirde özellikle yoğun yağış alınan dönemlerde sık sık taşkınlar meydana gelmektedir. Taşkınların önlenmesi konusunda geçmiş yıllarda da temizlik ve yatak düzenleme çalışmaları yapılmıştır fakat Çine Barajı tamamlanmadan önce taşkınların önüne geçilememiştir.

Barajın tamamlanması ve halen devam etmekte olan nehir yatağı ıslah çalışmalarıyla taşkınların önlenmesi hedeflenmektedir. Buna karşılık nehir ıslah çalışmalarının olumlu ve olumsuz sonuçlarının uzun vadede incelenmesi gerekmektedir.

7. DENİZ VE KIYI ALANLARI

Aydın ili 150 km'lik sahil şeridine sahiptir ve kıyı bölgelerde tatil amaçlı olarak yoğun yapılaşma görülmektedir. Her ne kadar kıyı şeridinde sanayi yapılaşması bulunmamasına karşılık halen kanalizasyon sistemi olmayan ya da kontrolsüz yapıda olan ve arıtma tesisi bulunmayan yerleşim alanları bulunmaktadır. Bu alanlardaki altyapı tesislerinin eksikliği ise deniz ve kıyı alanlarını tehdit etmektedir. Bahsi geçen atıksuların alıcı ortamda oluşturduğu sorunlara bakıldığında Kuşadası'nda suyun fiziksel ve kimyasal özelliklerinde değişiklik meydana getirdiği, Akbük Beldesi'nde ise daha geniş bir çerçevede tehlike oluşturduğu görülmektedir. Buna göre bu alanda atıksular alıcı ortam olan Ege Denizi'nde suyun fiziksel ve kimyasal özelliklerinde değişiklik meydana getirmekte, içme ve kullanma suyu rezervine karışmakta, alıcı ortamdaki canlı hayatını tehdit etmekte, yeraltı suyunda kirlilik meydana getirmekte ve koku oluşturmaktadır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010).

Deniz yetki alanlarında gemilerin normal faaliyetlerinden kaynaklı atıkların denize verilmesinin önlenmesi amacıyla gemilerden atıkların alınması, depolanması ve bertaraf tesislerine iletilmesine ilişkin olarak ilgili yönetmelikle liman başkanlıklarına, liman yöneticilerine, atık alma gemi işletmecilerine, karasularda tarifeli sefer yapan gemi işletmecilerine ve gemilere yükümlülükler getirilmiştir. Bu kapsamda il sınırları içerisinde bulunan tersaneler, marinalar ve yat limanları ile balıkçı ve gezinti tekneleri de dahil olmak üzere tüm gemilerin muhtelif faaliyetlerinde kullanabilmeleri amacı ile inşa edilmiş ve donatılmış deniz ve kıyı yapılarını işletenlerinin (Liman Yöneticisi) bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, belirtilen süre içerisinde, atık kabul tesislerini kurmaları ve lisans almaları yönünde bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Aydın'da Kuşadası Ege Liman İşletmeleri, Setur Kuşadası Marina ve D-Marin Aydın Marina'nın sintine suyu, slaç, atık yağ, pissu ve çöp atık türlerine ilişkin lisanslı atık kabul tesisleri bulunmaktadır (Aydın Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, 2008; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Deniz ve Kıyı Yönetimi Dairesi Başkanlığı, 2012). Aydın'da deniz suyunun temizliği, çevre yönetimine önem verildiği, çevre bilincinin oluşturulmasına yönelik etkinliklerin yapıldığı ve plaj veya marinayı kullananların ihtiyaçlarına cevap verecek donanım ve güvenliğin sağlandığını teyit eden uluslararası bir çevre ödülü niteliği taşıyan 22 mavi bayraklı plaj ve 2 mavi bayraklı marina bulunmaktadır (Mavi Bayrak Türkiye, 2012).

İlde atıksuların alıcı ortamda oluşturduğu kirliliğe ilişkin Kuşadası için kanalizasyon şebekelerinin yapılması ya da yenilenmesi, yeterli sıklıkta denetim yapılması, deniz araçlarının atıklarının boşaltımı için uygun yerlerin hazırlanması, işletmelerin atıksuları için deşarj izni almaları, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, su kaynaklarını tehdit edebilecek konumdaki yapılaşmalara izin verilmemesi ve

var olanların denetim altına alınmasına ilişkin tedbirler ön plana çıkmaktadır. Akbük Körfezi Akbük Beldesi için kanalizasyon şebekelerinin yapılması ya da yenilenmesi, kanalizasyon şebekesine arıtma tesisi yapılması, yeterli sıklıkta denetim yapılması, işletmelerin atıksuları için deşarj izni almaları, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine ilişkin tedbirler alınması gerekmektedir. Didim içinse kanalizasyon şebekelerinin yapılması ya da yenilenmesi, yeterli sıklıkta denetim yapılması, deniz araçlarının atıklarının boşaltımı için uygun yerlerin hazırlanması, işletmelerin atıksuları için deşarj izni almaları, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi ihtiyacı ön plana çıkmaktadır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010).

ALTYAPI

1. KARAYOLU ULAŞIMI

Ülke genelinde olduğu gibi Aydın'da da yük ve yolcu taşımacılığının büyük bölümü karayolları üzerinden gerçekleşmektedir. İlin büyük şehir merkezleri ve komşu illere olan uzaklıkları Tablo 125'te görülmektedir. Aydın ili ve ilçelerin büyük bölümü E-24 karayolu üzerinde bulunmaktadır. İl İzmir ekseniyle Ege Bölgesi'nin kuzey kesimlerine, Muğla ekseni ile Antalya'nın da bulunduğu güney kesimlere, Denizli ekseniyle de Afyon-Ankara yönünden İç Anadolu Bölgesi'ne ulaşım bağlantıları kurmaktadır.

Tablo 125. İller Arası Mesafeler

İl	Uzaklık (km)
İstanbul	681
Ankara	598
İzmir	126
Antalya	342
Denizli	126
Muğla	99

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü

İl Karayolları Genel Müdürlüğü'nün İzmir, Afyonkarahisar, Aydın, Denizli, Muğla, Uşak, Balıkesir ve Manisa illerini kapsayan 2. Bölge Müdürlüğü'ne bağlıdır. Son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar ve Denizli-İzmir otoyolunun ilk kademesini oluşturan Aydın-İzmir otobanının da hizmete girmesiyle birlikte karayolu ulaşımında büyük ölçekte bir sorunun yaşanmadığı belirtilmektedir. Buna karşılık 170 km uzunluğundaki Aydın-Denizli otoyolunun proje çalışmaları tamamlanmıştır. Bu proje dâhilinde 10 km uzunluğundaki Aydın Çevre Yolu'nun ihalesi yapılmış sözleşme imzalanarak çalışmalara başlanmıştır. Çevre yolunun tamamlanmasıyla birlikte Aydın-Denizli otoyolu yapımı önem arz etmektedir. Otoyolun tamamlanmasıyla birlikte Denizli-İzmir hattında karayolu taşımacılığı güçlenecektir.

İle ait karayolu ulaşım ağı Tablo 126'da gösterilmiştir. Yol ağı satıh cinsi değerlendirildiğindeyse il genelinde stabilize yol bulunmadığı görülmektedir. Toplam yol ağının %70'e yakını sathi kaplamadır. Son 10 yılda gerçekleşen 1.600 km'nin üzerinde asfalt yenileme ve onarımı çalışmaları, 330 km'ye yakın bölünmüş yol çalışmaları ile bakım onarım ve trafik güvenliği çalışmaları sayesinde karayollarının kalitesi yükselmiştir. 2005-2010 yılları arasında devlet yollarında taşınan taşıt, yolcu ve yük miktarları Şekil 37'de görülmektedir.

Tablo 126. Karayolları Ulaşım Ağı

Otoyol uzunluğu (km)	İl yolu uzunluğu (km)	Devlet yolu uzunluğu (km)	Köy yolu uzunluğu (km)
62	391	319	3.436

Kaynak: Karayolları Genel Müd. 2. Bölge Müdürlüğü, 2012 ve TÜİK Bölgesel Göstergeler-Ulaştırma İstatistikleri

Şekil 37. Yıllık Taşıt, Yolcu Ve Yük Miktarı, 2005-2010

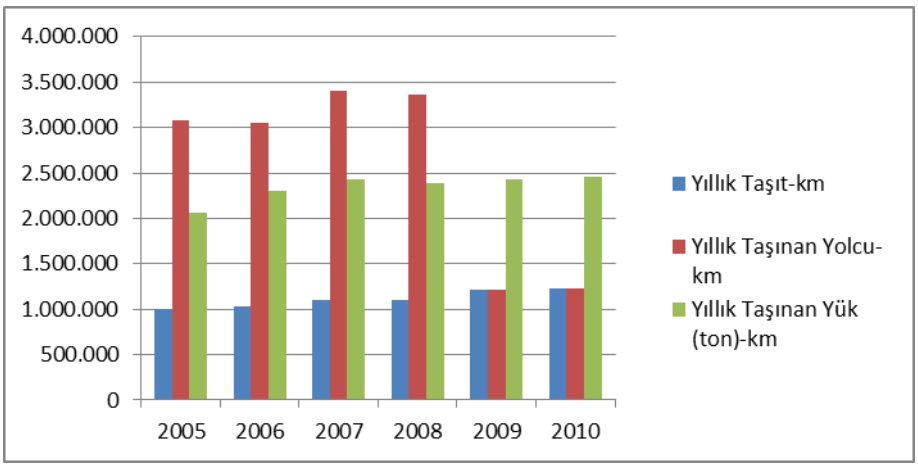

Kaynak: Karayolları Genel Müd. 2. Bölge Müdürlüğü

İlde karayolunun baskın ulaşım ağı olmasının da etkisiyle taşıt sayısı yıldan yıla artış göstermektedir. Motorlu kara taşıtlarının payı ise ülke ve bölge genelinde olduğu gibi Aydın'da da oldukça yüksektir. Motorlu kara taşıtlarındaki artışta en büyük payı ise özel otomobiller almaktadır. Şekil 38'de bin kişi başına düşen özel otomobil sayısı görülmektedir. Yıldan yıla artış gösteren bu sayı Türkiye ortalamasının da üzerinde seyretmektedir. Bu noktada ilde toplu taşımanın etkinliğini sorgulamak gerekebilir.

Şekil 38. Bin Kişi Başına Düşen Özel Otomobil Sayısı, 2007-2010

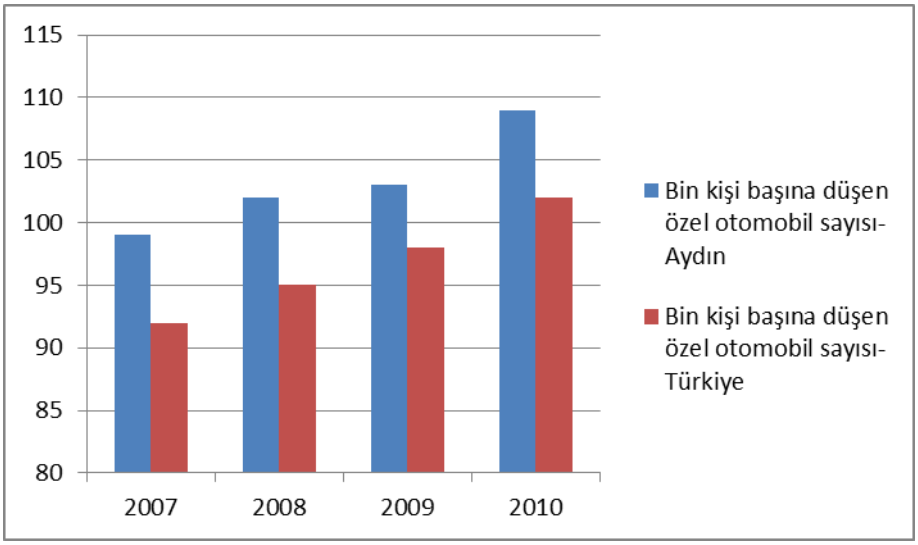

Kaynak: TÜİK Bölgesel Göstergeler-Ulaştırma İstatistikleri

2. HAVAYOLU ULAŞIMI

Aydın Çıldır Havaalanı 1993 yılında tamamlanmıştır. Ancak pist kapasitesinin yetersiz olması nedeniyle yalnızca küçük çapta uçak ve helikopter iniş kalkış işlemleri ile paraşüt eğitimleri için kullanılan havaalanı, 2006 yılından itibaren askeri amaçlı hizmet vermeye başlamıştır. Havaalanının kiralama suretiyle hizmet vermesine ilişkin gerekli çalışmalar sürdürülmektedir. Mevcut durumda havayolu ulaşımı için en yakın havaalanı olan İzmir Adnan Menderes Havalimanı kullanılmaktadır.

3. DEMİRYOLU ULAŞIMI

Türkiye'de ki ilk demiryolu yapım ve işletmeciliği Ege Bölgesi'nde başlamıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde başlanan ve tamamlanan bu hat 133 km'lik İzmir-Aydın demiryolu hattıdır. Aydın ve ilçelerine ait demiryolu uzunlukları ve demiryollarına ilişkin yenileme durumları Tablo 127'de gösterilmiştir. 2008'de ekonomik ve teknik ömrünü doldurduğu ve kazalara sebebiyet verdiği gerekçesiyle trafiğe kapatılan İzmir-Aydın hattında gerekli yenilemeler yapılarak işletmeye açılmıştır. Son olarak Haziran 2011 itibariyle İzmir-Denizli direkt tren seferleri ulaşıma açılmıştır. Buna göre son yıllarda demiryollarına ilişkin iyileştirme faaliyetleri yürütülmektedir. Özellikle İzmir-Nazilli arasındaki demiryolu hattı Türkiye'de ki en iyi konvansiyonel demiryolu hatlarından biri olarak ifade edilmektedir.

Tablo 127. Aydın İli Demiryolu Uzunlukları Ve Durumu

İlçe Adı	Demiryolu uzunluğu (km)	Demiryolunun durumu
Merkez	40,62	Yenilendi (Mart 2009)
Germencik (İzmir-Aydın)	18,98	Yenilendi (Mart 2009)
Germencik (Ortaklar-Söke)	7,54	Yenilendi (Mart 2009)
Söke	14,47	Yenilendi (Temmuz 2009)
Sultanhisar	13,90	Yenilendi (Haziran 2009)
Nazilli	16,30	Yenilendi (Haziran 2009)
Kuyucak	34,70	Yenileme işlemi sürüyor

Kaynak: TR32 Düzey 2 (Aydın-Denizli-Muğla) Bölge Planı

Aydın ilinde 2000-2010 yılları arasında demiryolu ile taşınan yük ve elde edilen gelir Tablo 128'de görülmektedir. Taşınan yük ve elde edilen gelir miktarı yıl bazında dalgalanmalar göstermekle beraber demiryollarına ilişkin yatırımlar ve demiryolu ulaşımının özendirilmesiyle beraber bu hususlarda artış yaşanması beklenmektedir. Aydın-Çine-Yatağan-Güllük demiryolu bağlantısı ise gerek Aydın için gerekse Aydın, Denizli, Muğla illerini kapsayan Güney Ege Bölgesi için büyük önem taşıyan projelerden biridir. Bahsi geçen bölgede üretilen feldispat, çimento ve mermerin ihracatı İzmir Limanı'ndan yapılmaktadır. Ancak Aydın-Çine-Yatağan-Güllük demiryolu bağlantısı tamamlandığında bu ürünler çok daha ekonomik biçimde Güllük Limanı'na ulaştırılabilecektir. 2003-2010 yılları

arasında demiryolları ile taşınan yolcu ve elde edilen gelire bakıldığındaysa bahsi geçen yenileme ve bakım çalışmaları nedeniyle 2008'den sonra düşüş gösterdiği görülmektedir (Tablo 129).

Tablo 128. Demiryolları Yük Taşıma (Ton) Ve Gelir Miktarı (TL), 2000-2010

İstasyon	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 (Ocak-Mayıs)
Aydın	96.490	88.475	92.480	65.572	206.918	228.820	60.724	60.155	74.413	145.858	86.232
	661.200	606.270	835.127	664.483	1.480.088	2.166.066	680.781	616.438	924.572	1.621.254	957.410
Nazilli	3.298	12.358	2.359	3.287	14.807	17.081	19.773	4.774	2.979	3.116	3.777
	27.010	76.815	63.894,60	91.308	444.647	784.518	747.299	188.202	356.212	693.535	578.513
Ortaklar	350	390	425	516	0	0	0	29.533	44.936	0	0
	15.125	17.954	19.971	15.487	0	0	0	472.352	468.656	0	0
Söke	10.004	9.548	12.062	30.025	110.819	74.809	40.894	52.346	2.220	4.325	4.167
	64.313	88.910	161.656	364.174	988.244	884.530	376.283	608.423	99.309	225.843	231.016
Toplam	110.142	110.771	107.326	99.400	332.544	320.710	121.391	146.808	124.548	153.299	94.176
	767.648	789.950	1.080.649	1.135.452	2.912.979	3.835.114	1.804.363	1.885.414	1.848.749	2.540.632	1.766.943

Kaynak: Tr32 Düzey 2 (Aydın-Denizli-Muğla) Bölge Planı

Tablo 129. Demiryolları Yolcu Taşıma Ve Gelir Miktarı (Tl), 2003-2010

İstasyon	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 (Ocak-Haziran)
Ortaklar	70.967	82.605	80.946	77.396	92.130	18.236	53.847	44.918
	100.721.700	123.920.250	160.434	162.325	190.511	49.303	175.147	122.617
Söke	106.630	103.086	91.337	92.642	106.241	19.667	54.609	69.295
	167.495.400	189.529.000	219.025	229.206	290.846	69.437	171.811	194.017
Germencik	31.518	19.051	22.732	11.289	31.141	4.646	7.751	0
	57.933.650	33.052.500	62.581	27.241	78.402	10.188	28.464	0
İncirliova	43.712	43.670	39.008	35.738	27.730	5.100	10.564	10.093
	85.082.900	90.429.100	111.253	111.702	94.667	13.689	56.226	49.610
Aydın	278.240	280.019	256.065	260.004	319.310	46.767	124.352	112.945
	473.946.100	486.925.450	549.257	591.196	732.056	106.417	479.568	381.185
Umurlu	5.740	6.432	3.222	2.641	3.070	0	0	0
	11.006.900	12.604.700	8.505	8.063	9.674	0	0	0
Köşk	22.646	25.314	18.652	15.997	22.813	3.068	0	0
	34.484.200	41.056.000	43.045	41.280	52.597	6.148	0	0
Sultanhisar	18.896	18.866	17.123	32.396	4.485	0		410
	28.907.000	30.584.900	35.831	64.690	8.538	0		1.409
Atça	10.197	12.327	10.465	19.298	18.266	2.775	0	281
	14.831.000	19.270.750	22.002	39.153	39.464	6.312	0	1.014
Nazilli	251.309	252.293	226.803	190.257	193.052	26.960	29	3.170
	552.800.160	592.725.550	614.268	570.697	631.211	97.298	395	17.142

Kuyucak	25.836	15.369	28.615	12.853	8.048	668	0	0
	39.162.500	32.723.800	68.902	36.392	27.174	1.917	0	0
Horsunlu	9.827	11.350	11.777	9.246	8.254	417	0	0
	20.900.700	23.809.450	29.965	21.733	25.333	1.492	0	0
Buharkent	6.347	5.022	0	0	443	233	0	0
	11.407.100	10.108.800	0	0	978,75	524	0	0
Toplam	881.865	875.404	806.745	759.757	834.983	128.537	251.152	241.112
	1.598.679.310	1.686.740.250	1.925.066	1.903.676	2.181.450	362.723	911.610	766.991

Kaynak: TCDD 3. Bölge Müdürlüğü

Aydın kent merkezinde bulunan yükleme-boşaltma sahasında gerçekleştirilen yükleme ve boşaltma işlemleri esnasında çevre ve gürültü kirliliği olmakta, trafik yoğunluğu oluşmaktadır. Bu konuya ilişkin olarak kent merkezindeki yük taşımalarının ASTİM Organize Sanayi Bölgesi yakınında yer alan ve imar planında TCDD alanı olarak ayrılan sahaya yükleme boşaltma rampası yapılması gereği doğmuş ve projesi hazırlanmıştır (Aydın Valiliği, 2012).

4. DENİZYOLU ULAŞIMI

Aydın ili kıyı şeridi uzunluğu yaklaşık 150 km'dir. İlin Ege Denizi sahil şeridi boyunca 2 liman tesisi (Ege Liman İşletmeleri ve Kuşadası Limanı)bulunmaktadır. Özellikle yük ve yolcu taşımacılığının yapıldığı bu limanlarda 2009 yılında yük elleçlemesi yapılmamıştır. 2003-2010 yılları arasında Kuşadası Limanı kruvaziyer gemi ve yolcu istatistikleri Şekil 39 ve 40'ta görülmektedir. Limanı ziyaret eden kruvaziyer gemi sayısı 2007 yılına değin artış göstermiş bu yıldan sonra ise bir düşüş görülmüştür. Buna karşılık yolcu istatistiklerine bakıldığındaysa 2008 yılından itibaren azalma eğilimi görülmektedir.

Şekil 39. Kuşadası Limanı Kruvaziyer Gemi İstatistikleri, 2003-2010

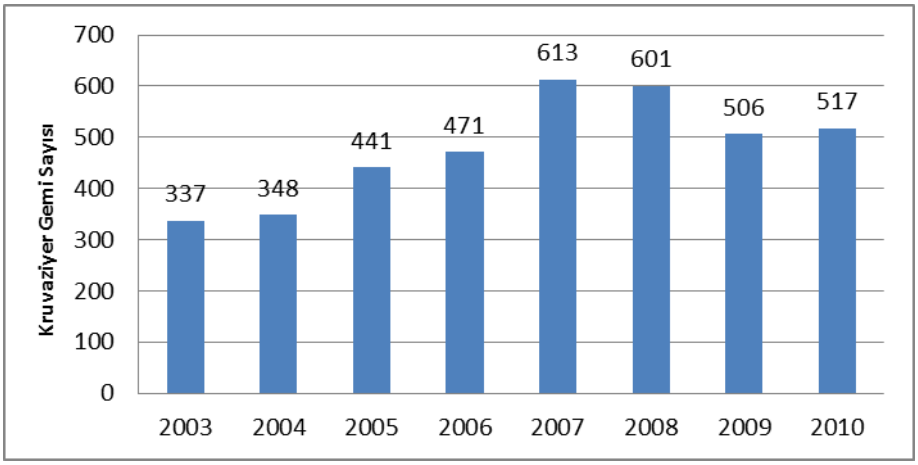

Kaynak: Ulaştırma Denizcilik Ve Haberleşme Bakanlığı

Şekil 40. Kuşadası Limanı Kruvaziyer Yolcu İstatistikleri, 2003-2010

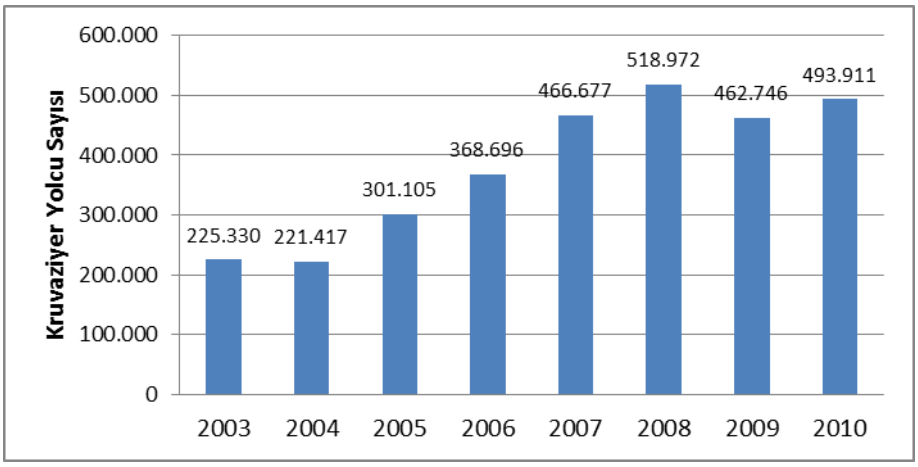

Kaynak: Ulaştırma Denizcilik Ve Haberleşme Bakanlığı

Kuşadası Limanı yat ve yolcu gemisi trafiği yönünden oldukça önemli bir hudut kapısı özelliği taşımaktadır. 2010 yılı liman başkanlıklarına göre kruvaziyer gemi ve yolcu istatistiklerine bakıldığında (Şekil 41) liman kruvaziyer yolcu sıralamasında İstanbul'dan sonra 2. sırada, kruvaziyer gemi ziyareti açısından ise %38'lik payla ilk sırada yer almaktadır. Bu istatistikler Kuşadası Limanı'nın kruvaziyer turizmi açısından ülke ölçeğinde önemini ortaya koymaktadır.

Şekil 41. Liman Başkanlıklarına Göre Kruvaziyer Gemi Ve Yolcu Dağılımı, 2010

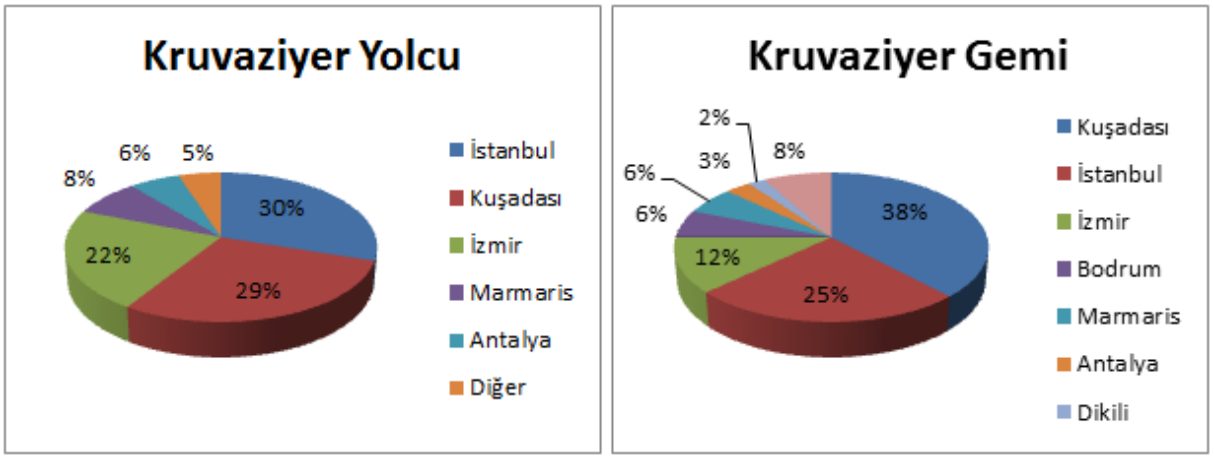

Kaynak: Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı

Aydın denizyolu ulaşımı konusunda iki önemli marinaya sahiptir. Kuşadası yat limanı yaklaşık 350 adet yat kapasitesine sahiptir ve limanı ziyaret eden turist gemileri iki iskeleye yanaşabilmektedir. 500.000 m^{2}'lik Didim Marina ise 2009 yılında hizmete girmiştir. Denizde bağlama için 450 karada bağlama için 650 tekne kapasitesine sahiptir. Kuşadası Marina ve D-Marin Didim Marina'sı mavi bayraklı marinalar arasında yer almaktadır.

5. KENTİÇİ ULAŞIM

Kent içi ulaşım 160 adet özel halk otobüsleri ve minibüslerle sağlanmaktadır. Aydın Belediyesi 2010-2014 Stratejik Planı dâhilinde bu araçların küçük otobüslere çevrilmesi planlanmaktadır. Bunun

yanında Ulaşım Master Planı'nın tamamlanmasıyla kent içi ulaşımda kalitenin artırılması hedeflenmektedir.

6. DEPREMSELLİK VE AFET YÖNETİMİ

Aydın, Dünya ölçeğinde 2. Derece deprem kuşağı olan Alp – Himalaya tektonik sisteminin, Türkiye deprem kuşakları sınıflamasına göre de Bayındırlık ve İskân Bakanlığı "Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası" verilerine göre 1. Dereceden deprem bölgeleri içinde yer almaktadırlar. Bölgenin depremselliği ve Türkiye'deki yeri Şekil 'deki Türkiye Deprem Bölgeleri haritasında genel olarak görülmektedir.

Şekil 42. Türkiye deprem bölgeleri haritası

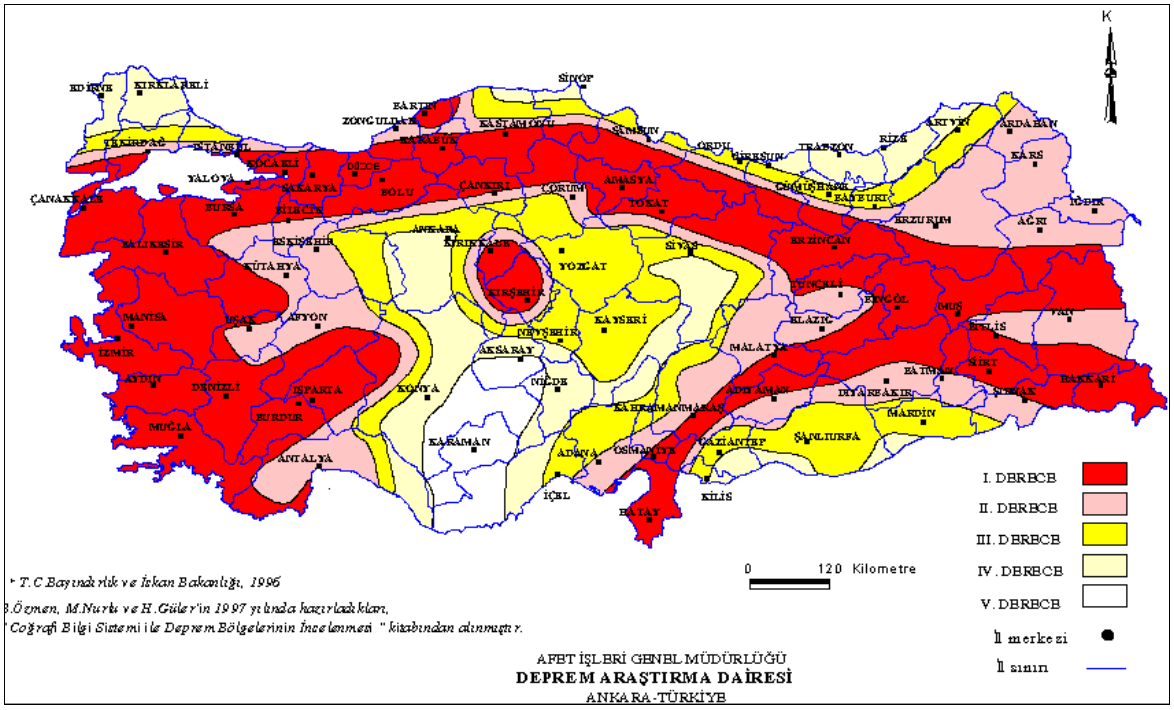

Kaynak: Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi, Deprem Bölgeleri Haritası, 1996

İlin depremselliğini gösteren ülke bazlı 1996 ve yeni güncelleştirmeyle beraber 2012 yılı Haziran ayında yayımlanan haritalarda bölgenin taşıdığı yüksek risk daha ayrıntılı olarak görülmektedir (Şekil 42, Şekil 43). Bu haritalara göre Aydın il merkezi 1. derece tehlikedeki deprem bölgesinde yer almakta olup, Aydın-Nazilli fayı şehrin 2 km kadar kuzeyinden geçmektedir. Ayrıca il çok hafif olan Büyük Menderes çukurluğu içinde bulunması nedeniyle, birçok büyük depremler geçirmiştir. Şehrin güney kısımlarının zemini kuzeye nazaran deprem yönünden daha tehlikelidir.

Şekil 43: Türkiye Yenilenmiş Diri Fay Haritası

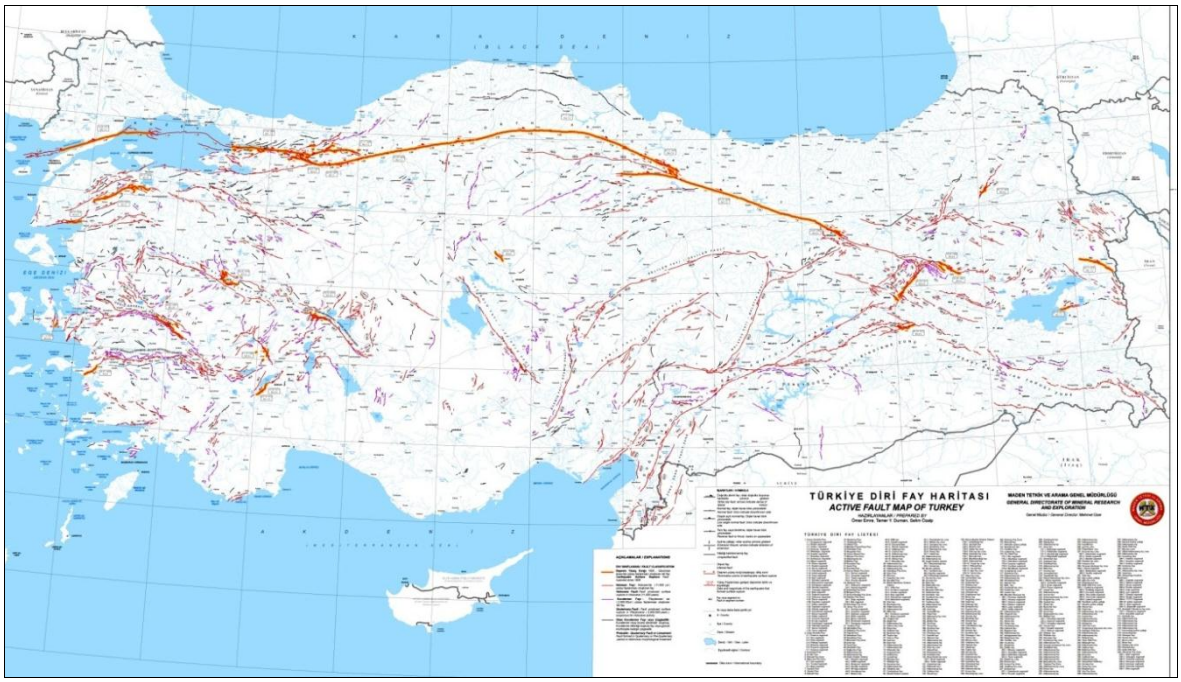

Kaynak: MTA Güncellenmiş 1/1.250.000 Ölçekli Türkiye Diri Fay Haritası, 2012

%65'ini dağlık alanların oluşturduğu Aydın'ın batı kesimindeki Akdağ'ın 1891 metreye ulaşan Aktaş Tepesi, İlin en yüksek noktasıdır. Doğal sınırı oluşturan Aydın Dağları, kuzey kesiminde çöküntü ovaları arasında genç faylar boyunca yükselmiş ve dik yamaçlı horst oluşturmuştur. Menteşe Dağları ilin güneyinde engebeler oluşturmaktadır. Orta ve batı kesimde alçak düzlükler oluşturan Büyük Menderes Ovası kuzeyde ve güneyde kırık fay çizgileriyle sınırlanmış aktif bir fay hattı üzerinde bulunmaktadır. Kıyıya dik uzanan dağlar nedeniyle girinti ve çıkıntılı bir kıyı yapısı mevcuttur. Oldukça uzun, düz ve sığ bir kıyı oluşturan Büyük Menderes Deltası, Nehri'n kıyaya yakın yerinde oluşmuştur (Çevre ve Şehircilik Bak. ,Aydın-Muğla-Denizli 1/100. 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Araştırma Raporu).

Ortalama iki ayda bir, bir küçük depremin meydana geldiği ilde, depremde hasar görme riski yüksektir. Yaklaşık doğu-batı doğrultulu uzanan Büyük Menderes Grabeni'nin kenar fayları, Aydın depremini üreten ana kırık hatlardır. Büyük Menderes Grabeni ile bağlantılı alt grabenler de ildeki depremlerde etkin olmaktadırlar. İlin çevresinde Kuzeyindeki Küçük Menderes Grabeni ile doğusunda yer alan Denizli grabeninden de etkilenmesi kaçınılmazdır.

Şekil 44. Aydın İli Deprem Haritası

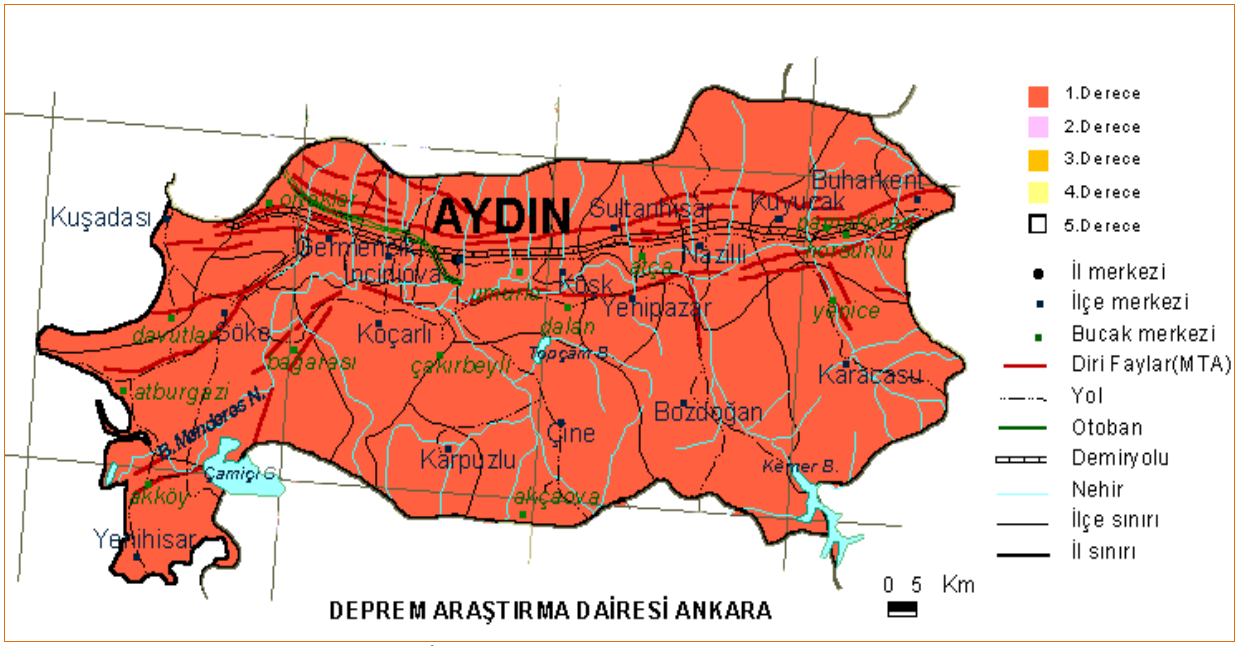

Kaynak: Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi
T.C Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 1996 B. Özmen, M. Nurlu ve H. Güler'in 1997 yılında hazırladıkları, "Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Deprem Bölgelerinin İncelenmesi"

İl ve çevresinin Türkiye'deki deprem riski en yüksek bölgelerden biri olması sebebiyle Afet Yönetim Sisteminin ve Ulusal Deprem Stratejisi Ve Eylem Planı'nın etkinlikle işletilmesinin önemi büyüktür. Bölgenin mevcut tehlike, tarihsel deprem hareketleri, zemin ve bina yerleşimleri ile durumları ve halkın bilinç seviyesi göz önüne alınarak olası bir afete karşı her an hazırlıklı olunması gerektiği açıktır. Ayrıca afet yönetiminde fayların nerede olduğunun bilinmesinin yanında; fay hareket tarzlarının, alışkanlıklarının, mekanizmalarının, zamanlamalarının, öbür faylarla etkileşimlerinin incelenmesi de gerekmektedir (Çevre ve Şehircilik Bak. ,Aydın-Muğla-Denizli 1/100. 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Araştırma Raporu).

1653 yılında Aydın'da büyük deprem meydana gelmiş ve bu depremde Aydın büyük hasar görmüş, şehrin ova kısmında alçalmalar olmuştur. 1653 yılında meydana gelen deprem Nazilli'nin merkez ve köylerinden başka Kuyucak, Köşk, Sultanhisar ve Tire'de büyük hasar meydana getirmiş, yer yarılmaları ve su fışkırmaları olmuştur.1899'da Nazilli dış merkezli bir deprem meydana gelmiş, depremde büyük can ve mal kaybı olmuştur. Nazilli'de Ağa ve Çarşı Camileri yıkılmış, Aydın ve Nazilli arasındaki köyler büyük hasar görmüştür. Büyük Menderes çukurluğunun eksenine paralel toplam uzunluğu 50 km'yi bulan kırıklar oluşmuştur. Aletsel dönemde İl Merkezinin dışında ilçe ve kasabalarda İncirliova, Kuyucak, Buharkent, Pamukören, Nazilli, İsabeyli ve Yenipazar'da 5 şiddetinde, Bozdoğan, Çine, Koçarlı, Sarıkemer, Didim, Güllübahçe, Bağarası ve Sultanhisar'da 6 şiddetinde depremler kaydedilmiştir. Merkez üssü Aydın'da bulunan 5 şiddetinden daha küçük depremler kırsal alanlardaki konutlarda hasara yol açmaktadır.

Büyük Menderes grabeninde tarihsel dönemlerde çok sayıda deprem olduğu bilinmektedir. Fakat bunlardan en yıkıcı olanları M.Ö. 25/26, 22 Şubat 1653 ve 20 Eylül 1899 depremleridir. Hakyemez ve diğ., (1999)'e göre Büyük Menderes Grabeni kuzey kenarının, güney kenara göre daha aktif olduğunu ve bu nedenle graben doğrultusu boyunca uzanan Büyük Menderes Nehri'nin güney kenara daha yakın olduğunu belirtirler. Büyük Menderes grabeninde, Miyosen'den bu yana K-G ve D-B doğrultulu iki fay takımı gelişmiştir. Bunlardan K-G doğrultulu olanlar Nazilli kuzeyinde, Kuyucak batısında ve Atça-Kılavuzlar arasında bulunur. Bu fayların yüzeyde izlenen uzunlukları 3-5 km arasında değişir. Faylar büyük bir olasılıkla, Nazilli'den itibaren alüvyon altında da devam eder. Yaklaşık D-B doğrultusunda gelişen ikinci fay takımı, Büyük Menderes grabeninde basamaklar oluşturacak şekilde gelişmiş güneye eğimli normal faylar niteliğindedir. Bu fayların oluşumu Geç Miyosen'den itibaren başlar ve günümüze kadar devam eder.

Tablo 130. Tarihte Aydın'da Meydana Gelen Önemli Afetler

DEPREMLER	HEYELANLAR
Tarihsel kayıtlara göre: M.Ö 31 Aydın Depremi 8 şiddetinde, M.Ö. 26 Aydın Depremi 9 şiddetinde, 1653 Aydın Depremi 9 şiddetinde, 1876 Aydın Depremi 6 şiddetinde, 1895 Aydın ve 1899 Nazilli depremleri **Aletsel dönemde**; 1955 yılında Didim- Balat'ta 7 büyüklüğünde (9 şiddetinde), 1960 yılında Koçarlı 4,4 Büyüklüğünde 1986 yılında Buharkent'te 5,4 büyüklüğünde	1952 Germencik Hıdırbeyli Beldesinde 1956 Germencik Çamköy Köyünde 1958 Germencik Kızılcapınar Köyünde 1965 Merkez Gölcük Köyünde 1964 Kuşadası Yaylaköy 1965 Buharkent Ericek Köyünde 1966-1971 Umurlu Musluca Köyünde 1968 Söke Güllübahçe Beldesinde 1969 Sultanhisar Kabaca Köyünde 1975 Merkez Balıkköyde
KAYA DÜŞMESİ	**SU BASKINI**
1970 Çine - Umurköy 1983 Nazilli - Çatak 1991 - 1993 Söke - Güneyyaka 1995 Karpuzlu - Cumalar	1958 Germencik Kızılcapınar Köyü 1965-1968 Kuyucak Gelenbe Köyü 1963 Kuyucak Gencellidere Köyü 1968 Söke Gülübahçe Köyü 1969 Germencik Gümüşköy Köyü 1969 Germencik Gümüşyeniköy Köyü 2010 Koçarlı Güdüşlü ve çevre Köyleri ile Söke ilçesi Bağarası Beldesi 246 haneli Güdüşlü köyünde 3 konutun ve 12 ahırın yıkık,2 konutun ve 1 ahırın orta hasarlı 16 konutun ve 5 ahırın az hasarlı olduğu tespit edilmiştir.

Kaynak: İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

Aydın İl'inde arazinin eğimi, toprağın yapısı, yüzeyinin çıplaklığı ve toprağı yanlış işlemesi gibi nedenler erozyon riskini arttırmaktadır. Ayrıca erozyon riski teşkil eden 48 yan derede meydana gelen yüksek miktardaki akışlar Büyük Menderes Nehri'ne ulaşarak nehrin su debisini oluşturmaktadırlar.

Menderes Vadisi'nin kuzey ve güney yamaçlarını oluşturan arazi incelendiğinde özellikle kuzey yamaçlar birdenbire yükselmektedirler ve arazi eğiminin fazla olması şiddetli yağışlarda etkili taşkınlar oluşmaktadır. Aydın İli arazi yapısı ve topografik durumu incelendiğinde yaklaşık olarak 560.000 hektarlık arazinin eğim derecesi %12-30; 185.000 hektarlık alanın eğimi %30-45 civarında ve 50.000 hektar alanın eğim derecesi ise %0-12 olarak saptanmıştır. Bu değerlere bakıldığında Aydın İl'inin arazi yapısının erozyona karşı hassas durumda olduğu ortadadır. Ayrıca, yan derelerin oluşturduğu alanlar nedeniyle havza, yarıntı erozyonuna karşı hassas bir yapı sergilemektedir. Büyük Menderes Nehri bu nedenle berrak akmamaktadır. Büyük Menderes Havzası'ndaki erozyon nedeniyle her yıl oldukça yüksek miktarlarda toprak denize taşınmaktadır. Diğer bir yandan her yıl meydana gelene su, rüzgar ve yarıntı erozyon olayları sonucunda yaklaşık 200 ha tarım arazisi kaybedilmekte, 2000 ha civarında arazi taşkın altında kalmakta ve bunun sonucunda doğal yaşam alanları ve ürünler zarar görmektedir.

Aydın ili sınırları içinde büyük küçük birçok akarsu mevcuttur. Afyon il sınırları içerisinden doğup, il sınırlarından Ege Denizi'ne dökülen büyük Menderes Nehri'nin Aydın ili sınırları içinde Akçay ve Çine yan kolları bulunmaktadır. Bu iki yan kolun dışında yaz ve kış aylarında debileri değişen birçok dere mevcuttur. Bu akarsuların yağış havzasının büyüklüğüne ve yağan yağışın şiddetine göre zaman zaman debileri yükselerek akmakta oldukları yatak dışarısına taşarak taşkın etkisi yaratmaktadırlar. Bu taşkınlar bazen meskûn mahalde, bazen de tarım arazilerinde taşkın zararları meydana getirmektedirler.

Genel olarak Aydın ili ve çevresi yaz aylarında, orman yangınları bakımından çok hassastır. Tarım ve orman alanlarının büyüklüğü nedeniyle yangın tehlikesi her zaman mevcuttur.

Tablo 131. Aydın İli Afet Yönetimi, 2001-2011

Yıl	İl-İlçe-Belde-Köy	Meydana Gelen Afetler	Ortaya Çıkardığı Hasar	Afet Yönetimine İlişkin Alınan Tedbirler
2002	Kuşadası Kadınlar Plajı	Heyelan	Belediye sınırları içerisinde meydana gelmiş, etkilenen konut yok	AİGM raporuyla İmar Planlarında sahanın Jeoteknik Etüt Gerektiren Alan olarak değerlendirilmesi önerilmiş.
2002	Merkez-Ambarcık	Kaya Düşmesi	1 konut az hasarlı	Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü raporuyla Kaya Düşmesinin Genel Hayata Etkisiz olduğu belirlenmiş
2002	Koçarlı-Hacıhamzalar	Su Baskını	2 konut ve Köprü yıkılmış	Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü raporuyla Su Baskınının Genel Hayata Etkisiz olduğu tespit edilerek konunun DSİ tarafından incelenmesi önerilmiş
2002	Nazilli- Hasköy	Heyelan	Söz konusu köydeki heyelan olayına köyün yakınında faaliyet gösteren maden işletmesince açılan ocak ve galerilerin neden olduğu; olayın 7269-1051 sayılı yasa	AİGM raporuyla Heyelanlı Alan İçin Bakanlar Kurulunca "Afete Maruz Bölge" Kararı Alınmış

			kapsamına girmediği belirtilmiştir. 14 Konutun heyelandan etkilenebileceği tespit edilmiştir.	
2003	Kuyucak Pamucak	Heyelan	1 Konut yıkık, 1 konut hasarlı	AİGM raporuyla Heyelanın Genel Hayata Etkisiz Olduğu belirlenmiş olup Heyelanlı Alan İçin Bakanlar Kurulunca "Afete Maruz Bölge" Kararı Alınmış
2003	Karacasu Yeniköy	Heyelan	Yollar zarar görmüş, 1 evin müştemilatı yıkılmış, 2 konutun Heyelanlı alanda kaldığı tespit edilmiş.	AİGM raporuyla Heyelan Genel Hayata Etkisiz Olduğu belirlenmiş olup Heyelanlı Alan İçin Bakanlar Kurulunca "Afete Maruz Bölge" Kararı Alınmış
2003	Kuşadası-Soğucak	Heyelan	5 Konutun Heyelanlı alanda kaldığı tespit edilmiştir	AİGM raporuyla İmar Planlarında sahanın Jeoteknik Etüt Gerektiren Alan olarak değerlendirilmesi önerilmiş. Heyelanlı Alan İçin Bakanlar Kurulunca "Afete Maruz Bölge" Kararı Alınmış
2003	Merkez-Zeytinköy	Heyelan	Paşayaylası Yolu zarar görmüştür.	Konutlar etkilenmediğinden herhangi bir işlem yapılmamıştır.
2004	Çine Akçaova	Heyelan	Cami zarar görmüş, Bunun dışında zarar gören konut yok	Heyelan Genel Hayata Etkisiz Olup, Heyelanlı Alan İçin Bakanlar Kurulunca "Afete Maruz Bölge" Kararı Alınmış
2004	Söke Yenikent	Heyelan	7 Konutun Heyelanlı alanda kaldığı tespit edilmiştir	AİGM raporuyla Heyelanın Genel Hayata Etkisiz Olduğu belirlenmiş olup, Heyelanlı Alan İçin Bakanlar Kurulunca "Afete Maruz Bölge" Kararı Alınmış
2004	Koçarlı-Çeşmeköy	Heyelan	8 konutun heyelanlı alanda kaldığı tespit edilmiş olup bunlardan 4 adedi hasar görmüştür.	AİGM raporuyla Heyelanın Genel Hayata Etkisiz Olduğu belirlenmiş olup, Heyelanlı Alan İçin Bakanlar Kurulunca "Afete Maruz Bölge" Kararı Alınmış
2005	Köşk- Başçayır	Heyelan	1 Konutun Heyelanlı alan içinde kaldığı tespit edilmiştir.	Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü raporuyla Heyelanın Genel Hayata Etkisiz olduğu tespit edilerek Heyelan için yerel imkânlarla gerekli tedbirlerin alınması önerilmiştir.
2006	Nazilli-Aşağıyakacık	Heyelan	-	AİGM raporuyla Heyelanın Genel Hayata Etkisiz Olduğu belirlenmiş olup, Heyelanlı Alan İçin Bakanlar Kurulunca "Afete Maruz Bölge" Kararı Alınmış
2010	Söke Konak Mah.	Heyelan	1 konuta ait bahçe duvarı ve sokak yolu zarar görmüştür.	Müdürlüğümüz raporuyla heyelanın Genel Hayata Etkisiz olduğu belirlenerek, İmarlı alanda kalan heyelan için Belediyesince jeolojik-jeoteknik etüt yaptırılması ve gerekli önlemlerin alınması önerilmiştir. AFAD Başkanlığı teknik elemanları tarafından yerinde incelemelerde bulunulmuş konuyla ilgili değerlendirme raporu düzenlenmiştir. Söz konusu sahada AJE(Ayrıntılı Jeoteknik Etüt) içeren alanlara ait Heyelanı önlemeye yönelik önlem projesi de içeren imar planı revizyonuna esas Jeolojik-Jeoteknik Etüt çalışmasının yapılması gerektiği belirtilmiştir.
2010	Söke-	Heyelan	Heyelanlı alanda 5 konutun	Müdürlüğümüz raporuyla heyelanın

	Perakende Sitesi		kaldığı tespit edilmiştir.	Genel Hayata Etkisiz olduğu belirlenerek heyelanı oluşturan şevlerin istinat yapılarıyla desteklenmesi önerilmiştir.
2010	Söke-Yenikent	Heyelan	Tarım arazisindeki zeytin ağaçları zarar görmüştür.	Müdürlüğümüz raporuyla heyelanın Genel Hayata Etkisiz Olduğu belirlenerek, heyelanı oluşturan şevlerin mülk sahiplerince istinat yapılarıyla desteklenmesi önerilmiştir.
2010	Söke-Serçin	Su Baskını	3 evin su baskınına maruz kaldığı tespit edilmiştir.	Müdürlüğümüz raporuyla tapusuz ve plansız olan konutların mülk sahiplerince konutlarını başka bir alana nakletmeleri önerilmiştir.
2010	Koçarlı-Merkez, Büyükdere, Cincin, Çakmar, Güdüşlü, Kasaplar, Sobuca, Yağhanlı, Yeniköy, Haydarlı, Boydere Köyleri	Su Baskını	4 konut yıkık olmak üzere 41 konut, 45 müştemilat yapısı hasar görmüştür. Bunun dışında 107 kişinin ev eşyası zararı ve 20 kişinin araç zararı oluşmuştur. Yol ve köprülerde, içme suyu tesislerinde zararlar oluşmuştur.	AFAD Başkanlığınca Valiliğimiz hasar tespit ekiplerince düzenlenen hasar tespit raporlarına göre; Oluşan afetin Güdüşlü Köyü için Genel Hayata Etkili olduğu, diğer yerler için Genel Hayata Etkisiz olduğu kararı alınmıştır.
2010	Söke- Avcılar ve Çalışlı Köyleri-Bağarası Beldesi Avcılar	Su Baskını	10 konut ve 9 müştemilat yapısı hasar görmüştür. Bunun dışında 82 kişinin ev eşyası ve 8 kişinin araç zararı oluşmuştur. Yol ve köprülerde içme suyu tesislerinde hasarlar oluşmuştur.	AFAD Başkanlığınca Valiliğimiz hasar tespit ekiplerince düzenlenen hasar tespit raporlarına göre; Oluşan afetin Güdüşlü Köyü için Genel Hayata Etkili olduğu, diğer yerler için Genel Hayata Etkisiz olduğu kararı alınmıştır.
2011	Sultanhisar-Kavaklı	Heyelan	Tarımsal alanda meydana gelmiştir.	Müdürlüğümüzce saha için “Afete Maruz Bölge” Kararı aldırılması yönünde AFAD'la gerekli yazışmalar yapılmıştır. Tehlike arz eden heyelan için İl Özel İdaresince sahada güvenlik amaçlı ödeneğin ayrılması istenmiştir.

Kaynak: İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
AFAD: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AİGM: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü

T.C.Güney Ege Kalkınma Ajansı
Development Agency
GEKA 2009

EKONOMİK ARAŞTIRMALAR VE PLANLAMA BİRİMİ

AYDIN İLİ İLÇE GZFT ANALİZLERİ

2012

AYDIN İLİ İLÇE GZFT (Güçlü-Zayıf Yönler, Fırsatlar-Tehditler) ANALİZLERİ

AYDIN MERKEZ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

Aydın ili iklim özellikleri, ekolojik yapı ve toprak yapısı itibariyle polikültür tarıma uygun bir yapıya sahiptir ve İlde tarımda en ileri teknoloji ürünleri kullanılmaktadır. İl meyvecilik ve sebzecilik anlamında büyük potansiyele sahiptir ve bu potansiyelin kullanılmasına yönelik önemli girişimler bulunmaktadır. Ayrıca il genelinde iyi tarım ve organik tarıma yönelik önemli girişimlerin olmasının yanı sıra ilin aromatik ve tıbbi bitkiler açısından oldukça büyük bir zenginliğe sahip olduğu bilinmektedir.

Aydın ilinde çok çeşitli üretimler gerçekleştirilmektedir, bitkisel tarımda pamuk, incir, zeytin ve kestane üretiminin öne çıkmasının yanı sıra çam balı ve çam fıstığı da ilin önemli ürünleri arasında yer almaktadır. Bu öne çıkan ürünlerin işlenmesine yönelik pek çok küçük işleme tesisi ve geniş kapasiteli üretim tesisleri bulunmaktadır ve ürünlerin bir kısmı işlenerek ihraç edilmektedir. Aydın ilinde genellikle ihracata yönelik üretim yapıldığı belirtilmiştir. Örneğin Aydın ilinin ilçeleriyle birlikte Dünyada kuru incir üretiminde ilk sırada yer aldığı bilinmektedir. Kuru incirin yanı sıra zeytinyağında da ülkenin öne çıkan ilerinden olan Aydın'da 2011 yılında 152.386 hektar alanda toplam 276.995 ton zeytin yetiştirilmiştir. Ancak bu durum zeytin periodisitesinden kaynaklanmakta olup Aydın ili yıllık zeytin üretimi 500.000 ton civarındadır. Zeytinyağı üretimi çoğunlukla küçük işleme tesislerinde yapılmaktadır ve profesyonel üretim ve şişeleme tesislerine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda tarım sektörünün genel olarak verimli olmasına rağmen katma değer üretebilen bir sektöre dönüşmesi için tarıma dayalı sanayinin gelişmesi gerekmektedir. Ancak ilde üretilen ürünlerin fiyat istikrarsızlığı ve işlenmeden pazarlanması, katma değerin düşük olmasına, dolayısıyla gelirin düşük olmasına neden olmaktadır. Bu sebeple ilçede öne çıkan ürünlerin katma değerinin yükseltilmesi ve gelirin artırılmasına ve en önemlisi yurt dışıyla rekabetin geliştirebilmesi açısından tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi ve bununla birlikte tanıtımına ve markalaşmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi gerekliliğinin yanı sıra il genelinde depolama ve saklamaya yönelik yetersizlikler olduğu, bu sebeple ihraç edilen ürünlerin kalitesinin ve dolayısıyla gelirin düştüğü bildirilmiştir. İlin öne çıkan ürünlerinin saklanmasına ve depolanmasına yönelik soğuk hava deposu ihtiyacı bulunmaktadır.

Tarıma dayalı sanayinin önemli branşlarından biri olan tarım makinaları üretimi ilde önemli bir potansiyele sahiptir. Bu konuda dünya ile rekabet edebilecek düzeyde ve ihracat potansiyeline sahip pek çok firma bulunmaktadır.

Bitkisel üretimin ön planda olduğu ilde sera uygulamaları geniş ölçüde gerçekleştirilmektedir. İlin sahip olduğu jeotermal kaynakların da bu yönde tahsis edilmesi ve sera ısıtmasında kullanılması seracılık için büyük avantaj oluşturmaktadır. Ancak seracılık konusunda ilin Avrupa ve Kuzey Afrika bölgesinde gerçekleştirilen üretimle büyük rekabet içerisinde olduğu bildirilmiştir.

İlin önemli sorunlarında biri toprakların parçalı yapıda olmasıdır. Miras yoluyla paylaşılan hisseli topraklar tarım alanlarının dağılmasına sebep olmaktadır. Ancak toplantıda bildirildiği üzere bu sorunla ilgili Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı girişimiyle miras hukukunda düzenlemeler yapıldığı bilinmektedir. Bununla birlikte ilde bazı bölgelerde de toplulaştırma çalışmaları yapılmaktadır.

İl genelinde tarımsal alanda alt ve üst yapı hizmetlerinde eksikliklerinin olması, kooperatifleşme bilincinin eksik olması, tarımsal kalınma kooperatiflerinin kurumsal kapasitesinin yetersiz olması, bitkisel tarım yönünden zayıf yanlarıdır. Ayrıca ilde bitkisel üretimi yönlendirmek ve daha bilinçli tarım yapılmasını sağlamak üzere toprak analizi, sulama teknikleri ve yetiştirilebilecek ürünlerin tespitine yönelik bir takım analiz çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra tüm Aydın'ı ilgilendiren Menderes Nehri ile ilgili iki önemli sorun bulunmaktadır. Nehirde meydana gelen taşkınlar tarım arazilerine zarar vermektedir bu sebeple taşkınlara yönelik ıslah çalışmaları gerçekleştirilmesi, gerekmektedir. Bir diğer önemli konu da Menderes Havzası'nın kirliliğidir. Bu bağlamda çalışmalar gerçekleştirilmesi ve Menderes Nehri ve Havzasının düzenlenmesi gerekmektedir.

Bitkisel üretimin yanı sıra hayvancılık da ilde ön plana çıkmaktadır. Hayvancılığın önemli dallarından biri olan su ürünleri üretimi ilde aktif olarak bulunmaktadır. Açık deniz balıkçılığı ve tarla balıkçılığı il genelinde önemli bir potansiyel olarak varlığını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra büyük ve küçükbaş hayvancılık il için önemli gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Ayrıca İlde organik büyükbaş hayvancılık olduğu bildirilmiştir ve Aydın ili iklimi doğrultusunda yılın her mevsimi hayvancılık için yem yetiştirilebilmesine dikkat çekilmiştir.

KÜLTÜR VE TURİZM

Aydın İli Türkiye'nin önde gelen turizm merkezlerinden bir olarak öne çıkmaktadır ve il sadece güneş-kum-deniz turizmi değil, aynı zamanda doğa, spor, av, kültür turizmi yönünden de zengin olanaklara sahiptir. İlde büyük bir tarihi ve kültürel miras bulunmaktadır. Bunun yanı sıra antik kentleri, tescilli kültür varlıkları, jeotermal kaynağı, limanları, iklimi, denizi, yöresel lezzetleri ve gastronomi kültürünün gelişmişliği Aydın turizminin en önemli yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda il alternatif turizmde marka yaratacak 12 aya yayılmış sürdürülebilir turizm konseptine açıktır. Aydın ili güçlü turizm kaynaklarına sahip olmasının yanı sıra bölgedeki önemli turizm geçiş yolları üzerinde bulunmaktadır.

Kültür ve turizm açısından ilde meslek okulları ve pek çok sivil toplum kuruluşunun bulunması ilin güçlü bir turizm altyapısına sahip olduğunun göstergesidir.

Aydın ili pek çok kaynak ve potansiyele sahip olmasına rağmen kültür ve turizm yönünden bazı zayıflıklara da sahiptir. Örneğin ilde önemli turizm türlerinden biri olan spor turizmine yönelik herhangi bir girişim bulunmamaktadır. İlin tatil yörelerinde yaşanan kirlilik turizm potansiyelini tehdit etmektedir. Bununla birlikte tatil beldelerinde tarihi dokuya uygun yapılaşmanın sağlanamadığı bildirilmiştir. Bununla birlikte bakımsız ve çevre düzenlemesi yapılamamış tarihi dokuların varlığı sebebiyle tarihi turistik dokular ve sit alanları turizmin hizmetine sunulamamaktadır.

İlin kültür ve turizm açısından en önemli sorunu olarak öne çıkan konu ise tanıtım eksikliğidir. İlin sahip olduğu tüm turizm potansiyeli ve kaynağa rağmen yeterince tanıtımının yapılamaması turizm gelirlerinin beklenen seviyenin altında kalmasına neden olmaktadır. Bir diğer önemli zayıf yan olarak nitelikli personel ve tesisi eksikliği ön plana çıkmaktadır. İlde bulunan turizm meslek okullarına rağmen mezun olan öğrenciler başka bölgelerde istihdam edilmekte, böylece ilde turizm sektöründe nitelikli eleman eksikliği sorunu ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak ortaya çıkan personel ihtiyacı ile göçle gelen kesimle karşılanmaktadır bu da göç potansiyelini artırmakta özellikle turistik bölgelerde yoğun göç akışına neden olmaktadır. Bunun da en önemli sonuçlarından biri olan çarpık kentleşme ve aşırı yapılaşma sorunu sebebiyle kent dokusu bozulmaktadır. Bununla birlikte turizm kentlerinin en önemli sorunlarından olan ikinci konut sorunu da ilde kendini göstermektedir ve yapılaşma ile ilgili sorunlara yol açmasının, aşırı betonlaşmaya neden olmasının yanı sıra turizm gelirlerinin de düşmesine neden olmaktadır. Ancak ikinci konutların pansiyonculuk açısından değerlendirilme potansiyeli bulunduğuna da dikkat çekilmiştir.

ENERJİ VE MADENCİLİK

Aydın ili çevre dostu yenilenebilir enerji kaynakları açısından oldukça verimlidir. Jeotermal enerji, güneş enerjisi, biyogaz enerjisi kaynaklarıyla ilde enerji alanında önemli girişimler bulunmaktadır. İlde mevcut enerji kaynaklarının ve enerji koridorunun geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir.

İlde jeotermal kaynakların ısıtmada kullanıldığı seracılık uygulamaları yaygındır. Ancak jeotermalle ilgili mevzuattan kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır. 5686 sayılı kanundan dolayı jeotermal kaynaklar yeterince kullanılamamaktadır. Aynı zamanda jeotermalin kullanımı sonrasında reenjeksiyon zorunluluğu konusunda denetimlerin sağlanması ve jeotermal kullanımının tarım alanları ve yaşam alanı üzerine etkilerinin araştırılması gerekmektedir.

SANAYİ VE TİCARET

Aydın ili özellikle tarıma dayalı sanayi konusunda ön plana çıkmaktadır. Tarım makinaları üretimi konusunda dünya ile rekabet edebilirliğe ve dünya çapında ihracat potansiyeline sahip olduğu bildirilmiştir. Bunun yanı sıra kuru incir üretiminde dünyada ilk sıralarda yer almaktadır. Pamuk, kestane, zeytinin işlenmesi konusunda, devamlı ve istikrarlı büyüme potansiyeline sahip olan tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi ve markalaşma potansiyeli olan ürünlerle ilgili yatırımların yapılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

İlde kuruluş aşamasında olan 3 adet OSB bulunmaktadır. Mevcut 4 adet aktif Organize Sanayi Bölgesi'nde ise ağırlıklı sektörün gıda imalatı sektörü olduğu dikkat çekmektedir. Ancak Organize Sanayi Bölgelerinde sanayi parsellerinin yüksek fiyatlarda olduğu bildirilmiştir.

Bunun yanı sıra Türkiye'nin ve Avrupa'nın en büyük ticari soğutucu fabrikasının Aydın ilinde bulunduğuna değinilmiştir. İlde güçlü tekstil firmaları da bulunmaktadır. Aynı zamanda ilde bu sektörlerde ihracata yönelik üretim yapılmaktadır.

Çine'de bol miktarda kuvars ve feldspat rezervleri bulunmaktadır ancak mevcut rezervlerin işlenemediğine dikkat çekilmiştir.

Genç ve eğitimli nüfus potansiyeline rağmen, turizm sektöründe olduğu gibi sanayi sektöründe de kalifiye eleman eksikliği bulunmaktadır. Ancak çalışan nüfusun da genellikle kayıtlı çalıştığı, kayıt dışı çalışmanın Aydın ilinde çok yaygın olmadığına dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte Aydın ilinde yeni yatırımların az olduğu, girişimcilik ve ortak iş yapma kültürünün gelişmemiş olduğuna değinilmiştir. Kurulu pek çok aile şirketinde de kurumsallaşma eksikliği olduğu bildirilmiştir. Aynı zamanda Aydın ilinin bankalarda bulunan mevduatın en fazla olduğu iller arasında bulunduğuna dikkat çekilmiştir.

ÇEVRE VE ALTYAPI

İlde çevre konusunda en dikkat çeken sorunun Menderes Nehrinin kirliliği olduğuna dikkat çekilmiştir. Bunun yanı sıra hızlı sanayileşme ve beraberinde getirdiği hızlı kentleşme ilde şehirleşme sorunlarının Aydın ilinde yaşanmadığı önemle belirtilmiştir. 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planının bulunmasının, Aydın ilinin çevre ve altyapı konusunda güçlü yanlarından biri olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte ilde bir arazi kullanım planının bulunmadığı ve kentsel dönüşüm programlarının uygulamasının yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

İlin büyükşehir olma yolunda ilerlediği, bu bağlamda çevre ve altyapı konusunda olumlu gelişmeler beklendiği bildirilmiştir. Çevre Düzeni Planı'na göre Aydın'a 2 adet havaalanı (Söke ve Çıldır

Havaalanı) yapılması planlanmaktadır. Aynı zamanda ilin İzmir-Denizli Hızlı Tren hattı güzergâhında bulunması il için önemli bir fırsattır.

Aydın ilinin 1. derece deprem kuşağında yer alıyor olması ve doğal afet risklerinin bulunması il için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Bu bağlamda gereken önlemlerin alınmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

SOSYAL YAPI

İlde akademik başarının yüksekliği ve projeye dayalı eğitime önem verilmesi dikkat çekmektedir. Üniversitenin varlığı ilin hem sosyo-ekonomik statüsünü yükseltmekte, hem de il için önemli bir ekonomik kaynak olarak ön plana çıkmaktadır. İlde bulunan öğrenci yurtlarının yükseköğrenim öğrencileri için yeterli seviyede olduğu bildirilmiştir. İlde bulunan üniversitenin yanı sıra ilin üniversiteye girişteki başarısı da dikkat çekmektedir. İl LYS sıralamalarında hep üst sıralarda yer almaktadır. Eğitim kalitesinin yüksek olmasına ve mesleki eğitime önem verilmesine rağmen ilde nitelikli işgücü eksikliği bulunmaktadır. Bunun yanı sıra üstün zekâlılara ve otistik çocuklara yönelik bir eğitim kurumunun eksikliği bildirilmiştir.

İlde sağlık hizmetlerinin yeterli olduğu, bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşanmadığı bildirilmiştir.

İlin sosyoekonomik olarak gelişmiş bir il olduğu, beşeri altyapısının oldukça güçlü, halkın Cumhuriyet ve Demokrasiye bağlı olduğuna dikkat çekilmiştir. Aydın ilinin üst yöneticileri arasında bir uyum ve koordinasyonun olduğu belirtilmiştir.

İlin gelişen sanayisi ve mevcut turizm kaynakları, sosyoekonomik gelişmişliği sebebiyle oldukça yoğun bir şekilde göç aldığı, bu sebeple sosyal dokuda bozulmalar yaşandığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, ilde önemli akademik başarılar elde etmiş önemli beyinlerin göç ettiği, bunun durdurulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

AYDIN GÜÇLÜ YÖNLER	AYDIN ZAYIF YÖNLER
Toprak iklim ekolojik yapı özellikleriyle polikültür tarıma uygun olması	Katma değer üretemeyen tarım sektörü
Tarımda en üst teknolojinin kullanılması	Depolama ve saklama tesislerinin eksikliği
Organik tarım ve hayvancılık yapılması	Tarımsal arazilerin parçalı yapısı
Aromatik ve tıbbi bitkiler açısından zengin olması	Tarımsal alanda alt ve üst yapı hizmetlerinin yetersiz olması
Çam balı üretiminde ülkede 2. Sırada yer alması	Tarımda fiyat istikrarsızlığı
Meyvecilik ve sebzecilik açısından zengin potansiyele sahip olması	Tarımsal alanda yolların yetersizliği
Hayvancılık faaliyetleri	Tarımda enerji eksikliği
Çam fıstığı üretiminin yapılması	İncir üretiminde markalaşmanın olmaması
Pamuk, incir, zeytin ve kestane yetiştiriciliğinde ilk sırada yer alması	Menderes Nehri taşkınlarına yönelik ıslah çalışmaları
Doğal ve nitelikli toprak ve su kaynaklarının varlığı	Tarımsal kalkınma kooperatifleri kurumsal kapasitesinin zayıflığı
Zeytinyağı üretimi	Tarımsal sigorta eksiklikleri
İncir ve pamuk araştırma kuruluşlarının olması	Depolama ve saklama tesislerinin eksikliği
Pamuk, incir, zeytin ve kestane yetiştiriciliğinde ilk sırada yer alması	Spor turizminin olmaması-yetersizliği
Tarih kültürü zenginliği	İkincil konutların turizme etkisi
İklim koşulları	Eğlence ve dinlence turizminin bir arada yapılıyor olması
Deniz turizmi ve jeotermal kaynak zenginliği	Yatçılık ve yat turizmi açısından eksiklikler
Kruvaziyer turizmi	Çevresel kirliliğin turizmi tehdit ediyor olması
Yöresel lezzetler açısından zengin olması, gastronomi kültürünün gelişmiş olması	Tarihi dokuya uygun yapılaşma standardının bulunmaması (estetik eksikliği)
Antik kentler (22 adet antik kent mevcut)	Sosyal donatı eksikliği
Aydın folklörü (Zeybek)	Yunan adalarıyla temasın oluşturulmaması
İnanç turizmi	Tanıtım eksikliği
Turizme yönelik meslek okulları ve örgütlerin olması (eğitim ve sivil toplum açısından güçlü bir turizm altyapısı)	Sit alanlarına yönelik koruma amaçlı imar planlarının bulunmaması
Turizm geçiş yollarında bulunması	Nitelikli tesis ve personel eksikliği
Jeotermal enerjiden elektrik üretiminde Türkiye'de ilk sırada yer alması (% 80 kapasite)	Hanutçuluk
Enerji koridorunun geliştirilmesi (yenilenebilir enerji-rüzgâr, biyogaz; yeni santrallerle desteklenmesi)	Turistik ilçelerin nüfuslarının dönemsel olarak değişmesinden kaynaklı İller Bankası'ndan alınan desteklerin yetersiz olması
Çine Barajı'nın üreteceği enerji	Kanuni düzenlemelerden ötürü termal kaynakların yeterince kullanılmaması (5686 sayılı kanun)
Çevre dostu enerji kaynaklarına sahip olunması	Ruhsatlandırma alanında eksiklikler
Tarım makinaları imalatı konusunda dünya ölçeğinde rekabet edebilirlik	Mevcut kuvars ve feldspat rezervlerin işlenmemesi
Çine'de bol miktarda kuvars ve feldspat rezervlerinin bulunması	Kalifiye eleman sıkıntısının olması

Dünyadaki kuru incir üretiminde ilk sırada yer alması	Yüksek fiyatlı sanayi parselleri
Pamuk, incir, zeytin ve zeytinyağı, kestane üretiminde öne çıkması	Girişimcilik ve ortaklık kültürünün zayıflığı
7 adet OSB'nin bulunması	Kurumsallaşma eksikliği
Türkiye'nin ve Avrupa'nın en büyük ticari soğutucu fabrikasının bulunması	Aynı-benzer iş kolundaki kapasite fazlalığı
Zeytinyağı makinaları üreticilerinin olması	Aile şirketlerinin kurumsallaşamaması
Bankalarda bulunan mevduatın en fazla olduğu illerden olması	Depolama ve saklama tesislerinin eksikliği
Özel sektör girişimcilik hareketlerinin artmış olması	Menderes Havzası kirliliği
Güçlü tekstil firmalarının olması	Arazi kullanım planının olmaması
1/100.000'lik çevre düzeni planının olması	Kentsel dönüşüm programlarının uygulanmasının yetersizliği
Yapı denetim kanunun uygulandığı 19 pilot ilden biri olması	Nitelikli insan gücünün eksikliği
Hızlı ve kontrolsüz kentleşen ve sanayileşen bir il olmaması	Nitelikli işgücü sıkıntısı
Projeye dayalı eğitime önem verilmesi ve akademik başarının yüksek olması	Otizm okulunun olmaması
Üniversite sınavlarında yüksek başarı elde edilmesi	Üstün zekâlılara yönelik okulun bulunmaması
Üniversitenin mevcudiyeti ve şehre sosyo-ekonomik katkısı	Aydın ili Belediye ihaleleri onay süreçlerinin bazı illere kıyasla uzun sürmesi
Üniversite yurtlarının yeterli olması	Teşvik uygulamalarından faydalanılamaması
Sağlık hizmetlerinin yeterli olması	Sosyal dokunun bozulması
Jeotermal kaynakların tarım-seracılık ve turizmde kullanılması	
Spor tesislerinin iyi durumda olması	
Sosyo-ekonomik kültürün gelişmiş olması	
Doğal kaynak suları açısından zengin olması	
Didim arazisinin %65'inin kamu arazisi olması	
Tabi kaynaklar, toprak verimliliği, su kaynakları zenginliği	
Beşeri altyapısının güçlü olması, halkın Cumhuriyet ve demokrasiye bağlı olması	
İlimizde akredite gıda laboratuvarının bulunması	
Sulu tarımın yaygın ve örgütlü olması	
İlin ekolojisi ürün çeşitliliğine ve ikinci ürün hatta üçüncü ürün yetiştiriciliğine uygun olması ve dört mevsim üretim yapılabilmesi	

AYDIN FIRSATLAR	AYDIN TEHDİTLER
Balıkçılık sektörüne ilişkin potansiyelin bulunması	Tarımda fiyat istikrarsızlığı
Açık deniz balık üreticiliği ve tarla balıkçılığı potansiyelinin olması	Menderes Havzası kirliliği
Aromatik ve tıbbi bitkiler açısından zengin olması	Tarım arazileri üzerindeki kaçak yapılaşma
DSİ tarafından sulama ve taşkın korumaya yönelik çalışmaların yürütülmesi	Zeytinyağı konusunda yurtdışı rekabeti
Organik gübre üretimi potansiyeli	Seracılık konusunda yurtdışı (Kuzey Afrika) ile rekabet
İhracata yönelik üretim fırsatının olması	Diğer yağların fiyatlarının zeytinyağı fiyatları ile rekabeti
Miras hukukuna ilişkin düzenleme çalışmaları	Yöreye uygun zeytin fidanı seçilmemesi
Organik tarım ve hayvancılık potansiyelinin olması	Hibe kredilerinden yararlanılamaması, teşvik kapsamındaki iller arasında yer almaması
Meyvecilik ve sebzecilik açısından zengin potansiyele sahip olması	Gümrük politikalarının zeytinyağına karşın haksız rekabet yaratması
Hayvancılık faaliyetleri	Zeytinyağına yönelik arz artışı ve plansız üretim yapılması
Seracılık potansiyeli	Turizm ilçelerine dışarıdan gelen göç
Uzun elyaflı pamuk yetiştirilmesi ve Türkiye'de en kaliteli pamuğun İlimizde üretilmesi	Çarpık kentleşme, altyapı eksikliği
12 ay boyunca hayvan yemi üretiminin olması	Çevre kirliliği
Çiftçilerin bilinç düzeyi	Sezonluk olarak esnaf göçünün bulunması-kayıtdışılık
Çilek üretimi	Bazı turistik beldelerde asayiş probleminin olması
Turizm sektörünün tarımsal ürünlerin pazarlanması noktasında destekleyici olması	Tescilli kültür varlıklarının korunması ve restorasyonuna ilişkin eksiklikler
Organize tarım bölgelerinin kurulması ve Aydın'ın bu kapsamda olması	İzmir Limanı'nın kruvaziyer turizmi açısından tehdit oluşturması
Küresel ısınmanın Ayvalık-Didim hattında yaratacağı turizm fırsatı	İkinci konut yapımının artması
EXPO 2020'nin İzmir'de gerçekleşme ihtimali	Jeotermal enerji açısından mevzuattan kaynaklanan sorunlar
Ege Bölgesi ikliminin bölgeyi turizm açısından ön plana çıkarmış olması	Jeotermal kaynakların reenjeksiyonu konusunda denetiminin yapılmaması
Kültür turizminin spor turizmiyle birleştirilme potansiyeli	Jeotermal enerji kullanımının planlanmamış olması ve halkın negatif algısı
Didim'in bakanlık tarafından turizm gelişim bölgesi olarak kabul edilmesi	Rezervuar bütünlüğünün bozulması
Turizmin 12 aya yayılması potansiyeli (geriatri turizmi vb.)	Teşvik yasası
2 bölgenin termal turizm gelişim bölgesi ilan edilmiş olması	Toprak koruma kanunu
Golf turizmi ve spor turizmine yönelik fırsatların olması (Özellikle Didim ve Söke'de)	Zeytin kanunu
İkincil konutların ev pansiyonculuğu açısından değerlendirilme potansiyeli	Menderes Havzası kirliliği
Emekli turizmi potansiyeli	1. Derecede deprem kuşağında yer alması ve doğal afet risklerinin olması

Yenilenebilir enerji kaynakları açısından zengin olması	Beyin göçü
Muğla'dan sonra en çok güneş alan il olması-güneş enerjisi potansiyeli yerine Türkiye'de güneş enerjisi potansiyeli bakımından ikinci sırada olması	Mevcut çevre düzeni planının tarımsal üretim ve sanayi işletmelerine kısıtlar getirmesi
Çevre dostu enerji kaynaklarına sahip olması	Teşvik uygulamalarından faydalanılamaması
Organize sera bölgelerinin küçük girişimcilere açık olması	
İhracata yönelik üretim fırsatının olması	
Genç ve eğitimli nüfus potansiyeli	
Tarıma dayalı sanayide sürekli ve istikrarlı büyüyebilme potansiyeli	
İl genelinde kayıt içi çalışma kültürünün bulunması, kayıt dışılığın göreceli olarak düşük olması	
Markalaşma potansiyeli	
Organize tarım alanlarının çevre düzeni planı dâhilinde bulunması	
Aydın-İstanbul otobanı	
OSB'ler dolmadan yatırımcılara yeni arsa tahsis edilebilmesi	
İlde büyükşehir belediyesi kurulacak olması	
Ulaşım açısından bir bağlantı noktası olması (tüm turistik beldelere ulaşımın kolay sağlanması)	
Üniversitenin yapısı ve vizyonu	
İzmir-Denizli hızlı treni	
Çevre düzeni planı içerisinde 2 adet havaalanı olması (Söke ve Çıldır Havaalanları)	
Üniversitenin mevcudiyeti ve şehre sosyo-ekonomik katkısı	
Sağlık hizmetlerinin yeterli olması	
Aydın'ın üst yöneticileri arasındaki uyum ve koordinasyonun güçlü olması	
Didim arazisinin %65'inin kamu arazisi olması	
Türkiye ortalamasına göre en uzun ve sağlıklı yaşayan insanların Nazilli'de bulunması ve ilçede uzun yaşam merkezi çalışmalarının olması	
Özel sektör girişimcilik hareketlerinin artmış olması	
İlimizde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu İl Koordinatörlüğünün kurulmuş olması	
Tarım arazilerindeki parçalılığı azaltmayı, sulama ve ulaşım altyapısını geliştirmeyi ve verimliliği artırmayı hedefleyen arazi toplulaştırma çalışmalarının yapılması.	

BOZDOĞAN İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

İlçe tarıma uygun iklim koşullarına sahiptir, hem kuru hem sulu tarım uygulamaları yapılmaktadır ve tarımsal ürün açısından çeşitliliğe sahiptir. İlçe topraklarının %5'lik kısmında sebze üretimi, % 48'lik kısmında ise zeytin üretimi gerçekleştirilmektedir ancak ilçenin en önemli üretimi zeytin ve incirdir. İlçenin dağlık bir yapıda olması sebebiyle özellikle dağ köylerinde sulama sorunu bulunmaktadır. Sulama gereksinimi olan erkenci ve sulama isteyen ürünler (zeytin, incir gibi) desteklenmektedir. Bunun yerine sulama istemeyen kayısı, erik, kiraz gibi ürünlerin desteklenmesi toplantıda önerilmiştir. Bunun yanı sıra dağ köylerinde küçükbaş hayvancılığın da desteklenmesi gerektiği, keçi, koyun yetiştirmesini bilen dağ köyü nüfusuna bu konuda destek verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bitkisel üretimin ön planda olduğu ilçede sera uygulamaları yapılmaktadır. Seracılıkta jeotermal enerji kaynaklarına uzaklık sebebiyle enerji ihtiyacı katı yakıtla karşılanmaktadır. Ancak güneş enerjisi sistemlerinin kurulmasıyla maliyetin düşürüleceği tahmin edilmektedir. İlçede aynı zamanda organik tarım da yaygınlaşmaya başlamaktadır ve 100'e yakın organik tarım uygulayıcısı olduğu bilinmektedir.

İlçenin önemli sorunlarında biri toprakların parçalı yapıda olmasıdır. Miras yoluyla paylaşılan hisseli topraklar tarım alanlarının dağılmasına sebep olmaktadır. Ancak toplantıda bildirildiği üzere bu sorunla ilgili Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı girişimiyle miras hukukunda düzenlemeler yapıldığı bilinmektedir.

İlçede çiftçilerin üretimde geleneksel yöntemleri kullanmaları, kooperatifleşme bilincinin eksik olması, ürün çeşitlendirmesi ve iyileştirilmesine yönelik Ar-Ge eksikliği, ilçe genelinde %90 oranında vahşi sulama yapılması, kaynakların korunmasına yönelik damla sulama gibi sistemlerin henüz yaygınlaşmamış olması, ilçenin bitkisel tarım yönünden zayıf yanlarıdır. Ayrıca ilçede bitkisel üretimi yönlendirmek ve daha bilinçli tarım yapılmasını sağlamak üzere toprak analizi, sulama teknikleri ve yetiştirilebilecek ürünlerin tespitine yönelik bir takım analiz çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bitkisel üretimin yanı sıra hayvancılık da ilçede ön plana çıkmaktadır. Hayvancılığın önemli dallarından biri olan su ürünleri üretimi ilçede aktif olarak bulunmaktadır. Kemer Barajı ve Akçay Nehri'nde alabalık üretim çiftlikleri ve işleme tesisleri bulunmaktadır ve bu çiftliklerde bir soğuk hava deposuna ihtiyaç duyulduğu bildirilmiştir.

İlçe hayvancılık sektöründe süt üretimi ile öne çıkmaktadır. Aydın ilinde Çine ilçesinden sonra 2000-2500 ton süt üretimiyle 2. sırada yer almaktadır. Ancak ilçede süt üretimi yoğun olmasına rağmen süt toplama sistemleri çok gelişmiş değildir. Sütün daha kaliteli ortamlarda toplanması için ilçe köylerinde modern süt toplama merkezleri ve soğutma tanklarına ihtiyaç bulunmaktadır. Aynı zamanda süt

üretiminin yoğunluğuna rağmen ilçede süt ürünleri işleme tesisi bulunmamaktadır. Yalnızca Yazıkent'te peynir üretimi yapan bir tesis bulunmaktadır. İlçedeki üretimin yerinde değerlendirilmesi ve katma değerinin artırılmasına yönelik bir süt ürünleri işleme tesisinin ilçe için faydalı olacağı görüşü bulunmaktadır. Bunların yanı sıra ilçede 5.000 adet kovan bulunmaktadır ve yıllık ortalama 10.000 ton bal üretimi yapılmaktadır bu sebeple ilçede bir bal paketleme tesisi açılabileceği görüşü bulunmaktadır.

İlçede çok çeşitli üretimler gerçekleştirilmektedir, bitkisel tarımda incir, zeytin, kestane gibi öne çıkan ürünlerin yanı sıra organik tarım ve seracılık da yaygınlaşmaya başlamaktadır. Alabalık üretim çiftliği, yüksek miktarda süt üretimi ve arıcılık da ilçenin önemli tarımsal faaliyetleri arasında yer almaktadır. Ancak tarımsal üretimden elde edilen bu ürünler katma değer kazanmadan direkt olarak satılmakta, ilçe için önemli bir ekonomik girdi olamamaktadır. Tüm bu ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi, tanıtılması ve pazarlanması aşamalarında profesyonelleşmeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun yolu da tarıma dayalı sanayinin desteklenmesi ve geliştirilmesinden geçmektedir.

İlçede tarıma dayalı sanayiye yönelik pek çok işleme tesisi bulunmaktadır. Ancak profesyonel bir üretim tesisi bulunmaması dikkat çekmektedir. Örneğin zeytinyağının sıkılmasına yönelik 7 adet tesis bulunmasına rağmen, ilçede zeytinyağı şişeleme ve markalaşmasına yönelik herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. İlçede bulunan An Gıda'ya ait bir işleme tesisi bulunmaktadır ve bu tesis ihracata yönelik üretim yapmaktadır. İstihdam açısından ilçeye büyük katkıları olmasına rağmen, işletmede üretimin ilçedeki bitkisel üretime dayalı olmadığı üretilen pek çok ürünün hammaddesinin ilçe ve il dışından temin edildiği bildirilmiştir. Bu konuda işletmelerin, üreticiyi teşvik etmeleri, ihtiyacı olan ürünleri üretmelerinin sağlanması gerekmektedir. Böylece hem ilçedeki bitkisel üretim değerlenmiş olacaktır hem de işletme hammadde ithalatının maliyetinden kurtulmuş olacaktır.

İlçede yoğun olarak üretilen incirin paketlenmesine yönelik bir tesis bulunmasına rağmen, işlenmesine yönelik bir tesis eksikliği dikkat çekmektedir. Aydın ve ilçelerine has bir ürün olan incire yönelik il ve tüm ilçeler bazında bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Bozdoğan ilçesine has incirin değişik şekillerde işlenmesi, tanıtımının yapılarak ülke geneline pazarlanması gerekliliği vurgulanmıştır.

Yerel bir meslek ve zanaat olarak önemli bir paya sahip olan kıl çadır bezi dokumacılığı ilçede özellikle dağ köylerinde öne çıkan üretim kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Bu çadırlara özellikle Ortadoğu ülkelerinden talep çok fazladır. Ancak bu çadırların patenti alınamamaktadır ve tanıtımda eksiklikler bulunmaktadır. Aynı zamanda kıl çadırcılığının devlet tarafından desteklenmediği bildirilmiştir. Buna göre bu çadırların patentinin alınması, tanıtımının yapılması, daha geniş pazarlara açılması ve turistik bir değer kazandırılarak yapım aşamasının tanıtılması ilçeye kazanç sağlayacaktır.

İlçede alabalık çiftlikleri önemli bir ekonomik getiri kaynağı oluşturmaktadır. Toplam 13 adet balık yetiştirme tesisi bulunurken, 1 adet işleme tesisi bulunmaktadır ve üretimin tamamı ihraç edilmektedir. Balık üretim çiftliklerinde bir soğuk hava deposuna ihtiyaç duyulduğu bildirilmiştir.

SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM:

İlçenin sosyal ve kültürel durumu, toplantıda eğitim, sağlık, sosyal altyapı ve kültür başlıkları altında tartışılmıştır. Eğitim açısından ilçenin diğer ilçelerle kıyaslandığında iyi bir durumda olduğu görülmektedir. İlçe Milli Eğitim Müdürü tarafından verilen bilgilere göre ilçede okul öncesi okullaşma oranları Türkiye ortalamasına yakın seviyede bulunmaktadır ve aynı zamanda ilköğretim okullaşma oranlarının % 100 olduğu bilinmektedir. İlçede bir Meslek Lisesi bir de Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır. Ancak toplantıda bu iki kurum arasında bir iletişim eksikliği olduğu bildirilmiştir. Meslek Lisesi ve Meslek Yüksek Okulu'nda birbiriyle bağlantılı, Meslek Lisesi mezunlarının direkt geçiş yapabileceği bölümlerin açılması gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda ilçede bir mesleki ihtiyaç analizi yapılması ve buna uygun olarak hem Meslek Lisesinde hem Meslek Yüksekokulunda bölümlerin açılması gerektiği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra İlçede yeterli seviyede yurt bulunduğu ancak bir kız yurdu ihtiyacı bulunduğu bildirilmiştir.

İlçede bir Halk Eğitim Merkezi bulunmaktadır ve merkezde ara eleman yetiştirilmesine yönelik sertifikalı eğitimler verilmektedir. Ancak Halk Eğitim Merkezinden alınan sertifikaların iş bulmak için yeterli olmadığı görüşü sebebiyle eğitimlere olan ilgi azalmıştır. Okuma Yazma eğitimleri Halk Eğitim Merkezi tarafından verilmektedir ancak okuma yazma bilmeyen nüfusun büyük çoğunluğunu 60 yaş üstü yaşlı nüfus oluşturduğundan dolayı okuma yazma eğitimlerinin etkinliği azalmıştır.

İlçede yakın zamanda bir ilçe hastanesi açılmıştır, bunun yanı sıra ilçe büyük merkezlere yakın konumda bulunmasının avantajıyla acil durumlarda kolay ulaşım imkânına sahiptir. Toplantıda ayrıca İlçenin sağlık konusunda bilinçli olduğu ve nüfusunun sağlıklı ve gelişmiş nüfus yapısında olduğu belirtilmiştir.

İlçede bir kapalı spor salonu bulunmaktadır ancak bu salonun yeterli donanıma sahip olmadığı bildirilmiştir. Bununla birlikte İlçede çok fazla göç almamış olması sebebiyle sosyal uyum sorunu yaşanmamaktadır. İlçede sosyal, kültürel ve ekonomik bir değer olarak oya işlemeciliği yapılmaktadır. Bu faaliyetin hem kültürel hem ekonomik açıdan büyük bir değer olduğu ve değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

BOZDOĞAN GÜÇLÜ YANLAR	BOZDOĞAN ZAYIF YANLAR
İlçede her köyde tarıma yönelik eğitimlerin yapılmış olması	Tarım arazilerinin çok parçalı olması
İlçede sera uygulamalarına geçilmiş olması	Çiftçilerin geleneksel yöntemleri kullanması
Su ürünleri üretimi yapılması ve su ürünleri işleme tesisleri bulunması	Kooperatifleşme bilincinin eksik olması
İlçede zeytin işleme tesislerinin bulunması	Kurumlar arası koordinasyon eksikliği
Organik tarım yapan 100'den fazla çiftçi olması	Ürünlerin iyileştirilmesine yönelik AR-GE eksikliği
Dağ köylerinin keçi yetiştiriciliği gibi küçükbaş hayvancılığa uygun olması	İlçe ürünlerinin tanıtımı ve pazarlanmasında profesyonellik eksikliği
Tarımsal üretimin çok çeşitli olması	İlçede yoğun olarak üretilen zeytinyağı şişelenmesine yönelik tesis eksikliği
Süt üretiminde 2000-2500 üreticiyle Aydın ilinde Çine'den sonra ikinci sırada bulunması	Çiftçinin herhangi bir üretim planı yapmadan, uzun vadeli düşünmeden günlük kararlarla üretim yapması
5.000 kovan bulunması ve yıllık ortalama 10.000 ton bal üretimi yapılması	İlçe genelinde %90 oranda vahşi sulama gerçekleştirilmesi
Organik ürünlerin işlenmesine yönelik çalışmalar gerçekleştiriliyor olması	Enerjinin kısıtlı olması sebebiyle seracılık uygulamalarının az olması
İlçedeki firmaların ihracata yönelik çalışıyor olması	İlçede değişik bölgelerde yetiştirilecek ürünlerin tespit edilmesine yönelik bir analiz çalışmasının olmaması (Dağ köylerinde sulu tarımın teşvik edilmesi)
İncir işleme tesislerinin bulunması	Üreticinin bilimsel araştırmalarla desteklenmemesi (toprak analizi, sulama teknikleri, ürün çeşitleri, vs.)
İlçe hastanesinin açılmış olması	Balık üretim çiftliklerinde bir soğuk hava deposu olmaması
İlçenin konumundan dolayı donanımlı hastanelere yakın olması	İlçe köylerinde süt toplanmasına yönelik süt toplama tanklarının bulunmaması
İlçe halkının sağlık konusunda bilinçli olması	İlçede yoğun olarak üretilen kıl çadırı için patent alınamaması ve tanıtımının yapılamaması
İlçe nüfus piramidinin gelişmiş, sağlıklı bir nüfusu gösteriyor olması	Çiftçiler ve sanayiciler arasında iletişimin olmaması yönlendirilmemesi
Okulöncesi okullaşma oranlarının Türkiye genelinden yüksek olması	İncir gibi ürünlerin işlenerek katma değer kazandırılacak şekilde üretimin gerçekleştirilmemesi (çikolatalı, vs.)
İlköğretim okullaşma oranlarının % 100 olması	İlçede yoğun üretimi olan bala yönelik bir paketleme tesisi olmaması
Mesleki alanlarda ara eleman yetiştirilmesi için METEM ve Endüstri Meslek Lisesi bulunması	İlçede bulunan süt ve süt ürünleri işleme tesisinin yetersiz olması
Halk Eğitim Merkezinde ara eleman yetiştirilmesine yönelik sertifikalı eğitim veriliyor olması	Meslek Lisesi ve Meslek Yüksekokulu arasında iletişim eksikliği bulunması
Yerelden ve Merkezden eğitim konusunda büyük destek olması	Meslek Yüksekokulunda Meslek Lisesine uygun derslerin açılmamış olması
İlçede bir kapalı spor salonunun bulunması	Kız yurdu eksikliği bulunması
İlçenin çok fazla göç almamış olması	İlçede mesleki ihtiyaç analizinin yapılmamış olması
İlçede çok yoğun sanayi tesisi olmadığı için çevre kirliliği olmaması	Okuma yazma bilmeyen nüfusun yaşlı nüfusta yoğunlaşması sebebiyle okuma yazma eğitimlerinin verilememesi
İlçede bulunan işleme tesislerinin çevreye duyarlı olması	İlçede bulunan spor tesisinin yeterli donanıma sahip olmaması
İlçeye ulaşımın kolay olması	İlçede katı atığın vahşi depolama şeklinde yapılması
Ekonomik ve kültürel bir değer olarak oyacılığın bulunması	Zeytin işleme tesislerinden çıkan atık suların çevreyi kirletmesi

	Alabalık tesislerinden çıkan suların tarımda kullanılıyor olması
	Nazilli-Bozdoğan-Yatağan yolunun tamamlanmamış olması
	Kemer Barajı kıyısında bulunan köylerin ulaşım sorunlarının olması
BOZDOĞAN FIRSATLAR	**BOZDOĞAN TEHDİTLER**
Parçalı arazi sorununa karşı yeni miras hukuku çalışmasının yapılıyor olması	Avrupa Birliği'nde zeytinyağının desteklenmesi
İncir tüketiminin dünya çapında giderek artması ve özellikle Aydın'a has bir ürün olması	Devletin dış ticaret politikalarının bazı ürünlerin üretiminde sıkıntılar taratıyor olması
Ziraat Bankası'nın sulama sitemleri için kredi sağlıyor olması	Ülke içinde zeytinyağı tüketiminin özendirilmemesi
Bozdoğan'ın jeotermale uzak olması sebebiyle çevresel etkilerden uzak olması ve böylece tarımsal üretimin bundan etkilenmemesi	Kıl çadırı üretiminin devlet tarafından desteklenmiyor olması
Mesleki Teknik Eğitim Merkezine 18 derslik daha eklenecek olması	Yaşlı bakımevi gibi oluşumlar için ilçenin yeterli altyapıya sahip olmaması
Nazilli ve çevre belediyeler birliği katı atık toplama projesinin tamamlanmak üzere olması	Halk Eğitim Merkezinden alınan sertifikaların iş bulunması için yeterli olmaması sebebiyle eğitimlere ilginin azalması
Meslek Lisesi binasının yenilenecek olması	

BUHARKENT İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM VE HAYVANCILIK:

Buharkent'in ikliminin Akdeniz iklimine yakın olması ve verimli topraklara sahip olması ilçede çok çeşitli tarım ürünlerinin üretilmesine olanak tanımaktadır. Yılda 3 defa ürün alınabildiği ifade edilen ilçede polikültür uygulamalarının mevcudiyeti gerek yeni üretilecek ürünlerde gerekse hâlihazırda üretilmekte olan ürünlerde çiftçinin bilgi birikimini artırmaktadır. Nitekim ilçede tarımsal tecrübenin mevcudiyeti bu alanda ilçeye olumlu katkı sağlamaktadır.

Üretilen ürünlerin kalitesi açısından herhangi bir sorun yaşanmazken, ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesine yönelik tesislerin bulunmayışı ham halde pazarlamaya yol açmakta, elde edilen gelirin düşük olmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte ilçede tarım arazilerinin parçalı olması da tarımdan kaynaklanan getirinin düşük olmasına yol açmaktadır. İlçede sermaye eksikliği başta olmak üzere çeşitli nedenlerle tarımsal endüstri gelişmemiştir.

Ürünlerin pazarlanması noktasında ise danışmanlığa ihtiyaç duyulmaktadır. İlçenin başlıca tarımsal ürünlerinden biri olan incirin üretiminde herhangi bir sıkıntı yaşanmamakta hatta markalaşması adına festival düzenlenmektedir. Ancak ürünün pazarlanmasında sorun yaşanmaktadır. Savcıllı Kooperatifi bu yönde çalışmalar yürütmektedir ancak sermaye eksikliği bu çalışmaların aksamasına neden olmaktadır. Mevcut kooperatifler yasası dâhilinde kooperatiflerin özel şirketlerle rekabet edemez durumda olduğu belirtilmiştir.

Bölge havzasının çok geniş olmaması nedeniyle ilçede hayvancılık çok gelişmemiştir. Besi hayvancılığından ziyade süt sığırı yetiştiriciliği yaygındır. Ancak üretilen süt işlenmeden ham halde firmalara satılmaktadır. Sütün satıldığı firma aynı zamanda hayvan yemini de üreticiye temin etmekte, dönemsel olarak el değiştiren bu durum sütün verimi ve kalitesini düşürmektedir. Tarım arazilerinin küçük olması yem olarak kullanılan dane mısır gibi ürünlerin üretimini kısıtlamaktadır. Bu durum tavukçuluk sektöründe kullanılan dane mısırın dışarıdan alınmasına neden olmaktadır. Bütün bunların yanında ilçede hayvancılığın verim ve çevre sağlığı açısından uygun şekilde devam ettirilebilmesi için entegre tesislere ihtiyaç duyulmaktadır.

İlçenin Büyük Menderes Nehri Havzası içerisinde yer alması sulama potansiyeli açısından bir fırsat yaratmaktayken, nehirde yaşanan kirlilik sektörü olumsuz yönde etkilemektedir. Girdi fiyatlarındaki yükseklik ve fiyat dalgalanmaları; Tariş'in incir ve pamukta sektörü yönlendirememesi ve giderek fiyat denge kurumu olmaktan çıkması; bölgede ve çevresinde bulunan jeotermal alanların tarım alanları üzerinde yarattığı kirlilik sektörü tehdit eden başlıca unsurlar olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca süt

sanayicilerinin Aydın'ı serbest bölge ilan etmesi ve tarımda tekelleşmeye doğru gidilmesi sektörün gelişimi açısından tehdit oluşturan diğer hususlardır.

TURİZM:

Buharkent ilçesi Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından termal turizm bölgesi ilan edilmiştir. Ancak ilçede bu alanda hizmet verebilecek nitelikte tesis eksikliği bulunmaktadır. Gerçekleştirilen toplantıda Ortakçı-Horsunlu jeotermal alanının İl Özel İdaresi bünyesine alındığı ifade edilmiştir. Bu durum termal kaynakların tarım ve turizm açısından kullanılmasına yönelik bir fırsat oluşturmaktadır. Tarihi Ortakçı Hamamı'nda gerekli düzenlemelerin yapılarak ziyaretçilere açılması da ilçe turizmine canlılık getirecektir.

SOSYO-KÜLTÜREL DURUM VE ALTYAPI:

Buharkent Aydın ilçeleri arasında okuryazar oranı en yüksek olan ilçelerden biridir. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nce ifade edildiği üzere Buharkent, ilköğretimlerde gerçekleştirilen sınavlarda Aydın ilçeleri içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. İlçede bir Anadolu Lisesinin olmaması nedeniyle öğrenciler Nazilli ve Kuyucak gibi ilçelere gitmek zorunda kalmakta, bu durum öğrenci velilerine maddi yük getirmektedir. İlçede öğretmen sirkülasyonu da oldukça yoğundur. İlçede görev yapan öğretmenler ilçenin Nazilli ve Denizli gibi merkezlere yakın olması nedeniyle buralarda ikamet etmekte, zamanla da söz konusu merkezlere tayin olma yoluna gitmektedirler.

Sağlık konusunda ise ilçede uzman doktor eksikliği ve laboratuar hizmetlerinde yetersizlikler bulunmaktadır.

İlçede çevre bilinci yeterince gelişmemiştir. Atık su arıtma tesisi bulunmayan ilçede bazı alanlarda içme suyu temini halen asbest borulardan sağlanmaktadır. Buna karşılık Nazilli-Buharkent arası belediyelerin dâhil olduğu bir belediyeler birliği oluşturulmasına ve katı atık bertarafına yönelik çalışmalara başlanmıştır. İlçe aynı zamanda Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'ne üyedir. 66 ülkede gelişen Sağlıklı Kentler hareketinin Türkiye'deki yansıması olarak görülebilecek birlikte, üye belediyelere belediyecilik, sağlık, planlama, çevre, konut, ulaşım, eğitim, güvenlik ve benzeri sağlıklı kent konularıyla ilgili tecrübeler, bilgi, belge ve proje deneyimlerinin aktarılması planlanmaktadır.

BUHARKENT GÜÇLÜ YANLAR	BUHARKENT ZAYIF YANLAR
Verimli bir araziye sahip olması	Tarım ürünlerinin işlenmesi, paketlenmesi açısından sorunlar yaşanması
Termal kaynaklar açısından zengin olması	Tarım arazilerinin parçalı olması
İklimin Akdeniz iklimine yakın olması ve ürün deseninin zengin olması	Sermaye eksikliği vb. nedenlerle tarımsal endüstrinin gelişememesi
Tarımda polikültür uygulamalarının olması, ikame edilen yeni ürünlerde veya hâlihazırda üretilen ürünlere yönelik bilgi birikimi ve tecrübenin olması	İncir ve üzüm kurutma tesislerinde jeotermal kaynaklardan faydalanılmaması
Tarımsal tecrübenin mevcudiyeti	Bölge havzasının geniş olmaması nedeniyle hayvancılığın gelişmemesi
İncirin markalaşması adına festival düzenlenmesi	Tavukçuluk sektöründe yeme karıştırılmak üzere dışarıdan dane mısır alınması
Aydın ilçeleri içinde okuryazar oranı yüksek ilçelerden olması	Ekonomik nedenler başta olmak üzere çeşitli sebeplerle SAV-KOOP işleme ve paketleme tesisinin tam kapasiteyle kullanılamaması
Halk eğitim merkezinin aktif olarak çalışmalara devam etmesi, çok çeşitli kurslar verilmesi	Üretilen sütün ham olarak şirketlere satılması, ilçede bir mandıra olmaması
İlköğretimde gerçekleştirilen sınavlarda Aydın ilçeleri içinde ilk sıralarda yer alması	Soğuk hava tesisi eksikliği
Kaymakamlık ve özel şirketlerin destekleriyle öğrenciler ile ihtiyaç sahiplerine çeşitli destekler sağlanması	Yetiştirilen incirin pazarlanmasında sorunlar yaşanması
İlçenin "Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği"ne üye olması	Ürünlerin pazarlanması konusunda danışmanlık ihtiyacı olması
	İlaçlama ve sulamanın kontrolsüz yapılması
	Hayvancılığa yönelik entegre tesis eksikliği
	Ortak iş yapma kültürünün gelişmemiş olması
	Turizm konusunda tesis eksikliğinin olması
	İlçede dış yatırımcılara yönelik önyargı
	Buharkent OSB'nin aktif olmaması
	İlçede Anadolu Lisesi'nin olmaması öğrencilerin Nazilli, Kuyucak gibi ilçelere gitmesi
	Öğretmen sirkülasyonunun olması
	Uzman doktor ve laboratuar eksikliği
	Çevre koruma bilincinin yetersizliği
	Arıtma tesisi olmaması
	Bazı içme suyu borularının asbest boru olması

BUHARKENT FIRSATLAR	BUHARKENT TEHDİTLER
İlçenin Büyük Menderes Nehri havzası içerisinde yer alması ve sulama potansiyelinin olması	Termal kaynakların kullanılmasındaki yasal kısıtlar
İlçenin Denizli-Aydın yol güzergahı üzerinde bulunması	Tariş'in incir ve pamukta sektörü yönlendirememesi ve giderek fiyat-denge kurumu olmaktan çıkması
Bölgenin tarımsal endüstriye uygun fiziki ve sosyal yapıya sahip olması	Kooperatiflerin özel şirketler ile rekabet edememesi
Ziraat odaları ile bakanlık arasında işbirliklerinin geliştirilmesi	Tarımsal ürünlerin fiyat girdilerindeki artış ve fiyat dalgalanmaları
Ortakçı-Horsunlu jeotermal alanının İl Özel İdaresi bünyesine alınmış olması	Süt sanayicilerinin Aydın'ı serbest bölge olarak kabul etmesi
Buharkent'in termal turizm bölgesi ilan edilmiş olması	Büyük Menderes Nehri'nde yaşanan kirlilik
Tarihi Ortakçı Hamamı'nın bulunması	Bölgedeki 3 adet jeotermal alanın tarım alanlarında ve çevrede sebep olduğu kirlilik
Kapalı spor salonuna ilişkin plan çalışmalarının devam etmesi	Tarımda tekelleşmeye doğru gidilmesi
Nazilli-Buharkent arası belediyelerin dâhil olduğu bir belediyeler birliği oluşturulması ve katı atık bertarafına yönelik çalışmalara başlanması	

ÇİNE İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM VE HAYVANCILIK:

Çine'nin uygun iklim ve verimli toprak yapısına sahip olması ilçede çok çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesine imkân vermektedir. Ayrıca ilçe tarımda olduğu kadar hayvancılıkta da Aydın'ın önde gelen ilçelerinden biridir.

Çine Tarım İlçe Müdürlüğü yetkilisi tarafından ilçede yaklaşık 70.000 dekar civarında mısır ekiminin yapılmakta olduğu ve ortalama olarak dekarda 1.800 kg verim alındığı belirtilmiştir. Çiftçiler mısır üretimi konusunda yeterince bilgi sahibi olmakla birlikte yüksek verimli üretim yapılmaktadır. İlçede üretilen mısırın büyük bir kısmı yem bitkisi olarak değerlendirilmekte, bir kısmı da patlamış mısır paketleme tesisine satılmaktadır.

Zeytinyağının piyasadaki satış fiyatının yüksek olmasının ilçede herhangi bir zeytinyağı işleme tesisinin olmaması nedeniyle çiftçiler için bir getirisi olmamaktadır. Zeytinyağının üreticiye katma değer sağlayabilmesi için ilçenin zeytinyağı işleme ve şişeleme tesisine ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Ayrıca zeytin üretiminde düzenli bir ağaçlandırma sistemi olmadığı için verimin arttırılamadığı, düzensiz zeytin bahçesi alanlarının olduğu ve belli bir standardın oluşturulmadığı dile getirilmiştir. Bunun yanında tarımsal üretimde kooperatifleşme ve birlik olunamadığı da vurgulanmıştır.

Çine'de özellikle zeytincilik konusunda organik tarım faaliyetleri başarıyla yürütülmektedir. Mevcutta organik tarımla uğraşan 534 sertifikalı çiftçinin olduğu, bu sayının gün geçtikçe artması için faaliyetlerin devam ettiği belirtilmiştir. Son yıllarda ilçenin özellikle dağlık köylerindeki yaylalarda meyve yetiştiriciliği kaymakamlığın da katkılarıyla ilerleme göstermekle birlikte ulaşım problemleri nedeniyle üretici pazarlama sıkıntısı yaşamakta ve ürününü satamamaktadır. Ayrıca ilçedeki Meslek Yüksek Okulu organik tarım ve zeytincilik üzerine belediye ile başarılı ortak çalışmalar yürütmektedir.

Topçam Barajı'nda alabalık üretimi faaliyetlerinin başladığı ve Çine Barajı'nın da balıkçılık çalışmaları için önemli bir potansiyel teşkil ettiği belirtilmiştir.

İlçede verimli arazilerin varlığının yanında meraların oldukça bakımsız olduğu ve ıslah çalışmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Hayvancılık ilçede aile hayvancılığı şeklinde yapılmakta ve kaliteli hayvansal ürünler elde edilmektedir. Hayvansal üretimde de meyvecilikte olduğu gibi ürünlerin pazara ulaştırılmasından kaynaklı pazarlama sorunu yaşanmaktadır. Özellikle sağımı yapılan sütün alıcılara ulaştırılana kadar kalitesinin düştüğü belirtilmiştir. Hayvancılık faaliyetlerinin daha sağlıklı ilerleyebilmesi ve ürünlerin katma değerinin arttırılabilmesi için ilçede toplu sağım alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. ADÜ Çine Meslek Yüksek Okulu tarafından hayvancılık faaliyetleri adına 7 yıldır keçicilik üzerine "Kavşit Köyü ve Yöresi Keçicilik Projesi" adında bir ıslah çalışması yürütülmektedir.

Keçi ıslahı ve keçicilik ürünlerinin değerlendirilmesi amaçlı devam eden projenin hedef popülasyonu 3.000 baş civarında olmakla birlikte, şu anda çalışmalar 1.000 başa yakın bir popülasyon üzerinde yürütülmektedir.

Yapılan toplantıda Çine'nin tarım ve hayvancılıkta yüksek ve kaliteli ürün üretebildiği ancak en büyük sıkıntılardan birinin ilçede herhangi bir soğuk hava deposu, buzhane, işleme ve paketleme tesisinin olmaması olduğuna vurgu yapılmıştır.

TURİZM:

Çine'de turizm değeri olarak Alabanda Antik Kenti, Kuva-yı Milliye Müzesi ve Tepecik Höyüğü bulunmaktadır.

Alabanda Antik Kentine ilişkin kazı çalışmaları hala devam etmekte, kentin henüz küçük bir kısmının açığa çıkartıldığı düşünülmektedir. Alabanda Antik Kenti'ndeki çalışmaların biran evvel bitirilerek, kentin en kısa zamanda turizm faaliyetlerine açılması ve bu konuda gerekli tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesinin ilçe turizmine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

EKONOMİK DURUM:

Çine cam, seramik, porselen ve emaye yapımında hammadde olarak kullanılan feldspat rezervinde dünyanın sayılı ve en kaliteli madenin çıkartıldığı bölgelerinden biridir. Özellikle tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin azaldığı dönemde sağladığı istihdam ile sektör ilçe ekonomisinin canlanmasını sağlamıştır. İlki 1995 yılından beri faaliyet gösteren özel işletmeler yerli feldspat üretiminin % 95'ini dünyadaki ihtiyacın yaklaşık % 27'sini karşılamaktadırlar. İlçe ekonomisinde büyük önemi olan madenlerin işlenmeden hammadde veya yarı mamul şeklinde iç ve dış piyasaya sunulması nedeniyle bölgeye sağladığı katma değer oldukça düşüktür. Bu nedenle kurulmakta olan OSB alanına yeni yatırımcıların çekilmesi ve madenlerin ürüne dönüştürülmesi ile sektörün bölgeye getirisinin büyük oranda arttırılacağı, ayrıca ilgili alanda yeni yatırımcıların çekilmesi durumunda sektördeki taşıma ve lojistik maliyetlerinin düşeceği öngörülmektedir.

Çine'de çırçır, zeytinyağı fabrikaları, sabun atölyeleri, kireç ve maden ocakları ilçe sanayinde önemli konumdadır.

İlçede 800 dönümlük kamu arazisi üzerine Çine Organize Sanayi Bölgesi'nin yapımı sürdürülmekte ve bölgeye yatırımcı çekebilmek için doğalgaz ve demiryolu ile ilgili alt yapı çalışmaları devam etmektedir.

Çine'nin ekonomi hayatına bakıldığında birlikte iş yapma alışkanlığının gelişmediği vurgulanmıştır ve bu durumun ilçedeki tarımsal sanayinin gelişmesinin önünde engel teşkil ettiği düşünülmektedir.

SOSYAL ve KÜLTÜREL DURUM:

Çine, Aydın genelinde okuryazar nüfus oranı yüksek ilçelerden biridir. İlçede öğretmen eksikliği ve sirkülasyonu sorunu yaşanmamaktadır, ancak ilçede görev yapan öğretmenler ilçenin Aydın merkezine yakın olması nedeniyle il merkezinde ikamet etmekte, zamanla da tayinlerini aldırma yoluna gitmektedirler. İlçe Halk Eğitim Merkezi aktif olarak ihtiyaçlara yönelik eğitimler vermektedir ve 2011-2012 eğitim öğretim döneminde yaklaşık olarak 5.900 kişiye çeşitli eğitimler verilmiştir. Okulların öğrenci sayıları yüksek olduğu için sportif ve kültürel faaliyet alanları kısıtlıdır.

Çine, köylerden göç alan ve buna karşın eğitimli nüfusu büyük kent merkezlerine göç eden bir ilçedir. Bu nedenle nüfusunda büyük değişimler görülmemektedir. İlçe kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar genellikle Aydın kent merkezinde yaşamaktadır. İlçenin Aydın ve İzmir gibi kent merkezlerine yakın olması sebebiyle kent merkezindeki ticari faaliyetlerin gelişememiş olduğu söylenebilir.

Sağlık konusunda ise ilçede sağlık grup başkanlığı yeterli düzeyde çalışmaktadır. Yeni yapılan İlçe Devlet Hastanesi her geçen gün gelişerek yeni birimleriyle ilçe halkına hizmet etmekte, ancak hastanede uzman doktor ve ambulansla taşıma hizmetlerinde eksiklikler bulunmaktadır. İlçe içme suyu hattı boruları yaklaşık 30 yıl önce yapıldığı için kanserojen riski taşımaktadır. Bu konuda gerekli çalışmalar yapılacaktır. İlçede atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Bununla birlikte ilçe genelinde katı atık bertarafına yönelik çalışmalara başlanmıştır.

İlçe merkezindeki en büyük sıkıntılardan birinin trafik ve otopark sıkıntısı olduğu belirtilmiştir.

ÇİNE GÜÇLÜ YANLAR	ÇİNE ZAYIF YANLAR
İlçenin iklim ve toprak yapısı itibariyle tarım ve hayvancılık için elverişli olması	İlçedeki meraların çok bakımsız olması
İlçenin tarım ve hayvancılık yönünden gelişmiş olması	
İlçede yaklaşık olarak 70 bin da civarında mısır ekiminin yapılıyor olması	İlçede zeytinyağı işleme tesisinin bulunmaması
İlçede üretilen mısırda yüksek verimin sağlanıyor olması	Sebze ve meyvede pazarlama sorununun bulunması
İlçede patlamış mısır üzerine paketleme tesisinin bulunması	İlçede depolama, paketleme ve soğuk hava tesisinin bulunmaması
İlçenin yüksek arıcılık potansiyeline sahip olması	Çeşitli tarımsal ve hayvansal ürünlerin olduğu ilçede markalı ürünün olmaması
İlçede organik tarımla uğraşan 534 çiftçinin bulunması.	Tarım ve hayvancılık sektöründe birlik ve örgütlenmenin sağlanamaması
Çine'de organik tarım faaliyetlerinin artması ve özellikle zeytinde organik üretim yapılıyor olması	Özellikle zeytincilikte bahçeler dikme yerine aşılama yoluyla oluşturulduğu için düşük verimli ve düzensiz öbeklerin oluşması
Yüksek kesimlerde yapılan elma yetiştiriciliğinde yüksek verim alınması	Hayvansal ürünlerin ilçe dışında pazara paketlenmeden sürülmesi nedeniyle getirisinin düşük olması
İlçede yüksek kalitede hayvansal ürünlerin üretilmesi	İlçe halkında girişimci ruhun eksik olması
İlçedeki hayvancılık faaliyetleri için 100 baş kapasiteye sahip tesislerin bulunması	İlçe halkının tarımsal faaliyetlere karşı güvensiz ve isteksiz oluşu
İlçedeki Topçam Barajı'nda balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülmesi	İlçedeki tarımsal üretimde ürün planlaması eksikliğinin olması
İlçede keçicilik faaliyetlerinin gelişmiş olması	Tarımsal üreticilerin düzenlenen panel ve eğitimlere ilgisiz oluşu
İlçenin dağlık arazilerinde 7 yıldır üniversite ile birlikte keçicilik faaliyetlerinin bilinçli bir şekilde sürdürülmesi	Zeytinyağı üreticisinin kaliteyi ve lezzeti düşüren sıcak sıkımı daha fazla verim aldığı için tercih ediyor olması
İlçedeki meslek yüksekokulunda organik tarım bölümünün bulunması	İlçedeki turizm değerlerinin tanıtım eksikliğinin olması
İlçede mandıra şeklinde süt işleme tesisinin bulunması	Höyüklerde kazı çalışmalarının çok yavaş ilerlemesi
İlçedeki arıcılık kurslarıyla arıcılığa yeni başlayanların olması	İlçede turistik tesis eksikliğinin olması
İlçenin 'Topçam Madran Organik Zeytinyağı' markasıyla zeytinyağı üretiminin başlamış olması ve önümüzdeki yıl piyasaya sürülecek olması	Madencilik sektöründe yatırımcı eksikliğinin yaşanması
İlçede valilik çalışmasıyla zeytin için toprak analizinin yapılacak olması	Ürünlerde katma değer yaratılmadan sadece hammadde olarak satılması
Türkiye rezervinin % 70'ini oluşturan en iyi sodyum feldspat madeninin bulunması	İlçede nitelikli iş gücü kaybının yaşanıyor olması
Feldspat üretimi yapan işletmelerde üretime yönelik AR-GE faaliyetlerinin yürütülmesi	Çevre köylerden ilçeye niteliksiz iş gücü göçünün olması
İlçedeki madencilik tesislerinde atık yağların litre fiyatı 1,5 TL'ye alınarak değerlendirilmesi	Çine'de çalışan halkın bir kısmının Aydın merkezde ikamet etmesi
İlçedeki okullaşma oranının yüksek olması	Hastanede uzman doktor eksikliğinin olması
İlçe Halk Eğitim Merkezi tarafından ihtiyaç duyulan konularda eğitimler ve kurslar verilmesi	Hayvancılık faaliyetlerinin kent merkezinde yapılmasının çevresel ve sağlık sorunlarına neden olması
İlçede her branştan yeterli sayıda öğretmen bulunması	İlçe bünyesinde katı atık tesisinin olmaması
Taşımalı eğitim hizmetinin yeterli düzeyde olması	İlçedeki zirai ilaçlamanın geleneksel yöntemlerle yapılması

Çine Meslek Yüksekokulu'nun Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından 14 kalemde üretim iznini almış olması	İlçe merkezinde yolların çok dar olması ve otopark eksikliklerinin trafikte sıkıntılara neden olması
İlçede orman ürünü olarak yüksek getirili fıstık çamının üretilmesi	İlçedeki içme suyu boru hattının uzun süredir kullanılmasından ötürü sağlıksız olması
ÇİNE FIRSATLAR	**ÇİNE TEHDİTLER**
İlçenin Muğla-Denizli karayolu üzerinde olması	Zeytinyağı fiyatlarının çok düşük olması sebebiyle çiftçinin mağdur olması
Adnan Menderes Barajı'nın ileriki dönem için potansiyel bir turizm alanı olması	Çine'nin Aydın il merkezine yakın olması nedeniyle ilçedeki ticari faaliyetlerin gelişememesi
İlaçlama faaliyetlerinin bilinçli ve sağlıklı olarak sürdürülebilmesi için "İlaçlama Yapabilir Kimlik Kartı" sisteminin olması	Ülkedeki teşvik bölgelerinde Aydın'ın 2. bölgede yer alması
	Yatırım teşvik sisteminde madenciliğin teşviklerden faydalanamayacak olması
	Çine çaparı hayvan türünün neslinin tükenme tehlikesinin olması

DİDİM İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TURİZM ve İNŞAAT:

İlçe 90 km'lik sahil şeridi, mavi bayrak kriterli koyları ve sahilleriyle Türkiye turizminin önde gelen destinasyonlarından birini oluşturmaktadır. Didim, sadece güneş-kum-deniz turizmi değil, aynı zamanda doğa, spor, av, kültür turizmi yönünden de zengin olanaklara sahiptir. Bu yönden alternatif turizmde marka yaratacak sürdürülebilir turizm konseptine açıktır. Aynı zamanda kongre turizmi ile birleştirilebilecek spor turizmi olanaklarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, ilçenin rüzgârlı koyları ve D-Marin sayesinde yelken ve sörf turizmine de olanak sağlayacağı belirtilmektedir. Tüm bu olanakların ve güçlü yanların yanı sıra ilçede turizm açısından bazı sorunlar da bulunmaktadır. Turizmde planlama eksikliği, kaynak yetersizliği ve imkânların yeterince verimli kullanılamaması turizmin başlıca zayıf yanları arasındadır. Bakımsız ve çevre düzenlemesi yapılamamış tarihi dokuların varlığı sebebiyle tarihi turistik dokular ve sit alanları turizmin hizmetine sunulamamaktadır. Turizm işletmeleri profesyonellik açısından yetersiz kalmaktadır ve çalışanların turizme gerekli özeni göstermediği dikkat çekmektedir. Turizm sektöründe çalışan personelin kalifiye olmaması ve bölgeyi yeterince tanımaması sebebiyle işletmelerin kalitesinin düştüğü gözlenmektedir. İlçe için önemli fırsatlardan biri olarak görülen alternatif turizm türlerinden spor turizmine yönelik herhangi bir tesis bulunmamaktadır. Turizmin gelişmesi için en önemli kriterlerden biri olan ulaşımda eksiklikler bulunmaktadır. Bodrum Havaalanı ile Didim arasındaki yolun düzeltilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir.

Didim turizmi için en önemli sorunlardan bir diğeri ikinci konut sorunudur. İkinci konutlar sebebiyle ilçede kontrolsüz ve aşırı betonlaşma kendini göstermektedir, aynı zamanda bu konutların sezonluk ya da dönemlik kiraya veriliyor olması turizm işletmelerinin önünü kapatmakta ve kazancını azaltmaktadır. Bu soruna yönelik ikinci konutların turizm sektörünün içine çekilmesine yönelik bir devre mülk sistemi uygulamasının başlatılması gerekliliği belirtilmiştir. Turizm işletmelerinin sorunlarından biri de her şey dâhil sistemidir. Otelde her türlü ihtiyaçları karşılanan turist otel dışına çıkmamakta ve bu sebeple ilçe esnafı için herhangi bir getiri sağlamamaktadır.

Turizmin pazarlanması yönünden de ilçenin zayıf yanları bulunmaktadır. İlçeye gelen tüm turistler tur operatörleri aracılığıyla gelmektedir. Bu sebeple ilçeye gelen turist tanınmamaktadır ve istekleri görülememektedir. Didim'in tanıtımının Didim özelinde değil, destinasyon odaklı yapılıyor olması, Didim'in tanınmamasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda ilçenin turizm açısından sadece İngiltere pazarına bağlı olması, kriz gibi ekonomik sorunlardan daha kolay etkilenmesine yol açmaktadır.

İnşaatçılık ve şehir yapılanması bakımından da ilçenin eksiklikleri olduğuna dikkat çekilmiştir. İlçede öne çıkan inşaat sektörü ilçedeki yapı stokunun fazlalığı ile kendini göstermektedir. Özellikle İlçede

turizme hizmet edecek bir meydan bulunmadığı, yapılaşmada doğal dokunun korunmadığı ve eski konutların elden geçirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Aynı zamanda İlçede kalitenin yükseltilmesi için marka şehir çalışmalarının başlatılmasının gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte İlçede güneş enerjisinin kullanılması teşvik edilerek bir eko şehir projesinin hayata geçirilmesinin gerekliliğinden söz edilmiştir.

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

Didim ilçesinde 119.000 dönüm tarıma elverişli alan bulunmaktadır. İlçede ağırlıklı olarak zeytin ve pamuk yetiştirilmektedir. Yıllık 700 kg ürün alınabilen 35.000 dönüm pamuk arazisi bulunduğu ve Söke İlçesinde ön plana çıkan pamuğun çoğunluğunun aslında Didim topraklarında yetiştiği belirtilmiştir. Ancak pamuk üretimi fazla olmasına rağmen yüksek kar sağlanamadığı bildirilmiştir.

İlçede yetiştirilen zeytinin körfezde yetişen zeytinden daha kaliteli ve lezzetli olduğu belirtilmiştir. Didim ilçesi Akdeniz Zeytin ve Zeytin Üreticileri Birliği'ne üyedir. İlçede zeytin üretimi fazla olmasına rağmen bir işleme tesisi bulunmamaktadır ve üretim Gemlik ve Akhisar bölgelerine gönderilmektedir. Zeytin ve pamukta iyi tarım uygulamaları yapılmaktadır ve aynı zamanda Akyeniköy beldesinde de organik tarım uygulamalarına geçilmiş olduğu bildirilmiştir. İlçe turizmle birleştirilerek agro-turizm uygulamaları yapılacak olanaklara sahiptir, örneğin zeytin hasadı ile turizmin birleştirilmesinin mümkün olduğuna dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda ilçede seracılığın ve organik tarımın yaygınlaştırılması ve özendirilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir.

İlçede yavru balık üretme ve balık paketleme tesisleri bulunmaktadır. Ancak bu üretim çiftliklerinin turizm alanlarının üzerinde olması sebebiyle turizm ve yatçılık açısından büyük sorun teşkil etmektedir. İlçede ruhsatı henüz alınmamış 16 adet tavuk çiftliği de bulunmaktadır.

Tarıma yönelik herhangi bir planlama olmaması, tarım alanlarının yüksek gelir sağlaması sebebiyle imara açılıyor olması, su kaynaklarının yetersiz olması sebebiyle tarımın ilçede çok fazla gelişemediği dikkat çekmektedir. Aynı zamanda İlçede makilik alanların da azalması sebebiyle küçükbaş hayvan sayısının azaldığı belirtilmiştir.

SOSYAL ve KÜLTÜREL DURUM:

İlçede genç nüfus oranının yüksek ve halkın eğitime karşı oldukça duyarlı olduğu belirtilmiştir. İlçede pek çok okul binası yakın zamanda inşa edilmiş olduğundan dolayı deprem yönetmeliğine uygun olarak yapıldığına dikkat ekilmiştir. Aynı zamanda ilçede bir yurt ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Sağlık konusunda yeterli sayıda uzman hekim ve sağlık görevlisi mevcuttur ancak yaz aylarında yaklaşık 10 katına çıkan nüfus için yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte ilçeye en yakın büyük hastane 100 km uzaklıkta bulunmaktadır.

İlçe oldukça yoğun göç almaktadır, bu sebeple nüfus artış hızı normalin üzerinde gerçekleşmektedir ve pek çok farklı kültürden insan bir arada yaşamaktadır.

İlçede Adnan Menderes Üniversitesi Didim Meslek Yüksekokulu Turizm ve seyahat hizmetleri ve aşçılık programları bulunmaktadır. Ancak işletmelerle üniversite arasındaki iletişim kopukluğu bulunduğu belirtilmiştir. Yüksekokul öğrencilerinin staj için Antalya'da bulunan otelleri tercih ettikleri bilinmektedir

DİDİM GÜÇLÜ YANLAR	DİDİM ZAYIF YANLAR
Sadece deniz-güneş -kum turizmi değil, aynı zamanda doğa, spor, av ve kültür turizmi olanaklarına da sahip olması	Tarihi turistik dokuların ve sit alanlarının turizme sunulamaması, bakımsız ve çevre düzenlemesi yapılmamış tarihi dokuların varlığı
90 km'lik bir sahil şeridi, mavi bayrak kriterli sahil ve koylarının bulunması	İşletmecilerin ve turizm çalışanlarının turizme gerekli özeni göstermemesi ve işletmelerin yetersiz olması
Alternatif turizmde marka yaratacak ve sürdürülebilir turizm konseptine açık olması	Planlama eksikliği ve imkânların yeterince verimli kullanılamaması
Entegre edilebilecek spor, kongre turizmi potansiyeline sahip olması	Nitelikli istihdam eksikliği ve personelin bölgeyi tanımaması
Yelken ve sörf turizmine olanak oluşturması açısından D-Marin'in açılmış olması	Tanıtım için kaynak azlığı
İlçede yetişen zeytinin körfezde üretilen zeytinden daha kaliteli olması	İkinci konutlar sebebiyle kontrolsüz ve aşırı betonlaşma
119.000 dönüm tarıma elverişli alan bulunması	İkinci konutların kiraya verilerek otellerin önüne geçilmesi
Yıllık 700 kg ürün alınabilen 35.000 dönüm pamuk arazisi bulunması	Turizm için gerekli altyapının sağlanamamış olması.
Akyeniköy beldesinde organik tarım uygulamalarının yapılıyor olması	Spor turizmine yönelik tesis eksikliği
Zeytin ve pamukta iyi tarım uygulamalarının yaygınlaşmış olması	Tur operatörleri aracılığıyla gelen turistlerin tanınmaması ve ihtiyaçların bilinmemesi
İlçenin turizmle birleştirilebilecek tarım uygulamalarına sahip olması (zeytin hasadı, agro turizm)	Turizm açısından tek pazara bağlı olunması (İngiltere)
İlçede yavru balık üretme ve balık paketleme tesisi bulunması	Her şey dâhil sistemi sebebiyle turistin dışarı çıkmaması
İlçenin Akdeniz Zeytin ve Zeytin Üreticileri Birliği'ne üye olması	Destinasyon odaklı tanıtım yapılması sebebiyle Didim'in tanınmıyor olması.
İlçede biyolojik arıtma yapan tesis bulunması	Didim-Bodrum Havaalanı arasındaki yolun bozuk olması
Genç nüfus oranının yüksek olması	İşletmeciler ve üniversite arasındaki iletişim eksikliği
İlçedeki okul binalarının deprem yönetmeliğine uygun inşa edilmiş olması	İlçede bulunan balık üretim çiftliğinin turizm alanlarının üzerinde olması sebebiyle turizm ve yatçılık açısından büyük tehlike oluşturması
Halkın eğitime karşı oldukça duyarlı olması	Pamuk üretimi fazla olmasına rağmen kar edilememesi
İlçede bulunan arıtma tesisinin enerji ihtiyacının güneş enerjisiyle karşılanıyor olması	Tarım arazilerinin imara açılması
Mevcut konutların nüfus için yeterli olması	Kooperatif sayısı fazla olmasına rağmen aktif kooperatif sayısının az olması
İlçede bir kent ormanı yapılmasının planlanması	Zeytin işleme tesisi bulunmaması
Modern atık arıtma tesisi ve yağmur suyu altyapısının mevcut olması	Makilik alanların azalması sebebiyle küçükbaş hayvan sayısının azalması
	Su kaynaklarının yetersiz olması
	Tarıma yönelik herhangi bir planlamanın olmaması
	İlçede en yakın büyük sağlık kuruluşunun 100 km mesafede olması
	İlçenin yoğun göç alması ve nüfus artış hızının yüksek olması
	Yaz aylarında İlçe sağlık merkezinin hekim sayısının, yatak kapasitesinin ve mevcut 5 ambulansın yetersiz kalması
	Betonlaşma ve kirliliğin yoğun olması
	Konutların ve yapılaşmanın turizme hizmet edecek kapasitede olmaması
	Şehirde turizme hizmet edecek bir meydanın bulunmaması

DİDİM FIRSATLAR	DİDİM TEHDİTLER
30.000 dönüme yakın turizm gelişim bölgesi ilan edilmiş kamu alanı varlığı.	Marinaya gelen yatlara vize sınırı konmuş olması
Sağlık turizmine elverişli temiz nemsiz bir havaya sahip olması	Klasik turizm anlayışının devam etmesi
İlçede bulunan meslek yüksekokulu ile üniversite kenti olma potansiyeli	Yatırım konusunda kış nüfusuna göre yardım alınması
5000-6000 yatak kapasiteli işletme kurulabilecek kapasitede tahsise çıkan alanların varlığı	Alınan kararların uygulamaya geçirilememesi
Toprak reformu uygulaması	Aydın'ın büyükşehir olmasının planlanması
Kırsal Kalkınma Destekleri	Zeytincilik girişimi için maliyetin yüksek olması
Oksijen oranı yüksek, astım hastalığına iyi gelen bir iklime sahip olması	Çiftçiye verilen teşvik arazilerinin kullanılmayıp ticaretinin yapılması
İlçede su ürünleri fakültesi kurulmasının planlanması	Rüzgâr enerjisinin konut alanında kullanılması için maliyetinin yüksek olması
İlçede öne çıkan inşaat sektörünün getirisinin yüksek olması	

GERMENCİK İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

Germencik ilçesi Aydın'ın hemen hemen tüm ilçelerinde olduğu gibi verimli arazilere sahiptir. İlçede özellikle incir ve zeytin üretimi ön plana çıkmaktadır. Sarılop olarak tabir edilen kaliteli kurutmalık incir üretiminin yapıldığı ilçede üretimde kimyasal kullanımı oldukça azdır. İlçede yirminin üzerinde incir işletmesi ihracata yönelik çalışmaktadır. Buna karşılık incir üretiminde katma değeri artırıcı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle incir ve zeytinde organik tarıma yönelik çalışmalar mevcuttur. Ancak organik tarıma ilişkin sertifikasyon konusunda yarattığı maliyetlerin çiftçiler tarafından bireysel olarak karşılanmasının güç olduğu, bu konuda toplu girişimlerin daha uygun olacağı ifade edilmiştir. Zeytin üretiminin yoğun olarak yapıldığı ilçede, ilçeye özgü bir markalaşma faaliyeti bulunmamaktadır. Nitekim zeytinyağı işletmeleri olmasına karşılık paketleme tesisi eksikliği bulunmaktadır.

İlçede kesme çiçek, fasulye, biber, domates üretiminin yapıldığı seralar bulunmaktadır. Bu anlamda gerek jeotermal kaynaklar açısından zengin olması gerekse seracılık kültürünün bulunması ve organize seracılık yapılabilecek alanların bulunması bu alanın geliştirilebileceğini göstermektedir. Ayrıca ilçede sözleşmeli üretimde yapılmaktadır.

İlçe arazilerinin diğer ilçelere kıyasla daha toplu yapıda olması makinalı tarım konusunda maliyetleri düşürmektedir. Buna karşılık arazinin ürün desenine göre sınıflandırılmamış olması, çiftçiye üretim planlaması konusunda yeterince destek sağlanmaması, tarım girdi fiyatlarındaki dalgalanmalar gibi faktörler tarım ve hayvancılığı önemli ölçüde etkilemektedir.

TURİZM:

Germencik özellikle termal kaynaklarıyla ön plana çıkmaktadır. İlçede bu anlamda hizmet veren bir termal otel mevcuttur. Tesis, Adnan Menderes Üniversitesi'yle gerçekleştirmiş oldukları protokolle tedavi amaçlı da hizmet vermeye başlamıştır. İlçede turistik değer taşıyan Magnesia Antik Kenti'nde ise kazı ve altyapı çalışmaları henüz tamamlanmamıştır. Bunun yanında Selatin Anıt Ağacı, Kanlıbahçe Şehitliği, Mursallı Beldesi'ndeki kilise ilçenin diğer turistik öğeleri olarak ifade edilmektedir.

İlçede deve güreşi kültürü oldukça gelişmiştir. Yılın belli dönemlerinde düzenlenen etkinliklere gerek bölge gerekse bölge dışı çok sayıda katılımcı gelmektedir.

SOSYO-KÜLTÜREL DURUM, EKONOMİK DURUM VE ALTYAPI:

Okullaşma oranının yüksek olduğu ilçede eğitim alanında yaşanan en büyük sorun öğretmenlerin ilçe dışında ikamet etmeleridir. İlçe'nin Aydın'a yakın olması bu anlamda negatif bir etki olarak ortaya çıkmakta, eğitimde bütünlüğü ve öğretmen-öğrenci-veli ilişkisini olumsuz etkilemektedir.

İlçe özellikle jeotermal kaynakları ile ön plana çıkmaktadır. Ancak bu kaynaklardan konut ya da sera ısıtması konusunda faydalanılamamaktadır. Düzenlenen toplantıda bu konudaki başlıca engelin yasal düzenlemelerdeki eksiklikler olduğu ifade edilmektedir. Jeotermal kaynaklar konusunda dikkat çeken bir diğer hususta bu kaynakların kullanımı sonrası çevreye ve tarım alanlarına olan etkisidir. Özellikle reenjeksiyon konusunda denetimlerin yetersiz kaldığı, bor içerikli termal suların tarımsal alanlar üzerinde tehdit oluşturduğu belirtilmiştir.

İlçede altyapıya ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Ancak Aydın'ın büyükşehir kapsamına alınması durumunda bu çalışmaların ne yönde etkileneceği belirsizdir.

GERMENCİK GÜÇLÜ YANLAR	GERMENCİK ZAYIF YANLAR
Kaliteli (sarılop) incir üretimi olması	İncirde katma değeri artırmaya yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulması
İncir üretiminde kimyasal kullanımının çok az olması	Zeytinyağına ilişkin marka oluşturma çalışmalarına ihtiyaç duyulması
Özellikle incir ve zeytin alanında organik tarım faaliyetlerinin yürütülmesi, 200'e yakın çiftçinin bu konuyla ilgilenmesi	Ova köylerde çorak arazilerin bulunması
Pamuk, dane mısır, yem bitkileri, buğday ve sebze üretiminin olması	Yerelde, üretilen ürünlerin pazarlanmasına ilişkin bir pazarın bulunmaması
Sözleşmeli üretim yapılması	Zeytinyağına ilişkin paketleme şişeleme tesislerinin olmaması
Makinalı tarıma uygun arazilerin bulunması (arazilerin parçalı yapıda olmaması)	Arazinin ürün desenine göre sınıflandırılmamış olması
Türkiye'nin en büyük hayvancılık işletmelerinden Söktaş Efeler Çiftliği'nin ilçede bulunması	Jeotermal işletmelerin seracılık ve ısınmaya yönelik ilçeye kaynak sağlamaması
Sulamada sorun yaşanmaması	Jeotermal santrallerden çıkan suyun reenjeksiyonuna ilişkin kontrollerin yapılmaması
23 adet ihracata yönelik çalışan incir işletmesinin bulunması	İklim koşullarının etkisiyle hayvancılıkta verimin etkilenmesi
Kesme çiçek, domates, biber fasulye vb. üretiminin yapıldığı seraların bulunması	Magnesia Antik Kenti kazı çalışmaları ve altyapı çalışmalarının tamamlanmaması
Jeotermal kaynaklar açısından zengin olması	Öğretmenlerin ilçe dışında (Aydın merkezde) ikamet etmesi
Kaliteli pamuk üretiminin yapılması	
İlçede termal turizm alanında hizmet veren bir otelin bulunması	
Okullaşma oranının yüksek olması	

GERMENCİK FIRSATLAR	GERMENCİK TEHDİTLER
Sözleşmeli üretime ilişkin dünyada talebin artmış olması	Jeotermal kaynakların incir ve zeytinin kalitesi üzerindeki etkisi
İlçede organize seracılık faaliyetleri yürütülebilecek altyapının olması	Tarım fiyatlarındaki dalgalanmalar
Selatin Anıt Ağacı'nın bulunması	Çiftçiye üretim planlaması konusunda yeterince destek sağlanmaması
İlçede turistik değer taşıyan Magnesia Antik Kenti'nin bulunması	Tarım girdi fiyatlarının yüksek olması
Termal kaynakların turizm alanında kullanılma fırsatının bulunması	İncir piyasasında Tariş'in güçsüz kalması ve üreticiyi yeterince destekleyememesi
Altyapı (AAT ve kanalizasyon) çalışmalarının devam etmesi	İlçenin deprem bölgesi içerisinde yer alması
Deve güreşi kültürünün olması	Bor içerikli termal suyun tarım alanlarını tehdit etmesi

İNCİRLİOVA İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

İncirliova ilçesi Büyük Menderes Havzası içerisinde oldukça verimli topraklar üzerinde kurulmuştur. İlçeye adını veren ve 37.000 dekarlık alanda üretimi yapılan kurutmalık incir ilçe ihracatının en önemli kalemlerinden biridir. Gerçekleştirilen toplantıda açıkta sebze yetiştiriciliği konusunda İncirliova'nın öncü ilçe olduğu ifade edilmiştir. Üretilen sebzeler Acarlar'da bulunan pazarda pazarlanmakta bu anlamda üretici pazar sıkıntısı çekmemektedir. İlçede seracılık konusunda da girişimler bulunmakta ancak ısıtma maliyetlerinin yüksek oluşu nedeniyle tercih edilmemektedir. İlçede sofralık domates üretimi yoğun olarak gerçekleştirilmektedir. 250-300 dekarlık bir alanda da örtü altı çilek üretimi gerçekleşmekte ancak ürünün kalitesi bozulmadan saklanabileceği bir soğuk hava deposu eksikliği hissedilmektedir. İlçede üreticiyi destekleyen bir yapının olmaması, danışmanlık hizmetlerinden faydalanılmaması ve ihracatın toptancılar vasıtasıyla yapılıyor olması üretimi sıkıntıya düşüren sorunlar olarak ifade edilmiştir. Ürünlere yönelik işleme tesislerinin bulunmaması ve ürünün markasız şekilde pazarlanması katma değerini düşürmektedir. Tarım arazilerinin küçük ve parçalı oluşu ise verimi düşürmektedir.

Hayvancılık alanında Hacıaliobası Köyü'nde örnek bir kooperatif bulunmaktadır. 4 köyün bir araya gelerek oluşturduğu bu işletmede modern yöntemlerle süt sığırcılığı yapılmaktadır. Kalitenin yüksek olması sayesinde süt üretiminden elde edilen gelirin yüksek olduğu belirtilmiştir. Nitekim Aydın'ın büyükşehir olması durumunda hayvancılık konusunda yeni uygulamalara gidilmesi söz konusu olabilecektir.

Henüz herhangi bir inceleme yapılmamasına karşılık İkizdere barajının kurulmasıyla beraber yaratacağı nemden ötürü üretilen incirin sağlıklı kurutulmasında sorun yaşanacağı ve aflatoksin miktarının artacağı öngörüsü bulunmaktadır. Bunun yanında tarım girdi fiyatlarındaki dalgalanmalar tehdit oluşturan bir diğer unsurdur.

SOSYAL, KÜLTÜREL, EKONOMİK DURUM VE ALTYAPI:

İlçenin ekonomik yapısı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır bu anlamda ilçenin Aydın ve İzmir'e yakın olması ekonomik hayata canlılık getirmektedir. Ancak otobanın yapılmasıyla beraber bu güzergâhta ilçeye ziyaretler azalmıştır. Ayrıca Aydın ilinin tek spor lisesinin İncirliova'da bulunması bu alanda eğitim görmek isteyen öğrenciler açısından ilçeyi cazip hale getirmektedir.

Göç alan ilçelerden biri olan İncirliova'da göç sonucu ortaya çıkan en önemli problem tarım arazilerinde meydana gelen yapılaşmadır. Bu durum verimli tarım arazilerinin kaybına neden olmakta

ve ilçe için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Bu noktada yerleşimin yüksek kesimlere kaydırılarak gerekli önlemlerin bir an evvel alınması ihtiyacı doğmuştur.

İlçenin sosyo-kültürel yapısına bakıldığında deve güreşlerinin büyük önemi olduğu görülmektedir. Düzenlenen festivaller yörenin bu kültürünün tanıtılmasında önemli yer tutmaktadır. Bunun yanında ilçede deve sucuğu üreten 2 işletme mevcuttur.

Mevcut altyapı değerlendirildiğindeyse kanalizasyon sisteminin bulunmayışı çevre sağlığını olumsuz etkilemektedir. İlçede doğal arıtma şeklinde kullanılabilecek bir arazinin bulunduğu belirtilmiştir.

İNCİRLİOVA GÜÇLÜ YANLAR	İNCİRLİOVA ZAYIF YANLAR
İlçenin verimli bir arazi üzerinde kurulmuş olması	Ürünlerin pazarlanmasında yaşanan sıkıntı
Tarımda jeotermal kaynaklara ilişkin uygulamalara elverişli olması	Seracılık konusunda ısıtma maliyetlerinin yüksek olması
Açıkta sebze yetiştiriciliğinde öncü olması	Üreticileri destekleyen, bilgilendiren bir yapının olmaması
Açıkta sebze üretiminde pazarlama sıkıntısının bulunmaması (Acarlar Beldesi'nin bu işle uğraşıyor olması)	Üretimde danışmanlık hizmetinin alınmaması
Hayvancılık alanında ilçede örnek bir kooperatifin kurulmuş olması	Kooperatifleşmenin zayıf olması
250-300 dekarlık alanda örtü altı çilek üretiminin yapılıyor olması	Markalaşmada sıkıntı yaşanması, ürünlerin İncirliova'ya özgü bir markayla pazarlanmaması
Sofralık domates üretimi gerçekleştiriliyor	İhracatın toptancılar vasıtasıyla yapılıyor olması
Taban arazilerinin tamamına yakınının sulanıyor olması	Özellikle çilek üretiminde soğuk hava deposuna ihtiyaç duyulması
310 adet desteklenen organik zeytin ve incir üreticisinin olması	Jeotermal kaynakların kullanılmaması
İlçede bir çırçır işletmesinin bulunması	Üretimde yaşanan dalgalanmalar
Deve güreşlerinin bölgede baskın bir kültür olması	Tarım ürünlerine yönelik işleme tesislerinin olmaması
Aydın'daki tek Spor Lisesi'nin ilçede olması	Tarım arazilerinin parçalı ve küçük olması
	İlçede yaşanan göçün tarım arazileri üzerinde yapılaşmaya neden olması
	İzmir-Aydın otobanından ilçeye girişin olmaması
	Acarlar Kasabası ve köylerde kanalizasyonun bulunmaması
İNCİRLİOVA FIRSATLAR	**İNCİRLİOVA TEHDİTLER**
İlçede doğal arıtma tesisi kurulabilecek arazinin olması	Aydın'ın Büyükşehir olması halinde hayvancılıkta dönüşüme ihtiyaç duyulması
Hazır gıda tüketiminin ulusal ve uluslararası arenada artan bir trend göstermesi	Bölgede bulunan barajın incirin kurutulması zorlaştırması ve aflatoksin riskini artırması
İlçenin Aydın ve İzmir'e yakın olması	Tarım girdi fiyatlarının ve mazot fiyatlarının yüksek olması
	Devletin dış ticaret uygulamaları (özellikle ham zeytinyağı konusunda)
	İlçeye göçün yoğun olarak yaşanması
	İlçeye göçün tarım arazileri üzerinde yapılaşmaya neden olması

KARACASU İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

İlçe her ne kadar engebeli ve ormanlık bir alan içinde bulunsa da kendi içinde ürün çeşitliliğini sağlayarak bunu bir tarım ve hayvancılık anlamında bir avantaja sağlamış durumdadır. Genel itibariyle zeytin, hububat ve meyve üretimi gerçekleştirilmekte ve son dönemde sulanmayan arazilerde tütün ekimi yaygınlaşmaya başlamıştır. Çevre ilçelerden farklı olarak sofralık zeytin ve meyve (özellikle elma) üretimi gerçekleştirilmektedir.

Bölgenin genel sıkıntısı olan küçük işletmeler sorunu ilçede de bulunmaktadır. Araziler parçalı ve hayvansal üretimde de işletmeler küçük çaptadır. Toplantıda tarım ve hayvancılıkta üretimde bir sıkıntı yaşanmadığı belirtilmiş olup sorunun ürettiklerini değerlendirme noktasında olduğuna değinilmiştir. Her ne kadar ilçede zeytin paketleme tesisi bulunsa da tesis başka firmaların fason üreticisi konumdadır. İlçedeki mevcut soğuk hava depoları depolama anlamında yeterli kapasitededir ancak ürünün paketlenmesi ve işlenmesi için yeterli tesisler mevcut değildir. Bunun da temel sebebinin sermaye eksikliği olduğuna değinilmiştir.

Tarımda yaşanılan bir diğer sorun da planlı bir üretim yapılamamasıdır. Çiftçiler tarafından ekilecek ürün toprağın yapısı, piyasa koşulları göz ardı edilerek sadece bir önceki yılın fiyatları baz alınarak yapılmaktadır. Diğer yandan ilçede organik tarım bilinci oluşmaya başlamıştır ve uygulamaya geçildiği takdirde arazi konumu itibariyle de ilçenin buna elverişli olması ilçeye avantaj sağlayacaktır.

ZANAATKÂRLIK:

İlçede zanaatkârlık çömlekçilik, dericilik ve pidecilik alanlarında gelişmiştir. Köklü bir üretim yapısına sahip olsalar da geleneksel üretim teknikleri ve ürünlerle kısıtlı kalmaları sebebiyle günümüzde rekabet koşullarını sağlayamadıklarından zor durumda kalmışlardır.

İlçenin kızıl toprağı yapısı gereği sırlı olmasından kaliteli çömlekçilik üretimine uygun bir yapıda olmasına rağmen toprağın işleme evresindeki eksiklerden dolayı çok kaliteli ürünler elde edilememektedir. Ayrıca üretilen tek tip ürünler ve satışın belli kişilere yapılıyor olması pazar paylarını kısıtlı tutmaktadır. Bu noktada kaliteyi artırmak üzere kaliteli çamur elde etmek, ürün farklılaştırmasına gitmek ve pazarlama stratejileri geliştirmek büyük önem taşımaktadır.

Dericilik ilçenin öne çıkan bir diğer geçim kaynağıdır ve üretilen deri bodrum sandaleti üretiminde kullanılan kaliteli ve organik deridir. Dericilikte çömlekçilikten farklı olarak sıkıntılar pazarlama aşamalarından ziyade ürünün işleme safhasına aittir. Ürün ara mal olarak işlenmekte ve o şekilde satışa sunulmaktadır. Derinin işlenmesinin tüm aşamalarının ilçede yapılması, nihai ürün haline getirilmesi katma değer yaratmak ve kazancı artırmak anlamında önemlidir. Ayrıca dericilik sektörü için ilçedeki

MYO'da doğrudan ilgili bölümün bulunması bu dönüşüm ivmesini hızlandıracak, ilçenin turistik bölge olması da ürünün pazarlama aşamasında kolaylık sağlayacak bir fırsat olduğu düşünülmektedir.

TURİZM:

İlçenin sınırları içerisinde bulunan Aphrodisias Antik Kenti, geçmişinin M.Ö 3 binli yıllara uzanması ve hala o tarihin izlerini taşıyor olması, coğrafi konum olarak Aydın'ın yaylası diye nitelendirilebilecek yüksek bir alanda bulunması ve devam ettirdiği el sanatları ile ilçe turizm alanı olmaya adaydır. Mevcut durumda Karacasu sadece antik kentin yol güzergâhında bulunan, turistlerin çok da ilçe merkezine uğramadığı, potansiyelinden gerektiği gibi faydalanamayan bir ilçedir. Temel cazibesi olan Aphrodisias Antik Kentinin de tanıtımının daha etkin bir şekilde sağlanması ve ulaşımının iyileştirilmesi gerekmektedir. Ulaşım sıkıntısı bu durumun temel nedenlerinden biri olarak nitelendirilse de 2013 yılı itibariyle yol iyileştirme çalışmalarının tamamlanmasıyla ilçe daha rahat ulaşılabilir hale gelecektir.

Ayrıca ilçede restorasyon çalışmalarının yapılması gereken halihazırda tescillenmiş 2 sokak bulunmaktadır. İlçe Aphrodisias Antik kentinin yanında tescilli sokakları ve restore edilmesi düşünülen tarihi mekânlara ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanında doğa sporlarına ilgi duyanlar açısından kanyon ve henüz turizme kazandırılmamış olan bir mağaraya da sahiptir. Ayrıca coğrafi konum itibariyle yayla turizmi için elverişli ve ünlü olan pidesiyle gelen turisti ağırlayabilecek mutfak zenginliğine sahiptir. Diğer yandan ilçede kurulacak çömlekçilik uygulama atölyeleri turistler için ilçeyi daha cazip hale getirmesi muhtemeldir. Böylelikle hem turist çekmiş hem de üretilen ürünlerin pazarlaması gerçekleşmiş olacaktır.

SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM:

İlçenin sosyo-kültürel anlamda önemli bir sorunu dile getirilmemekle birlikte ilçenin son dönemde göç vermekte olduğu belirtilmiştir. İlçenin diğer bölge ilçelerinde olduğu gibi okuma yazma oranı yüksektir. Eğitimde karşılaşılan en büyük sıkıntı öğretmen sirkülasyonun fazla olmasıdır.

KARACASU GÜÇLÜ YANLAR	KARACASU ZAYIF YANLAR
İlçenin Aphrodisias Antik kenti güzergâhında yer alması	Tarım arazilerinin ve hayvancılık işletmelerinin parçalı ve küçük olması
İlçede tarım anlamında ürün çeşitliliği sağlanmış durumda olması	Sermaye eksikliği nedeniyle tarımsal sanayinin gelişememiş olması
Zeytin ağaçlarının üçte biri 10 yaşın altında ve sertifikalı fidan dikimi uygulanmakta olması	Üretim kararının bir önceki yılın fiyatına göre veriliyor olması
İlçede üretilen zeytinyağının asidik oranı düşük ve kalitesi yüksek olması	Üretilen sütün ham olarak şirketlere satılması, ilçede bir mandıra olmaması
İlçede diğerlerinden farklı olarak Güney Marmara yöresine eşdeğer kalitede siyah zeytin üretiliyor olması	Zeytini sofralık hale getirmek için gerekli ünitelerin bulunmaması
İlçede zeytin paketleme tesisinin bulunması	Turizm konusunda tesis eksikliğinin olması
İlçede yeterli soğuk hava depolama kapasitesi mevcut olması	Mevcut soğuk hava deposunun eksik kapasiteyle çalışıyor olması
Organik tarım için uygun altyapıya sahip olması	İlçenin kaliteli ürün üretmesine rağmen bir markasının olmaması
Sulama gerektirmeyen nitelikli ürünlerin üretiminin yapılması	Pazarlama, markalaşamama ve üretilen ürünü tanıtamama sorununun olması
Köklü bir tarihe ve onun izlerine sahip olması	Turizmde sadece Aphrodisias'ın getirisiyle kalınmış olması
Tarih turizmin farklı alanlarla desteklenebilecek olması	Turistlere yönelik hediyelik eşya üretilemiyor olması
Zanaatkârlık anlamında köklü bir tarihe ve üretim geleneğine sahip olması	Turizm konusunda tanıtım ve pazarlama eksikliğinin olması
İlçede derinin organik olarak işleniyor olması	El sanatlarının geleneksel ürün ve üretim şekliyle üretim yapıyor olması
İlçeye özgü hem kültürel hem de tarihi değerlerin olması (pidecilik gibi)	Turizm çeşitlendirilememiş olması ve mevcut potansiyelinin iyi kullanılamıyor olması
Mevcut işleme tesislerinin ilçe üretimi için yeterli olması	Çömlekçilikte mekanizasyona geçilememiş olması
Eğitim altyapısının iyi, eğitim kalitesinin yüksek olması	Aphrodisias'ın çevre düzenlemesinde ve turistlere yönelik altyapı eksikliklerinin bulunması
Alternatif turizm açısından çeşitli olması	İlçenin son dönemde göç veriyor olması
Farklı turizm rotalarının bulunması	İlçede eğitim alanında öğretmen sirkülasyonunun fazla olması

KARACASU FIRSATLAR	KARACASU TEHDİTLER
Sofralık zeytin piyasasının daha karlı olması	Tarım sektörünün yapısal sorunlarından var yılında ürünün fiyatının düşmesi
İlçede üretilen tütüne son dönemde rağbet edilmesi	Dericilik üretiminin dış pazarla rekabet edemeyip azalması
İlçenin "*Aphrodisya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi*'nde yer alması	Arazinin toplulaştırmaya uygun olmaması
İlçedeki kızıl toprağın ısıya dayanıklı ve güveç üretimi için çok kaliteli ve kendinden sırlı olması	Öğrenci yetersizliğinden MYO'daki Dericilik bölümünün kapanma ihtimali
Bölgenin en büyük zeytin bahçesinin ilçede kurulacak olması	Çömlekçilikte kalitenin düşmesi
Aphrodisias'ı Aydın-Denizli yoluna bağlayacak yolun 2013 yılı itibariyle yapılacak olması	Zanaatkârların dünya ölçeğinde üretim yapanlarla rekabet edememesi

KARPUZLU İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM VE HAYVANCILIK:

Tarım ve hayvancılık ilçenin başlıca geçim kaynağı olarak gösterilmektedir. Bitkisel üretimde çeşitlilik söz konusuyken üretim değeri ve ilçeye getirisi açısından bakıldığında zeytin ön plana çıkmaktadır. Ziraat Odası verilerine göre ilçede 734 kişi organik tarımla ilgilenmekte, bu çalışmaların da çok büyük bölümünü organik zeytin ve zeytinyağı üretimi kapsamaktadır. Organik tarım konusunda girişimler bulunan ilçede zeytin birliklerinin oluşturulması düşünülmektedir. Çam balı ise ilçenin önemli ürünlerinden biridir ve ilçe bu konuda ilin önde gelen ilçeleri arasında sayılmaktadır. Fıstık çamı, kestane ve elma üretimi de zeytincilik ve arıcılık faaliyetlerini takip etmektedir.

Yaylakavak Barajı'nın tamamlanarak hizmete açılmış olması ve İl Özel İdaresi tarafından tamamlanan/devam eden yapay gölet çalışmaları sayesinde ilçede sulama suyu açısından sorun yaşanmamaktadır. Kooperatifleşme ve birlik oluşumu konusuna bakıldığındaysa üreticilerin bu konuya oldukça sıcak yaklaştıkları, nitekim ilçede bir kooperatifin bulunduğu (Karpuzlu Köy-Koop) geçmişte örnek gösterilen kooperatiflerden biri olmasına karşılık ürünlerin pazarlanmasında yaşanan sıkıntılardan ötürü aktif olarak çalışamadığı ifade edilmektedir.

İlçede çok çeşitli tarımsal ürünler üretilmesine karşılık bu ürünlerin gerek işlenmesi, paketlenmesi gerekse muhafaza edilmesi amacıyla gereken tesisler bulunmamaktadır. Örneğin zeytinyağı herhangi bir paketleme tesisi bulunmadığından döküm olarak satılmaktadır. Bu gibi örneklerden de görüleceği üzere ilçede üretilen ürünler ilçe ismiyle değil aracı firma adıyla pazara sunulmaktadır. İlçede hayvancılık faaliyetleri de yoğun olarak sürdürülmektedir. Ancak üretilen süt işlenmeden sıcak veya soğuk şekilde süt toplama merkezlerinden farklı firmalara ulaşmaktadır. Bunun yanında parçalı toprak yapısı tarımsal üretimde verimi azaltırken arazi toplulaştırma faaliyetlerine toprak sahiplerince olumsuz bakılmaktadır.

TURİZM:

İlçede geçmişi İ.Ö. 14 yüzyıla dayanan Alinda Antik Kenti bulunmaktadır. Avusturyalı bir grup araştırmacı tarafından yüzey araştırma çalışmaları devam eden antik kente ziyaretlerin özellikle Milas-Bodrum yolunun açılmasıyla birlikte hızlanacağı düşünülmektedir. Ancak mevcut durumda ilçenin sosyo-ekonomik hayatına etkisi gözlenmemektedir.

SOSYO-KÜLTÜREL DURUM VE ALTYAPI:

İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bu nedenle sektörde girdi fiyatlarındaki dalgalanmalar üreticiyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bilinçsiz ilaçlama ve gübreleme faaliyetleri ise hem ürün kalitesini düşürmekte hem de çevre sağlığını tehdit etmektedir. Bölge feldspat açısından

zengin kaynaklara sahipken bu kaynakların işlenmesi yabancı yatırımcıların elindedir ve ilçe ekonomisine herhangi bir getirisi bulunmamaktadır. İlçede bir meslek yüksekokulu açılmasına yönelik girişimlerde bulunulmuştur. Özellikle madenler açısından zengin kaynaklara sahip olması nedeniyle bir Madencilik Meslek Yüksekokulu kurulabileceği önerisi getirilmiştir ancak ilçede meslek yüksekokulunun ihtiyacını karşılayacak yurt vb. altyapı bulunmamaktadır.

KARPUZLU GÜÇLÜ YANLAR	KARPUZLU ZAYIF YANLAR
İlçede yüksek arıcılık potansiyelinin olması	İlçede zeytin yağı işleme ve paketleme tesisi eksikliğinin olması
İlçede yüksek zeytincilik potansiyelinin olması ve zeytinin 1. öncelikli tarım ürünü olması	Yüksek bal üretimi yapılmasına rağmen ilçede bal paketleme tesisi eksikliğinin olması
Zeytin ve bal başta olmak üzere organik tarım açısından yüksek potansiyele sahip olması	İlçedeki yüksek tarımsal faaliyetler olmasına rağmen soğuk hava tesisi eksikliğinin olması
Çam balı açısından Karpuzlu'nun ilin önde gelen ilçelerinden biri olması	İlçede proje hazırlama konusunda kapasite eksikliğinin olması
İlçe tarımsal faaliyetler yönünden zeytin ve balcılıktan sonra kestane ve elma üretiminde de yüksek potansiyele sahip olması	Tarımsal üretimde geleneksel yöntemlerle faaliyetlere devam ediliyor olması
Yaylakavak Barajı'nın ilçe sınırları içinde yer alıyor olması ve sulamada sıkıntı yaşanmıyor olması	Karpuzlu 'ya ait tarım ürünlerinin ilçeye özgü isimlerle değil taşeron firmaların isimleriyle pazarda yerini alması
İlçe halkının kooperatifleşme ve birlik çalışmalarına sıcak yaklaşması	Emeği çok ancak getirisi az olan ürünlerin üretiminin yapılıyor olması
İl özel idaresi tarafından yapılan ve yapılması planlanan yapay göletlerin köylerdeki sulanabilir tarım alanlarını arttırıyor olması	İlçe halkının yenilikçiliğe ve modern üretim tekniklerine kapalı olması
İlçede yüksek getirisi olan çam fıstığı yetiştiriciliğinin yapılıyor olması	Hayvancılıkta gelişmiş büyük köylerde herhangi bir hayvancılık işletmesi ve süt ürünleri kooperatifinin olmaması
İlçede eğitim seviyesinin yüksek olması ve ilçe halkının bu konuda duyarlı olması	Parçalı toprak yapısının tarımsal üretimde verimi azaltması
İlçede yüksek kaliteli feldspat potansiyelinin olması	Arazi toplulaştırma faaliyetlerinin olmaması
	Tarım ürünlerini pazarlama sıkıntısının olması
	İlçede bilinçsiz ilaçlama ve gübreleme faaliyetlerinin olması
	Dağ köylerindeki az verimli yerli ırk hayvanların süt üretiminde verimsizliğe neden olması
	İlçedeki feldspatın yabancı yatırımcı elinde olması ve ilçe kalkınmasına katkı sağlamaması
	İlçede bir hastane bulunmaması, bu durumun sağlık hizmetlerinde aksamalara neden olması

KARPUZLU FIRSATLAR	KARPUZLU TEHDİTLER
Açılacak olan Milas - Bodrum yolunun Karpuzlu ilçesinden geçecek olması	Tarım ve hayvancılık sektöründeki fiyat dalgalanmaları
Bakanlıktan ilçedeki arıtma faaliyetleri için gerekli ödeneğin çıkmış olması	
Alinda antik kentinin ilçede kültür turizmi potansiyeli oluşturması	

KOÇARLI İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

Koçarlı İlçesi arazileri daha çok dağlık bir bölgede yer alan halkın geçim kaynağının tarıma dayandığı bir ilçedir. Yapılan toplantıda ilçede yoğun bir üretime sahip çam fıstığı, sulamadaki yeterlilik, ilçeye özgü ürün çeşitliliği, ilçedeki Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünün mevcut uygulamaları (sertifikalı fidan dağıtımı, yapılan eğitim faaliyetleri vb..) ve bu uygulamalara kolay adaptasyon sağlayan üreticiler ve ADÜ Ziraat Fakültesi'nin ilçede bulunması, fakülte bünyesinde açılan yeni laboratuarlar ilçe tarımı için başlıca güçlü yanlar olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra ilçede hakîm üretim yapısı dağlık olması sebebiyle çok çeşitlilik göstermemekte, ürün maliyetleri yüksek kalmaktadır. Ancak buna karşılık ilçenin coğrafi konumu çam fıstığı yetiştiriciliği ve arıcılık potansiyelini oluşturmaktadır. Ayrıca bu üretilen çam fıstığı kalitesinin rakip konumda olan Bergama'dan daha yüksek olması, ürün talebinin henüz doymamış bir yapıda olması da ilçenin tarım alanında güçlü yönlerinde yer alırken bu kadar yoğun olarak üretilen çam fıstığının halen bir işleme tesisinin olmaması ilçeyi sadece üretim ayağında tutmaktadır. Çam fıstığının içinin yanında kabuklarının da MDF yapımında kullanılabileceği ve bu konuda da işleme tesisinin eksik olduğu dile getirilmiştir. İşleme tesisi noktasında ilçenin sahip olduğu endemik bitkilere yönelik de işleme tesisi de bulunmamaktadır. Yine aynı şekilde zeytinyağı işleme tesisinin bulunması artı bir değer kazandırırken paketleme tesisinin olmaması da bu alanda istenen kazancı ilçeye sağlamamaktadır.

Hayvancılık konusunda ilçe iddialı olmasa da belirli ölçülerde süt üretimi gerçekleştirmekte ancak yine ilçede herhangi bir mandıra olmadığı için üreticiler sektörde faaliyet gösteren büyük firmaların kendi belirlediği fiyattan sütlerini almalarını beklemektedir.

İlçe tarım arazilerinin ovalık alanı Menderes Nehri boyunca yer aldığından su taşkınları tarım için son dönemde yaşanan en büyük sorunlarından biri olmuştur, bu konuda Menderes Nehri'nin ıslahı gerekmekte ve DSİ'nin bu konuda yürütülen bir projesi bulunmaktadır.

Tarımda yaşanan bir diğer sorun da üreticinin yaptığı bilinçsiz ilaçlamadır. Ayrıca her ne kadar turizm alanında bir fırsat olarak nitelense de yaklaşık 6000 dönümü içeren *"turizm yolu projesi"* tarım alanları açısından bir tehdit oluşturmaktadır.

Diğer yandan ilçenin küçük sanayi işletmeleri anlamında gayet köklü bir yapıya sahip olması önem taşımaktadır. Şöyle ki ilk mandal makinası ilçede yapılmış ve ilerleyen zamanlarda da tarım makinaları konusunda etkin üreticiler çıkmıştır ancak son dönemde firmalar OSB'ye taşınmaya başlamışlardır.

TURİZM:

Koçarlı her ne kadar ulaşım açısından diğer ilçelere kıyasla içeride kalan bir yer olsa da turizm açısından ünlü "keşkeği", yamaç paraşütü alanları ve tarihi kalıntılarıyla önemli bir potansiyel taşımaktadır.

Amyzon antik kenti ve Cihanoğlu kulesi, tarihi camiler turizm açısından önem arz etmektedir. Özellikle son dönemde Kent Ormanının mesire yeri olarak düzenlenmesi, yamaç paraşütü için altyapının oluşturulması ve dağcılığa elverişli dağlık yapısı turizmin gelişmesini sağlamıştır. Amyzon kentinin gün ışığına çıkması ve gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla daha da cazip hale gelmesi beklenmektedir.

Ayrıca 150 km'lik Turizm yolu projesinin ilçeden geçiyor olması da değerlendirilmesi gereken fırsatlar arasındadır.

SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM VE ALTYAPI:

İlçede okuma yazma oranı yüksektir ve yeni eğitim sistemine sorunsuz geçebilecek alt yapıya sahiptir. Öğretmen sayısının yeterli olduğu, öğretmenlerin Aydın'da ikamet etmelerinin sorun yaratmadığı belirtilmiştir. Sağlık işlerinde de herhangi bir sıkıntı yaşanmadığı bildirilmiştir.

Altyapıda ise; ilçede köy yollarında %90 oranında asfaltlama çalışması yapılmıştır. Ancak madencilik alanında çalışan firmaların ağır vasıtaları yolların sürekli bozulmasına neden olmaktadır. İçme suyu sıkıntısı bulunmamaktadır ancak ilçe sularında yüksek oranda arsenik izine rastlanmış ve altyapının iyileştirilmesi için ihaleye çıkılmıştır.

İlçede bulunan üniversite ile ilçenin farklı bir yön kazandığı, ilçede bulunan öğrenci yurdunun %70 doluluk oranıyla hizmet verdiği ancak Koçarlı- Işıklı Kampüsü arasında yapılması muhtemel transit yol projesinden ilçenin olumsuz etkileneceği belirtilmiştir.

KOÇARLI GÜÇLÜ YANLAR	KOÇARLI ZAYIF YANLAR
Tarıma elverişli, verimli toprağa sahip olması	Ürün çeşitliliğinin az olması
Sulama altyapısının yeterli olması	Tarımda bilinçsiz ilaçlama yapılması
Üreticilerin eğitime ve farklı uygulamalara açık olması	Sermaye yetersizliği
Çiftçinin alternatif üretime açık olması	Çam fıstığı işleme tesisinin olmaması
İlçede arazi toplulaştırma projesinin uygulanıyor olması	Zeytinyağında ve incirde paketleme tesisinin olmaması
İlçede sertifikalı fidan ve tohum uygulamaları ve desteklemeleri mevcut	Çam fıstığında tescil belgesi mevcut değil
İlçe tarım müdürlüğü ve çiftçi arasında gelişmiş bir işbirliği	Zeytinyağı ve incirde pazarlama sıkıntıları mevcut
İlçedeki geliştirilebilir seracılık potansiyeli olması	Endemik bitkilere yönelik işleme tesisi sıkıntısı
Çam fıstığında rakip olarak görülen Bergama'dan daha iyi bir işleme tesisinin İlçe' de bulunması	Kooperatifleşme ve birlik oluşturmanın zayıf olması
Çam fıstığında üretimin kalite bakımından da Bergama'nın önünde olması	Endemik bitkilere yönelik işleme tesisi eksikliği
Yetiştirilen çam fıstığına yoğun talebin bulunması	Üretilen sütü işlemek üzere ilçede bir mandıranın olmaması
İlçede özel ürünler üretiliyor olması (İlçeye özgü üzüm çeşitleri)	Üniversite-üretici işbirliğinin zayıf olması
Zeytinyağı işleme tesislerinin mevcut olması	Arıcılık konusunda verilen eğitimlere çiftçilerin ilgisizliği
İlçenin endemik bitkiler bakımından zengin olması	Su kaynaklarında arsenik problemi olması
İlçeye ait kavun ve karpuzun ün yapmış olması	
Ziraat fakültesinde tarımsal faaliyetlere yönelik çok çeşitli alanların çalışılıyor olması	
Ziraat fakültesinde yeni laboratuvarların açılmış olması	
Kömür ve kuvars maden yataklarına sahip olması	
Tarım aletleri üretiminde köklü geçmişe sahip olması	
Zengin bir tarihi ve kültürel mirasa sahip olması	
Dağcılık ve yamaç paraşütü gibi yan faaliyetlere de uygun altyapısının olması	
"Koçarlı keşkeği"	
İçme suyu sıkıntısının olmaması	
Köylerde %90'a yakın asfaltlama çalışmasının yapılmış olması	
Okuma yazma oran %91 civarında olması	
Sağlık hizmetlerinde sıkıntının olmaması	

KOÇARLI FIRSATLAR	KOÇARLI TEHDİTLER
Çiftçilerin eğitim hususunda istekli olması	Menderes nehri ve diğer derelerin taşkınları
ADÜ Ziraat Fakültesi'nin ilçede bulunması	İlçede yaygın olan çamfıstığının meyve ağacı statüsünde değerlendirilmemesi
Fıstık çamında kabuğun MDF olarak kullanılabiliyor olması	Tarım ürünleri fiyatlarının dalgalı olması
Sulama ve Menderes ve taşkınlara yönelik uygulanması beklenen DSİ projesi	Tarım girdi fiyatlarının yüksek olması
Zeytin atıkları ile pirina'nın hayvan yemi ve kozmetik sanayiînde kullanılma ihtimali	Koçarlı-Işıklı Kampüsü arası transit yol projesi
İzmir Limanı'na yakın olması	Fıstık çamı üretiminde mülkiyet problemi
Arıcılığa müsait ortama sahip olması	İlçede yapılan madenciliğin yolları bozuyor olması
Turizm yolu projesi içerisinde yer alması	Zeytin ve zeytinyağı piyasasının doğrudan dış ticarete bağlı olması
Aydın'a yakın olması	Üretilen süt fiyatlarının sektöre hakim firmalarca belirleniyor olması
	Aydın'a yakın olması itibariyle

KÖŞK İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

Köşk ilçesi Çevre Düzeni Planı'nda da belirtildiği üzere bir tarım ilçesidir. 2010 yılı üretim miktarlarına göz atıldığında kestane 16 bin dekar alanda toplam 4.700 ton, incir 27.500 dekar alanda 5.800 ton, zeytin 65.600 dekar alanda 20.000 ton, çilek 2.200 dekar alanda 8.800 ton üretilmiştir. Bunlar ilçenin en çok üretilen ve en çok rağbet gören ürünleridir. İlçede üretim artarken üretici fiyatlarının düşmesi çiftçi için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Buna karşın çiftçinin, üreticinin bir araya gelmesini, işbirliği sağlayarak güçlenmesi adına atılacak adımların atılamadığı; kooperatifçiliğin gelişmediği gözlenmektedir. Bu ise bir tarım ilçesi olan Köşk'ün üretiminin verimsizleşmesine, çiftçinin hak ettiğini kazanamamasına yol açmaktadır. İlçede var olan kooperatiflerin yönetimlerinin güçlendirilmesi ve eğitimden geçirilmesinin önemli bir önlem olduğu düşünülmektedir. İlçenin tarım işletmeleri arazileri genellikle 10 dekarın altında olmakla beraber oldukça dağınıktır.

İlçenin zengin tarımsal üretimine paralel olarak ilçede tarıma dayalı sanayi gelişmiş ve başta zeytin ve zeytinyağı olmak üzere çeşitli ürünlerin işleme tesisleri bulunmaktadır. Bu tesisiler mevsimlik de olsa yüksek istihdam sağlamaktadırlar. Fakat mevcut tesisler ilçenin tarım ürünlerinin değerlendirilmesi, katma değer kazandırılarak pazarlanması anlamında yeterli olmamaktadır. Türkiye'nin kestane ihtiyacını karşılayan Aydın'ın en önemli kestane üreticilerinden olan Köşk'te çok yakın zamana kadar kestane işleme tesisi bulunmazken yeni açılan kestane işleme tesisi ise ilçenin ihtiyacını karşılayamamaktadır. GZFT toplantısında ilçenin önde gelenleri tarafından Köşk ile beraber çevre ilçe ve beldelerin de tarım üretimleri göz önüne alınarak ortak işleme tesislerinin açılabileceği belirtilmiştir. Örneğin Atça ile ortak kurulacak bir çilek şoklama merkezinin bölgenin ihtiyacını karşılayabileceği düşünülmektedir. GZFT toplantısı sırasında tarımsal işletme sahipleri ilçede istihdam ile ilgili sorunlar yaşadıklarını ve işçi bulmakta kimi zaman zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Halk Eğitim'in buna karşın bazı önlemler alarak meslekî eğitimler de verebileceği düşünülmektedir.

İlçenin jeotermal kaynakları gelecek için umut vadetmektedir. Fakat ilçede jeotermal alanların ihale usulü kullanım hakkının verilmesi sebebiyle bölgedeki girişimcilere ya da çiftçilere fayda sağlayıp sağlamayacağı konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Bu konu hakkında bazı kanunî çalışmaların yapılması gerektiğini belirtilmektedir. Eğer jeotermalden gerektiği fayda sağlanabilirse bölgede seracılığın ve meyveciliğin veriminin artabileceği, organik tarım uygulamalarının artacağı belirtilmektedir. İlçenin dağlık kısmındaki köylerde bulunan büyükbaş hayvan işletmelerindeki hayvan sayısı 5'ten az olması ve yem bitkilerinin yetiştirileceği alanların bulunmaması sebebiyle yeterli verim alınamamaktadır. Köylüler hayvancılıktan ancak kendi ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar.

TURİZM:

İlçede bulunan jeotermal potansiyelinin turizm açısından değerlendirilmesi için kaplıca turizmine yönelik turizm sahaları tanımlanabilecek ve kaplıca turizmi için çalışmalar gerçekleştirilebilecektir. Köşk'ün Aydın-Denizli yolu üzerinde bulunması ve ulaşılabilir olması dolayısıyla bu yönü ile turizmde hızlı adım atabileceği düşünülmektedir. Ancak jeotermal alanların işletilmesi hususundaki hukukî noktalar burada da tarımda olduğu yöre insanının karşısına çıkmaktadır ve bu konuda da bir belirsizlik söz konusudur.

SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM:

İlçede okullaşma oranlarının yüksek olması ve İlçe Milli Eğitim Müdürü tarafından aktarılan ve sunulan olanaklar ilçenin sosyal ve kültürel açıdan iyi bir konumda olduğunu göstermektedir. Köşk'ün okul öncesi ve ilkokul okullaşma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. İlçenin eğitim olanakları ve eğitim yapıları açısından iyi bir durumda olduğu bildirilmiştir. İlçede bulunan 6 adet özel yurt öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Eğitim alanında kurumlar, aileler ve eğitimciler arasında destek olduğu belirtilmiş ve böylece eğitim konusunda bir farkındalık yaratıldığı belirtilmektedir.

İlçede inşaat aşamasında bir meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Meslek yüksekokulunun 2012 yılı içinde öğrenci alması beklenmektedir. Buna göre okulda incir üretimi, zeytin üretimi ve sert kabuklular üretimi gibi tarıma yönelik bölümlerin de açılması planlamaktadır. Böylece ilçe için gelecekte faydalı olacağı düşünülmektedir. İlçeye gelecek olan yüksekokul öğrencileri ticari anlamda da hareket getireceklerdir.

İlçede lise ve üniversite öğrencileri başta olmak üzere genç nüfus yoğunlukta olması ile birlikte ilçede sosyal alanların kısıtlı olduğu belirtilmiştir. Spor alanlarının çoğaltılması ve gençlerin spora yönlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. İlçede bir kütüphanenin açılması gençler ve ilçe halkı için önemlidir.

KÖŞK GÜÇLÜ YANLAR	KÖŞK ZAYIF YANLAR
Üretim geleneğine sahip bir ilçe olması	Kestane işletmesinin olmaması
Tarım işletmelerinin var olması	4000 dekarlık alan tahsisi olan Organize Sanayi Bölgesi'nin henüz gerçekleştirilememiş olması
Çiftçilerin teknolojik yeniliklere açık olması	Ürün girdi fiyatlarının dengesiz olması
İklim ve toprak yasının tarıma oldukça elverişli olması	Tarım alanlarının engebeli olması
Tarımsal verimlilik için kırsal nüfusun yüksek olması	Gıdalarda atık dönüşümünün sağlanması
Kestane, incir, zeytin ve çilek üretiminin fazla olması	Tarımsal ürünlerde markalaşmanın sağlanamaması
İlçede zeytin ve zeytinyağı işleme alanında işletmelerin var olması	Tarımsal işletmelerde arazi alanının genellikle 10 dekarın altında ve dağınık olması
İşletmelerin yurtdışı bağlantısının ve pazarlama alanında başarılarının olması	Tarım arazilerinde toplulaştırmanın yapılmaması
İlçede tarıma dayalı sanayinin büyük bir potansiyeli olması (Çevre ilçelerle birlikte ele alınabilir.)	Hayvancılıkla ilgili bir OSB'nin olmaması
İlçedeki zeytinyağı işletmelerinde prinayı tekrar ekonomiye kazandıran sistemlerin mevcut olması	Tarımsal kooperatiflerin verimli çalışmalar yapamaması
Kestane üretimi yoğun olan ilçede bir adet kestane paketleme tesisinin olması	Tarımsal ürünlerin pazarlamasının sıkıntılı olması
İşletmelerin Çevre Bakanlığı yaptırımlarına uyum sağlamış olması	İlçenin büyükbaş hayvancılığa elverişli olmaması
Belediye tarafından yeşil alan çalışmalarının yapılıyor olması	Organik tarıma ilçe sakinleri tarafından geçişin az olması
İlçe okullarının fiziksel yapılarının yeterli olması	Meyve bahçelerinde basınçlı sulama sistemine geçişin azlığı
Özel öğrenci yurtlarının yeterli sayıda olması	İşletmelerin üretim sistemleri ve teçhizatlarda eksiklik yaşamaları
Okullaşma oranının yüksek olması	İlçedeki sanayi kuruluşlarında yaşanan istihdam yetersizliği
Eğitimde ulaşım probleminin olmaması	İlçede mevcut tarım ürünlerinin işlenmesi ve daha sağlıklı pazarlanması için gerekli tesislerin bulunmaması (çilek şoklama tesisi vb.)
Okullarda yeterli personelin bulunması	Linyit yataklarının verimli ve ekonomik olmadığından kapatılması
Okulöncesi eğitimde Türkiye standartlarının üstünde olması	Halk eğitim merkezlerine ilginin yetersiz olması
Halk eğitimin ilçenin ihtiyacı olan eğitimleri düzenliyor olması	Başarılı öğrencilerin Aydın'a gitmesi ve eğitim görmesi
Sağlıkta personel sıkıntısının olmaması	İlçede sportif faaliyetler için mekân sıkıntısının olması
Sağlık merkezinde 24 saat aktif nöbet hizmetinin sunulması	Özel eğitim kurumlarının olmaması
Bayanlara yönelik spor kompleksinin bulunması	Taşımalı eğitime katılan öğrencilerin velilerinin ilgisizliği
Engellilere yönelik projelerin yapılması	Kapalı spor salonunun bulunmaması
Genç nüfusun kültürel etkinliklere önem vermesi	Tiyatro, sinema, toplantı salonu vb. alanların bulunmaması
	Kütüphane (bilgisayar donanımlı), kültür sarayı alanların bulunmaması
	Kamu arazilerinin azlığı
	İlçenin plansız yapılaşması(sanayi, tarım ve yaşam alanlarının)

KÖŞK FIRSATLAR	KÖŞK TEHDİTLER
Türkiye'nin AB'ye üye olacak olması	Zeytin rekoltesinin artması dolayısıyla zeytinyağı fiyatının düşük olması
Jeotermal kaynakların tahsisi ile ilgili çalışmalara başlanması	TARSİM'de kuru incirin kapsam dışı olması
Jeotermal kaynakların seracılıkta kullanılabilecek olması	Jeotermal enerji atıklarının (bor vb.) tarımsal üretimi etkileyecek olması
Jeotermal enerjiyle maliyetlerin düşmesi	İlçenin Aydın ve Nazilli'ye yakın olması
Meslek yüksekokulu bölümlerinin incir, zeytin ve sert kabuklu meyveler vb. ürünler üzerine olması	İlçenin Aydın'a yakın olması nedeniyle eğitim personelinin ilçede ikametinin zayıf olması
Meslek yüksekokulu inşaatının tamamlanacak olması	Hayvancılık faaliyetlerinin cazibesini yitirmesi
İlçede ihracat yapan ve istihdam yaratan işletmelerin bulunması	Kalitesiz ve yetersiz ürün ile yapılan üretim sonucu ihracatta karşılaşılan sorunlar
Üretim potansiyelinin yüksek olması	

KUŞADASI İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TURİZM:

Kuşadası İlçesi, Türkiye genelinde önde gelen turizm merkezlerinden biridir. Hatta Türkiye'deki ilk turizm merkezi olarak kabul edilmektedir. Tüm sosyo-ekonomik gelişimi de turizm ekseninde olmuştur. Bununla birlikte 1950'li yılların sonuna kadar ticaret, sığınma, bakım-onarım, ikmal amacıyla ilçede demirleyen gemilere hizmet veren bir liman kenti, buna bağlı olarak da ticari ve tarımsal aktivitelerin yoğunlaştığı bir konumda olan Kuşadası'nda turizmin ilk gelişmesi de yine liman sayesinde olmuştur.

İlçedeki turizmin gelişiminde yöreye ticaret amacıyla gelen denizci ve tüccarların Efes Harabeleri ve Meryem Ana'yı kendi ülkelerinde tanıtmalarının büyük etkisi olmuştur. Özellikle Meryem Ana'nın 1960'lı yılların başında Vatikan tarafından kutsal yer olarak ilan edilmesinden sonra, ilçenin turizm gelişimi de giderek hızlanmıştır.

1980'li yılların ikinci yarısından sonra uygulamaya konan turizm teşvikleri ile bölge turizm açısından son derece hızlı bir gelişim trendine girmiş, ilçedeki kamu kuruluşlarında çalışan personellerin kurduğu ilk yapı kooperatiflerinden sonra yazlık sayısı da hızla çoğalmıştır. Yaklaşık 50 km'lik sahil uzunluğu bulunan ilçede turizm sektörünün gelişimi, liman işleyişi ile birlikte ilçenin genel ekonomik yapısını da son derece değiştirmiştir.

Kuşadası İlçesi'nde gerçekleştirilen GZFT Toplantısı'nda üzerinde durulan en önemli konu yine turizm olmuştur. Kuşadası'nda turizm dünyadaki son trendlere ayak uyduramadığı ve yaşadığı altyapı sorunları dolayısıyla gelişme göstermesinin zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kuşadası'nda son yıllarda gelen turist sayısı artış gösterirken ilçenin kişi başına düşen turizm gelirlerinde azalış olduğu belirtilmiştir. Bunun sebebinin ise ilçeye gelen turistlerin düşük gelir seviyesinde insanlardan oluşmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

Günümüzde yüksek gelirli turistler turizm çeşitliliğinin bulunduğu, gezerken spor yapabildiği, keşfedip, öğrenebildiği türden turizm türlerini deneyimlemeyi ya da yat ile denizde konaklamayı tercih etmektedir. Bu da göstermektedir ki Kuşadası'nda turizmin yeniden istenen düzeye çıkabilmesi için turizm çeşitliliğinin oluşturulması ve turizm yüksek sezonunun daha uzun bir aralığa yayılması gerekmektedir.

Kuşadası'nda bunun ilk adımının Kongre Merkezi ile atıldığı belirtilmiştir. Kongre Merkezi'nin yaklaşık bir yıl içinde açılacağı ve düzenlenecek kongrelerle hem üst düzey gelirli turistlerin bölgeye çekilmesi hem de düşük sezonlarda da turist çekilmesinin sağlanabileceği belirtilmiştir. İlçe otelleri de bu gelişmeyi takip ederek otellerinde gerekli düzenlemelere ve yeniliklere gitmişlerdir. Bu gelişmenin olumlu getirilerinin Kongre Merkezi açılınca da istihdam ve gelir alanlarında da yaşanması beklenmektedir.

Kuşadası'nda turizmin çeşitlendirilmesi açısından mümkün olan bir diğer öneri ise sualtı, dalış türünden sporlar ya da deneyimlerin sunulması olacağı belirtilmektedir. Özellikle Kuşadası'nda su sıcaklığının kış aylarında dahi 14 derecenin altına düşmemesi bunun için önemli bir fırsattır. Bununla birlikte ilçede oluşturulmuş yapay resifler bulunmaktadır. Ancak ilçe denizlerinde yaşanan deniz kirliliği hem sualtı sporları hem de diğer turizm türleri açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır. İlçede yaşanan altyapı problemlerinin başında gelen atık su sorunu sağlık ve turistik açıdan önem arz etmektedir.

İlçede bulunan üzüm bağları ile tarımsal gelir elde ederken aynı zamanda agro-turizme de yönelerek turistlerin ilgisini bölgeye çekilebileceği belirtilmiştir. Kirazlı Köyü'nde iyi tarım uygulamaları yapan bir çiftlik örneği de hali hazırda bulunurken bölgenin ve çiftçinin bu alanda bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Ancak altyapı sorunları bu noktada da karşımıza çıkmakta ve Kirazlı Köyü'nün yollarının da sorunlu olduğu belirtilmektedir.

Kuşadası'nın turistik öğeler açısından avantajlarından birisi de termal kaynaklarıdır. Davutlar Bölgesi'nde çıkartılan jeotermal kaynaklardan turizm de yararlanabilir ve deniz-kum-güneş turizmi ile termal turizmi ve kültür turizmini birleştirebilirse ilçe ve bölge için büyük bir çekim alanı oluşturabileceği düşünülmektedir.

Kuşadası'nda bulunan milli park da çok ilgi çeken bir doğa harikasıdır. Ancak milli parkın turistik anlamda yeterince verimli kullanılamadığı belirtilmiştir. Milli Park'ta var olan bitki ve canlı çeşitliliği de birçok turistin ya da kâşifin ilgisini çekebilecek türdendir.

İlçenin kültür turizmi açısından canlandırılması gerekliliği bulunduğunu belirten katılımcılar Meryem Ana için gelen turistlerin ilçe içinde de kültür turizmi ile dikkatinin çekilmesinin mümkün olduğu belirtmişlerdir. Örneğin kurulabilecek bir Osmanlı Mahallesi ile restore edilmiş konakların sergilenebileceği, gastronomiye yönelik yöresel yemeklerin de servis edilebileceği bir ortam yaratılabileceği belirtilmiştir.

Kuşadası bir turizm merkezi olarak dile getirilmekle birlikte Çevre Düzeni Planı'nda kültür ve turizm alanı olarak belirlenmiş çok ufak bir alan dışında herhangi bir bölgesi bulunmamaktadır. Bunun zorluklarını da çekmektedir. Öte yandan altyapı sıkıntıları ve çarpık kentleşme ile birlikte çirkinleşen kent görüntüsü ilçeyi turizm kenti olmaktan uzaklaştırmaktadır.

İlçede kurumlar arası yaşanan sıkıntılar dolayısıyla birçok projenin yarım kaldığı, altyapı sıkıntılarının giderilemediği, var olan turizm potansiyelinden yeterince yararlanamadığı düşünülmektedir. Bunun için öncelikle kurumlar arası koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

TARIM VE TARIMA DAYALI SANAYİ:

Turizm ilçesi olarak anılan Kuşadası'nda belli bir kesim tarım ile geçinmektedir. Kuşadası'nda ilk akla gelen erkenci ürünleridir. Erkenci ürünler vaktinden önce olgunlaşan ve lüks pazarlarda kendine yer bulabilen ürünlerdir. Özellikle Kuşadası şeftalisi bu alanda çok ünlüdür.

Kuşadası'nın şeftaliden sonra gelen önemli tarım ürünleri ise narenciye ve üzümdür. Narenciyeleri ilçede işleyebilecek, mumlayabilecek ya da paketleyebilecek bir tesis bulunmaması nedeniyle narenciyeler Sivrihisar'da mumlanmakta ve ihraç edilmektedir. Bu ürünler de çok kaliteli ürünler olduğu için çok pahalıya satıldıkları bilinmektedir.

Bağcılığın da gelişmiş olduğu bilindiği için ilçede agro-turizmin geliştirilebilir olduğu söylenmektedir. İlçede başta Kirazlı Köyü olmak üzere iyi tarım ve organik tarım uygulamaları yapıldığı ve köy pazarı mevcut olduğu için bu yönde çalışmalara uygun olduğu belirtilmiştir. Ancak altyapı sorunu ile bu aşamada da karşılaşıldığı daha önce belirtilmişti. Bu noktada Kirazlı Köyü'nde çiftliklerin bulunduğu da belirtilmiştir.

Birçok ilçede olduğu gibi Kuşadası'nda da toprak toplulaştırmasının yapılmamış olması üretimde bölgesel ayrımın olmaması sorun teşkil etmektedir. Ayrıca turizm kenti olması sonucu ikincil konutlar için tarımsal alanların yüksek fiyatlara satılması Kuşadası'nda tarım önünde bir tehlike olarak çıkmaktadır. Ayrıca çayır ve meraların betonlaşması sebebiyle hayvancılık çok azalmıştır. Bunun sonucunda ise farklı bir sorun ortaya çıkarak kırsal nüfus azalmış ve ilçede tarımsal alanda çalışacak işçiler bölge dışından getirilmeye başlanmıştır. Bu da göçü daha da artırmıştır.

İlçenin tarım alanında betonlaşmadan sonra karşılaştığı ikinci büyük sorun ise sulamadır. Sulama altyapısının yetersiz olması ve akarsu kaynağının olmaması sonucu yer altı suları kullanılmaya başlanmıştır. İlçede yağmur suyunu tutacak göletlere ihtiyaç bulunmaktadır. Ekolojik denge ve yer altı kaynakları açısından önem arz etmektedir.

Daha önce söz edildiği üzere betonlaşma ve turizm nedeniyle hayvancılık gelişememiştir. Ancak ilçede özellikle Güzelçamlı bölgesinde arıcılık gelişmektedir. Yakın zamanda bu beldede üretilen balların şişelenmesine de başlanacağı belirtilmiştir.

İlçenin tarımsal potansiyeli de mevcut olmasına rağmen plansız şehirleşme ve turizm dolayısıyla bu potansiyel yeterince kullanılamamaktadır. Altyapı sorunları tarımda da karşılaşılan sorunların başında gelmektedir. Sulama için kuyulardan çekilen sular dolayısıyla topraklarda tuzlanma görülmekte ve yakın gelecekte bu nedenle çoraklaşma baş gösterebileceği düşünülmektedir. Tarımsal alanda da koordinasyon eksikliği görülmektedir.

SOSYAL VE KÜLTÜREL DURUM:

İlçede sağlık alanlarında yaşanan sıkıntıların başında turizm kenti olması sebebiyle yaz aylarında artan nüfus dolayısıyla yaşanan sorunlar gelmektedir. Buna göre ilçede yaz aylarında sağlık hizmetlerinde sıkıntı yaşanabildiği belirlenmiştir.

Katılımcıların belirttiği başlıklardan birisi de ilçede spor alanlarının, sosyal alanların bulunmamasıdır. İlçede spor kulüplerinin, sporcuların, turistlerin yararlanabileceği türden spor alanlarının bulunmadığı belirtilmiştir. Bu alanlar profesyonel alanlar olarak tasarlanırlarsa ilçede spor turizminin, çeşitli spor turnuvalarının ilçede yapılması için de öncü olacağı belirtilmiştir. İlçede öğrencilerin yararlanacağı spor sahalarının da bulunmadığı belirtilmiştir. Örneğin yüzme havuzunun bulunmaması önemli bir sorun olarak belirtilmiştir. Bunlar dışında özellikle yerli halkın vakit geçirip sosyal yaşantısını sürdürebileceği bir sosyal tesisi ya da park olmaması dikkat çekmektedir. Halkın bu anlamda sıkıntı çektiği dile getirilmiştir.

Kültürel anlamda ilçede Osmanlı Mahallesi kurulması fikri bulunmaktadır. Buna göre eski konakların restore edilmesi ve Osmanlı Hayatının bu mahallede yaşatılması ile hem kültürel varlıklara sahip çıkılması hem de turistik bir öğe yaratılması planlanmaktadır.

Sayısı oldukça fazla olan spor kulüpleri ve sosyal derneklerin yerelde desteklenmemesi yine dile getirilen sorunlardan birisidir.

ÇEVRESEL DURUM:

İlçenin deniz kirliliği en önemli çevresel sorun olarak belirlenmiştir. Kanalizasyon sularının denize atılması, bilinçsiz balık avcılığı, resiflerin yok edilmesi gibi çevresel sorunlara başta yerel kamu kuruluşları olmak üzere halkın da bilinçlendirilerek karşı çıkması gerekmektedir. Buna göre ilçenin yakın gelecekte çevresel olarak çok yara alacağı belirtilmektedir.

KUŞADASI GÜÇLÜ YANLAR	KUŞADASI ZAYIF YANLAR
Kongre Merkezi'nin sağlayacağı hareketliliğe yönelik pek çok otelin yenileme çalışmalarını gerçekleştiriyor olması	İlçe içinde ulaşımın sağlanması için minibüslerin sıklıklarında ve saatlerinde sorun yaşanması
Dünyaca tanınan mekânların mevcut olması (Barlar Sokağı, Kadınlar Plajı vb.)	Altyapı sorunlarının giderilememesi (Kanalizasyon ve su atığı sorunu)
Mevsim olarak sportif faaliyetlere elverişli olması	Tarihi eserlerin envanterinin çıkarılmamış olması
Kuşadası'nın sermaye birikiminin olması	Termal fırsatların değerlendirilememesi
Kurvaziyer limanının mevcut ve aktif olması	Spor alanları ve yüzme havuzu vb. spor alanlarının olmaması
Deniz suyunun uzun süre 14 derece altına düşmemesi ve deniz turizmine her zaman elverişli olması	Uluslararası spor faaliyetinin, turnuvaların, organizasyonların ilçede gerçekleştirilememesi
Kara ve deniz ulaşımıyla erişilebilir olması	Tanıtım eksikliği yaşanması
Yerel halkın turiste bakışının olumlu olması	İlçe içinde yaşanan ulaşım sıkıntıları
Turizm otelcilik alanında eğitim veren kurumların mevcut olması	Milli Park'ın potansiyeline uygun kullanılamaması
Yazlık siteler dolayısıyla sürekli ziyaretçinin garanti olması	İlçe içinde kurumlar arası koordinasyon ve organizasyon eksikliği
Yat limanının mevcut ve aktif olması	İlçede birçok farklı alanda (200'e yakın) dernek olmasına rağmen ancak 20 tanesinin faal olması
Kuşadası' markası yaratılmış olması	Kuşadası markasının istenen düzeyde olmaması
Kuşadası Yerel Kültürü ile ilgili konakların restore çalışmalarının yapılıyor olması	Kaynakların doğru kullanılamaması
Ekolojik turizm için potansiyelin mevcut olması (Kirazlı Köyü)	Ekolojik Köy Kirazlı Köyü için ulaşım ve altyapı sorunlarının mevcut olması
İlçedeki su altı turizmi ve balık nüfusunu geliştirecek; balıkçılığı destekleyecek, yasak avlanmayı engelleyecek Adalantis Projesi'nin hazırlanıyor olması	Sualtı Turizmin geliştirilmesi için oluşturulan yapay resiflerin avcılar ve gırgırlar tarafından av bölgesi olarak belirlenmesi (Mevcut bölgelere av yasağı getirilmemiş olması)
Su altı turizmi geliştirmek amacıyla Kuştur, Kadınlar Denizi bölgelerinde yapay resiflerin yapılmış olması	Gelen turistlerin düşük gelir düzeyine mensup kitleden oluşması (Turist sayısı artsa da gelirin düşmesi)
Turistik işletmeler için gıda üretimi denetim ekibinin mevcut olması	Kentsel dönüşümün tamamlanamamış olması ve imar planından yoksun olması
İlçede tarım sektörünün turizme katkı sağlayabiliyor olması	Her şey dâhil sistemi ile çalışan çok sayıda işletme olması
Lüks pazarlarda yer alan erkenci ürünlerin yetiştirilebiliyor olması (Örneğin şeftali)	Davutlar Şeftalisi, Zeytinyağı için coğrafi işaret alınmamış olması ve markalaşma olgusunun eksik olması
Niteliği yüksek ürünlerin ilçede yetiştirilmesi	Yerelle birlikte çalışacak projelerin oluşturulamaması
Başta şeftali ve narenciyede olmak üzere düz arazilerin tümünde damlama sulama sistemine geçilmiş olması	Yat limanına giriş ücretlerinin Kuşadası'nda çok yüksek olması (Kuşadası giriş 8 dolar, İzmir giriş 1 dolar çünkü İzmir Ticaret Odası ödüyor. Kuşadası'nın limanı ise özelleştirilmiş)
Arıcılık ve balıkçılığın gelişmiş olması	Kentlilik bilincinin olmaması
Çiftçinin bilgi seviyesinin yüksek olması ve araştırmaya açık olmaları	Yetiştirilen ürün çeşitliliğinin az olması
Üretilen ürünlerin ihracata ve işlenmeye elverişli olması (Örneğin narenciye)	Arazilerin ikinci konutlara satılması dolayısıyla tarımın yapılamaması
Denizden gelen ve dağdan denize esen rüzgarın kaliteyi yükseltmesi ile iklim avantajına sahip olması	Arazi rantının çok olması sebebiyle tarım arazilerinin betonlaşması (Kirazlı 'da yaşanan sorun)
Kaliteli ve güzel çam balı üretilmesi	Agro-turizm için gerekli çiftliklerin ilçede bulunmuyor olması
Tarımsal ürün tüketici potansiyelinin yüksek olması	Tarım alanlarının aşırı yapılaşma sebebiyle azalmış olması

Organik tarım ürünlerinin satıldığı bir pazar bulunması (Kirazlı Köyü) Zeytin ve zeytinyağı üreticisinin örgütlü olması ve kooperatifçiliğin etkin olması Güzelçamlı'da bal üretiminin fazla olması Hastalıktan ari işletme belgesini alan ilk çiftliğin Kuşadası'nda olması Bağcılığın gelişmiş olması İlçe otellerinde ilçede üretilen ürünlerin kullanılıyor Güzelçamlı Balı kooperatif adına marka adı alınmış olması Zeytinyağı sıkma ünitelerinin bulunması Davutlarda şeftali ve narenciye işleme ve paketleme tesisinin mevcut olması	Toprak toplulaştırmasının yapılmamış olması Meyve tesisi kuracak alanların kısıtlı olması Kırsal nüfusun azalmış olması dolayısıyla tarım işçilerinin bölge dışından geliyor olması Sulama altyapısının yetersiz olması Turizm dolayısıyla hayvancılığın gelişememiş olması Mera alanlarının hayvan otlatmak için yetersiz olması Yatırımcıları arsa alımlarında yönlendiricilerin olmaması Balıkçılığın plan doğrultusunda yapılamaması ve aşırı avlanma sorunu Spor kulüplerinin desteklenmemesi Sosyal tesis, spor ve oyun alanlarının olmaması Kanalizasyon atıkları gibi nedenlerle balık popülasyonunun ve deniz süngerlerinin azalması ve yok olması Yat limanından çıkan arıtma tesisinin deniz kirliliği yaratması Fosseptiğin denize dökülmesi
KUŞADASI FIRSATLAR	**KUŞADASI TEHDİTLER**
Davutlar-Germencik termal su ve buhar kaynağının olması (Turizmde otel ısıtması için kullanılabilir) Bağcılığın ve turizmin gelişmiş olması sebebiyle agro-turizm potansiyelinin olması Kültür Turizmi potansiyelinin mevcut olması Batık turizmine yönelik faaliyetlere uygun bir bölge olması Kongre Merkezi'nin 3000 kişiye iş imkanı ve 20-25 milyon Euro katma değer sağlayacak olması Kongre Merkezi ile birlikte kışın da turizm faaliyetlerinin hareketlenmesinin beklenmesi "Dinler Bahçesi Ege" 3 semavi dine yönelik turist ve yerli nüfusa hizmet verecek olması Yaşlı ve özürlü turizmi için uygun koşullara sahip olması Su altı arkeoloji müzesi açılabilecek potansiyelin var olması Sertifikalı fidan kullanım desteğinin sağlanması Hayvancılık için sıfır faizli kredilerin olması Tarımsal kredi faizi indiriminin sağlanması Nüfus artışının pazarın büyümesini sağlaması İlçenin agro-turizm için gerekli potansiyeli barındırıyor olması Güzelçamlı Bal'ının şişelenmesi için girişimlerin başlatılması	Kuşadası'nın turizm sektörüyle anılmasına rağmen aslen planlarda turizm bölgesi olarak belirlenmemiş olması ÇDP'de Aydın tarımsal alan olarak ilan edilmiş olması Büyük ve Küçük Menderes havzasındaki yerleşim yerlerinin arıtma tesisi olmaması Deniz kirliliği sonucu turizmin yara alması Aşırı yapılaşma ve betonlaşma Yer altı sularının aşırı su kullanımı sebebiyle azalması ve deniz suyu karışması sonucu topraklarda tuzlanma olması Bilinçsiz toprak işlenmesi ve makilik alanların tarıma eklenmesi sonucu bitki örtüsünün kazınması ve erozyon Aşırı gübreleme sorunu Tarımsal gelirin düşük kalması sonucu toprakların elden çıkarılması Talep artışının kalitesiz üretime neden olması Spor kulüplerinin desteklenmemesi Sosyal tesis, spor ve oyun alanlarının olmaması

KUYUCAK İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

İlçe tarıma elverişli iklim koşullarına sahiptir. Hem kuru hem sulu tarım yapılmaktadır ve narenciye, incir, zeytin, pamuk ilçede üretilen ürünlerin başında gelmektedir. İlçede üretilen ürünlerin çok çeşitli olması nedeni ile yetişen ürünlerle ilgili tarımsal ürün haritası çıkarılması ihtiyacı vardır. Aynı zamanda ilçeye uygun, yetiştirilebilecek ürünlerin tespitine yönelik bir analiz çalışması gerektiği bildirilmiştir.

Narenciye, incir ve zeytin üretimi ağırlıktadır ve ilçede bu üretime dayalı sanayi yönünde gelişme beklenmektedir. Örneğin üretilen narenciyenin depolanmasında ne tür bir depolama sistemi ihtiyacı olduğunun tespitine yönelik bir analiz çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda özellikle Kuyucak-Buharkent arasında zeytin üretiminin yoğunluğu, bu yönde bir sanayinin gelişmesi beklentisini birlikte getirmektedir. İlçede 3 adet zeytinyağı fabrikası bulunmaktadır ve bu yönde daha profesyonel üretim yapılmasına yönelik tesis ihtiyacı olduğu bildirilmiştir.

İlçede taze incir ve kuru incir üretimi de yoğun tarıma dayalı sanayi faaliyetleri arasındadır. Özellikle ilçede üretilen incir tanınmakta ve "Kuyucak İnciri" markasıyla pazarlanmaktadır. İlçede 1 incir işleme fabrikası bulunmaktadır. Taze incir de büyük şehirlere pazarlanmaktadır ancak taşımada sorunlar yaşanmaktadır. İncir taşınmasına yönelik özel taşıma sistemleri bulunmadığı için bölgede üretilen incir, pazarlandığı bölgeye gidene kadar özelliğini kaybetmektedir. Bu yönde özel soğutmalı taşıma sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

İyi tarım uygulamaları ve organik tarım yapılmaktadır ve çilek ve çeşitli sebze meyveler üretilmektedir. İlçede sulu tarım yapılmakla birlikte, modern sulama sistemlerini kullanılmasının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Narenciye üretimi fazladır ve ilçede bir narenciye mumlama paketleme tesisi bulunmaktadır. Bu tesiste ilçede üretilmiş olan narenciye kullanılmakta ve paketlenen ürünler değişik bölgelere gönderilmektedir. Ancak narenciye son turfanda olduğu için şeker oranı düşük kalmaktadır ve ihracata uygun olmasına rağmen Antalya ve Akdeniz bölgesinin narenciyesi ile yarışamamaktadır. Dimes Meyve Suyu Fabrikası ve Elmalı'da bulunan bir meyve suyu fabrikası tarafından günlük 50 ton portakal alınmaktadır. Portakal üretimi fazla olmasına rağmen ürünü saklama, pazarlama, tanıtma ve markalaşma konularında eksiklikler bulunmaktadır. Bu yönde profesyonel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

İlçede incir, narenciye, elma kooperatifleri bulunmaktadır ancak profesyonel yönetim eksikliğinden dolayı kooperatifler etkin olarak varlıklarını sürdürememektedir. İlçedeki yüksekokulun bölümlerinden birisi olan Kooperatifçilik bölümü ile ortak çalışmalar yapılması büyük önem taşımaktadır. İlçede özellikle narenciye ile ilgili sorunların başında bir lider olmaması, pazarlama sıkıntısı, çiftçinin mağdur durumda kalması gelmektedir. Bunlar ise kooperatifçiliğin etkin olmamasından kaynaklanmaktadır.

Kooperatiflerin yönetimlerinin sağlamlaştırılması, eğitimler verilmesi, pazarlama ve satışa yönelik çalışmalar-projeler üretilmesi ilçedeki tarımsal faaliyetler için büyük önem taşımaktadır.

İlçe hayvan varlığı açısından da ön sıralarda yer almaktadır ve bilinçli uygulamalar gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bununla birlikte ilçe köylerinde günlük toplanan sütün depolanmasına yönelik süt toplama tankları ihtiyacı bulunmaktadır.

Kuyucak Ziraat Odası bünyesinde tarımsal toprak-bitki analiz laboratuvarı bulunmaktadır.

İlçe Belediyesi tarafından ilçe merkezinde 600 dönümlük tarıma dayalı sanayi arazisi tahsisi yapılmıştır. İlçenin Horsunlu beldesinde bir su fabrikası bulunmaktadır ve Pamucak ve Kurtuluş'ta da birer su fabrikası kurulmasına yönelik potansiyel bulunmaktadır. Aynı zamanda Ör-Koop tarafından bir yem fabrikası inşa edilmektedir ve istihdama büyük katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir.

TURİZM:

İlçede bulunan jeotermal potansiyelinin turizm açısından değerlendirilmesi için kaplıca turizmine yönelik turizm sahaları tanımlanmıştır ve kaplıca turizmi için çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca Başaran beldesinde bulunan Antiochia Antik Kenti nedeni ile kültür turizmi potansiyeline sahiptir ve Termal Turizm Master Planı bünyesinde Aydın ili 14 günlük tur programına dâhil edilmiştir.

SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM:

İlçede okullaşma oranlarının yüksek olması ve İlçe Milli Eğitim Müdürü tarafından aktarılan ve sunulan olanaklar ilçenin sosyal ve kültürel açıdan iyi bir konumda olduğunu göstermektedir. İlçede bulunan her okulda internet bağlantısı bulunmaktadır. Bununla birlikte Yükseköğrenime Geçiş Sınavlarında başarı oranları yüksektir ve her okulda fizik, kimya, bilgisayar laboratuvarları mevcuttur.

İlçede bir Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır ve bünyesinde kooperatifçilik, pazarlama, işletme bölümlerini barındırmaktadır. Üniversite ile kooperatif ve sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimin ilişki halinde olmadığı, birçok konuda işbirliği imkânları bulunurken böyle bir adım atılamadığı öğrenilmiştir. İlçenin en önemli sorunları arasında kurumlar arası iletişimsizlik gösterilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin konaklama ile ilgili sorunları bulunmazken ortaöğrenim için belde ve köylerden ilçe merkezine gelen öğrencilerin yurt ihtiyaçları bulunmaktadır. Bunun dışında ilçenin en eski binalarından birisinde bulunan lisenin yeni bir binaya taşınması ve tüm lise programlarının bu çatı altında toplanmasının önemi üzerinde durulmaktadır.

İlçede lise ve üniversite öğrencileri başta olmak üzere genç nüfus yoğunlukta olması ile birlikte ilçede birçok sosyal ve spor alanları olduğu belirtilmektedir. Ancak gençler bu alanları tercih etmemekte ve yönlendirilmeleri gerekmektedir.

KUYUCAK GÜÇLÜ YANLAR	KUYUCAK ZAYIF YANLAR
İlçede hem kuru hem sulu tarım gerçekleştirilmesi	Narenciyelerin depolanmasına yönelik kullanılması gereken yöntemin analiz edilmemiş olması
Narenciye, İncir, Zeytin, Pamuk konusunda oldukça güçlü konumda bulunması	Zeytin üretimi fazla olmasına rağmen, ilçede yeterli zeytin işletmesinin bulunmaması
İlçenin sahip olduğu jeotermal kaynakların tarımda kullanılabilme potansiyeli olması	Zeytinyağı şişelenmesinde profesyonel bir yapı bulunmaması ve çeşit, tür ayrımı yapılmadan amatörce şişeleme yapılması
İlçe merkezinde 600 dönümlük tarıma dayalı sanayi için arazi tanımlamasının yapılmış olması	İlçede sulu tarımda bilinçli, hem elektrik hem su tasarruflu yöntemlerin yaygın olarak kullanılmaması
İlçede iyi tarım uygulamalarının bulunması ve organik tarım yapılması	İlçede üretilen incirin ihracatında kullanılmasına yönelik özel soğutmalı taşıma sistemleri bulunmaması
Taze incir üretiminin yüksek olması ve büyük şehirlere ihracat yapılması	Ürünlerin pazarlanmasına yönelik kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon eksikliği olması
İlçede yüksek sayıda hayvan varlığı bulunması ve bilinçli uygulamalar yapılması	Kooperatiflerde profesyonel yöneticilerin bulunmaması ve etkin olarak faaliyetlerini gerçekleştirememeleri
Ziraat Odası bünyesinde bir laboratuvar bulunması	İlçede üretilen zeytinyağı çok iyi olmasında rağmen, kontrolsüz, profesyonel olmayan yağ satışların güvenilirlik sorununa yol açması
İlçede elma, incir, narenciye kooperatifleri ve kırsal kalkınma kooperatifleri ile sulama birliğinin olması	Tarımda geleneksel yöntemlerin kullanılması
İlçede 3 zeytinyağı fabrikası, 1 narenciye mumlama paketleme tesisi ve bir incir işleme tesisinin bulunması	Portakal üretimi fazla olmasına rağmen saklama, pazarlama, tanıtma ve markalaşma eksikliğinin bulunması
İlçede üretilen incirlerin “Kuyucak İnciri” markası ile tanınması	Jeotermalin tarımda ve ısınmada kullanılması için gerekli yasal mevzuatın olmaması
İlçe narenciye üretiminde geçiş bölgesi olduğu için şeker oranının düşük olması ve son turfanda olarak ihracata uygun bulunması	İlçede üretilen ürünlere yönelik tarımsal ürün haritası bulunmaması
Horsunlu’da bir içme suyu fabrikası olması, Pamucak ve Kurtuluş’ta su fabrikası kurulma potansiyelinin bulunması	İlçede yetiştirilecek ürünlerin tespitine yönelik analiz çalışmasının yapılmamış olması
Ör-Koop tarafından bir yem fabrikası yapılıyor olması ve bu fabrikanın istihdama büyük katkı sağlayacak olması	İlçe köylerinde süt toplama tanklarının ideal şartları yakalayamamış olması
Kaplıca turizmine yönelik turizm sahalarının tanımlanmış olması	Yaşlı nüfusun zaman geçirmesine yönelik alanların kısıtlı olması
Pamukören’de jeotermal alanın belirlenmiş olması	İlçe merkezinde bulunan lise binasının fiziki altyapı eksikliği
Okullaşma oranlarının yüksek olması	İş güvenliği ve işyeri hekimliği konularında eksiklikler olması
	Katı atık toplama eksiklikleri olması

KUYUCAK FIRSATLAR	KUYUCAK TEHDİTLER
Kuru incirin getirisinin yüksek olması ve tüketim açısından tercih ediliyor olması	Ürün fiyatlarının ve dolayısıyla kar marjlarının düşük olması
İlçede nadir, her yerde bulunmayan ürünlerin üretilmesi	İlçenin Nazilli'ye yakın olması ve rekabet etmekte zorlanması
İlçenin Denizli-İzmir Karayolu üzerinde bulunması ve bu sebeple ulaşımın kolay olması	Tarım sektöründe yaşanan "ürünün bol olduğu yılda fiyatın düşmesi" sorunsalı
İlçeden demiryolu hattı geçmesi	İlçenin deprem kuşağında yer alıyor olması
İlçede Yüksekokul bünyesinde kooperatifçilik bölümünün bulunması	Kooperatiflere işletme kredisi verilmemesi
İlçede çok iyi iklim koşullarının hüküm sürmesi	Menderes nehrinde yaşanan kirlilik
	İlçenin Sarıcova beldesi Musakolu köyünde bulanan kömür madeni sebebiyle ortaya çıkabilecek kirlilik sorunu
	İlçede Jeotermal kaynaklarının yol açabileceği kirlilik sorunu

NAZİLLİ İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM ve HAYVANCILIK:

Nazilli ilçesi gerek iklim koşullarının, gerek toprak yapısının, gerekse yıllık güneşlenme süresinin uygunluğu göz önüne alındığında Aydın'ın tarım için en elverişli ilçelerinden biridir. Verimli ilçe topraklarında çok çeşitli tarım ürünleri yetiştirilmesinin yanında ilçe arazi yapısı hayvancılık için de oldukça elverişlidir. Ancak birçok ilçede olduğu gibi Menderes Nehri'nden alınan suyun kirlilik oranının çok yüksek olması toprak kirliliğine ve verimin düşmesine sebep olmaktadır.

Yapılan toplantıda ilçede son yıllarda özellikle organik tarım ve iyi tarım uygulamalarında başarılı çalışmalar gerçekleştirildiği dile getirilmiştir. Organik tarım üreticileri toplam tarımsal üreticilerin yaklaşık beşte birini oluşturmaktadır. İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü tarafından ilçedeki kayıtlı olan 5587 tarımsal üreticinin 1165'ini organik tarım üreticisinin oluşturduğu belirtilmiştir. 53620 da alanıyla organik tarım alanları Nazilli'nin toplam tarım alanlarının yaklaşık % 23'ünü oluşturmaktadır.

Ürün kalitesi ve verim yönünden yeterli düzeydeki ilçede bu konuda yaşanan en büyük sorunun pazarlama eksikliği olduğu ve buna çözüm olarak da ilçeye işleme ve paketleme tesisinin kurulmasının yarar sağlayacağı bildirilmiştir.

İlçe Ziraat Odası'nın bilinçli ilaçlama ve gübreleme yapılmasına ilişkin yaptığı bilgilendirme çalışmalarının iyi tarım uygulamaları yönünden ilçenin ilerlemesine katkı sağladığı dile getirilmiştir.

İlçede yüksek miktarda kaba yem üretildiği ve bu konuda en kaliteli kültür ırklarının yetiştirildiği belirtilmiştir. İlçede süt konusunda ülkenin önde gelen kooperatiflerinden ÖR-KOOP faaliyet göstermektedir. İlçenin en büyük sorunu olarak birlik ve kooperatifleşmenin yeterli düzeyde olmadığının vurgulanmasının yanında bu durumun ilçedeki tarımsal sanayinin gelişiminin önünde büyük bir engel teşkil ettiği belirtilmiştir. Ayrıca ilçenin Aydın, Denizli ve İzmir gibi tarımda ilerlemiş büyük kent merkezlerine yakın olmasının ilçe için avantaj sağladığı dile getirilmiştir.

TURİZM:

Nazilli'de turizm potansiyeli olabilecek 12 adet taşınmaz kültür varlığı bulunmasına rağmen ilçe kültürel değerleriyle ön plana çıkamamıştır. İlçenin çevre bölgelerdeki turizm alanları güzergâhı üzerinde yer alması nedeniyle bu güzergâhtan geçen turistlerin kullanabileceği ve yöresel değerlerinin sunulduğu tesislerin yapılması ile ilçe konumunun getirdiği avantajın değerlendirileceği düşünülmektedir.

SOSYAL, KÜLTÜREL ve EKONOMİK DURUM:

İlçede sosyal yapıyı belirleyen temel unsur tarıma dayalı ekonomi anlayışıdır. Son zamanlarda ilçe bir yandan göç verirken diğer yandan göç almakta, bu durum sosyal yapıyı etkilemektedir.

Nazilli Aydın ilçeleri arasında okullaşma ve okuryazar nüfus oranı yüksek ilçelerden biridir. Yapılan toplantıda okullardaki eğitim malzemesi ihtiyaçlarının belediye çalışmaları kapsamında giderildiği ve taşımalı eğitim konusunda da yeterli hizmetin sağlandığı belirtilmiştir. Ayrıca ilçede bulunan Meslek Yüksek Okulu'nun eğitimci kadrosunun çok başarılı olduğu ve böyle bir okulun ilçe için nitelikli eleman ihtiyacını karşılamak açısından iyi bir potansiyel teşkil ettiği, ilçedeki tarımsal faaliyetlerde yüksekokul ile işbirliği içinde başarılı çalışmaların yürütüldüğü ve üniversite-tarım işbirliğinin sağlandığı dile getirilmiştir.

Nazilli okuma yazma ve okullaşma oranı yüksek olan bir ilçe olmasına rağmen eğitimli nüfusunu büyük kent merkezlerine göç verirken, köylerden niteliksiz iş gücü göçü almaktadır. Son yıllarda özellikle kentsel nüfusta kısmi bir artma olurken kırsal nüfusta azalma gözlenmektedir. Nüfus hareketlerine paralel olarak yıllar içinde ilçedeki yaşlı nüfusta gözle görülür bir artış olurken, özellikle 19 yaş altı genç nüfusta azalma ile karşılaşılmaktadır. İlçenin göç vermesindeki en önemli sebepler arasında, tarım ürünlerindeki fiyat istikrarsızlığı, istihdam imkânlarının sınırlı olması ve dar olan tarıma dayalı sanayi kollarından kırsal kesimin faydalanamaması gösterilebilir.

Ayrıca ilçe merkezinde nitelikli genç nüfusun, yüksekokul öğrencilerinin ve ilçe halkının kullanabileceği sosyal ve kültürel alanların yetersiz olmasının kent merkezinde ekonomik durgunluğa ve ilçede yaşayanların ihtiyaçlarını karşılamak için çevredeki kent merkezlerine gitmelerine ve oralarda yaşamalarına neden olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında köylerde kapalı ekonomi, geleneksel köy tipi yaşantı egemen olup, yaşayanların ilçe merkezine ve ilçe dışına seyahatleri sınırlıdır.

Nazilli'nin köylerinin yaklaşık % 40'ında içme suyu açısından muhtarlarla anlaşılamamasından kaynaklanan hijyen sıkıntısı yaşandığı dile getirilmiştir. İlçede katı atık depolama tesisi bulunmamakla birlikte İlçe Belediyesi "Nazilli Çevresi Katı Atık Bertaraf Birliği" kurucu üyesi olarak birlik üyesi 22 belediye ile beraber katı atık bertarafına yönelik çalışmalarını başlatmış bulunmaktadır. Bu hususta katı atık tesisi için yer etüdünün ve seçiminin yapıldığı, projenin ihale aşamasında olduğu ve hızla ilerlediği belirtilmiştir.

İlçe ekonomisiyle ilgili, birlikte iş yapma alışkanlığının gelişmediğine, bireysel çıkarların kolektif çalışma anlayışının önüne geçtiğine vurgu yapılmıştır. Bu durumun ilçedeki ekonomik faaliyetlerin gelişmesinin ve çeşitlenmesinin önünde engel teşkil ettiği düşünülmektedir.

NAZİLLİ GÜÇLÜ YANLAR	NAZİLLİ ZAYIF YANLAR
İlçenin iklim ve toprak yapısının çeşitli tarım ürünlerinin üretimi için elverişli olması	İlçede tarımsal işletmelerin yeterli sayıda olmaması
Organik ve iyi tarım uygulamalarının gelişmiş olması	İlçedeki kaliteli ve yüksek üretimi olan ürünlerde markalaşma eksikliğinin olması
İlçenin bölgede en çok yonca üretiminin yapıldığı yer olması, senede 7-8 sefer hasat yapılabilmesi	İlçede, üretilen ürünlerin kalitesini ve katma değerini arttıracak işleme ve paketleme tesisi eksikliğinin olması
İlçede süt konusunda ülkenin önde gelen kooperatiflerinden ÖR-KOOP'un faaliyet göstermesi	Tarım arazilerinin küçük olması, dağlara yakın arazilerin engebeli olması ve ulaşım yollarının bozuk olması gibi nedenlerin ilçenin tarımsal üretim potansiyelini kullanmasına engel olması
İlçenin Aydın, Denizli ve İzmir gibi büyük kent merkezlerine yakın olması	Miras yoluyla arazilerin parçalanması ve tarımda verimi düşürmesi
İlçede en kaliteli kültür ırklarının bulunması	İlçe ürünlerinin tanıtımının yetersiz olması
Kaba yem üretimi açısından önemli bir potansiyele sahip olması	Üretim miktarı ve kalitesinde sorun olmayan ilçe ürünlerinde pazarlama sorununun yaşanması
İlçedeki 53.620 dekarlık geniş bir alanda organik tarım yapılıyor olması	İlçede süt işleme tesisi olmaması nedeniyle sağılan sütün bölge dışındaki pazara ucuza satılması
Hayvancılıkta Türkiye'nin en iyi genetiğine sahip bölgeler arasında yer alması	İlçedeki işletmelerin yaklaşık % 80'inin aile işletmesi olarak çalışıyor olması
Hayvancılıkta birim başına verimliliğin gün geçtikçe artıyor olması	Tarım ve hayvancılık ürünlerinin katma değer olmadan ihraç ediliyor olması
İlçede yüksek seracılık potansiyelinin olması	İlçenin sermaye yapısı açısından çok zengin bir bölge olmaması
Nazilli Organize Sanayi Bölgesi altyapısının tamamlanmak üzere olması	Üreticilerin ürünlerini tanıtmak adına fuarlara katılım oranının çok düşük olması
İlçedeki gelişmiş bir tarımsal sanayi kültürünün hızla ilerleme potansiyelinin olması	İlçedeki işletmelerin bir ve ya bir kaç ürün çeşidi ile çalışmasından dolayı 12 ay faaliyet gösterememesi, dönemlik çalışmaları
Pamuk toplamada makineleşmiş olunması	Kişisel başarıların kitlesel hareketin önüne geçmesi ve ortak hareket etme eksikliğinin olması
İlçedeki okuma yazma oranının yüksek olması	Anayol üzerinde yöresel değerlerin pazarlanmasına yönelik alanların oluşturulması
Meslek Yüksek Okulundaki öğretim elemanı kadrosunun iyi olması	İlçede sosyal ve kültürel faaliyetlere yönelik alanların çok kısıtlı olması
İlçede üniversite-tarım sektörü işbirliğinin güçlü olması	Meslek Yüksek Okulu öğrencileri için ilçede yurt eksikliğinin olması
Devlet hastanesinin doktor sayısı, branş çeşidi yönünden oldukça iyi bir durumda olması	İlçe köylerinin yaklaşık % 40'ında içme suyu açısından hijyen sağlanamaması
İlçenin "Nazilli Çevresi Katı Atık Bertaraf Birliği" kurucu üyesi olması ve katı atık tesisi kurulma çalışmalarının başlamış olması	Ürünlerin katma değerinin arttırılması için ortak akıl yürütülebilecek kooperatifleşmenin ilçede olmaması
İlçe Ziraat Odasının çiftçilere bilinçli gübreleme ve ilaçlama yapılmasına yönelik bilgilendirme ve yönlendirmelerde bulunması	

NAZİLLİ FIRSATLAR	NAZİLLİ TEHDİTLER
Bölgede ortak organize sera bölgesinin kurulması projesi için çalışmaların başlamış olması	Tarımsal ürün fiyatlarındaki dalgalanmalar ve fiyat istikrarının olmaması
Nazilli'deki işletmecilerin dışarıdaki bağlantılarıyla ilçeye yeni yatırımlar çekebilecek olması	Jeotermal seracılık yatırımları için ilk yatırım maliyetlerinin yüksek olması
	İhracatçılara verilen primin önceki yıllara göre azaltılması
	Aydın 2. teşvik bölgesi olduğundan dışarıdan yatırım alınmaması
	İlçenin dışarıya eğitimli insan göçü verirken, dışarıdan da donanımsız işgücü göçü alıyor olması

SÖKE İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM, TARIMA DAYALI SANAYİ VE HAYVANCILIK:

Söke Ovasının verimli toprakları ve elverişli iklimi sayesinde tarımsal üretimde büyük avantaj sahibi olan ve öne çıkan ilçeler arasında bulunmaktadır. İlçede 400.000 dekar ekilebilir arazi ve 38.000 dekarlık sulanabilen tarım arazisi mevcuttur. 37.678 hektar alanda başta pamuk, hububat, mısır ve ayçiçeği ile diğer tarla bitkileri üretimi, 24.397 hektar alanda zeytin, narenciye, incir ve diğer meyve üretimi, 1.775 dekar alanda bağ, sebze, bostan (karpuz) üretimi yapılmaktadır. İlçenin verimli toprakları ürün çeşitlenmesine fırsat sağlayacak niteliktedir ve son yıllarda pamuk dışı üretimde artış görülmektedir. Özellikle fıstıkçamı, zeytin ve Antep fıstığı gibi ürünlerin üretiminde artış görülmektedir. Ancak İlçede bu ürünleri işleyecek bir tesis bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra narenciye üretimi ile ilgili önemli yatırımlar gerçekleştirildiği bildirilmiştir. Pamuk dışı üretim artmasına rağmen, pamuk ilçenin "vazgeçilmez ürünü" olarak tanımlanmıştır. İlçede pamuk toplama işlemi % 95 oranında makine yoluyla yapılmaktadır. Pamuk çırçır fabrikasında işlenmekte, Niğde, Kayseri gibi illerde bulunan iplik fabrikalarına gönderilmektedir. Ovanın belirli kısımlarında pamuğa alternatif ürün araştırılması gerçekleştirilmelidir.

İlçede organik tarım faaliyetleri de yürütülmektedir. İlçede tarıma dayalı sanayinin son yıllarda gelişmekte olduğu bildirilmiştir. Bunun yanı sıra ilçede markalaşmış ve yüksek kaliteli bir zeytin ve zeytinyağı markasının varlığına dikkat çekilmiştir. İlçede zeytin üretimi yüksek olmasına rağmen zeytinlik alanlara erişimde sıkıntılar yaşanması nedeniyle toplanan ürünlerin pazara çıkmasında sorunlar yaşanmaktadır.

İlçede üretilmekte olan incirde son yıllarda gerileme olduğu, üretimin azaldığı belirtilmiştir. Ancak ilçede en fazla etkiyi pamuk fiyatlarındaki ve üretimindeki dalgalanmalar göstermektedir. Pamuk girdi fiyatlarındaki ve hava koşullarındaki dalgalanmalar üretimi olumsuz etkilemekte, bu durum da ekonominin büyük çoğunluğunun pamuğa bağlı olduğu Söke ilçesinde hayatı olumsuz etkilemektedir. Söke ilçesinin ekonomisinin pamuğa bağlı olması sebebiyle ilçede ekonomik sıkıntılara yol açmaktadır bu bağlamda ekonominin pamuğa dayalı olmaktan kurtarılması, sanayinin ve alternatif üretim çeşitlerinin geliştirilmesi ve buna bağlı tarıma dayalı sanayi olanaklarının araştırılması gerekmektedir. Bununla birlikte, pamuk fiyatlarının düşük olduğuna ve pamuk üretiminde sağlanan desteklerin yetersiz kaldığına dikkat çekilmiştir.

İleriki dönemlerde ilçede seracılık konusunda yatırımların artması ve bu yönde gelişme göstermesi beklenmektedir.

Su rejiminin düzensizliği, kışın taşkınların olması, yazın kuraklık yaşanması bitkisel üretimi olumsuz etkilemektedir. Toprakların parçalı yapıda olması da sulama ve işlemede sorunlar yaşanmasına neden

olmaktadır. Toplulaştırma çalışmaları yapılmaktadır, 2012-2013 yıllarında Koçarlı tarafından başlayacak bir toplulaştırma çalışması planlanmaktadır.

İlçede hayvancılık gerilemektedir, bunun sebebi çiftçinin hayvancılığı geleneksel yöntemlerle yapmaya devam etmesidir. Bu bağlamda çiftçiye üretim yöntemlerinin öğretilmesi ve çiftçinin bu yöntemlere yönlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra hayvancılığa yönelik olarak söke ovasının elektrik ve su altyapısının düzeltilmesi gerekliliği bildirilmiştir.

Aydın ili 2012 yılı teşvik yasasına göre su ürünleri konusunda desteklenecek iller arasında bulunmaktadır. Karina Dalyanı ve Bafa Gölü'nün bu bağlamda değerlendirilmesi ve eski işlevine kavuşturulması gerektiği düşünülmektedir. Karina Dalyanı, Ege Denizi'ndeki levrek ve çipura, yılan balığı ve kefalin üreme alanıdır. Dalyanın verimli işletilebilmesi için bu bölgeye gerekli bakımın ve yatırımın yapılması gerekmektedir.

GEKA ile ortak geliştirilen "Akıllı Sulama Projesi" gerçekleştirilmektedir. Böylece ovadaki sulama sistemlerinin geliştirilmesi planlanmaktadır.

Ovada 70-80 derece sıcaklıkta jeotermal su kaynağı bulunmaktadır ve jeotermal seracılıkta kullanılması planlanmaktadır.

SANAYİ:

İlçede gelişmiş bir sanayi anlayışı olduğu, özellikle son yılarda sanayi kültürünün gelişim gösterdiğine dikkat çekilmiştir. Aydın ilinin önde gelen, en fazla istihdam yaratan ve vergi ödeyen sanayi firmalarından 4 tanesi ilçede bulunmaktadır. Batı Söke Çimento fabrikası, Söktaş, Yüksel Seramik ve Pf Ege ilçenin önde gelen firmalarıdır. Bunun yanı sıra ilçede çırçırlama tesisleri ve 2 adet iplik tesisi bulunmaktadır.

İlçede bir rüzgâr enerjisi santrali bulunmaktadır, bu 30 megavatlık rüzgâr santrali projesi Ocak ayında devreye girmiştir. 25 ve 50 megavatlık birer proje daha gerçekleştirilmesi düşünülmektedir.

Tarımsal mekanizasyon konusunda ilçenin gelişmesi beklenmektedir. İlçede zirai aletler üretimi gerçekleştirilmekte ve ihracatı yapılmaktadır.

İlçede bulunan OSB'nin yakında faaliyete geçmesi beklenmektedir. Söke OSB Bakanlık Yatırım Programında yer almamaktadır ve Söke OSB tarafından gerçekleştirilen kredi talebinin il genelindeki mevcut organize sanayi bölgelerinde % 27 (üretim+ inşaat) olan doluluk seviyesinin % 75 e ulaşması durumunda değerlendirmeye alınabileceği bildirilmiştir. Aynı zamanda Aydın İlindeki OSB'lere 4. ve 5. Bölgedeki Organize Sanayi Bölgelerine tanınan vergi ve sigorta primi teşviklerin uygulanması, enerji desteğinin Söke OSB'de de tanınması, kamulaştırma ve altyapı çalışmaları için ayrı ayrı kredi desteği verilmesi gibi imkânların sağlanması gerekmektedir. Bölgemizde bu desteklerin olmaması nedeniyle, birçok OSB ile rekabet şansı ortadan kalkmaktadır.

Söke Ovası ve Aydın' ın diğer tarım alanlarında depolama tesisleri adı altında kurulan çırçır fabrikalarının kurulmasına izin verilmemesi, tesislerin organize sanayi bölgelerinde kurulmasını teşvik etmektir. Aydın İlinde halen bu tesislerin kapasite kullanım oranları % 50 civarında bulunduğu için yeni tesislere izin verilmesi Osb' leri baltalamaktadır. Bu nedenle depolama alanlarının, çırçır fabrikalarına dönüştürülmesine engel olunmalıdır.2 adet KSS sanayi anlayışının gelişmesinde katkı sağlamaktadır.

TURİZM:

İlçe turizm kenti değildir ancak Kuşadası ve Didim'e yakın olması sebebiyle turizm yönünde hem lojistik hem insan kaynağı açısından ilçenin önemli bir kaynak olduğu bildirilmiştir. İlçede bulunan meslek yüksekokulu ve meslek lisesi mezunu turizm insan kaynağı bu bölgelerde istihdam edilebilir.

İlçede bulunan tarihi Doğanbey Köyü'nün turizmde değerlendirilmesi, butik oteller kurulması, bir sanat köyü oluşturma projesi planlanmaktadır ve proje aşamasında onay beklenmektedir. Kuşadası 18 delikli golf alanının 9 deliği Söke'de bulunmaktadır, bu kaynak golf turizmini bu bölgeye çekerek Dünya çapında tanıtılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda istihdam açısından da büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İlçede aynı zamanda Priene antik kenti bulunmaktadır.

Gelebeç Köyü, mübadele öncesi Rumların yaşadığı köylerden biridir ve turistler tarafından ziyaret edilen bir kilise bulunmaktadır. Bu köyün turizme kazandırılması gerekmektedir.

SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM:

Sanayi ve tarımın gelişmiş olması sebebiyle İlçe doğu bölgelerinden yoğun göç almaktadır. Göçle gelen nüfusun kaynaştırılması ve adapte edilebilmesi için etkinlikler, çalışmalar gerçekleştirilmektedir. İlçede yurt ihtiyacı bulunmaktadır ve dışarıdan gelen öğrenciler barınma sorunları yaşanmaktadır.

Söke halkı eğitimi çok önemsemektedir ve çocukların en iyi şekilde eğitim alması için büyük bir gayret içinde bulunmaktadır. Sökeliler 'in ilçeyi eğitim ve üniversite kenti yapma isteği bulunmaktadır. Yüksekokul ve yeni fakülte halk tarafından yaptırılarak bağışlanmıştır. İkinci bir fakülte yapılmak için de girişimler bulunmaktadır. Aynı zamanda ilçedeki pek çok ilk ve ortaöğretim okulları da Sökeli hayırseverler tarafından yaptırılmıştır.

Yüksekokulda 1.500 civarında öğrenci bulunmaktadır. Yeni açılacak fakülteye de bir o kadar öğrenci gelmesi beklenmektedir. Böylece ilçenin eğitim kenti haline gelmesi planlanmaktadır. Bu öğrencilerin barınmasına yönelik 250 kız, 250 erkek toplam 500 kişi kapasiteli Kredi yurtlar Kurumu'na bağlı yurt inşasına başlanacaktır.

İlçede öğretmen lisesi, Anadolu Liseleri, Turizm Meslek Lisesi bulunmaktadır. Ancak iyi öğrencilerin bir kısmı ilçe merkezinde Aydın il merkezine ya da İzmir'e gitmeyi tercih etmektedir.

İlçede sosyal aktiviteler için yeterli salon ya da mekân bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra ilçede sinema da bulunmamaktadır.

İlçede köylerde taşımalı eğitim yapılmaktadır. Okulöncesi eğitimde ülke genelinde yürütülen kampanya sürdürülmektedir. Ancak zaten aileler eğitim konusunda oldukça isteklidir.

İlçede pek çok eğitim derneği bulunmaktadır.

İlçede 6 aile sağlığı merkezinde 20 adet aile hekimi tarafından hizmet verilmektedir. İlçede sağlanan sağlık hizmetlerinin ilçe nüfusu için yeterli olduğu bildirilmiştir. Ağız ve diş sağlığı merkezi mekân açısından yetersiz kalmaktadır ancak bu yıl içerisinde genişletme çalışmalarına başlanması planlanmaktadır. Bunun yanı sıra ilçede bir adet de özel ağız diş sağlığı merkezi bulunmaktadır.

Söke Devlet Hastanesi'nin tüm odaları hayırseverler tarafından yaptırılmıştır. Bir bölge hastanesi niteliğindedir ve çevre ilçelere de hizmet vermektedir. Bu bağlamda ilçe hem eğitim kenti hem de sağlık merkezi olma yolunda ilerlemektedir.

İlçede sivil toplum bilinci oldukça yüksektir, çok sayıda dernek bulunmaktadır ve bunun yanı sıra pek çok hayırsever tarafından ilçeye katkılar sağlanmaktadır.

ÇEVRE:

İlçede bulunan maden kaynaklarının avantaj olmasının yanı sıra, bu maden kaynaklarının işlenmesinde vahşi yöntemler kullanılması ve çevre hassasiyeti gözetilmemesi ilçe için önemli sorunlar doğurmaktadır.

İlçenin Bodrum karayolu üzerinde yer alması büyük bir avantaj, hareketli bir yol olması sebebiyle.

İlçede Söke ovasında yapılması planlanan 1/100.000 Çevre Düzeni Planı'nda da belirtilen bir havaalanı projesi bulunmaktadır. Ancak havaalanının verimli araziler üzerinde yapılacak olması önemli bi sorun kaynağıdır. Bunun yanı sıra demiryolu Söke'ye kadar uzanmaktadır.

İlçede doğalgaz çalışmaları devam etmektedir. Hem çevre ve hava temizliği açısından hem de halka ve sanayiciye büyük faydalar sağlayacağı düşünülmektedir.

Atık yönetimi konusunda AB destekli KUŞATAK düzenli depolama projesi dâhilinde bulunmaktadır ve Türkiye'deki öncü ilçeler arasında bulunmaktadır. Katı atık entegre bertaraf tesisleri için de projesinin hazır olduğu onay aşamasında beklediği belirtilmiştir. Çevre beldelerden de gelen Katı atıktan biyogaz enerjisi, ısı enerjisi ve tarımda kullanılmak üzere kompost üretilmesi yapılması planlanmaktadır.

Tarım alanlarında taşkınların yaşanması ve Çine barajının faaliyete geçmesiyle taşkınlar önlenmiş oldu ve yollar kapanmadı. Söke Ovasının taşkınlardan korunmasın yönelik Sarıçay projesi tamamlanmış, inşaatı ihale aşamasında bulunmaktadır.

SÖKE GÜÇLÜ YANLAR	SÖKE ZAYIF YANLAR
İlçede pamuk başta olmak üzere buğday ve ayçiçeği üretiminin yüksek olması	İlçedeki incir üretiminin son yıllarda düşüşe geçmiş olması
Söke ovasının ve iklimin tarımsal üretimde avantaj sağlaması	Pamuk girdi fiyatlarının ve hava koşullarının üretimi olumsuz etkilemesi
Tarıma dayalı sanayinin ilçede son yıllarda gelişmeye başlamış olması	Pamuk için desteklerin yetersiz olması
Söke halkının yeniliğe açık ve adapte olabiliyor olması	Son yıllarda pamuk fiyatlarının düşmesi
İlçedeki verimli tarım topraklarının ürün çeşitlenmesine fırsat veren niteliklere sahip olması	Tarımsal üretimde çeşitlenmeye gidilmemesi ve belli ürünlerin fiyatına bağlı kalınması
38.000 dekarlık sulanabilir tarım arazisinin olması	Tarımsal üretimde hala geleneksel yöntemlerin kullanılması
İlçede Bafa Gölü ve Karina Dalyanı gibi değerli zenginliklerin olması	Söke Ovası'nda elektrik sıkıntısının olması
Fıstık çamı, zeytin, Antep fıstığı gibi Pamuk dışındaki ürünlerde üretimdeki artış	İlçedeki fıstık çamının işleme tesisinin olmaması
İlçede organik tarım faaliyetlerinin olması	İlçedeki zeytinlik alanlara erişimde sıkıntılar yaşanması nedeniyle toplanan ürünlerin pazara çıkmasında sorunlar yaşanıyor olması
Söke'nin markalaşmış ve yüksek kaliteli zeytin markasına sahip olması	İlçedeki tarım ürünlerinin işlenmeden pazara sunulması
İlçedeki sanayi faaliyetlerinin giderek artması	Tarım sektöründe yaşanan sıkıntıların ilçedeki tüm faaliyetleri ve sosyal yaşamı olumsuz etkilemesi
İlçede gelişmiş bir sanayi kültürünün varlığı	Eğitim faaliyetlerine ve sosyal faaliyetlere gerekli kaynak aktarılamaması
İlçedeki rüzgar potansiyeli ve rüzgar enerjisinin bölgede kullanılmaya başlanması	İlçede nitelikli istihdam için işsizlik sorununun olması
İlçede orta sıcaklıkta jeotermal kaynağın olması	Sosyal faaliyetlerin yapılabileceği sinema ve tiyatro gibi alanların olmaması
Aydın'ın ilk 4 sanayi firmasının ilçede yer alması	Spor tesisi bulunmaması
Eski Doğanbey köyünün Milli parklar tarafından turizme açılması	Havaalanı projesinin ovalık alanlara zarar verecek olması
Meslek yüksek okulunun Söke'ye yakın turizm merkezlerine ara eleman yetiştiriyor olması	Otopark sorunun yaşanması
İlçe halkının eğitime ve eğitim kalitesine önem veriyor olması ve yeni açılacak fakültelere gönüllü desteklerin sağlanıyor olması	İlçede ortak kullanım alanı olarak kullanılabilecek bulvar eksikliği
İlçedeki üniversite öğrencilerinin ekonomik faaliyetleri canlandırıyor olması	
İlçe sağlık faaliyetlerinin ve hastane donanımının yeterli düzeyde olması	
Söke halkının sağlık hizmetlerini destekleyerek hastane yapımında büyük katkı sağlaması	
İlçede özel ağız-diş sağlığı merkezinin olması ve sağlık turizmini geliştirmek adına faaliyetler yürütüyor olması	
İlçede özel diyaliz merkezinin bulunması	
Aydın-Bodrum yolunun Söke'den geçiyor olması	
Çevre Düzeni Planı'nda Söke'de bir havaalanı projesinin olması	
İlçede doğalgazın yakın dönemde kullanılabilecek olması	

Katı atık düzenli depolama tesisinin faaliyete geçmiş olması	
KUŞATAK projesi gibi katı atık faaliyetlerinde olumlu çalışmaların olması	
SÖKE FIRSATLAR	**SÖKE TEHDİTLER**
İlçede tarımsal makine sanayi alt yapısının olması ve son yıllarda pazara sunulmaya başlanmış olması	Menderes Nehri'nin kirliliği
Jeotermal enerjiye dayalı seracılığın ilçede kullanılabilecek durumda olması	Madencilik faaliyetlerinin ilçenin doğal güzellikleri olan yeşil alanlara ve tarımsal alanlara verdiği tahribatlar
Ülkedeki sayılı tesislerden biri olan 18 delikli golf alanının 9 deliğinin faaliyete geçmiş olması ve ilçeye istihdam, ekonomik faaliyetler ve sosyal yaşam yönünden fayda sağlayacak olması	Jeotermal faaliyetlerde gerekli önlemlerin alınmaması durumunda ortaya çıkabilecek durumların tarımsal faaliyetleri ve ilçenin toprak yapısını etkileyebilecek olması
Söke'nin konum itibariyle Kuşadası ve Didim gibi turizm merkezlerine yakın olması	İlçe toprak yapısının ürün çeşitlenmesine izin vermemesi
Eski Doğanbey Köyünde ve Gelebeç'te (Güllübahçe'de) turizm faaliyetlerinin başlaması ile orada ilçeye katkı sağlayacak proje ve faaliyetlerin hayata geçirilecek olması	Bafa Gölü'nün kirlilik ve doğal yaşam yönünden yaşadığı tehditler
İlçenin turizm faaliyetleri açısından önemli olan tarihi, kültürel ve doğal değerlere sahip olması	Aşağı Menderes ovasında kar erimelerinden kaynaklı taşkın riskinin olması
İlçede 4 yıllık fakültesinin eğitim faaliyetlerine başlayacak olması	Üretilen rüzgar enerjisinin fiyatlandırma nedeniyle yatırımcı bulamaması sorunları yaşanması
İlçede sivil toplum bilincinin yüksek olması	Söke'nin Aydın ve İzmir gibi büyük şehirlere yakın olması nedeniyle öğrenci göçü yaşanıyor olması
Temmuz ayında ilçede özel bir hastanenin faaliyete geçecek olması	
Yapılan barajlarla taşkınlara karşı korunmanın yaşanmaya başlaması	
Söke Çayı'nın ıslahı için belediye ve STK'ların olumlu çalışmalarının devam etmesi	

SULTANHİSAR İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM VE HAYVANCILIK:

Sultanhisar ilçesi gerek coğrafi konumu gerekse iklimi açısından oldukça güçlü sayılabilecek bir ilçedir. Bu durumun getirdiği avantajla ilçede başta kestane, çilek, incir ve zeytin olmak üzere çok çeşitli tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Üretilen çilek, portakal ve şeftalinin ise büyük çoğunluğu ihraç edilmektedir. Sultanhisar, Atça ve Salavatlı 'da bulunan haller sayesinde üretilen bitkisel ürünler alıcıların ilgisine sunulabilmektedir. İlçede bulunan Meslek Yüksek Okulu ise gerek araştırma yönünden yönüyle gerekse tarıma ilişkin demonstrasyon ve deneme üretimleriyle ilçede sektörün gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır. İlçede alternatif yaratacak ve gelir kaynağı yaratacak Antep fıstığı ve fıstık çamı gibi ürünlerin de üretimine ilişkin çalışmalara başlanmıştır. Fıstık çamı üretimi konusunda Orman İşletmeleriyle kestane ormanları oluşturulması noktasında çalışmalar yürütülmektedir.

Ekonomisi büyük oranda tarıma dayanan Sultanhisar'da üretilen ürünlerin yeterince işlenememesi elde edilen gelirin düşük olmasına yol açarken ilçede tarımsal danışma şirketlerinin eksikliği göze çarpmaktadır. Tarımsal birlik ve kooperatifleşme ise sermaye yetersizliği, yönetim zayıflığı vb. nedenlerle gelişmemiştir.

Üretilen ürünlerin kalitesinde ve muhafazasında büyük önem teşkil eden soğuk zincire ilişkin olarak ilçede tesislere ihtiyaç duyulmaktadır. Soğuk hava depolarından ziyade özellikle ön soğutma veya şoklama tesisleri eksikliği bulunmaktadır. Tarımsal sulama suyu kalitesinin düşük olması ve halen bazı alanlarda sulamada modernizasyona gereksinim duyulması ise tarım sektöründe ilçenin zayıf yönlerindendir.

Tarım alanındaki dışsal faktörler arasında özellikle Büyük Menderes Nehri'nde yağış olduğu dönemlerde gerçekleşen taşkın ve nehrin kirliliğinin başta tarım alanları olmak üzere ilçe üzerinde büyük tehdit oluşturması bulunmaktadır. Bunun yanında tarım alanlarının yapılaşmaya açılması, girdi maliyetlerinin yüksekliği ve pazardaki fiyat istikrarsızlığı tarım sektörüne tehdit teşkil etmektedir.

TURİZM:

İlçe Karia Bölgesi'nin önemli merkezlerinden biri olan Nysa Antik Kenti'ne ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanında ilçede turizme hizmet veren 4 yıldızlı bir otel bulunmaktadır. Ancak antik kentin kazı çalışmaları durmuştur. Antik kent çevresinde ziyaretçiler için herhangi bir sosyal tesis bulunmamakla birlikte Efes, Pamukkale gibi önemli turizm güzergâhları üzerinde bulunmasına karşın tur programları içerisinde yer almamaktadır. Bu noktada tur operatörleriyle irtibata geçilmesi ihtiyacı önem arz etmektedir. Nitekim kent yeterince tanıtılmamaktadır.

Nysa Antik Kenti'nin yanı sıra ilçe jeotermal kaynakların yeterince etkin kullanılması durumunda termal turizm potansiyeline de sahiptir. Ancak termal kaynakların kullanımına yönelik mevzuat kapsamındaki eksikliklerin gerek tarımsal alanda gerekse turizm alanında bu kaynaklardan etkin faydalanılmasına engel teşkil ettiği belirtilmektedir. Ovacık ve Yukarıkavaklı bölgelerinde ise yayla turizmi potansiyeli bulunmaktadır. İlçede kültür turizmi ve termal turizm potansiyelinin birleştirilmesiyle ilçe turizminin hareketleneceği öngörülmektedir.

SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM:

İlçede sınavlara hazırlık amacıyla hizmet veren dershane ve etüt merkezleri bulunmamaktadır. Sosyal tesisler ve spor tesislerinin bulunmaması ise önemli eksiklikler olarak göze çarpmaktadır. İlçede 24 saat hizmet veren bir sağlık kurumu bulunmamasının yanında yakın zamanda bir hastane yapılması planlanmaktadır.

ÇEVRE VE ALTYAPI:

Altyapı noktasında merkezde katı atık depolama ve atık su arıtma tesislerinin bulunmaması, kanalizasyon sisteminin oluşturulmaması çevre sağlığı açısından risk teşkil etmektedir. Köylerde ise evsel atıklar toplanmamakta, vadiye boşaltılmaktadır. Ayrıca tarımsal üretiminde kullanılan ilaç ve gübre herhangi bir tedbir alınmadan doğaya bırakılmaktadır.

Ehliyetsiz motosiklet ve araç kullanımının yaygın olması tehlike oluştururken, kolluk kuvvetlerinin personel ve araç eksikliği bulunmakta, denetimler düzenli olarak yapılamamaktadır. Bunun yanında ilçedeki demiryolu ve çevresinde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

SULTANHİSAR GÜÇLÜ YANLAR	SULTANHİSAR ZAYIF YANLAR
İlçenin iklim ve coğrafi yapısı itibariyle farklı ürün desenlerine olanak sağlaması	Tarımsal ürünlerin yeterince işlenmemesi
Endemik bitkiler açısından zengin olması	Tarımsal danışma şirketleri eksikliği
İlçede üretilen çilek, portakal şeftali gibi ürünlerin büyük çoğunluğunun ihraç edilmesi	Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin sermaye eksikliği vb. nedenlerle çiftçiye istenen hizmeti sunamaması
Sultanhisar, Atça ve Salavatlı'da olmak üzere 3 adet halin bulunması	Üretici birliklerinin olmaması
İlçedeki Meslek Yüksek Okulu'nun tarım sektörünün gelişmesine katkı sağlaması	Süt işleme tesisi eksikliği
Nysa Antik Kenti'nin varlığı	Ön soğutma veya şoklama tesislerinin olmaması
Meslek Yüksek Okulu'nun tarıma ilişkin demonstrasyon ve deneme üretimleri gerçekleştirmesi	Tarımsal sulama suyunun kalitesinin düşük olması
İlçede turizme hizmet veren 4 yıldızlı bir otelin bulunması	Sulama sistemlerinde modernizasyona ihtiyaç duyulması
İlçenin jeotermal kaynaklar açısından zengin olması	İhtiyaç fazlası kuyu açılması
	Turizm açısından tanıtım eksikliği
	Antik kent kazı çalışmalarının durmuş olması
	Antik kentin tur programları kapsamında bulunmaması
	Tur operatörleriyle antik kente ilişkin olarak gerekli görüşmelerin yapılmamış olması
	Antik kent çevresinde sosyal tesis bulunmaması
	Jeotermal işletmelerin re enjeksiyon konusunda gereken önemi göstermemesi
	Jeotermal kaynakların kullanımına ilişkin turizm tesislerinin bulunmaması
	İlçede genç nüfusa hitap edecek sosyal tesislerin olmaması
	Spor tesislerinin yetersizliği
SULTANHİSAR FIRSATLAR	**SULTANHİSAR TEHDİTLER**
İlçede kurulmasına yönelik çalışmaların yürütüldüğü meyve suyu fabrikası	Büyük Menderes Nehri taşkınları ve kirlilik
Yakın zamanda yapılması planlanan hastane	Tarım alanlarının yapılaşmaya açılması
Fıstık çamı ve antep fıstığı üretimi konusunda çalışmaların yürütülmesi	Tarımda girdi maliyetlerinin yüksek oluşu
Ovacık ve Yukarıkavaklı bölgelerinde yayla turizmine ilişkin potansiyelin olması	Tarım sektörüyle ilgili pazardaki fiyat istikrarsızlığı
	Jeotermal kaynakların kullanımına yönelik mevzuat kapsamındaki eksiklikler
	Denizli'deki tesislerin atıklarının sulama kanalları yoluyla ilçede kirliliğe neden olması

YENİPAZAR İLÇESİ GZFT ANALİZİ

TARIM ve HAYVANCILIK:

Toplantıda ilçede pamuk üretiminin ön plana çıktığına vurgu yapılmıştır. Pamuk çapa ve toplama zamanı bölgeye dışarıdan çok miktarda tarım işçisi gelmektedir. Bunun yanında ilçede üretilen zeytin ve narenciyenin de ilçe ekonomisine önemli katkıları bulunmaktadır. Bununla birlikte yapılan toplantıda son yıllarda pamuğun maliyeti satış fiyatını geçtiğinden üretimin oldukça azaldığı dile getirilmiştir. Söz konusu nedenle pamuk yerine mısır üretimine geçilmiş olduğu fakat bu durumun da çiftçinin zarar etmesini engellemediği belirtilmiştir.

İlçede seracılık son yıllarda gelişme göstermiştir. İlçe merkezi ve köylerde seracılık bilinçli bir şekilde yapılmaktadır.

TURİZM:

İlçenin 3 km doğusunda bulunan Donduran köyü yolu üzerindeki Orthasia Antik Kentinin gün ışığına çıkartılarak turizme kazandırılmasının ilçenin sosyo-ekonomik gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İlçede bulunan Yörük Ali Efe'ye ait evin müze olarak kullanılmasına ilişkin Kültür Bakanlığı ve Yörük Ali Efe'nin varisleri arasında 1997 bir protokol yapılmıştır. 8 Haziran 2001 tarihinde ziyarete açılarak hizmete giren Yörük Ali Efe Evi Müzesi, ilçenin önemli bir turizm değerini teşkil etmektedir.

Bunun yanında ilçenin Uluslararası Cittaslow (sakin şehir) ağına üye olmasının, ilçeye gelen ziyaretçi sayısını arttıracağı ve ilçenin daha çok tanınmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

SANAYİ ve TİCARET:

İlçede sanayi ve ticaretin vasat bir seviyede olduğu söylenebilmekle birlikte demircilik ve tarım aletleri yapımı sanayisinin de gelişmiş olduğu görülmektedir. Bunun yanında yapılan toplantıda yüksek maliyetler nedeniyle pamuk üretiminin oldukça azalmasının ilçedeki pamuk üretimine yönelik makine ve ekipman yapımına ilişkin sanayinin de yok denecek kadar az bir seviyeye gerilemesine neden olduğu dile getirilmiştir.

SOSYO-KÜLTÜREL, SAĞLIK ve EĞİTİM DURUMU:

İlçede büyük bir ilgi ile her yıl Şubat ayının ikinci pazar günü deve güreşleri düzenlenmektedir. Ayrıca son beş yıldır ilçenin 5 km güneyinde bulunan Karaçakal Köyü'nde Aydın ilinin tek Yörük Şöleni yapılmaktadır.

Yapılan toplantıda ilçedeki Dereköy, Alhan ve Çulhan köyleri dışında köylere aile hekimleri tarafından gezici sağlık hizmeti verildiği belirtilmiş, ilçede tam teşekküllü bir hastanenin bulunmadığı dile getirilmiştir.

İlçe halkı eğitime büyük önem göstermektedir. Yükseköğrenim görenlerin oranı oldukça yüksektir. Bununla birlikte 1993-1994 eğitim öğretim döneminde Adnan Menderes Üniversitesine bağlı Yenipazar Meslek Yüksek Okulu 60 öğrencisi ile eğitim ve öğretime başlamıştır. Yapılan toplantıda ilçede öğrencilere yönelik spor alanları ile gençlerin sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunacakları yeterli tesislerin bulunmadığı belirtilmiştir.

YENİPAZAR GÜÇLÜ YANLAR	YENİPAZAR ZAYIF YANLAR
İlçenin bulunduğu konum itibariyle gerek doğal kaynaklar gerek coğrafi açıdan zengin olması	İlçenin ana yoldan 8 km içeride olması sebebiyle ulaşım sorunları bulunması (Toplu taşıma araçlarıyla ulaşmak isteyenler açısından)
İlçe nüfusunun dengede durması göç almaması	İlçede tam teşekküllü hastanenin olmaması
Uluslararası Cittaslow (sakin şehir) ağına üye olması	İlçeye gelenlerin kalacakları otel, pansiyon, misafirhane, öğretmen evi gibi yerlerin olmaması
Yörük Ali Efe müzesinin olması	Ortaklık kültürünün gelişmemiş olması
İlçenin sakin şehir (cittaslow) sertifikası almış olması	Girişimci ve sermayedar eksikliği
Tarıma dayalı sanayi için hammadde temini kolaylığı (tarıma elverişli verimli arazilerin varlığı)	İlçenin finansal yapısının yeterli ölçüde güçlü olmaması
Tarım arazilerinin sulanabilir olması ve sulama imkânları (Büyük Menderes Nehrinin ovayı boydan boya geçmesi)	Öğrencilere yönelik spor alanları, sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunacakları yeterli tesislerin bulunmaması
İlçe arazisinin bir kısmının dağlık olması sebebiyle zeytin, incir ve Antep fıstığı gibi ürünlerin yetiştirilmesine uygun olması	Bilinçsiz sulama ve gübreleme ile toprakların çoraklaşması
Organik ve iyi tarımın giderek yaygınlaşması	Üretilen meyve ve sebzeler için uygun depolama ve saklama tesislerin eksikliği
Geniş düzgün verimli bir ovanın varlığı ve altyapı işlerinin tamamlanmış olması (toplulaştırma)	Çiftçilerin ürettikleri ürünlerde pazarlama sorunu yaşamaları
Mevcut hayvan varlığının % 85,4'ünün kültür ırkı olması	Modern sulama yöntemlerinin yaygın olmaması
İlçede Meslek Yüksek Okulu'nun bulunması	Bilinçsiz ve kontrolsüz gübreleme ve ilaç kullanımının yaygın olması
3 köy dışında (Alhan, Çulhan, Dereköy) aile hekimleri tarafından gezici sağlık hizmeti verilmesi	Süt ve tarımsal üretimin kooperatifler ve birlikler tarafından işlenerek pazarlanamaması
Başarılı bir sanayi geçmişinin olması	Sulama kanallarının giderek kirlenmesi ve kanallarda menfez yetersizliği olması
	Çiftçilerin ürünlerini aracılar vasıtasıyla satmaları sonucunda az gelir elde etmeleri
	Bölgesel bir ekim-dikim planlaması yapılmaksızın o yıl yüksek gelir getireceği düşünülen ürünlerin ekilmesi
	Toprak analizinin etkin bir şekilde yapılamaması
	Yeterli ve verimli bir çiftçi örgütlenmesinin olmaması
	Kültür ırkı yüksek verimli hayvanların mevcut meralardan yeterince faydalanamaması
	Pamuk üretimine yönelik ekipman yapımına ilişkin sanayinin azalması ya da yok olması
	Okullarda yönetim kadrosunun sürekliliğinin az olması, geçici görevlendirme bulunması

YENİPAZAR FIRSATLAR	YENİPAZAR TEHDİTLER
Özellikle tarım ve tarıma dayalı sanayi alanlarında değerlendirilmek üzere jeotermal enerjisine yakın olması	Çevredeki büyük ilçelerin ekonomik ve sosyal canlılıkları
Tarım ve hayvancılığa bağlı sanayinin (süt ürünleri, mandıracılık, et ve et ürünleri işleme sanayi, meyve suyu fabrikaları, kurutulmuş meyve-sebze işleme tesisleri vb.) oluşturulma potansiyeli	Bölgedeki başarısız ortaklık girişimlerinin (Köytaş, Yekop, Aydın Tekstil vb.) kötü örnek olması
Alternatif ürün yetiştirilme ve dolayısıyla bağlı sanayinin gelişim potansiyeli olması	Büyük Menderes nehrinin kirlenmesi ve taşkınlara sebebiyet vermesi, taşkınlar nedeniyle ekili arazilerin zarar görmesi
Örtü altı tarım potansiyelinin yüksek olması	Dalgalı fiyat politikaları nedeniyle üretim alışkanlıklarından zaman zaman vazgeçilmesi
Hayvan yemi üretiminin yılın her ayında elde edilebilmesi ile hayvancılığın gelişme yaygınlaşma potansiyeli	Yüksek yem maliyetleri
Yılın her periyodunda yem bitkisi üretiminin yapılabilir olması	

AYDIN 2023 VİZYONU

&

HEDEFLER

Cumhuriyetin 100. yılında eğitimli insan gücüyle doğal ve kültür mirasını turizm ile dünyaya sunan, jeotermal kaynaklarını tarım ve turizmde verimli kullanan, ihracatını her yıl arttıran, tarım ve tarıma dayalı sanayide Türkiye'nin en rekabetçi üretim merkezi

Doğal ve Kültür Mirasını Turizm ile Dünyaya Sunan

- 5 MİLYON KONAKLAMALI YABANCI TURİST
- 3 MİLYON KONAKLAMALI YERLİ TURİST

Jeotermal Kaynakları Tarım ve Turizmde Verimli Kullanan

- TERMAL TURİZMDE MARKA KENT
- JEOTERMAL SERACILIK MERKEZİ AYDIN

İhracatını Her Yıl Arttıran

- 3.5 MİLYAR $ İHRACAT
- İHRACATTA LOKOMOTİF SEKTÖRLER: MAKİNA VE AKSAMLARI, MADENCİLİK, ZEYTİN YAĞI , TAŞIT ARAÇLARI- YAN SANAYİ

Tarım ve tarıma dayalı sanayide en rekabetçi üretim merkezi

- Gıda İmalatında Kümelenme
- Zeytinyağı'nda küresel marka; 500 Milyon $ İhracat

AYDIN İLİ GELİŞME EKSENLERİ

BEŞERİ SERMAYE VE İSTİHDAM

ÖNCELİK: İstihdamın Ve İşgücü Verimliliğinin Artırılması

1. Anahtar sektörler başta olmak üzere ara eleman ihtiyaçları tespit edilecek ve mesleki eğitim geliştirilecektir.
2. Stratejik sektörlerde ihtiyaç duyulan becerilerin geliştirilmesi için mesleki eğitimde alternatif modeller ve işbirlikleri hayata geçirilecektir.
3. İstihdam yaratan yatırımların ile çekilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.
4. Kırsal alanda tarım dışı gelir getirici faaliyetlerin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
5. ADÜ öğrencilerinin ve akademisyenlerin uygulamada yer almalarını sağlayacak projeler hayata geçirilecektir.(profesyonellerin ders vermesi, akademisyenlerin iş ortamına girmesi, mesleki eğitim ve staj çalışmalarının gerçekleştirilmesi)

ÖNCELİK: Eğitim, Sağlık Ve Spor Hizmetlerinin İyileştirilmesi

1. Okulöncesi eğitim belde ve köylerde desteklenecek, özellikle okullaşma oranlarının düşük olduğu Bozdoğan, Buharkent, Çine, Germencik, Karpuzlu, Koçarlı, Köşk ve Yenipazar ilçelerinde Okul öncesi eğitim kuruluşlarının altyapıları ve kapasiteleri geliştirilecektir.
2. Belde ve köylerde okuma yazma oranlarının yükseltilmesine yönelik eğitimler artırılacak ve daha fazla kişiye ulaşılması sağlanacaktır.
3. Kırsalda birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilecektir.
4. Mevcut hastanelerin kapasiteleri artırılacaktır ve yeni hastanelerin açılması sağlanacaktır.
5. Mevcut sağlık ocağı, poliklinik gibi sağlık kurumlarının ihtiyacı karşılayacak şekilde donanımları yenilenecektir.
6. Kuşadası ve Didim'de yaz sezonunda sağlık hizmetlerinin artan nüfusun ihtiyaçlarını giderecek kapasite ve kaliteye kavuşturulması sağlanacaktır.

7. Acil sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi adına gerekli ekipman sağlanacak ve altyapı güçlendirilecektir.
8. Okullarda ve halkın kullanımına açık alanlarda spor tesisi altyapılarının geliştirilmesi, yeni tesislerin oluşturulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
9. Spor faaliyetlerinin yaygınlaştırması için projeler hayata geçirilecektir.

ÖNCELİK: Sosyal İçermenin Güçlendirilmesi Ve Yoksullukla Mücadele

1. Göçle gelenlerin kent yaşamına uyumu sağlanmasına yönelik sosyal adaptasyonu ve entegrasyonunu sağlayıcı proje ve faaliyetler gerçekleştirilecektir.
2. Şehir hayatını engelliler için kolaylaştıracak gerekli altyapı düzenlemeleri artırılacaktır.
3. Kapasitelerinin üzerinde hizmet veren Sosyal Hizmet kurumlarının (İsabeyli 80.Yıl Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü, Söke Hilmi Fırat Huzurevi Müdürlüğü) kapasiteleri artırılacaktır.
4. Dezavantajlı grupların işgücüne katılımının arttırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
5. Kadın istihdamının artırılmasına yönelik kadınlara mesleki eğitim verilerek istihdam edilmeleri sağlanacaktır.

ÖNCELİK: Aydın'a Özgü Kültürel Değerlerin Korunması Ve Ekonomiye Kazandırılması

1. Aydın'a özgü kültürel değerlerin envanteri hazırlanacak ve bu ürünlerin korunması sağlanacaktır.
2. Aydın'a özgü kültürel değerler turistik faaliyetlerde kullanılarak ekonomik değere dönüştürülmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir. (tarımsal üretim, el sanatları, yöresel yemekler gibi yöresel öğelerin turizme kazandırılması, çömlekçilik, bal vb.)
3. Özel ve devlet tiyatroları ile diğer kültürel etkinliklerin gerçekleştirileceği mekânların sayısı arttırılacaktır.
4. İlin sosyal, kültürel ve sanat yaşamını çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

EKONOMİK YAPI, GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK

ÖNCELİK: ARGE Ve Yenilik Kapasitesinin Geliştirilmesi

1. Üniversiteler ve araştırma enstitüleri ile kamu kurumları ve işletmeler arasında işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
2. ADÜ'de üretilen bilgilerin tarım sanayi ve turizm sektörlerine aktarılmasına yönelik faaliyetler düzenlenecektir.
3. Marka, patent ve faydalı model girişimlerine yönelik danışmanlık hizmeti veren birimler kurulacaktır.
4. Gıda imalatı, makine imalatı, tekstil sektörleri başta olmak üzere Ar-Ge altyapısının güçlendirilmesine yönelik gerekli çalışmalar yapılacaktır.
5. Yenilik odaklı girişimler desteklenecektir.
6. İşletmelerin teknoloji kapasiteleri artırılacak ve ileri teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
7. Hizmet sektöründe yaratıcı ve yenilikçi kültür ikliminin oluşturulmasına yönelik ADÜ ile gerekli çalışmaların yapılması sağlanacaktır.

ÖNCELİK: Üretim Ve Hizmet Altyapısının Güçlendirilmesi

1. OSB ve KSS'lerin altyapıları güçlendirilecektir.
2. Sanayideki işletmelerin enerji, ulaşım ve çevre altyapıları iyileştirilecektir.
3. İşletmelerin OSB'lere taşınması teşvik edilecektir.
4. KOBİ'lerin üretim ve kalite süreçleri iyileştirilecektir.
5. Gıda ürünlerine yönelik kurutma-soğutma, işleme, depolama ve gıda güvenliği için gerekli altyapılar oluşturulacaktır.
6. Damlama sulama gibi modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılacaktır.
7. Süt toplama ve soğutma tesislerinin kapasiteleri artırılacaktır.

8. Tarıma dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi oluşturulacaktır.
9. Jeotermal seracılığa yönelik altyapı çalışmaları desteklenecektir
10. Turistlere ISO standartlarında hizmet verilebilmesi için Tur Operatörlüğü, Turizm Acenteliği ve Turizm Rehberliği faaliyetlerinde hizmet kalitesinin arttırılacaktır.
11. Turistlerin konaklama sürelerini artırmak amacıyla termal turizme yönelik Kür Merkezlerine destek verilecektir.
12. Tralleis, Aphrodisias ve Apollon Tapınakları gibi öne çıkan antik kentlerin kazı çalışmaları ve çevre düzenlemeleri tamamlanacaktır.
13. Yayla, kamp, yürüyüş, sörf, kitesörf gibi doğa ve spor turizmi çeşitlerinin gerçekleştirilebileceği alanların altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.
14. Kuşadası ve Didim'de profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına yönelik tesisler kurulacaktır.
15. Dalış ve batık turizminin canlandırılması için deniz temizliği ve gerekli altyapı sağlanacaktır.
16. Ağustos 2012'de açılışı yapılan AYTER Yeni Arkeoloji Müzesi'nin tanıtımına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
17. Agro-turizme uygun alanlarda çiftliklerin kurulması, organik üretim sertifikalarının alınması ve doğa yürüyüş parkurlarının oluşturulması sağlanacaktır.

ÖNCELİK: Verimliliğin Ve Sektörel Çeşitliliğin Ve Rekabet Gücünün Arttırılması

1. Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
2. Gıda ve içecek sanayinde organik ve yeni gıda ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması desteklenecektir.
3. Lisanslı depoculuk faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine destek verilecektir.
4. Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri birlikte yaygınlaştırılarak tarım arazilerinin etkin kullanımı sağlanacaktır.
5. Organize hayvancılık bölgeleri oluşturulacaktır.

6. Kırsalda su ürünleri üretimi teşvik edilecektir.
7. Arıcılık yapılan bölgelerde ürün çeşitliliği ve verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.
8. Tüm sektörlerde katma değeri yüksek yeni ürünlerin üretilmesi teşvik edilecektir.
9. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik öncelikli yatırım alanları saptanacak ve değerlendirilecektir.
10. Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik yatırımlar desteklenecektir.
11. Aydın'ın tarihi zenginliği ile Denizli ve Muğla illerinin turizm ve tarih potansiyeli birlikte değerlendirilerek Bölge'ye ait yeni bir turizm rotası oluşturulacaktır.
12. Gıda ve içecek sanayinin potansiyel küme alt sektörlerinde kümelenme oluşumları desteklenerek tarım sektörü ile entegrasyonu sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
13. Seracılık faaliyetlerinde jeotermal enerjiden yararlanılması sağlanacaktır.
14. Dış ticaretle ilgili eğitim ve seminerler düzenlenecektir.
15. Dış ticaret için gerekli olan uluslararası kalite belgelerinin alınması teşvik edilecektir.
16. E-ticaret ağının etkin kullanımı sağlanacaktır.
17. Tarım, sanayi ve turizm sektörlerindeki noktasal potansiyellerin değerlendirilmesine yönelik envanter, fizibilite ve strateji belgesi, master plan gibi çalışmalar desteklenecektir.

ÖNCELİK: Markalaşmanın Sağlanması

1. Gıda imalatı, madencilik, tekstil, makine imalatı ve turizm sektörlerinde yatırım tanıtımı yapılacaktır.
2. Tanıtıma yönelik ulusal ve uluslararası organizasyonlara katılım sağlanacak ve ev sahipliği yapılacaktır.
3. Markalaşma teşvik edilerek coğrafi işaretli ürün sayısı ve marka tescillerinin Türkiye içindeki payı artırılacaktır.

4. İlin öne çıkan ürünleri için yeni pazar arayışlarına ve pazarlama kapasitesinin artırılmasına destek sağlanacaktır.
5. İl ürünlerine yönelik reklam çalışmaları desteklenecektir.
6. Didim ve Kuşadası Yat Limanlarının küresel tanıtımının yapılarak marka yaratılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
7. İlin yöresel değerlerinden olan zeytinyağı, incir, halı, kilim gibi ürünlerden hediyelik eşya üretilerek turizm sektörüne katkı yapılması sağlanacaktır.

SOSYAL SERMAYE, YÖNETİŞİM VE KURUMSAL KAPASİTE

ÖNCELİK: Kurumsal Kapasitenin Arttırılması

1. Aile şirketlerinde yönetim, organizasyon ve üretim süreçlerine ilişkin danışmanlık hizmetlerinin temini sağlanacaktır.
2. Tarımsal kooperatif ve birlikler ile üretici örgütlerinin kurumsallaşma, yönetim ve pazarlama kapasiteleri güçlendirilecektir.
3. KOBİ'lerin finansman olanakları ve mevcut mali desteklerden faydalanma kapasitesi artırılacaktır.
4. Özel sektör ve kamu sektöründeki kuruluşların kalite belgeleri almaları teşvik edilecektir.
5. Özel-kamu kurum kuruluşlarının ve STK'ların proje yazma ve yürütme kapasitesi arttırılacaktır.
6. Sivil toplum örgütlerinin karar alma mekanizmalarına katılımının ve katılımcılık düzeyleri güçlendirilecektir.
7. Kamu kurumlarında çalışan memnuniyeti ve performans artırıcı çalışmalarla hizmet kalitesi artırılacaktır.

ÖNCELİK: Kurumlar Arası İletişimin Güçlendirilmesi ve Yerelin İsteklerine Önem Verilmesi

1. İşbirliği ağlarının oluşturulması ve etkin kullanılması sağlanacaktır.
2. Kurumlar arası yetki çakışmalarının önüne geçilmesi ve çalışmalarının birbirini tamamlayıcı olması mükerrerliklerin kaldırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
3. Yatırım kararlarının verilmesinde Denizli ve Muğla illeri ile yönetişimin sağlanması, bilgi ve verilerin ortaklaşa üretilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
4. İlçelerde yaşam memnuniyet anketleri ile periyodik olarak gerçek sorunlar ortaya çıkarılacaktır.
5. Kent yaşamı ile ilgili alınacak kararlarda halkın katılımı sağlanacaktır.

6. Yönetişim anlayışının sadece kurumlar-yararlanıcılar ekseninde değil, kurum içi süreçlerde tesis edildiği bir kamu kültürü oluşturulacaktır.
7. Kırsal alanlarda yaşayanların kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştıracak yenilikler desteklenecektir.

ERİŞİLEBİLİRLİK VE ALTYAPI

ÖNCELİK: Ulaşım Ağlarının Güçlendirilmesi

1. Aydın-Denizli otoyolu 2015 yılı sonuna kadar tamamlanacaktır.
2. Çıldır Havaalanı 2014 yılına kadar kullanıma açılacaktır.
3. Kent içerisindeki demiryolu yükleme-boşaltma sahası taşınacaktır.
4. Kırsal alanda tarımsal üretim yolları ile köy yolları güçlendirilecektir.
5. Demiryolu ulaşım ve taşımacılığı güçlendirilecektir.

ÖNCELİK: Ulaşım Ağları Arasında Entegrasyonunun Sağlanması

1. Taşımacılıkta demiryolu-karayolu entegrasyonu sağlanacaktır
2. Kent içi ulaşım kalitesi artırılacaktır.
3. Kent içi ulaşımda toplu taşıma hizmeti güçlendirilecektir
4. Bisiklet ulaşımına yönelik altyapı oluşturulacaktır.
5. Yaya ulaşımı altyapısı güçlendirilecektir.
6. Kent içi ulaşımda dezavantajlı gruplara yönelik uygulamalar geliştirilecektir.

ÖNCELİK: Afetlere Hazırlık Ve Müdahale Kapasitesinin Geliştirilmesi

1. Afet koordinasyon merkezlerinin imkân ve kabiliyetleri güçlendirilecektir.
2. Afet riski yüksek alanlarda altyapı ve üstyapı kuvvetlendirilecektir.
3. Doğal afetlerle özellikle depremle ilgili halkı bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
4. Afet Bilgi Sisteminin etkin kullanımı sağlanacaktır.

DOĞAL YAPI VE ÇEVRE

ÖNCELİK: Sürdürülebilir Atıksu Yönetiminin Sağlanması

1. Atıksu arıtma tesislerinin nitelik ve nicelik açısından ihtiyacı karşılayacak duruma getirilecektir
2. Kuşadası ve Didim'de atıksu yönetimine ilişkin gerekli tedbirler alınacaktır.
3. Deniz kirliliğinin engellenmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.
4. Kanalizasyon altyapısı oluşturulacak ve mevcut altyapı güçlendirilecektir

ÖNCELİK: Sürdürülebilir Atık Yönetiminin Sağlanması

1. Atıkların kaynağında ayrıştırılmasına yönelik bilinç oluşturulacaktır.
2. Geri dönüşüm faaliyetleri desteklenecektir.
3. Hizmet Birliği Modeli konusunda belediyelerin altyapıları desteklenecektir.

ÖNCELİK: Hava Kalitesi Kontrolünün Sağlanması

1. Evsel ısınma ve sanayide çevre dostu yakıtlar tercih edilecektir.
2. Yakıt denetimleri sıklaştırılacaktır.
3. Toplu taşımayla ulaşım özendirilecektir.

ÖNCELİK: Endüstriyel Kirlilik Önlemeye İlişkin Tedbirlerin Alınması

1. Üretimde çevre dostu teknolojiler kullanılacaktır.
2. Endüstride temiz enerji kullanımı ve enerji verimliliği sağlayacak uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.
3. Atık azaltımına yönelik tedbirlerin alınacak, atık ısı ve atıksuyun yeniden kullanımının yaygınlaştırılması/özendirilmesi sağlanacaktır.

4. Kirletici vasfı yüksek zeytin karasuyunun arıtılması; gübre, kompost, enerji üretimi vb. farklı amaçlarla yeniden kullanımı sağlanacaktır.
5. Endüstrilerde atıksu arıtma tesislerinin kurulması/mevcut tesislerin iyileştirilmesi; etkin atıksu yönetiminin uygulanması sağlanacaktır.
6. Termal suların reenjeksiyonuna ilişkin denetimler sıklaştırılacaktır.

ÖNCELİK: Doğal Kaynakların Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı

1. Tarımsal faaliyetlerin doğal kaynaklar üzerindeki etkiler izlenecek ve gerekli tedbirler alınacaktır.
2. Orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı sağlanacaktır.
3. Bafa Gölü, Büyük Menderes Deltası gibi koruma alanlarına ilişkin etkin yönetim politikaları uygulanacaktır.
4. Koruma alanlarından faydalanmaya dair bilinç oluşturulacaktır.

ÖNCELİK-STRATEJİ-FAALİYET TABLOSU

BEŞERİ SERMAYE VE İSTİHDAM

ÖNCELİK: İSTİHDAMIN VE İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİNİN ARTIRILMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Anahtar sektörler başta olmak üzere ara eleman ihtiyaçları tespit edilecek ve mesleki eğitim geliştirilecektir.	İŞKUR	• Aydın ilindeki istihdam ve işsizlik sorununun çözümüne yönelik işgücü yapısı, sektörler bazında personel, eğitim, nitelik vb. ihtiyaçları belirlenmesine yönelik bilgi derlenmesi amacıyla İŞKUR tarafından İşgücü Piyasası Araştırmaları yapılacaktır. • Aydın ilinde yapılan İşgücü Piyasası Araştırması neticesinde hazırlanan eğitim planı çerçevesinde meslek edindirme kursları düzenlenecektir.
2. Stratejik sektörlerde ihtiyaç duyulan becerilerin geliştirilmesi için mesleki eğitimde alternatif modeller ve işbirlikleri hayata geçirilecektir.	ADÜ	• Mesleki eğitimde işbirliği geliştirme seminerleri düzenlenecektir. • Sürekli eğitim merkezi aracılığıyla kurslar düzenlenecektir.
3. İstihdam yaratan yatırımların İle çekilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.	GEKA	• Mali Destek Programlarından istihdam yaratan projelere öncelik tanınacaktır. • Yatırım Destek Ofisleri tarafından potansiyel yatırım alanları tespit edilecek ve tanıtımı sağlanacaktır.
4. Kırsal alanda tarım dışı gelir getirici faaliyetlerin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	İL ÖZEL İDARESİ	
5. ADÜ öğrencilerinin ve akademisyenlerin uygulamada yer almalarını sağlayacak projeler hayata geçirilecektir.(profesyonellerin ders vermesi, akademisyenlerin iş ortamına girmesi, mesleki eğitim ve staj çalışmalarının gerçekleştirilmesi)	ADÜ	• Davutlar Meslek Yüksek Okulunun yapımı tamamlanacaktır. • Belirli büyüklüğe sahip işletmelerde ADÜ masasının kurulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. • Öğrenci staj ve özellikle işyeri uygulaması sistemi ile uygulamalı derslerin sayısı artırılacaktır. • Sektörden etkin ve yetkin kişilerin üniversite öğrencileri ile buluşması sağlanacaktır.

ÖNCELİK: EĞİTİM SAĞLIK VE SPOR HİZMETLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Okulöncesi eğitim belde ve köylerde desteklenecek, özellikle okullaşma oranlarının düşük olduğu Bozdoğan, Buharkent, Çine, Germencik, Karpuzlu,	MİLLİ EĞİTİM MÜD.	• Çağ nüfusu anasınıfı açmaya müsait olan okullarda, uygun derslikler anasınıfına dönüştürülecektir. (2015) • Okul öncesi eğitimden yararlanamayan(sayı itibariyle anasınıfı açmaya yeterli olmayan)

Koçarlı, Köşk ve Yenipazar ilçelerinde Okul öncesi eğitim kuruluşlarının altyapıları ve kapasiteleri geliştirilecektir.		belde veya köylerde gezici anaokulu uygulaması geliştirilecektir. • Halk eğitimlerde uygulanan "Benim Ailem" programı kapsamında okul öncesi eğitime gitmeyen çocukların eğitim alması sağlanacaktır. • Ekonomik yönden yetersiz ailelerin okul öncesi eğitimdeki sarf malzemesi giderleri ücretsiz karşılanacaktır. • Okul öncesi eğitimin öneminin anlatıldığı yayımlarla vatandaşlar bilinçlendirilecektir. • Öğrenci sayısının yeterli olduğu ilçelerde Anaokulu açılacaktır. (2015)
2. Belde ve köylerde okuma yazma oranlarının yükseltilmesine yönelik eğitimler artırılacak ve daha fazla kişiye ulaşılması sağlanacaktır.	MİLLİ EĞİTİM MÜD.	• Yaygın eğitim kurumlarında birinci kademe okuma yazma kursları açılacak, komisyon marifetiyle belge verilecektir. • Birinci kademe okuma yazma kurslarını başarıyla bitirenlerin ikinci kademe okuma yazma kurslarına katılması sağlanacaktır. • Yapılan önemli çalışmalar yerel medya aracılığıyla kamuoyuna duyurulacaktır. • Kamu kurum-kuruluşları, Köy muhtarları ve Sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılacaktır • Bilinmeyen okumaz yazmazlar tespit edilecektir.
3. Kırsalda birinci basamak sağlık hizmetleri güçlendirilecektir.	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	• Kırsalda bulunan Aile sağlığı merkezlerini, laboratuvar, görüntüleme ve küçük cerrahi müdahaleleri yapabilen tam donanımlı sağlık merkezleri haline getirerek birinci basamak sağlık hizmetlerinin nitelikli, kanıta dayalı ve ulaşılabilir olması sağlanacaktır. • Aile hekimleri tarafından sunulmakta olan gezici sağlık hizmetlerinin niteliğini artırmaya yönelik alt yapı ve teknik ihtiyaçlar geliştirilecektir. • Köy sağlık evlerinin nitelikli hizmet sunumuna yönelik hizmet alt yapısı desteklenecek ve geliştirilecektir. • Kırsal alanda yaşlı sağlığı ve evde sağlık hizmeti sunumuna yönelik çalışmaların ulaşılabilir ve nitelikli olacak şekilde planlaması sağlanacaktır.
4. Mevcut hastanelerin kapasiteleri artırılacaktır ve yeni hastanelerin açılması sağlanacaktır.	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	• İl merkezinde yapılacak olan kampüs hastane ile etkin ve nitelikli 2. basamak sağlık hizmeti sunumu sağlandığı gibi personelin verimliliğinin de en üst düzeye çıkması sağlanacaktır. • İhtiyaç olan ilçelerimizde sağlık merkezleri kurulması ile halkımız için nitelikli, donanımlı ve ulaşılabilir entegre sağlık hizmeti sunumu planlanması yapılacaktır. • Söke Fehime Faik Kocagöz Hastanesinin ek binası yapılacaktır. • Yapımı devam eden 400 yataklı Nazilli devlet hastanesinin hizmete girmesi sağlanacaktır. • Sağlık bölge planlamasında ilimizde 150 yataklı fizik tedavi hastanesinin TOKİ tarafından yapılacaktır. • Bu hastaneler hizmete girdikten sonra bugün 2682 olan yatak sayısı 3000 olması, Bu

		odaların hepsi en fazla iki yataklı nitelikli olacak şekilde dizayn edilmesi, Hastanelerimizde koğuş sistemi olan oda kalmamasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir. • İlimizde Merkez, Nazilli ve Söke ilçelerimizde olan ADSM sayısı nüfusu 50 bin ve üstünde olan ilçelerde de açılacaktır. • Atatürk Devlet Hastanesi radyoterapi ünitesini genişletilmesi ve kemoterapi merkezi ile sintigrafi merkezinin ilave edilmesiyle tüm ile ve çevre illere hizmet verecek bir onkoloji merkezi haline gelmesi sağlanacaktır. • İlimizin tek araştırma ve eğitim hastanesi olan ADÜ hastanesinde yanık ünitesi ve çocuk yoğun bakım ünitesi kurulacaktır. • İlimizde 65 ve üstü yaşlı nüfusu 2023 yılında nüfusun yaklaşık olarak %15'ini oluşturacağı için bu riskli gruba yönelik geriatri, nörolojik ve fizik tedavi vb. hizmetlerin birinci ve ikinci basamakta verilmesi sağlanacaktır. • Sağlık hizmetini yürütecek personel sayısı artarken özellikle 900 kişiye bir uzman hekim, 1000 kişiye bir pratisyen hekim ve 2000 kişiye bir diş hekimi olacak şekilde planlama yapılacaktır.
5. Mevcut sağlık ocağı, poliklinik gibi sağlık kurumlarının ihtiyacı karşılayacak şekilde donanımları yenilenecektir	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	• Aile sağlığı merkezlerini, laboratuvar, görüntüleme ve küçük cerrahi müdahaleleri yapabilen tam donanımlı sağlık merkezleri haline getirerek birinci basamak sağlık hizmetlerinin nitelikli, kanıta dayalı ve ulaşılabilir olması sağlanacaktır. • Bu nedenle il genelinde 2015 yılında 3200 kişiye, 2019 yılında 2550 kişiye ve 2023 yılında 2000 kişiye bir aile hekimi olacak şekilde 600 aile hekimi ve 200 aile sağlığı merkezi planlanacaktır. • Artan 65 yaş ve üstü nüfus için aile sağlığı merkezlerinde eğitimli personel tarafından fizik tedavi ve geriatri poliklinik hizmetlerinin verilmesi sağlanacaktır. • Evde sağlık hizmetine ihtiyacı olacak hasta sayısının bugünün yaklaşık olarak dört katı olacağı ön görülerek bu hizmeti verecek donanımlı araç ve eğitimli personel sayısı planlaması yapılacaktır.
6. Kuşadası ve Didim'de yaz sezonunda sağlık hizmetlerinin artan nüfusun ihtiyaçlarını giderecek kapasite ve kaliteye kavuşturulması sağlanacaktır.	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	• Kuşadası ve Didim'de yaz sezonunda sağlık hizmetlerinin artan ihtiyaç nedeniyle semt polikliniklerı kurularak takviye edilecektir. • Aynı şekilde ihtiyaç nedeniyle tatil diyalizi hizmeti verilecektir. • Sektör ve STK'larla sağlık turizmi alanında işbirliği yapılacaktır. • Termal-kaplıca turizmine sahip bölgemizde kamu-özel sektörün yurt dışı sağlık turizmi çalışmalarına destek olmak, hasta kabulünde ve tedavi sırasında yaşanan sorunların en aza indirilmesi için işbirliği yapılması sağlanacaktır. • Akbük, Altınkum, Davutlar, Güzelçamlı, Kadıkalesi ve Kuşadası 1 no'lu Aile Sağlığı

		Merkezine ek poliklinik planlanacaktır. • Yurtdışı ve yurt içinden gelecek yaşlı turiste yönelik geriatri, nöroloji, fizik tedavi vb. hizmetleri verecek birinci ve ikinci basamak sağlık hizmeti verecek kurum ve eğitimli personel sağlanacaktır.
7. Acil sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi adına gerekli ekipman sağlanacak ve altyapı güçlendirilecektir.	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	• Gelen tüm acil yardım çağrılarına kent merkezlerinde ilk 10 dakika, kırsal alanda 30 dakika içinde ulaşma oranını % 99'in üzerine çıkarmak ve bu düzeyde tutmak için bugün 23 olan 112 istasyon sayısının 40 olması ve 29 olan 112 ambulans sayısının 50'ye çıkarılması sağlanacaktır. • İlimizde afet anı ve sonrasında acil müdahale ve yardımın zamanında ve etkin bir şekilde ulaşması için merkezde tek elden koordinasyon sağlamak için "mobil komuta kontrol merkezi aracı" alınacaktır. • Personel sayı ve kalitesine yönelik ihtiyacı karşılamak üzere ambulanslarda görev yapan acil tıp teknisyenleri ile ambulans ve acil bakım teknikerlerinin tıbbi müdahale yapabilmelerine ilişkin eğitimleri geliştirilmeye devam edilecektir. • Kuşadası ve Didim gibi sahil ilçelerimizde kullanılmak üzere bir tane deniz ambulansı planlanacaktır. • Su altı ve su üstü kurtarama ekipleri oluşturulacaktır. • UMKE ekibi yurt dışı ve yurt içi eğimlerle desteklenecektir.
8. Okullarda ve halkın kullanımına açık alanlarda spor tesisi altyapılarının geliştirilmesi, yeni tesislerin oluşturulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	GENÇLİK SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ, İL MİLLİ EĞİTİM MÜD.	• İlköğretim ve Ortaöğretim okullarında kapalı spor salonu yapılacaktır. • İlköğretim ve Ortaöğretim okul bahçelerine basketbol, voleybol gibi oyun alanları yanında sek sek, satranç gibi çeşitli oyun alanları oluşturulacaktır. • Başta özel okullar olmak üzere, imkânı olan ilköğretim okullarında yüzme havuzu yapılarak öğrencilerin yüzme eğitimi verilecek ve müsabakalar düzenlenecektir. • Başta özel okullar olmak üzere, imkânı olan ilköğretim okullarında ve ortaöğretim okullarında tenis kort alanları oluşturulacak, il bazında müsabakalar düzenlenecektir.
9. Spor faaliyetlerinin yaygınlaştırması için projeler hayata geçirilecektir.	GENÇLİK SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ, İL MİLLİ EĞİTİM MÜD.	• İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile İl gençlik Spor Müdürlüğü arasında protokol imzalanarak, Lisanslı spor yapacak öğrencilere Spor Müdürlüğü tesisleri kullandırılacak ve çalıştırıcı ücretleri de Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından karşılanacaktır. • Okullarımızda velilere yönelik dönemde bir kez olmak üzere sporun faydaları ve öğrenciler üzerindeki olumlu etkisi vb. konularda seminerler verilecektir. • Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğünün düzenlediği İl birinciliği turnuvaları dışında, bahar ayları içinde spor şenlikleri düzenlenecektir.

		• Her okul her yıl en az üç branşta müsabakalara katılacaktır. • İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde spor bölümüne bakan şube müdürü ve il genelindeki tüm okul müdürlerine yılda bir kez seminer verilecektir. • İlköğretim ve Ortaöğretim okul bahçelerine basketbol, voleybol gibi oyun alanları yanında sek sek, satranç gibi çeşitli oyun alanları oluşturulacaktır. • İlköğretim ve Ortaöğretim okullarında mendil kapmaca, halat çekme gibi oyunların oynanması desteklenecek ve bu alanlarda il bazında turnuvalar düzenlenecektir. • Okul kulüpleri vasıtasıyla sosyal faaliyetler yapılacaktır.

STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Göçle gelenlerin kent yaşamına uyumu sağlanmasına yönelik sosyal adaptasyonu ve entegrasyonunu sağlayıcı proje ve faaliyetler gerçekleştirilecektir.	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜD.	• Bireysel Görüşmeler, Grup Çalışmaları, Sokak Çalışmaları, Sosyal İnceleme, Aile Ziyaretleri yapılacaktır. • 0-6 Yaş Benim Ailem programı ve 7-19 Yaş Benim Ailem programının uygulanmasına devam edilecektir. • Toplum sokakta çalışan çocuklar konusunda bilgilendirilecektir. • Çocuklara aylık toplantı yapılacak, Müzik, futbol, el sanatları, folklor, seramik ve cam füzyon, satranç, resim, sağlık, hijyen eğitimi, basketbol, hentbol çalışmalarına devam edilecektir. • Özel gün ve Haftaların kutlanması, Gezi, piknik faaliyetleri, Sinevizyon gösterimi, Sinema, tiyatro etkinlikleri ve Kütüphane (Kompozisyon, şiir okuma faaliyetleri) faaliyetleri gerçekleştirilecektir. • Kişisel Gelişim eğitimlerine devam edilecektir. • Bireysel Danışmanlık ve Rehberlik hizmetlerine devam edilecektir. • Kadın İnsan Hakları Eğitim Programı uygulanacaktır. • Aile içi iletişim eğitimi verilecektir. • Okulöncesi eğitim programı uygulanacaktır.
2. Şehir hayatını engelliler için kolaylaştıracak gerekli altyapı düzenlemeleri artırılacaktır.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARESİ	• Özellikle kamusal alanlarda (yollar, kaldırımlar, park-bahçe-oyun alanları, piknik alanları vb.) Güvenli ulaşılabilirliğin sağlanmasına yönelik fiziki düzenlemeler yapılacaktır. • Engellilerin bireysel olarak gelişmeleri ve toplumsal hayata tam katılımlarının sağlanması amacıyla çeşitli alanlarda (fotoğraf, resim, el sanatları, vb alanlarda.), yarışma-sergi gibi faaliyetler, bilgilendirme, meslek edinme, vb. Konularda seminer, kurs, konferanslar ile özellikle okul çağındaki çocukların katılımının sağlanması ile toplumumuzda farkındalık

		oluşturmak üzere çeşitli faaliyetler düzenlenecektir.
3. Kapasitelerinin üzerinde hizmet veren Sosyal Hizmet kurumlarının (İsabeyli 80.Yıl Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü, Söke Hilmi Fırat Huzurevi Müdürlüğü) kapasiteleri artırılacaktır.	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜD.	• Söke Hilmi Fırat Huzurevinin Kapasitesinin arttırılmasına yönelik Didim Akbük beldesinde bulunan yaşlılara yönelik inşa edilen 30 kapasiteli bina, Söke Hilmi Fırat Huzurevine EK Ünite olarak hizmet verecektir.
4. Dezavantajlı grupların işgücüne katılımının arttırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	İŞKUR	•Öncelikle mesleği olmayanlardan olmak üzere kuruma kayıtlı işsizler Aktif İşgücü Programlarından yararlandırılacaktır. •Kuruma kayıtlı işsizlerden olmak üzere 18-29 yaş arası genç işsizler işbaşı eğitim programından yararlandırılacaktır.
5. Kadın istihdamının artırılmasına yönelik kadınlara mesleki eğitim verilerek istihdam edilmeleri sağlanacaktır.	İŞKUR	•Kurum tarafından işe yerleştirilenlerin yüzde 35'inin kadınlardan oluşmasını sağlanacaktır.

ÖNCELİK: AYDIN'A ÖZGÜ KÜLTÜREL DEĞERLERİN KORUNMASI VE EKONOMİYE KAZANDIRILMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Aydın'a özgü kültürel değerlerin envanteri hazırlanacak ve bu ürünlerin korunması sağlanacaktır	İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜD.	• Turizm şirketleri ve çiftçilerle işbirliği yaparak ürünlerin olgunlaşma dönemlerinde turistlerin bahçe/tarla ziyareti yaparak ürünü kendilerinin toplaması ve satın alması sağlanacaktır. • İl Özel İdaresi, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, belediyeler, tarımsal kooperatifler ve üreticilerle işbirliği yaparak belirlenecek merkezlerde yöresel ürünlerin, organik ürünlerin tanıtımlarının ve satışlarının yapılabileceği standlar oluşturulacaktır.
2. Aydın'a özgü kültürel değerler turistik faaliyetlerde kullanılarak ekonomik değere dönüştürülmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir. (tarımsal üretim, el sanatları, yöresel yemekler gibi yöresel öğelerin turizme kazandırılması, çömlekçilik, bal vb.)	KOBİLER, İL ÖZEL İDARESİ	• Katılım sağlanan fuarlarda konu ile ilgili bir zanaatçı ile birlikte katılım sağlanarak değerlerimizin gelecek kuşaklara aktarımının sağlanmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.
3. Özel ve devlet tiyatroları ile diğer kültürel etkinliklerin gerçekleştirileceği mekânların sayısı arttırılacaktır.	İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜD., BELEDİYE	• Çeşitli kültürel etkinliklerin gerçekleştirileceği mekanlar oluşturulacaktır. • İlimizde kültür yatırımları ile ilgili alınan talepler bu alanda Bakanlığımızın sağladığı yardımlar çerçevesinde değerlendirilmek üzere Bakanlığımıza gönderilmeye devam edilecektir.
4. İlin sosyal, kültürel ve sanat yaşamının çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜD.,	• Çeşitli tiyatro, konser, panel, çalıştaylar düzenlenecektir. • Kültür sanat ve sokak etkinlikleri yapılacaktır. • İlimizde kültürel ve sosyal yaşamın çeşitlendirilmesi amacıyla Bakanlığımıza bağlı Devlet

	BELEDİYELER	Tiyatroları, Türk Dünyası Müzik Toplulukları ile Bakanlığımıza bağlı sanatçıların düzenlemiş oldukları etkinliklerin düzenlenmesine yönelik çalışmalar devam ettirilecektir.

EKONOMİK YAPI, GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK

ÖNCELİK: ARGE VE YENİLİK KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Üniversiteler ve araştırma enstitüleri ile kamu kurumları ve işletmeler arasında işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	ADÜ, GEKA	• Proje ofisi aracılığıyla alanında uzman öğretim üyelerinin sektör ile projeler yapması sağlanacaktır. • İşbirliği protokolleri geliştirilip uygulanması sağlanacaktır. • İşbirliği ağı oluşturulacaktır. • İşbirliği Veritabanı oluşturulacaktır.
2. ADÜ'de üretilen bilgilerin tarım sanayi ve turizm sektörlerine aktarılmasına yönelik faaliyetler düzenlenecektir.	ADÜ	• Eğitim seminerleri düzenlenecektir. • Mesleki kurslar açılacaktır.
3. Marka, patent ve faydalı model girişimlerine yönelik danışmanlık hizmeti veren birimler kurulacaktır.	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	
4. Gıda imalatı, makine imalatı, tekstil sektörleri başta olmak üzere Ar-Ge altyapısının güçlendirilmesine yönelik gerekli çalışmalar yapılacaktır.	ADÜ	• Ortak altyapı projeleri geliştirilecektir. • FP7, GEKA, SANTEZ, TÜBİTAK projelerinde ortak çalışmalar gerçekleştirilecektir. • Tekmer ve Teknokent kurulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
5. Yenilik odaklı girişimler desteklenecektir.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	• Yenilikçilik kapsamında destek programları gerçekleştirilecektir.
6. İşletmelerin teknoloji kapasiteleri artırılacak ve ileri teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	GEKA, KOSGEB	• İleri teknoloji kullanımını teşvik edecek destek programları düzenlenecektir.
7. Hizmet sektöründe yaratıcı ve yenilikçi kültür ikliminin oluşturulmasına yönelik ADÜ ile gerekli çalışmaların yapılması sağlanacaktır.	ADÜ, GEKA, KOSGEB	• Konferans, çalıştay, fuarlar düzenlenmesine katkıda bulunulacaktır. • Yerel, bölgesel ve ulusal yarışmalar düzenlenecektir. • Yenilik Merkezi oluşturulacaktır.

ÖNCELİK: ÜRETİM VE HİZMET ALTYAPISININ GÜÇLENDİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. OSB ve KSS'lerin altyapıları güçlendirilecektir.	OSB MÜDÜRLÜKLERİ	
2. Sanayideki işletmelerin enerji, ulaşım ve çevre altyapıları iyileştirilecektir.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARELERİ	• Sanayi işletmelerine yönelik ulaşım, kanalizasyon ve yağmur suyu altyapısı güçlendirilecektir.(Atça) • İlçemizde bulunan küçük sanayi sitesinin yıl içerisinde su tesisatı tamamen değiştirilecektir. (Kuşadası)
3. İşletmelerin OSB'lere taşınması teşvik edilecektir.	OSB MÜDÜRLÜKLERİ	
4. KOBİ'lerin üretim ve kalite süreçleri iyileştirilecektir.	GEKA, KOSGEB	• KOBİ'lerin kalite artırma ve üretim süreçlerini iyileştirmesine yönelik faaliyetler desteklenecektir.
5. Gıda ürünlerine yönelik kurutma-soğutma, işleme, depolama ve gıda güvenliği için gerekli altyapılar oluşturulacaktır.	TKDK, İL ÖZEL İDARESİ, GIDA TARIM HAY. İL MÜD., KOBİLER, İŞLETMELER, KOOPERATİFLER, ÜRETİCİ BİRLİKLERİ	• İl özel idare tarafından dağıtılan soğutma tankları vasıtasıyla üretilen sütün soğutulması ve saklanmasına devam edilecektir. • Gıda güvenliği açısından Gıda tarım ve Hayv. İlçe müdürlükleri tarafından gerekli kontrol ve denetimlere devam edilecektir. • İşletmecilere mevcut tesislerini revize etmek ve/veya yeni yatırımlar yapması için teknik destek sağlanacaktır. • Üretilen ürünlerin toplama, depolama ve paketleme tesislerine nakli aşamasında gerekli altyapının kurulması için bu kooperatiflere teknik destek sağlanacaktır. • Ürün çeşitliğine göre üretilen ürünlerin birincil üretimden başlamak üzere yeterli ve etkin denetiminin sağlanması için üretici kooperatiflerinin kurulmasının desteklenmesi sağlanacaktır. • Gıda Ürünlerine yönelik kurutma-soğutma, işleme, depolama gibi faaliyetlerde bulunan 20 tane kooperatifin yılda 3 kez kontrol edilmesi ve gerekli eğitim çalışmalarının yapılması sağlanacaktır.
6. Damlama sulama gibi modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılacaktır.	İL ÖZEL İDARESİ GIDA TARIM HAY. İL	• Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlükleri tarafından köylerde ve ilçe merkezlerinde konu ile ilgili eğitim ve yayım faaliyetleri gerçekleştirmeye devam edilecektir. • Aşırı su kullanımının zararları ve damla sulama gibi modern yöntemlerin faydaları konusunda

	MÜD., TKDK	eğitim çalışmaları yapılması sağlanacaktır. • Toplulaştırma alanlarında damla sulama gibi modern yöntemlerin uygulanması ve yaygınlaştırılması için İl Özel İdaresi ile ortak çalışmalar yapılacaktır. • Damla sulama ve modern sulama yöntemleri konusunda liflet (2000 adet) ve afişler (500 adet) hazırlanacaktır. • Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında 2012 Yılı Bireysel Sulama Makine ve Ekipman Alımları Bakanlığımızca desteklenmektedir. Söz konusu destekleme programında Tarla içi damla sulama sistemi kurulması, Tarla içi yağmurlama sulama sistemi kurulması, Tarla içi mikro yağmurlama sulama sistemi kurulması, Lineer sistem yağmurlama sulama makinesi alınması, Center pivot sistem yağmurlama makinesi alınması, Tamburlu sistem yağmurlama sulama makinesi alınması, Güneş enerjili sulama sistemleri kurulması, Trafo uyarı sistemleri kurulması, Ön ödemeli kartlı su sayaçları alınması, Manuel çalışan basınçlı sulama tesislerinin otomasyona dönüştürülmesi yer almaktadır. • Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Kapsamında sulama alt yapı projeleri gerçekleştirilen merkezlerde tarımsal faaliyetler için geliştirilen modern basınçlı bireysel sulama tesisleri ve makine ekipmanlarının üreticiler tarafından kullanımını yaygınlaştırılması için eğitim çalışmalarının yapılması sağlanacaktır.
7. Süt toplama ve soğutma tesislerinin kapasiteleri artırılacaktır.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD., KOOPERATİFLER, İL ÖZEL İDARESİ	• Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen Kırsal Kalkınma Destekleri vasıtasıyla ilçelerde kapasite artırılacaktır. • Süt toplama faaliyetlerinde bulunan kooperatiflerin kapasitelerini artırmaları için gerekli eğitim çalışmalar yapılacaktır. Bu kooperatiflerin süt toplama ve soğutma kapasitelerinin artırmaları, bina yapılarının yenilenmesi ve 5996 sayılı kanuna uygun hale getirilmesi için GEKA (Güney Ege Kalkınma Ajansı), KKYDP (Kırsal kalkınma Yatırımları Desteleme), KKDK (Kırsal Kalkınma Destekleme Kurumu) ve İl Özel İdaresine proje sunmalarının teşvik edilmesi sağlanacaktır. • Kooperatiflerin bina yapılarının yenilenmesi ve 5996 sayılı kanuna uygun hale getirilmesi için teknik destek sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
8. Tarıma dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi oluşturulacaktır.	MÜTEŞEBBİS HEYET (TİCARET ODASI, VALİLİK, İL ÖZEL İDARESİ)	• Tarıma dayalı sera organize sanayi bölgesi kurulmasına öncülük edilecektir. • Örtü altı yetiştiriciliğin gelişmesine öncülük edilecektir. • Zeytin ve incirde yaygın olan organik üretimin sertifikasyon çalışmaları özendirilecektir. • OSB'de örtü altı üretim yapabilecek girişimcilere bilgilendirme toplantıları düzenlenecektir. (Ticaret Odası)

9. Jeotermal seracılığa yönelik altyapı çalışmaları desteklenecektir	İL ÖZEL İDARESİ	
10. Turistlere ISO standartlarında hizmet verilebilmesi için Tur Operatörlüğü, Turizm Acenteliği ve Turizm Rehberliği faaliyetlerinde hizmet kalitesi arttırılacaktır.	İL KÜLTÜR TURİZM MÜD.	• ISO standartlarına uyulmasına yönelik Müdürlüğümüz tarafından gerçekleştirilen denetimlere devam edilecektir.
11. Turistlerin konaklama sürelerini artırmak amacıyla termal turizme yönelik Kür Merkezlerine destek verilecektir.	İL KÜLTÜR TURİZM MÜD.	• Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ilan edilen Tralleis Termal Turizm Merkezi ve Buharkent Termal Turizm Merkezine yönelik destek çalışmalarına devam edilecektir.
12. Tralleis, Aphrodisias ve Apollon Tapınakları gibi öne çıkan antik kentlerin kazı çalışmaları ve çevre düzenlemeleri tamamlanacaktır.	İL ÖZEL İDARESİ, BELEDİYELER, İL KÜLTÜR TURİZM MÜD.	• Yürüyüş yolu düzenlemesi ve sokak sağlamlaştırma uygulamaları devam edecektir. • Arkeolojik sit alanında bulunan tescilli yapıların restorasyonuna yönelik çalışmalara devam edilecektir. • Nysa, Priene ve Milet ören yerlerinde çevre düzenlemelerinin yapılmasına yönelik yazışmalar devam etmektedir.
13. Yayla, kamp, yürüyüş, sörf, kitesörf gibi doğa ve spor turizmi çeşitlerinin gerçekleştirilebileceği alanların altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.	İL ÖZEL İDARESİ, BELEDİYELER, İL KÜLTÜR TURİZM MÜD., TURİZM ALTYAPI HİZMET BİRLİKLERİ	• Doğa ve spor turizmi çeşitlerinin gerçekleştirilebileceği alanların tespit çalışmaları ve bu alanların altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.
14. Kuşadası ve Didim'de profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına yönelik tesisler kurulacaktır.	BELEDİYELER, ÖZEL İŞLETMELER	
15. Dalış ve batık turizminin canlandırılması için deniz temizliği ve gerekli altyapı sağlanacaktır.	BELEDİYE	• Her sezon başında Kıyı ve Deniz Temizliği Çalışması yapılmaya devam edilecektir.
16. Ağustos 2012'de açılışı yapılan AYTER Yeni Arkeoloji Müzesi'nin tanıtımına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	İL ÖZEL İDARESİ, İL KÜLTÜR TURİZM MÜD.	
17. Agro-turizme uygun alanlarda çiftliklerin kurulması, organik üretim sertifikalarının alınması ve doğa	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARESİ,	• Organik üretim sertifikası alınması işlemi devam etmektedir.(Çine Akçova)

yürüyüş parkurlarının oluşturulması sağlanacaktır.	ÖZEL İŞLETMELER	

ÖNCELİK: VERİMLİLİĞİN SEKTÖREL ÇEŞİTLİLİĞİN VE REKABET GÜCÜNÜN ARTTIRILMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD.	• Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlükleri tarafından organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik eğitim ve doküman yayım çalışmaları yapılacaktır. • Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından iyi tarım uygulamaları destekleri sağlanarak kapasite artırılacaktır. • Eğitim toplantıları, Panel düzenlenecek, Basılı yayın hazırlanacak ve Görsel medya (Radyo, TV) programı yapılarak yaygınlaştırılması sağlanacaktır. • Organik üzüm ve çilek tanıtımına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir. • Turistik ilçelerde organik zeytinyağı, kuru incir için özel satış yeri açılması amacıyla çalışmalar gerçekleştirilecektir. • İzmir, İstanbul, Bursa, Ankara gibi yerlerdeki organik ürün pazarlarına katılım sağlanması için İl Özel İdaresi, Ticaret Borsası ve Belediyeler işbirliği yapılacaktır.
2. Gıda ve içecek sanayinde organik ve yeni gıda ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması desteklenecektir.	KOSGEB, TKDK, GEKA	
3. Lisanslı depoculuk faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine destek verilecektir.	TİCARET BORSASI, TİCARET ODASI	
4. Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri birlikte yaygınlaştırılarak tarım arazilerinin etkin kullanımı sağlanacaktır.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD.	• 3083 Sayılı Kanuna Göre Toplulaştırma ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri projesi uygulamaya yönelik Çine ve Köylerinde yeni proje alanları belirlenecektir. (Tarla içi geliştirme, toplulaştırma, dağıtım, kiralama, köy gelişim alanları tespiti) • Toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile köy yerleşim alanı kurulmasına yönelik çiftçilere bilgilendirme, tanıtım ve eğitim toplantısı düzenlenmesi sağlanacaktır. • Projede çalışacak personel için yılda en az bir adet hizmet içi eğitim verilecektir. • Toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri tanıtımına yönelik çiftçilere gezi düzenlenecektir.
5. Organize hayvancılık bölgeleri oluşturulacaktır.	TKDK, GIDA TARIM HAY. İL	• Ortak kullanıma açık toplu sağım üniteleri oluşturulacaktır. • Organize hayvancılık bölgesi oluşturulması için talepte bulunan köy, belde ve İlçe

	MÜDÜRLÜĞÜ, İL ÖZEL İDARESİ	merkezlerinin taleplerinin alınması ve altyapı çalışmalarının yapılması sağlanacaktır. • Organize hayvancılık bölgelerinin oluşturulabilmesi için yapılacak olan yatırımların finansmanının sağlanması hakkında gerçekçi ve uygulanabilir kaynaklar oluşturulacaktır. • Planlama çalışması yapılması ile ilgili talepte bulunulan bölge için çiftçilere bilgi aktarımını sağlamak amacıyla toplantı, gece eğitimi gibi organizasyonların gerçekleştirilmesi ve imkan dahilinde bilgi verilmesi sağlanacaktır. • Projesi onaylanmış ve yatırımları devam etmekte olan organize hayvancılık bölgesi çiftçilerine gerekli eğitimler verilecektir.
6. Kırsalda su ürünleri üretimi teşvik edilecektir.	TKDK, GIDA TARIM HAY.İL MÜD., İL ÖZEL İDARESİ	• Lagünlerde doğal yetiştiricilik yapılabilmesi için; milli park idaresi ve kurullardan gerekli izinlerin alınması, ekstansif yetiştiricilik için uygun alanların belirlenmesi sağlanacaktır. • Söke- Didim Bölgesinde çorak arazilerde tarla balıkçılığı için uygun alanların envanterinin çıkarılması için İl Özel İdaresi veya GEKA'ya proje sunulacak, belirlenen alanlarda tarla balıkçılığı yapmak isteyenlerin yılda iki defa olmak üzere eğitilmesi sağlanacak, izin süreçlerinin yürütülmesi ve arazi tahsisi yapılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir. • Akyeniköy ve çevre havzada deniz balığı yavrusu yetiştiriciliği potansiyelinin belirlenmesi için İl Özel İdaresi veya GEKA'ya proje sunulması, uygun alanlarda yetiştiricilik yapmak isteyenlerin izin süreçlerinin yürütülmesi, su kiralamalarının yapılması sağlanacaktır. • İlimiz karasularında, açık denizde yılda 46.000 ton/yıl su ürünleri yetiştiriciliği yapmak üzere Bakanlığımızdan izin alan yetiştiricilerin karşılaştıkları bürokratik engellerin aşılmasına ilişkin çalışmaların yapılması, işlemlerini tamamlayan işletmelere alan kiralamalarının yapılmasına yönelik çalışılacaktır. • İlimiz sınırları dâhilinde bulunan ve DSİ'nin hüküm ve tasarrufu altında bulunan göletlerde ekstansif yetiştiriciliğin teşvik edilmesi, alan kiralamalarının yapılması sağlanacaktır. • İlimiz sınırları dâhilinde sazan ve yeni türlerin yetiştiriciliğine uygun su alanlarının/kaynaklarının envanterinin çıkarılması, yetiştiricilik açısından uygun alanlarda küçük aile işletmesi kurmak isteyenlere her yıl belirlenen zamanlarda eğitim verilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
7. Arıcılık yapılan bölgelerde ürün çeşitliliği ve verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD., ARI YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ	• Gıda Tarım ve Hayv. Bakanlığı tarafından arılı kovan desteklemesi verilmeye devam edilecektir. • Ülkemizin çam balı üretiminde Muğla'dan sonra ikinci en önemli üretim potansiyeline sahip olan ilimizde çam balı üretimi için çam pamuklu koşnil aşılama çalışmaları hususunda yetiştirici bilgilendirilecektir. Yetiştiriciler için bazı bölgelerde örnekleme koşnil aşılama konusunda Arıcılar Birliği ile koordineli olarak tanıtım çalışmaları yapılacaktır. • Arıcılar Birliği ile koordineli olarak Arıcılıkta en önemli sorunlardan biri olan varroa paraziter hastalığı konusunda toplu mücadele için proje yapılarak eş zamanlı mücadeleyle, verim

		düşüklüğüne sebep olan hastalığın önüne geçilmesine yönelik çalışılacaktır. • Kışlatma açısından özellikle bazı bölgelerin uygun olması sebebiyle ilgili yerlerinin düzenlenmesi, verimin yükseltilebileceği şartları sağlama hususunda bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.
8. Tüm sektörlerde katma değeri yüksek yeni ürünlerin üretilmesi teşvik edilecektir.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	• Katma değerin artırılmasına yönelik faaliyetler desteklenecektir.
9. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik öncelikli yatırım alanları saptanacak ve değerlendirilecektir.	İL ÖZEL İDARESİ, GEKA	• Elektrik maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle; köylerin terfili içme suyu tesislerinde güneş ve rüzgâr enerjisinden yararlanılması çalışmaları gerçekleştirilecektir. • Aydın ili ve ilçelerinin tamamında güneş enerjisinden elektrik üretiminin yaygınlaştırılması ile sulama tesislerinin elektrik giderleri düşürülecektir.
10. Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik yatırımlar desteklenecektir.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	• Alternatif turizm faaliyetleri desteklenecektir.
11. Aydın'ın tarihi zenginliği ile Denizli ve Muğla illerinin turizm ve tarih potansiyeli birlikte değerlendirilerek Bölge'ye ait yeni bir turizm rotası oluşturulacaktır.	İL KÜLTÜR TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ	• Söz konusu illerde faaliyet gösteren turistik işletme ve acentelerin TURSAB ve TUROB gibi üst çatı grupları başkanlığında bir araya gelerek ortak strateji geliştirmelerine yönelik telkin çalışmalarına devam edilecektir.
12. Gıda ve içecek sanayinin potansiyel küme alt sektörlerinde kümelenme oluşumları desteklenerek tarım sektörü ile entegrasyonu sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	GEKA, TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	• Meslek komiteleri bazında alt çalışma grupları oluşturularak gıda içecek ve tarım grupları arasında çalıştaylar düzenlenecektir. (Ticaret Odası)
13. Seracılık faaliyetlerinde jeotermal enerjiden yararlanılması sağlanacaktır.	İL ÖZEL İDARESİ	
14. Dış ticaretle ilgili eğitim ve seminerler düzenlenecektir.	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	• Dış Ticaret konusunda faal ihracatçı üyelere yönelik eğitimler düzenlenecektir. (Ticaret Odası)
15. Dış ticaret için gerekli olan uluslararası kalite belgelerinin alınması teşvik edilecektir.	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	• Bilinçlendirme eğitimleri düzenlenecektir. • Kurumlar arası işbirliği ile Odamız üyelerine gerekli indirimlerin yapılması sağlanacaktır. (Ticaret Odası)
16. E-ticaret ağının etkin kullanımı sağlanacaktır.	TİCARET ODASI,	• Odaya kayıtlı üyelerin web siteleri internet sitemizde ayrı bir portalda yayınlanması sağlanacaktır.(Ticaret Odası)

	KOSGEB	
17. Tarım, sanayi ve turizm sektörlerindeki noktasal potansiyellerin değerlendirilmesine yönelik envanter, fizibilite ve strateji belgesi, master plan gibi çalışmalar desteklenecektir.	İLGİLİ KURUMLAR	• İldeki noktasal ve bütünsel sanayi potansiyellerinin değerlendirilmesine yönelik envanter çalışmalarının bitirilmesi planlanmakta olup; bu konularda özel sektör ve üniversite tarafından yapılabilecek fizibilite ve strateji belgesi, master plan gibi çalışmalar desteklenecektir. (Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü)
18. Hayvan Hastalıkları ile Mücadele Kapsamında şap Hastalığı önlenmesine yönelik çalışmalar sağlanacaktır.	İL GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK MÜD., İL ÖZEL İDARESİ	• Öncelikle hayvan hareketlerinin yoğun olduğu hayvan pazarlarından başlanmak üzere dezenfeksiyon tünelleri kurulması ile planlama çalışmalarının yapılması sağlanacaktır. • Planlama çalışmalarının akabinde proje hazırlığı ve fizibilite çalışmaları yapılacaktır. • Mobil veya sabit tesis şeklinde dezenfeksiyon tünellerinin tesis edilmesi ve projede görev alacak personellerinin çalışma programları hazırlanacaktır. • Yıl içerisinde 2 kere yapılmakta olan şap aşısı uygulamaları revize edilecektir. • Dezenfeksiyon tünellerinin mutlak kullanılmasının sağlanması ile ilgili tedbirler alınacaktır. • Hastalığın bölgede meydana getirdiği ekonomik kayıplar ile hayvanlarda oluşturduğu olumsuz etkilerin anlatılması için gerekli eğitimler verilecektir.

ÖNCELİK: MARKALAŞMANIN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Gıda imalatı, madencilik, tekstil, makine imalatı ve turizm sektörlerinde yatırım tanıtımı yapılacaktır.	GEKA AYDIN YDO	• Gerekli tanıtım çalışmaları yapılacaktır.
2. Tanıtıma yönelik ulusal ve uluslararası organizasyonlara katılım sağlanacak ve ev sahipliği yapılacaktır.	TİCARET ODASI, TURİZM İL MÜD., VALİLİK	• Ulusal ve uluslararası fuarlara katılım artırılacaktır. • Yurtdışından konusunda uzman katılımcılar ile aynı sektörde faaliyet gösteren üyelerin görüş alışverişi sağlanacaktır. (Ticaret Odası)
3. Markalaşma teşvik edilerek coğrafi işaretli ürün sayısı ve marka tescillerinin Türkiye içindeki payı artırılacaktır.	GEKA, KOSGEB, KOBİLER	• Markalaşma faaliyetleri desteklenecektir.
4. İlin öne çıkan ürünleri için yeni pazar arayışlarına ve pazarlama kapasitesinin artırılmasına destek sağlanacaktır.	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	• Aydın ili genelinde sektör analizi yapılacaktır • Sektör analizleri sonuçlarından yararlanarak bölgenin ticari envateri hazırlanacaktır. • Belirlenen sektörlerde iç ve dış hedef pazar analizleri yapılacaktır. • Yurtiçinde ve yurtdışında ortak yatırım yapabilecek ve ihracat potansiyeli olan firmaların sayısını artırmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.

		• İlin ekonomik yapısında lokomotif konumdaki sektörler tespit edilecektir. • Tespit edilen sektörler araştırılacak ve iç ve dış pazarlardaki durumları analiz edilecektir. (Ticaret Odası)
5. İl ürünlerine yönelik reklam çalışmaları desteklenecektir.	İL ÖZEL İDARESİ, VALİLİK	
6. Didim ve Kuşadası Yat Limanlarının küresel tanıtımının yapılarak marka yaratılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	TURİZM İL MÜD., VALİLİK, İL ÖZEL İDARESİ	• İl Kültür Turizm Müdürlüğü tarafından katılım sağlanan fuarlarda bu değerlerin ön plana çıkarılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.
7. İlin yöresel değerlerinden olan zeytinyağı, incir, halı, kilim gibi ürünlerden hediyelik eşya üretilerek turizm sektörüne katkı yapılması sağlanacaktır.	TURİZM DERNEKLERİ, TİCARET ODASI	• İl Kültür Turizm Müdürlüğü tarafından katılım sağlanan fuarlarda bu değerlerin ön plana çıkarılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.

SOSYAL SERMAYE, YÖNETİŞİM VE KURUMSAL KAPASİTE

ÖNCELİK: KURUMSAL KAPASİTENİN ARTTIRILMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Aile şirketlerinde yönetim, organizasyon ve üretim süreçlerine ilişkin danışmanlık hizmetlerinin temini sağlanacaktır.	TİCARET ODASI	• Aile şirketi üyelerin tespiti ve Eğitimin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.
2. Tarımsal kooperatif ve birlikler ile üretici örgütlerinin kurumsallaşma, yönetim ve pazarlama kapasiteleri güçlendirilecektir.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD., TKDK	• İlimiz sınırlarında faaliyet gösteren Tarımsal amaçlı kooperatiflerden her yıl, 20 adet kooperatifin yönetim ve denetim kurulu üyelerine yönelik eğitim çalışmaları yapılacaktır.
3. KOBİ'lerin finansman olanakları ve mevcut mali desteklerden faydalanma kapasitesi artırılacaktır.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	• Kobilere yönelik teşvik mekanizmalarını anlatan kitapçıklar ve bilgilendirme sunumları hazırlanacaktır. • Kobilerin proje yazma kapasitesini arttıracak eğitimler verilecektir.
4. Özel sektör ve kamu sektöründeki kuruluşların kalite belgeleri almaları teşvik edilecektir.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	• Kalite sistemleri ve kalite belgelerine yönelik GEKA tarafından kamu kurumlarına teknik destek sağlanacaktır. • GEKA Mali Destek Programlarında kalite belgeleri teşvik edilecektir.
5. Özel-kamu kurum kuruluşlarının ve STK'ların proje yazma ve yürütme kapasitesi arttırılacaktır.	GEKA, TİCARET ODASI	• Proje yazma konusunda üyelere eğitimler düzenlenecektir.
6. Sivil toplum örgütlerinin karar alma mekanizmalarına katılımının ve katılımcılık düzeyleri güçlendirilecektir.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARESİ	• Belediyeler tarafından Sivil Toplum Örgütleri ile koordineli çalışılmaya ve desteklenmeye devam edilecektir. • Belediye ve sivil toplum kuruluşları arasında periyodik toplantılar düzenlenecektir. • Belediye bünyesinde sivil toplum örgütleriyle beraber hareket ederek konuyla ilgili gerekli ön çalışmaları yapacaktır.
7. Kamu kurumlarında çalışan memnuniyeti ve performans artırıcı çalışmalarla hizmet kalitesi artırılacaktır.	TÜM KAMU KURULUŞLARI	• Çalışan memnuniyetinin ve performansının artırılması için; başta idari kadro olmak üzere tüm personelin bu konularda eğitim seminerlerine katılmaları sağlanarak hizmet kalitesinin yükseltilmesi sağlanacaktır. • Kurum içi gerçekleştirilecek memnuniyet anketleriyle pozitif katkı sağlanacaktır.

ÖNCELİK: KURUMLAR ARASINDAKİ İLETİŞİMİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE YERELİN İSTEKLERİNE ÖNEM VERİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. İşbirliği ağlarının oluşturulması ve etkin kullanılması sağlanacaktır.	GEKA, TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI, BELEDİYE, ADÜ, İL MÜDÜRLÜKLERİ, STK	• Düzenlenen tüm organizasyonlara üst yönetim düzeyinde katılım sağlanacaktır. • Karar alma süreçlerinde Diğer paydaş Kurumlar ile görüşmeler yapılarak etkin bir işbirliği ağı kurulması sağlanacaktır. • Kurumlar arası iletişim ve işbirliklerinin artırılması için öncelikle kırtasiyeciliğin azaltılması ve teknolojik imkanların kullanılması sağlanacaktır.
2. Kurumlar arası yetki çakışmalarının önüne geçilmesi ve çalışmalarının birbirini tamamlayıcı olması mükerrerliklerin kaldırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	VALİLİK	• Kurumlar arası yetki çakışmalarının önüne geçilmesi ve çalışmalarının birbirini tamamlayıcı olması için gerekli görev tanımlamalar yapılacaktır.
3. Yatırım kararlarının verilmesinde Denizli ve Muğla illeri ile yönetişimin sağlanması, bilgi ve verilerin ortaklaşa üretilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	GEKA, VALİLİK	• Yatırım kararlarına yönelik Denizli ve Muğla illerine ilişkin veriler GEKA tarafından temin edilecek ve koordinasyon sağlanacaktır.
4. İlçelerde yaşam memnuniyet anketleri ile periyodik olarak gerçek sorunlar ortaya çıkarılacaktır.	KAYMAKAMLIKLAR	• Her ilçede yaşam memnuniyet anket formu hazırlanacaktır. • Örnekleme usulü her mahallede belli sayıda kişi ile anketler gerçekleştirilecektir.
5. Kent yaşamı ile ilgili alınacak kararlarda halkın katılımı sağlanacaktır.	BELEDİYE, VALİLİK	• Web sitesi aracılığı ile halkın görüş ve önerileri alınacaktır.
6. Yönetişim anlayışının sadece kurumlar-yararlanıcılar ekseninde değil, kurum içi süreçlerde tesis edildiği bir kamu kültürü oluşturulacaktır.	TÜM KAMU KURULUŞLARI	• Yönetim ve karar alma süreçlerine tüm personelin dâhil edilerek iş gören motivasyonu ve performansının üst düzeyde olduğu bir kamu kültürü oluşturulmasına gayret edilecektir. • Klasik bürokratik anlayış yerini, yönetenlerle yönetilenlerin karşılıklı etkileşimini sağlayan yönetişim anlayışı uygulamaya konulacaktır. • Çalışanlar ve öğrenciler için aidiyet bilinci oluşturulacak ve simgeselleştirme çalışmaları yapılacaktır.(ADÜ)
7. Kırsal alanlarda yaşayanların kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştıracak yenilikler desteklenecektir.	İL ÖZEL İDARESİ, BELEDİYELER	• Kamu hizmetlerine (bankacılık, turizm, haberleşme, bilgi teknolojileri, elektrik, vb) ulaşılması için çalışmalar yapılacaktır. • İnternet ortamında belediyelere ait standart hizmetlerin kırsal alanda yaşayanlar tarafından

		kolaylıkla ulaşılabilirliği sağlanacaktır

ERİŞİLEBİLİRLİK VE ALTYAPI

ÖNCELİK: ULAŞIM AĞLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Aydın-Denizli otoyolu 2015 yılı sonuna kadar tamamlanacaktır.	KARAYOLLARI BÖLGE MÜD.	• Çalışmalara ilişkin lobi faaliyetleri yapılacaktır.
2. Çıldır Havaalanı 2014 yılına kadar kullanıma açılacaktır.	DHMİ	• Yatırıma yönelik fizibilite çalışmaları yapılacaktır. • Çalışmalara ilişkin lobi faaliyetleri yapılacaktır.
3. Kent içerisindeki yükleme-boşaltma sahası taşınacaktır.	BELEDİYE	• ASTİM Organize Sanayi Bölgesi yanına yapılması planlanan ve proje yapım işleri tamamlanmış olan yeni yükleme-boşaltma tesisleri tamamlanacaktır.
4. Kırsal alanda tarımsal üretim yolları ile köy yolları güçlendirilecektir.	İL ÖZEL İDARESİ	• Asfaltsız köy yolunun kalmaması ve köy yolu ağındaki tüm yolların düzenli bakımının sağlanması ve güçlendirilmesi çalışmaları gerçekleştirilecektir.
5. Demiryolu ulaşım ve taşımacılığı güçlendirilecektir.	TCDD	• Projelendirilen Denizli-Aydın-Çine-Yatağan-Güllük Demir Yolu Projesi tamamlanacaktır.

ÖNCELİK: ULAŞIM AĞLARI ARASINDA ENTEGRASYONUNUN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Taşımacılıkta demiryolu-karayolu entegrasyonu sağlanacaktır	TCDD, BELEDİYE, KARAYOLLARI BÖLGE MÜD.	• ASTİM Organize Sanayi Bölgesi yanına yapılması planlanan yeni Modern yükleme-boşaltma tesislerinde yapılacak konteyner aktarma terminallerinde demiryolu-karayolu entegrasyonu sağlanacaktır.
2. Kent içi ulaşım kalitesi artırılacaktır.	BELEDİYE	• Yol ve kaldırım çalışmaları devam edecektir. • Yerleşim birimlerinin imar planına uygun şekilde kentsel ulaşım planı yeniden yapılarak şehir içi trafik düzenlenecektir.
3. Kent içi ulaşımda toplu taşıma hizmeti güçlendirilecektir	BELEDİYE	• Gerekli görüldüğü hallerde Belediye denetimli şehir içi toplu taşıma araçlarının sefer sayıları artırılacaktır.

		• Yerleşim birimlerinin ihtiyaçlarına göre şehir içi ulaşımda toplu taşıma hizmeti bulunmayan yerlere hizmet götürülecektir.
4. Bisiklet ulaşımına yönelik altyapı oluşturulacaktır.	BELEDİYE	• Yerleşim birimlerinde bisiklet yolu projeleri hazırlanacaktır.
5. Yaya ulaşımı altyapısı güçlendirilecektir.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARESİ	• Yayalar için üst geçitler yapılacak, sinyalizasyon sistemlerinin yenilenmesi sağlanacaktır. • Yol ve kaldırım düzenlemeleri ile üst yapı çalışmalarına devam edilecektir.
6. Kent içi ulaşımda dezavantajlı gruplara yönelik uygulamalar geliştirilecektir.	BELEDİYE	• Toplu taşımada herkes için erişilebilir engelsiz taşıtların kullanımı sağlanacak, sokak ve çevre düzenlemeleri engellilere uygun hale getirilecektir. • Şehir içi toplu taşıma araçlarının çalışma hatlarının bulunmadığı fakat zamanla ihtiyaç duyulan bölgelere yeni toplu taşıma güzergâhları açılacaktır.

ÖNCELİK: AFETLERE HAZIRLIK VE MÜDAHALE KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Afet koordinasyon merkezlerinin imkân ve kabiliyetleri güçlendirilecektir.	İL AFET VE ACİL DURUM MÜD.	• Ağ güvenlik sisteminin kurulumu tamamlanacaktır. • Müdürlük internet sitesinin kurulması yönünde çalışmalar gerçekleştirilecektir. • Malzeme ve ekipmanların güçlendirilmesine yönelik gerekli faaliyetler gerçekleştirilecektir.
2. Afet riski yüksek alanlarda altyapı ve üstyapı kuvvetlendirilecektir.	İL AFET VE ACİL DURUM MÜD.	• Belediyeler, İl Özel İdaresi, Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Meslek odaları ve ilgili diğer kurumlar arasında koordinasyon sağlanarak ildeki alt yapının ve yapı kalitesinin arttırılmasına yönelik çalışmalarda bulunulacaktır.
3. Doğal afetlerle özellikle depremle ilgili halkı bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	İL AFET VE ACİL DURUM MÜD.	• Müdürlükten eğitim talep eden okulların, sivil toplum kuruluşlarının, mahalle muhtarlarının ve gönüllülerinin eğitimine yönelik planlamalar yapılarak eğitim ve tatbikatlar gerçekleştirilecektir.
4. Afet Bilgi Sisteminin etkin kullanımı sağlanacaktır.	İL AFET VE ACİL DURUM MÜD.	• AFAD Başkanlığınca günümüz CBS(Coğrafi Bilgi Sistemi) teknolojisinden faydalanılarak afet yönetiminde görev alacak yetkili kurum ve kuruluşların bünyesinde bulunan envanter ve CBS ortamına aktarılacak her türlü bilginin AFAD merkezi tarafından ve gerektiğinde kullanılması sağlanacaktır.

DOĞAL YAPI VE ÇEVRE

ÖNCELİK: SÜRDÜRÜLEBİLİR ATIKSU YÖNETİMİNİN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Atıksu arıtma tesisleri nitelik ve nicelik açısından ihtiyacı karşılayacak duruma getirilecektir.	BELEDİYELER	• Tüm belediyelerde atıksu arıtma tesisi projelendirme ve tesis yapımı çalışmaları tamamlanacaktır.
2. Kuşadası ve Didim'de atıksu yönetimine ilişkin gerekli tedbirler alınacaktır.	BELEDİYELER	• KUŞADASI atıksu yönetiminde alınacak tedbirlerden öncelikle İller Bankası tarafından teslim projesi devam eden Kuşadası Kanalizasyon Projesi tamamlanması sağlanacaktır.
3. Deniz kirliliğinin engellenmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.	BELEDİYELER	• Kuşadası ve Didim'de offshore balık çiftliklerinin yarattığı kirliliğin engellenmesine yönelik faaliyetler desteklenecektir.
4. Kanalizasyon altyapısı oluşturulacak ve mevcut altyapı güçlendirilecektir.	BELEDİYELER, İL ÖZEL İDARESİ	• Arıtma tesisi ile beraber her sene, nüfusu 1000 kişiyi geçen köylere öncelik verilerek, 7 adet köyün kanalizasyon altyapısının projelendirilerek yapımı sağlanacaktır.

ÖNCELİK: SÜRDÜRÜLEBİLİR ATIK YÖNETİMİNİN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Atıkların kaynağında ayrıştırılmasına yönelik bilinç oluşturulacaktır.	BELEDİYE, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD.	• Çevrenin korunması ve kamuoyunda çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla okul öncesi eğitimden başlanarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün eğitim kurumlarında çeşitli etkinlikler düzenlenecektir. • TRT ve özel televizyon ve radyo kanallarında eğitici yayınlar yapılmakta, sivil toplum kuruluşları, yetkilendirilmiş kuruluşlar ve belediyeler ile ortak çalışmalar gerçekleştirilecektir. • Atık üreticilerinin, ilgili Kanun ve Yönetmelikler çerçevesinde faaliyet göstermeleri için denetim ve izleme faaliyetleri yapılacaktır • Lisanslı Katı Atık toplayan firmalarla koordineli olarak site, kooperatif ve okullarda bu yönde çalışmalar yapılacaktır. • Atıkların kaynağında ayrıştırılmasına yönelik eğitimler verilecek ve konu hakkında broşür ve el ilanları dağıtılarak bilinç oluşturulacaktır. • Öğrenciler Bilgilendirme Eğitimleri, Öğrenciler ve Halk için " Çevre Müfettişliği" eğitimi gibi bilinçlendirme çalışmaları düzenlenecektir.

		• Çevko ile yapılan sözleşme neticesinde bilgilendirme çalışması devam edecektir. • Siteler ve okullar gibi belirlenen yerlere ambalaj kumbarası konulmasına ilişkin faaliyetler sürdürülecektir.
2. Geri dönüşüm faaliyetleri desteklenecektir.	BELEDİYE, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD.	• Geri kazanım tesislerinin proje ve yapımında, Bakanlık bütçe imkânları dâhilinde şartlı nakdi yardım yapılmaya devam edilecektir. • Katı atıkları geri kazanma amacıyla, tesislerinde işleyen kişi ve kuruluşlara, bu faaliyetlerinden dolayı Çevre Bakanlığı tarafından Çevre Kirliğini Önleme Fonu'ndan karşılanmak üzere uygun görülmesi halinde maddi destek sağlanmaya devam edilecektir. • Geri kazanılmış ürünlerin kullanımı özendirilmeye devam edilecektir. • Yönetmelikler ile üretimde geri dönüşümü ve geri kazanımı en kolay, en ekonomik ve çevreye en az zarar verecek maddelerin seçilerek üretim yapılması ve geri kazanım yükümlülüğü doğrultusunda denetim ve izleme faaliyetleri gerçekleştirilecektir. • Yerleşim birimlerinde muhtelif yerlere geri dönüşümü destekleyici kağıt-cam-plastik çöp kovaları konulacaktır. • Konut ve işyerlerinde anket çalışması yapılarak çevre konusunda vatandaş duyarlılığı ölçülecek ve eksikliklerin giderilmesi için tedbirler alınacaktır.
3. Hizmet Birliği Modeli konusunda belediyelerin altyapıları desteklenecektir.	BELEDİYELER	

ÖNCELİK: HAVA KALİTESİ KONTROLÜNÜN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Evsel ısınma ve sanayide çevre dostu yakıtlar tercih edilecektir.	BELEDİYE	• Jeotermal ısısının yerel yönetimlere kullanma hakkı tanınmasının sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir. • İyi ve ekonomik ısınma için binalarda ısı yalıtımı, kaliteli yakıt kullanımı ve doğru yakma konusunda halkın bilinçlenmesini sağlayıcı konferanslar yapılacaktır.
2. Yakıt denetimleri sıklaştırılacaktır.	BELEDİYE	• Kış aylarının başlangıcında kömür satış noktalarının denetimleri yapılacaktır.
3. Toplu taşımayla ulaşım özendirilecektir.	BELEDİYE	• Toplu taşımayı özendirici ilan, reklam ve karikatür yayınlanacak, yerel basın ve şehir içi billboardlar aracılığıyla tanıtım yapılacaktır.

ÖNCELİK: ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK ÖNLEMEYE İLİŞKİN TEDBİRLERİN ALINMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**

1. Üretimde çevre dostu teknolojiler kullanılacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	• Tesislerin çevreye zararlı etkilerinin mevcut en iyi üretim ve/veya arıtım teknikleri uygulanarak azaltılmak suretiyle kirlilik oluşturmaması esası doğrultusunda izleme ve denetim faaliyetlerine devam edilecektir. • Yeni kurulacak tesislerde teknoloji seçimi ve tasarımında enerji verimliliği dikkate alınarak en uygun teknolojinin seçilmesi sağlanmaya devam edilecektir.
2. Endüstride temiz enerji kullanımı ve enerji verimliliği sağlayacak uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	• Yenilenebilir enerji kaynakları başta olmak üzere, temiz enerji kullanımı teşvik edilecektir.
3. Atık azaltımına yönelik tedbirlerin alınacak, atık ısı ve atıksuyun yeniden kullanımının yaygınlaştırılması/özendirilmesi sağlanacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	• Çevre Kanunu'nun 11. maddesi gereği izleme ve denetim faaliyetleri yapılarak atık azaltımına ilişkin tedbirlerin alınması ve atık suların yeniden kullanımının yaygınlaştırılması ve özendirilmesi çalışmalarına devam edilecektir.
4. Kirletici vasfı yüksek zeytin karasuyunun arıtılması; gübre, kompost, enerji üretimi vb. farklı amaçlarla yeniden kullanımı sağlanacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	• İlde GEKA projesi kapsamında gerçekleştirilen "Mevcut Zeytinyağı Tesislerinin Çevresel Etkilerinin Analizi, Yeni Kurulacak Tesislerin Ekolojik ve Sosyo-Ekonomik Planlaması" çalışmaları sonucu elde edilen bilgiler ışığında zeytin karasuyunun arıtılması, gübre, kompost, enerji üretimi vb. farklı amaçlarla kullanımının sağlanmasına yönelik araştırmalar yapılacaktır.
5. Endüstrilerde atıksu arıtma tesislerinin kurulması/mevcut tesislerin iyileştirilmesi; etkin atıksu yönetiminin uygulanması sağlanacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	• Endüstriyel atık suların arıtılması için gerekli tesislerin kurulması, mevcut tesislerin iyileştirilmesi için izleme ve kontrol çalışmalarına devam edilecektir.
6. Termal suların reenjeksiyonuna ilişkin denetimler sıklaştırılacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	• Termal suların reenjeksiyonuna ilişkin denetimler planlı/plansız bir şekilde ve sıklıkla yapılmaktadır ve yapılmaya devam edilecektir.

ÖNCELİK: DOĞAL KAYNAKLARIN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KULLANIMI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**FAALİYETLER**
1. Tarımsal faaliyetlerin doğal kaynaklar üzerindeki etkileri izlenecek ve gerekli tedbirler alınacaktır.	GIDA TARIM VE HAY. İL MÜD.	• Bitki koruma ürünlerinin uygulanmasına yönelik Bitki Pasaport Sistemi ve Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satışı konularında eğitimler ve sertifika programları düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. • Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının programı doğrultusunda İl Müdürlüğünce yüzey ve yer altı suyu kaynaklarında Nitrat İzleme faaliyetleri sonuçları doğrultusunda haritalar hazırlanacak ve eğitim programları düzenlenecektir. • Nitrat izleme çalışmaları sonucuna göre mevcut istasyon sayısında ve izleme programında artırma veya azaltma planlaması yapılacaktır • İzleme sonucunda Nitrat miktarı mevzuatta belirlenen değerlerin üzerinde bulunan alanlar

		nitrata hassas bölgeler olarak ilan edilecek ve bu bölgelerde, izleme sıklaştırılarak "İyi Tarım Uygulamaları Prensipleri" doğrultusunda çalışmalar yapılacaktır.
2. Orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı sağlanacaktır.	ORMAN VE SU İŞLERİ BAK. BÖLGE MÜD.	• Av, yaban hayatı ve av turizmi konusunda çalışmalar yapılacaktır. • Halk Eğitim Merkezleri ile işbirliği içerisinde düzenlenen Avcı Eğitim Kursları sürdürülecektir. • Devlet Avlağı kurma ve kota belirleme çalışmalarına devam edilecektir. • Doğa ve Biyoçeşitliliğin Korunması ve Önemi konusunda İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde eğitim kurumlarında seminerler düzenlenecektir. • 2012 yaz dönemi itibariyle Amenajman kurallarının uygulanmasına yönelik çalışmaları tamamlanacaktır.
3. Bafa Gölü, Büyük Menderes Deltası gibi koruma alanlarına ilişkin etkin yönetim politikaları uygulanacaktır.	ORMAN VE SU İŞLERİ BAK. BÖLGE MÜD.	• Bafa gölü Tabiat Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı çerçevesinde Bafa gölü Tabiat Parkı sınırları içerisinde ziyaretçi tanıtım merkezi kurma çalışmaları sürdürülecektir. • Bafa Gölü Tabiat Parkında koruma ve kullanma dengesinin sağlanması amacı ile eko turizm çalışmaları doğrultusunda eko turizm faaliyetleri kapsamında yürüyüş güzergâhları belirleme, kuş gözlem kuleleri yapımı gibi faaliyetler gerçekleştirilecektir. • Didim ilçesi Tavşanburnu tabiat parkı için uzun devreli gelişme planı yapım aşamasında olup; koruma-faydalanma dengesinin sağlanması amacı ile envanter tespiti ve bölgeleme çalışmaları devam edecektir. • Ayrıca Söke-Karakaya tabiat parkı, Çine-Şarlan tabiat parkı, Karacasu-Bahçeköy Çağlayan Tabiat Parkı, Karacasu-Karabağlar Kanyonu Tabiat Parkı ve Köşk-Değirmendere Tabiat Parkı için etüt ve envanter çalışmaları devam edecektir.
4. Koruma alanlarından faydalanmaya dair bilinç oluşturulacaktır.	ORMAN VE SU İŞLERİ BAK. BÖLGE MÜD.	• Korunan alanlarda; mevcut gelişme planları çerçevesinde; koruma-kullanma dengesi baz alınarak hazırlanan kullanım ve koruma zonları doğrultusunda faydalanma gerçekleştirilmekte olup; Yöre halkında faydalanmaya dair bilinç oluşturulması için Belediyelerde, köy muhtarlıklarında bilinçlendirme toplantıları düzenlenecek ve el broşürleri, afişler, tabelalar ve bilgilendirme panoları hazırlanacaktır.

İZLEME VE DEĞERLENDİRME

1. SORUMLU KURULUŞLAR

BEŞERİ SERMAYE VE İSTİHDAM

ÖNCELİK: İSTİHDAMIN VE İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİNİN ARTIRILMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Anahtar sektörler başta olmak üzere ara eleman ihtiyaçları tespit edilecek ve mesleki eğitim geliştirilecektir.	İŞKUR	ADÜ
2. Stratejik sektörlerde ihtiyaç duyulan becerilerin geliştirilmesi için mesleki eğitimde alternatif modeller ve işbirlikleri hayata geçirilecektir.	ADÜ	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI
3. İstihdam yaratan yatırımların ile çekilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.	GEKA	SANAYİ ODASI, VALİLİK
4. Kırsal alanda tarım dışı gelir getirici faaliyetlerin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	İL ÖZEL İDARESİ	TKDK, GEKA
5. ADÜ öğrencilerinin ve akademisyenlerin uygulamada yer almalarını sağlayacak projeler hayata geçirilecektir.(profesyonellerin ders vermesi, akademisyenlerin iş ortamına girmesi, mesleki eğitim ve staj çalışmalarının gerçekleştirilmesi)	ADÜ	İŞLETMELER, SANAYİ ODASI, TİCARET ODASI

ÖNCELİK: EĞİTİM SAĞLIK VE SPOR HİZMETLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Okulöncesi eğitim belde ve köylerde desteklenecek, özellikle okullaşma oranlarının düşük olduğu Bozdoğan, Buharkent, Çine, Germencik, Karpuzlu, Koçarlı, Köşk ve Yenipazar ilçelerinde Okul öncesi eğitim kuruluşlarının altyapıları ve kapasiteleri geliştirilecektir.	MİLLİ EĞİTİM MÜD.	KAYMAKAMLIKLAR
2. Belde ve köylerde okuma yazma oranlarının yükseltilmesine yönelik eğitimler artırılacak ve daha fazla kişiye ulaşılması sağlanacaktır.	MİLLİ EĞİTİM MÜD.	KAYMAKAMLIKLAR
3. Kırsalda birinci basamak sağlık hizmetlerinin	İL SAĞLIK	

güçlendirilecektir.	MÜDÜRLÜĞÜ	
4. Mevcut hastanelerin kapasiteleri artırılacaktır ve yeni hastanelerin açılması sağlanacaktır.	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	
5. Mevcut sağlık ocağı, poliklinik gibi sağlık kurumlarının ihtiyacı karşılayacak şekilde donanımları yenilenecektir	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	
6. Kuşadası ve Didim'de yaz sezonunda sağlık hizmetlerinin artan nüfusun ihtiyaçlarını giderecek kapasite ve kaliteye kavuşturulması sağlanacaktır.	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	VALİLİK
7. Acil sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi adına gerekli ekipman sağlanacak ve altyapı güçlendirilecektir.	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	
8. Okullarda ve halkın kullanımına açık alanlarda spor tesisi altyapılarının geliştirilmesi, yeni tesislerin oluşturulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	GENÇLİK SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ, İL MİLLİ EĞİTİM MÜD.	
9. Spor faaliyetlerinin yaygınlaştırması için projeler hayata geçirilecektir.	GENÇLİK SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ, İL MİLLİ EĞİTİM MÜD.	

ÖNCELİK: SOSYAL İÇERMENİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE YOKSULLUKLA MÜCADELE		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Göçle gelenlerin kent yaşamına uyumu sağlanmasına yönelik sosyal adaptasyonu ve entegrasyonunu sağlayıcı proje ve faaliyetler gerçekleştirilecektir.	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜD.	KAYMAKAMLIKLAR
2. Şehir hayatını engelliler için kolaylaştıracak gerekli altyapı düzenlemeleri artırılacaktır.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARESİ	
3. Kapasitelerinin üzerinde hizmet veren Sosyal Hizmet kurumlarının (İsabeyli 80.Yıl Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü, Söke Hilmi Fırat Huzurevi Müdürlüğü) kapasiteleri artırılacaktır.	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜD.	
4. Dezavantajlı grupların işgücüne katılımının arttırılmasına	İŞKUR	AİLE VE SOSYAL

yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.		POLİTİKALAR İL MÜD., STK
5. Kadın istihdamının artırılmasına yönelik kadınlara mesleki eğitim verilerek istihdam edilmeleri sağlanacaktır.	İŞKUR	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜD., STK, KAYMAKAMLIKLAR

ÖNCELİK: AYDIN'A ÖZGÜ KÜLTÜREL DEĞERLERİN KORUNMASI VE EKONOMİYE KAZANDIRILMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Aydın'a özgü kültürel değerlerin envanteri hazırlanacak ve bu ürünlerin korunması sağlanacaktır	İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜD.	KAYMAKAMLIKLAR
2. Aydın'a özgü kültürel değerler turistik faaliyetlerde kullanılarak ekonomik değere dönüştürülmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir. (tarımsal üretim, el sanatları, yöresel yemekler gibi yöresel öğelerin turizme kazandırılması, çömlekçilik, bal vb.)	KOBİLER, İL ÖZEL İDARESİ	GEKA, TKDK, KOSGEB
3. Özel ve devlet tiyatroları ile diğer kültürel etkinliklerin gerçekleştirileceği mekânların sayısı arttırılacaktır.	İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜD., BELEDİYE	
4. İlin sosyal, kültürel ve sanat yaşamının çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜD., BELEDİYELER	

EKONOMİK YAPI, GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK

ÖNCELİK: ARGE VE YENİLİK KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Üniversiteler ve araştırma enstitüleri ile kamu kurumları ve işletmeler arasında işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	ADÜ, GEKA	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI
2. ADÜ'de üretilen bilgilerin tarım sanayi ve turizm sektörlerine aktarılmasına yönelik faaliyetler düzenlenecektir.	ADÜ	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI
3. Marka, patent ve faydalı model girişimlerine yönelik danışmanlık hizmeti veren birimler kurulacaktır.	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	BİL. SANAYİ TEKN. İL MÜD.
4. Gıda imalatı, makine imalatı, tekstil sektörleri başta olmak üzere Ar-Ge altyapısının güçlendirilmesine yönelik gerekli çalışmalar yapılacaktır.	ADÜ	BİL. SANAYİ TEKN. İL MÜD., TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI
5. Yenilik odaklı girişimler desteklenecektir.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	
6. İşletmelerin teknoloji kapasiteleri artırılacak ve ileri teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	GEKA, KOSGEB	
7. Hizmet sektöründe yaratıcı ve yenilikçi kültür ikliminin oluşturulmasına yönelik ADÜ ile gerekli çalışmaların yapılması sağlanacaktır.	ADÜ, GEKA, KOSGEB	

ÖNCELİK: ÜRETİM VE HİZMET ALTYAPISININ GÜÇLENDİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. OSB ve KSS'lerin altyapıları güçlendirilecektir.	OSB MÜDÜRLÜKLERİ	
2. Sanayideki işletmelerin enerji, ulaşım ve çevre altyapıları iyileştirilecektir.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARELERİ	
3. İşletmelerin OSB'lere taşınması teşvik edilecektir.	OSB	GEKA

	MÜDÜRLÜKLERİ	
4. KOBİ'lerin üretim ve kalite süreçleri iyileştirilecektir.	GEKA, KOSGEB	
5. Gıda ürünlerine yönelik kurutma-soğutma, işleme, depolama ve gıda güvenliği için gerekli altyapılar oluşturulacaktır.	TKDK, İL ÖZEL İDARESİ, GIDA TARIM HAY. İL MÜD., KOBİLER, İŞLETMELER, KOOPERATİFLER, ÜRETİCİ BİRLİKLERİ	GEKA
6. Damlama sulama gibi modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılacaktır.	İL ÖZEL İDARESİ GIDA TARIM HAY. İL MÜD., TKDK	
7. Süt toplama ve soğutma tesislerinin kapasiteleri artırılacaktır.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD., KOOPERATİFLER, İL ÖZEL İDARESİ	
8. Tarıma dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi oluşturulacaktır.	MÜTEŞEBBİS HEYET (TİCARET ODASI, VALİLİK, İL ÖZEL İDARESİ)	GIDA TARIM HAY. İL MÜD.
9. Jeotermal seracılığa yönelik altyapı çalışmaları desteklenecektir	İL ÖZEL İDARESİ	
10. Turistlere ISO standartlarında hizmet verilebilmesi için Tur Operatörlüğü, Turizm Acenteliği ve Turizm Rehberliği faaliyetlerinde hizmet kalitesi arttırılacaktır.	İL KÜLTÜR TURİZM MÜD.	İŞKUR
11. Turistlerin konaklama sürelerini artırmak amacıyla termal turizme yönelik Kür Merkezlerine destek verilecektir.	İL KÜLTÜR TURİZM MÜD.	GEKA
12. Tralleis, Aphrodisias ve Apollon Tapınakları gibi öne çıkan antik kentlerin kazı çalışmaları ve çevre düzenlemeleri tamamlanacaktır.	İL ÖZEL İDARESİ, BELEDİYELER, İL KÜLTÜR TURİZM MÜD.	

13. Yayla, kamp, yürüyüş, sörf, kitesörf gibi doğa ve spor turizmi çeşitlerinin gerçekleştirilebileceği alanların altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.	İL ÖZEL İDARESİ, BELEDİYELER, İL KÜLTÜR TURİZM MÜD., TURİZM ALTYAPI HİZMET BİRLİKLERİ	
14. Kuşadası ve Didim'de profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına yönelik tesisler kurulacaktır.	BELEDİYELER, ÖZEL İŞLETMELER	
15. Dalış ve batık turizminin canlandırılması için deniz temizliği ve gerekli altyapı sağlanacaktır.	BELEDİYE	
16. Ağustos 2012'de açılışı yapılan AYTER Yeni Arkeoloji Müzesi'nin tanıtımına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	İL ÖZEL İDARESİ, İL KÜLTÜR TURİZM MÜD.	
17. Agro-turizme uygun alanlarda çiftliklerin kurulması, organik üretim sertifikalarının alınması ve doğa yürüyüş parkurlarının oluşturulması sağlanacaktır.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARESİ, ÖZEL İŞLETMELER	

ÖNCELİK: VERİMLİLİĞİN VE SEKTÖREL ÇEŞİTLİLİĞİN VE REKABET GÜCÜNÜN ARTTIRILMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD.	
2. Gıda ve içecek sanayinde organik ve yeni gıda ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması desteklenecektir.	KOSGEB, TKDK, GEKA	
3. Lisanslı depoculuk faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine destek verilecektir.	TİCARET BORSASI, TİCARET ODASI	
4. Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri birlikte yaygınlaştırılarak tarım arazilerinin etkin kullanımı sağlanacaktır.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD.	
5. Organize hayvancılık bölgeleri oluşturulacaktır.	TKDK, GIDA TARIM HAY. İL MÜDÜRLÜĞÜ, İL ÖZEL İDARESİ	

6. Kırsalda su ürünleri üretimi teşvik edilecektir.	TKDK, GIDA TARIM HAY.İL MÜD., İL ÖZEL İDARESİ	
7. Arıcılık yapılan bölgelerde ürün çeşitliliği ve verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD., ARI YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ	
8. Tüm sektörlerde katma değeri yüksek yeni ürünlerin üretilmesi teşvik edilecektir.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI
9. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik öncelikli yatırım alanları saptanacak ve değerlendirilecektir.	İL ÖZEL İDARESİ, GEKA	
10. Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik yatırımlar desteklenecektir.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	
11. Aydın'ın tarihi zenginliği ile Denizli ve Muğla illerinin turizm ve tarih potansiyeli birlikte değerlendirilerek Bölge'ye ait yeni bir turizm rotası oluşturulacaktır.	İL KÜLTÜR TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ	
12. Gıda ve içecek sanayinin potansiyel küme alt sektörlerinde kümelenme oluşumları desteklenerek tarım sektörü ile entegrasyonu sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	GEKA, TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	
13. Seracılık faaliyetlerinde jeotermal enerjiden yararlanılması sağlanacaktır.	İL ÖZEL İDARESİ	
14. Dış ticaretle ilgili eğitim ve seminerler düzenlenecektir.	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	
15. Dış ticaret için gerekli olan uluslararası kalite belgelerinin alınması teşvik edilecektir.	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	
16. E-ticaret ağının etkin kullanımı sağlanacaktır.	TİCARET ODASI, KOSGEB	
17. Tarım, sanayi ve turizm sektörlerindeki noktasal potansiyellerin değerlendirilmesine yönelik envanter, fizibilite	İLGİLİ KURUMLAR	

ve strateji belgesi, master plan gibi çalışmalar desteklenecektir.		

ÖNCELİK: MARKALAŞMANIN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Gıda imalatı, madencilik, tekstil, makine imalatı ve turizm sektörlerinde yatırım tanıtımı yapılacaktır.	GEKA AYDIN YDO	
2. Tanıtıma yönelik ulusal ve uluslararası organizasyonlara katılım sağlanacak ve ev sahipliği yapılacaktır.	TİCARET ODASI, TURİZM İL MÜD., VALİLİK	
3. Markalaşma teşvik edilerek coğrafi işaretli ürün sayısı ve marka tescillerinin Türkiye içindeki payı artırılacaktır.	GEKA, KOSGEB, KOBİLER	
4. İlin öne çıkan ürünleri için yeni pazar arayışlarına ve pazarlama kapasitesinin artırılmasına destek sağlanacaktır.	TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI	GEKA
5. İl ürünlerine yönelik reklam çalışmaları desteklenecektir.	İL ÖZEL İDARESİ, VALİLİK	
6. Didim ve Kuşadası Yat Limanlarının küresel tanıtımının yapılarak marka yaratılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	TURİZM İL MÜD., VALİLİK, İL ÖZEL İDARESİ	GEKA
7. İlin yöresel değerlerinden olan zeytinyağı, incir, halı, kilim gibi ürünlerden hediyelik eşya üretilerek turizm sektörüne katkı yapılması sağlanacaktır.	TURİZM DERNEKLERİ, TİCARET ODASI	

SOSYAL SERMAYE, YÖNETİŞİM VE KURUMSAL KAPASİTE

ÖNCELİK: KURUMSAL KAPASİTENİN ARTTIRILMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Aile şirketlerinde yönetim, organizasyon ve üretim süreçlerine ilişkin danışmanlık hizmetlerinin temini sağlanacaktır.	TİCARET ODASI	
2. Tarımsal kooperatif ve birlikler ile üretici örgütlerinin kurumsallaşma, yönetim ve pazarlama kapasiteleri güçlendirilecektir.	GIDA TARIM HAY. İL MÜD., TKDK	
3. KOBİ'lerin finansman olanakları ve mevcut mali desteklerden faydalanma kapasitesi artırılacaktır.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	
4. Özel sektör ve kamu sektöründeki kuruluşların kalite belgeleri almaları teşvik edilecektir.	GEKA, KOSGEB, DİĞER HİBE KURULUŞLARI	
5. Özel-kamu kurum kuruluşlarının ve STK'ların proje yazma ve yürütme kapasitesi arttırılacaktır.	GEKA, TİCARET ODASI	
6. Sivil toplum örgütlerinin karar alma mekanizmalarına katılımının ve katılımcılık düzeyleri güçlendirilecektir.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARESİ	
7. Kamu kurumlarında çalışan memnuniyeti ve performans artırıcı çalışmalarla hizmet kalitesi artırılacaktır.	TÜM KAMU KURULUŞLARI	

ÖNCELİK: KURUMLAR ARASINDAKİ İLETİŞİMİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE YERELİN İSTEKLERİNE ÖNEM VERİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. İşbirliği ağlarının oluşturulması ve etkin kullanılması sağlanacaktır.	GEKA, TİCARET ODASI, SANAYİ ODASI, BELEDİYE, ADÜ, İL MÜDÜRLÜKLERİ, STK	

2. Kurumlar arası yetki çakışmalarının önüne geçilmesi ve çalışmalarının birbirini tamamlayıcı olması mükerrerliklerin kaldırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	VALİLİK	
3. Yatırım kararlarının verilmesinde Denizli ve Muğla illeri ile yönetişimin sağlanması, bilgi ve verilerin ortaklaşa üretilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	GEKA, VALİLİK	İLGİLİ KURUMLAR
4. İlçelerde yaşam memnuniyet anketleri ile periyodik olarak gerçek sorunlar ortaya çıkarılacaktır.	KAYMAKAMLIKLAR	
5. Kent yaşamı ile ilgili alınacak kararlarda halkın katılımı sağlanacaktır.	VALİLİK, BELEDİYE	STK, KENT KONSEYLERİ
6. Yönetişim anlayışının sadece kurumlar-yararlanıcılar ekseninde değil, kurum içi süreçlerde tesis edildiği bir kamu kültürü oluşturulacaktır.	TÜM KAMU KURULUŞLARI	
7. Kırsal alanlarda yaşayanların kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştıracak yenilikler desteklenecektir.	İL ÖZEL İDARESİ, BELEDİYELER	

ERİŞİLEBİLİRLİK VE ALTYAPI

ÖNCELİK: ULAŞIM AĞLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Aydın-Denizli otoyolu 2015 yılı sonuna kadar tamamlanacaktır.	KARAYOLLARI BÖLGE MÜD.	
2. Çıldır Havaalanı 2014 yılına kadar kullanıma açılacaktır.	DHMİ	
3. Kent içerisindeki yükleme-boşaltma sahası taşınacaktır.	BELEDİYE	
4. Kırsal alanda tarımsal üretim yolları ile köy yolları güçlendirilecektir.	İL ÖZEL İDARESİ	
5. Demiryolu ulaşım ve taşımacılığı güçlendirilecektir.	TCDD	

ÖNCELİK: ULAŞIM AĞLARI ARASINDA ENTEGRASYONUNUN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Taşımacılıkta demiryolu-karayolu entegrasyonu sağlanacaktır	TCDD, BELEDİYE, KARAYOLLARI BÖLGE MÜD.	
2. Kent içi ulaşım kalitesi artırılacaktır.	BELEDİYE	
3. Kent içi ulaşımda toplu taşıma hizmeti güçlendirilecektir	BELEDİYE	
4. Bisiklet ulaşımına yönelik altyapı oluşturulacaktır.	BELEDİYE	
5. Yaya ulaşımı altyapısı güçlendirilecektir.	BELEDİYE, İL ÖZEL İDARESİ	
6. Kent içi ulaşımda dezavantajlı gruplara yönelik uygulamalar geliştirilecektir.	BELEDİYE	

ÖNCELİK: AFETLERE HAZIRLIK VE MÜDAHALE KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Afet koordinasyon merkezlerinin imkân ve kabiliyetleri güçlendirilecektir.	İL AFET VE ACİL DURUM MÜD.	
2. Afet riski yüksek alanlarda altyapı ve üstyapı	İL AFET VE ACİL DURUM	

kuvvetlendirilecektir.	MÜD.	
3. Doğal afetlerle özellikle depremle ilgili halkı bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	İL AFET VE ACİL DURUM MÜD.	
4. Afet Bilgi Sisteminin etkin kullanımı sağlanacaktır.	İL AFET VE ACİL DURUM MÜD.	

DOĞAL YAPI VE ÇEVRE

ÖNCELİK: SÜRDÜRÜLEBİLİR ATIKSU YÖNETİMİNİN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Atıksu arıtma tesislerinin nitelik ve nicelik açısından ihtiyacı karşılayacak duruma getirilecektir.	BELEDİYELER	
2. Kuşadası ve Didim'de atıksu yönetimine ilişkin gerekli tedbirler alınacaktır.	BELEDİYELER	
3. Deniz kirliliğinin engellenmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.	BELEDİYELER	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD.
4. Kanalizasyon altyapısı oluşturulacak ve mevcut altyapı güçlendirilecektir.	BELEDİYELER, İL ÖZEL İDARESİ	

ÖNCELİK: SÜRDÜRÜLEBİLİR ATIK YÖNETİMİNİN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Atıkların kaynağında ayrıştırılmasına yönelik bilinç oluşturulacaktır.	BELEDİYE, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD.	
2. Geri dönüşüm faaliyetleri desteklenecektir.	BELEDİYE, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD.	GEKA, KOSGEB, DİĞER FİNANSÖR KURULUŞLAR
3. Hizmet Birliği Modeli konusunda belediyelerin altyapıları desteklenecektir.	BELEDİYELER	GEKA, KOSGEB, DİĞER FİNANSÖR KURULUŞLAR

ÖNCELİK: HAVA KALİTESİ KONTROLÜNÜN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Evsel ısınma ve sanayide çevre dostu yakıtlar tercih edilecektir.	BELEDİYE	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD.
2. Yakıt denetimleri sıklaştırılacaktır.	BELEDİYE	
3. Toplu taşımayla ulaşım özendirilecektir.	BELEDİYE	

ÖNCELİK: ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK ÖNLEMEYE İLİŞKİN TEDBİRLERİN ALINMASI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Üretimde çevre dostu teknolojiler kullanılacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	İŞLETMELER, GEKA, DİĞER FİNANSÖR KURULUŞLAR
2. Endüstride temiz enerji kullanımı ve enerji verimliliği sağlayacak uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	İŞLETMELER , GEKA, DİĞER FİNANSÖR KURULUŞLAR
3. Atık azaltımına yönelik tedbirlerin alınacak, atık ısı ve atıksuyun yeniden kullanımının yaygınlaştırılması/özendirilmesi sağlanacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	İŞLETMELER
4. Kirletici vasfı yüksek zeytin karasuyunun arıtılması; gübre, kompost, enerji üretimi vb. farklı amaçlarla yeniden kullanımı sağlanacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	İŞLETMELER, GEKA, DİĞER FİNANSÖR KURULUŞLAR
5. Endüstrilerde atıksu arıtma tesislerinin kurulması/mevcut tesislerin iyileştirilmesi; etkin atıksu yönetiminin uygulanması sağlanacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	İŞLETMELER
6. Termal suların reenjeksiyonuna ilişkin denetimler sıklaştırılacaktır.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ	İL ÖZEL İDARESİ

ÖNCELİK: DOĞAL KAYNAKLARIN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KULLANIMI		
STRATEJİLER	**SORUMLU**	**İŞBİRLİĞİ**
1. Tarımsal faaliyetlerin doğal kaynaklar üzerindeki etkiler izlenecek ve gerekli tedbirler alınacaktır	GIDA TARIM VE HAY. İL MÜD.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD.
2. Orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı sağlanacaktır.	ORMAN VE SU İŞLERİ BAK. BÖLGE MÜD.	
3. Bafa Gölü, Büyük Menderes Deltası gibi koruma alanlarına ilişkin etkin yönetim politikaları uygulanacaktır.	ORMAN VE SU İŞLERİ BAK. BÖLGE MÜD.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD.
4. Koruma alanlarından faydalanmaya dair bilinç oluşturulacaktır.	ORMAN VE SU İŞLERİ BAK. BÖLGE MÜD.	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜD., BELEDİYELER

2. PERFORMANS GÖSTERGELERİ

BEŞERİ SERMAYE VE İSTİHDAM

ÖNCELİK: İSTİHDAMIN VE İŞGÜCÜ VERİMLİLİĞİNİN ARTIRILMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Anahtar sektörler başta olmak üzere ara eleman ihtiyaçları tespit edilecek ve mesleki eğitim geliştirilecektir.	İhtiyaç Analizi Çalışma Sayısı	Adet
2. Stratejik sektörlerde ihtiyaç duyulan becerilerin geliştirilmesi için mesleki eğitimde alternatif modeller ve işbirlikleri hayata geçirilecektir.	Mesleki Eğitimde Gerçekleştirilen Alternatif Model Sayısı	Adet
3. İstihdam yaratan yatırımların ile çekilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir.	İle çekilen 10 ve üzeri istihdam yaratan yatırım sayısı	Adet
4. Kırsal alanda tarım dışı gelir getirici faaliyetlerin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Kırsal Alanda oluşturulan tarım dışı gelir getiren faaliyet sayısı	Adet
5. ADÜ öğrencilerinin ve akademisyenlerin uygulamada yer almalarını sağlayacak projeler hayata geçirilecektir.(profesyonellerin ders vermesi, akademisyenlerin iş ortamına girmesi, mesleki eğitim ve staj çalışmalarının gerçekleştirilmesi)	Gerçekleştirilen proje sayısı	Adet

ÖNCELİK: EĞİTİM SAĞLIK VE SPOR HİZMETLERİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Okulöncesi eğitim belde ve köylerde desteklenecek, özellikle okullaşma oranlarının düşük olduğu Bozdoğan, Buharkent, Çine, Germencik, Karpuzlu, Koçarlı, Köşk ve Yenipazar ilçelerinde Okul öncesi eğitim kuruluşlarının altyapıları ve kapasiteleri geliştirilecektir.	Okul öncesi okullaşma oranı	Yüzde
2. Belde ve köylerde okuma yazma oranlarının yükseltilmesine yönelik eğitimler artırılacak ve daha fazla kişiye ulaşılması	Eğitim sayısı	Adet

sağlanacaktır.		
3. Kırsalda birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilecektir.		
4. Mevcut hastanelerin kapasiteleri artırılacaktır ve yeni hastanelerin açılması sağlanacaktır.	Hastane sayısı	Adet
5. Mevcut sağlık ocağı, poliklinik gibi sağlık kurumlarının ihtiyacı karşılayacak şekilde donanımları yenilenecektir	Donanımı yenilenen kurum sayısı	Adet
6. Kuşadası ve Didim'de yaz sezonunda sağlık hizmetlerinin artan nüfusun ihtiyaçlarını giderecek kapasite ve kaliteye kavuşturulması sağlanacaktır.	*Sağlık kurumlarında yaz sezonunda çalışan personel sayısı *Yatak kapasitesi	Adet
7. Acil sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi adına gerekli ekipman sağlanacak ve altyapı güçlendirilecektir.	Ekipman sağlanan ve altyapısı güçlendirilen acil sağlık birimi sayısı	Adet
8. Okullarda ve halkın kullanımına açık alanlarda spor tesisi altyapılarının geliştirilmesi, yeni tesislerin oluşturulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Spor tesisi sayısı	Adet
9. Spor faaliyetlerinin yaygınlaştırması için projeler hayata geçirilecektir.	Yürütülen proje sayısı	Adet

ÖNCELİK: SOSYAL İÇERMENİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE YOKSULLUKLA MÜCADELE		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Göçle gelenlerin kent yaşamına uyumu sağlanmasına yönelik sosyal adaptasyonu ve entegrasyonunu sağlayıcı proje ve faaliyetler gerçekleştirilecektir.	Yürütülen proje sayısı	Adet
2. Şehir hayatını engelliler için kolaylaştıracak gerekli altyapı düzenlemeleri artırılacaktır.	Engelliler için yapılan altyapı düzenlemesi sayısı	Adet
3. Kapasitelerinin üzerinde hizmet veren Sosyal Hizmet kurumlarının (İsabeyli 80.Yıl Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü, Söke Hilmi Fırat Huzurevi Müdürlüğü) kapasiteleri artırılacaktır.	Kapasite artışı	
4. Dezavantajlı grupların işgücüne katılımının arttırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Gerçekleştirme	
5. Kadın istihdamının artırılmasına yönelik kadınlara mesleki eğitim verilerek istihdam edilmeleri sağlanacaktır.	Eğitim sayısı	Adet

ÖNCELİK: AYDIN'A ÖZGÜ KÜLTÜREL DEĞERLERİN KORUNMASI VE EKONOMİYE KAZANDIRILMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Aydın'a özgü kültürel değerlerin envanteri hazırlanacak ve bu ürünlerin korunması sağlanacaktır	Envanter sayısı	Adet
2. Aydın'a özgü kültürel değerler turistik faaliyetlerde kullanılarak ekonomik değere dönüştürülmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir. (tarımsal üretim, el sanatları, yöresel yemekler gibi yöresel öğelerin turizme kazandırılması, çömlekçilik, bal vb.)	Kültürel değerlerin turizme kazandırılmasıyla ortaya çıkan değer	TL
3. Özel ve devlet tiyatroları ile diğer kültürel etkinliklerin gerçekleştirileceği mekânların sayısı arttırılacaktır.	Tiyatro salonu, gösteri merkezi sayısı	Adet
4. İlin sosyal, kültürel ve sanat yaşamının çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Geleneksel olarak yapılanlar dışında gerçekleşen kültürel ve sanat faaliyetleri	Adet

EKONOMİK YAPI, GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK

ÖNCELİK: ARGE VE YENİLİK KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Üniversiteler ve araştırma enstitüleri ile kamu kurumları ve işletmeler arasında işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Gerçekleştirme	
2. ADÜ'de üretilen bilgilerin tarım sanayi ve turizm sektörlerine aktarılmasına yönelik faaliyetler düzenlenecektir.	Üniversite-sektör işbirliği sayısı	Adet
3. Marka, patent ve faydalı model girişimlerine yönelik danışmanlık hizmeti veren birimler kurulacaktır.	Danışmanlık hizmeti veren birim sayısı	Adet
4. Gıda imalatı, makine imalatı, tekstil sektörleri başta olmak üzere Ar-Ge altyapısının güçlendirilmesine yönelik gerekli çalışmalar yapılacaktır.	Ar-Ge altyapısını geliştiren işletme sayısı	Adet
5. Yenilik odaklı girişimler desteklenecektir.	Desteklenen işletme sayısı	Adet
6. İşletmelerin teknoloji kapasiteleri artırılacak ve ileri teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Gerçekleştirme	
7. Hizmet sektöründe yaratıcı ve yenilikçi kültür ikliminin oluşturulmasına yönelik ADÜ ile gerekli çalışmaların yapılması sağlanacaktır.	Gerçekleştirme	

ÖNCELİK: ÜRETİM VE HİZMET ALTYAPISININ GÜÇLENDİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. OSB ve KSS'lerin altyapıları güçlendirilecektir.	OSB ve KSS'lere yönelik altyapı yatırımları	TL
2. Sanayideki işletmelerin enerji, ulaşım ve çevre altyapıları iyileştirilecektir.	Gerçekleştirme	
3. İşletmelerin OSB'lere taşınması teşvik edilecektir.	OSB'lere taşınan işletme sayısı	Adet
4. KOBİ'lerin üretim ve kalite süreçleri iyileştirilecektir.	Kalite belgesine sahip işletme sayısı	Adet

5. Gıda ürünlerine yönelik kurutma-soğutma, işleme, depolama ve gıda güvenliği için gerekli altyapılar oluşturulacaktır.	Kurutma-soğutma tesisi sayısı İşleme ve depolama tesisi sayısı	Adet
6. Damlama sulama gibi modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılacaktır.	Damlama sulama yöntemiyle sulanan alan	Dekar
7. Süt toplama ve soğutma tesislerinin kapasiteleri artırılacaktır.	Süt toplama ve soğutma tesislerinin kapasitesi	Ton/Gün
8. Tarıma dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi oluşturulacaktır.	Faaliyete geçen ihtisas OSB sayısı	Adet
9. Jeotermal seracılığa yönelik altyapı çalışmaları desteklenecektir	Jeotermal enerji ile ısıtılan sera alanı	Hektar
10. Turistlere ISO standartlarında hizmet verilebilmesi için Tur Operatörlüğü, Turizm Acenteliği ve Turizm Rehberliği faaliyetlerinde hizmet kalitesi arttırılacaktır.	İyileştirme faaliyeti sayısı	Adet
11. Turistlerin konaklama sürelerini artırmak amacıyla termal turizme yönelik Kür Merkezlerine destek verilecektir.	Desteklenen işletme sayısı	Adet
12. Tralleis, Aphrodisias ve Apollon Tapınakları gibi öne çıkan antik kentlerin kazı çalışmaları ve çevre düzenlemeleri tamamlanacaktır.	Tamamlanan kazı çalışması sayısı	Adet
13. Yayla, kamp, yürüyüş, sörf, kitesörf gibi doğa ve spor turizmi çeşitlerinin gerçekleştirilebileceği alanların altyapı çalışmaları tamamlanacaktır.	Gerçekleştirilen altyapı çalışması sayısı	Adet
14. Kuşadası ve Didim'de profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına yönelik tesisler kurulacaktır.	Kurulan tesis sayısı	Adet
15. Dalış ve batık turizminin canlandırılması için deniz temizliği ve gerekli altyapı sağlanacaktır.	Gerçekleştirme	
16. Ağustos 2012'de açılışı yapılan AYTER Yeni Arkeoloji Müzesi'nin tanıtımına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Gerçekleştirme	
17. Agro-turizme uygun alanlarda çiftliklerin kurulması, organik üretim sertifikalarının alınması ve doğa yürüyüş parkurlarının oluşturulması sağlanacaktır.	Kurulan tesis sayısı	Adet

ÖNCELİK: VERİMLİLİĞİN VE SEKTÖREL ÇEŞİTLİLİĞİN VE REKABET GÜCÜNÜN ARTTIRILMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	*Organik tarım yapan	Adet

	çiftçi sayısı *Organik tarım üretimi *Organik tarım yapılan alan *İyi tarım kriterlerine göre üretim yapan işletme sayısı	Ton Dekar Adet
2. Gıda ve içecek sanayinde organik ve yeni gıda ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması desteklenecektir.	*Organik ve yeni gıda ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına ilişkin tesis sayısı *İhraç edilen organik ve yeni gıda ürünleri miktarı	Adet Ton
3. Lisanslı depoculuk faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine destek verilecektir.	Lisanslı depo sayısı	Adet
4. Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri birlikte yaygınlaştırılarak tarım arazilerinin etkin kullanımı sağlanacaktır.	Toplulaştırma yapılan arazi miktarı	Dekar
5. Organize hayvancılık bölgeleri oluşturulacaktır.	Organize hayvancılık bölgesi sayısı	Adet
6. Kırsalda su ürünleri üretimi teşvik edilecektir.	Su ürünleri üretim miktarı	Ton
7. Arıcılık yapılan bölgelerde ürün çeşitliliği ve verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Üretilen arıcılık ürünü çeşidi sayısı Üretilen arıcılık ürünü miktarı	Adet Ton
8. Tüm sektörlerde katma değeri yüksek yeni ürünlerin üretilmesi teşvik edilecektir.	Üretilen yeni ürün sayısı	Adet
9. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik öncelikli yatırım alanları saptanacak ve değerlendirilecektir.	Yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin yatırım sayısı	Adet
10. Turizmin çeşitlendirilmesine yönelik yatırımlar desteklenecektir.	Destelenen yatırım sayısı	Adet
11. Aydın'ın tarihi zenginliği ile Denizli ve Muğla illerinin turizm ve tarih potansiyeli birlikte değerlendirilerek Bölge'ye ait yeni bir turizm rotası oluşturulacaktır.	Turizm rotaları sayısı	Adet
12. Gıda ve içecek sanayinin potansiyel küme alt sektörlerinde kümelenme oluşumları desteklenerek tarım sektörü ile	Desteklenen kümelenme oluşumu sayısı	Adet

entegrasyonu sağlanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.		
13. Seracılık faaliyetlerinde jeotermal enerjiden yararlanılması sağlanacaktır.	Jeotermal kaynakların kullanıldığı sera sayısı	Adet
14. Dış ticaretle ilgili eğitim ve seminerler düzenlenecektir.	Eğitim, seminer sayısı	Adet
15. Dış ticaret için gerekli olan uluslararası kalite belgelerinin alınması teşvik edilecektir.	Alınan belge sayısı	Adet
16. E-ticaret ağının etkin kullanımı sağlanacaktır.	E-ticaret hacmi	
17. Tarım, sanayi ve turizm sektörlerindeki noktasal potansiyellerin değerlendirilmesine yönelik envanter, fizibilite ve strateji belgesi, master plan gibi çalışmalar desteklenecektir.	Hazırlanan envanter/fizibilite/ strateji belgesi/master plan sayısı	Adet

ÖNCELİK: MARKALAŞMANIN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Gıda imalatı, madencilik, tekstil, makine imalatı ve turizm sektörlerinde yatırım tanıtımı yapılacaktır.	Tanıtıma ilişkin hazırlanan materyal/düzenlenen organizasyon sayısı	Adet
2. Tanıtıma yönelik ulusal ve uluslararası organizasyonlara katılım sağlanacak ve ev sahipliği yapılacaktır.	Katılım sağlanan organizasyon sayısı	Adet
3. Markalaşma teşvik edilerek coğrafi işaretli ürün sayısı ve marka tescillerinin Türkiye içindeki payı artırılacaktır.	Coğrafi işaret alınan ürün sayısı	Adet
4. İlin öne çıkan ürünleri için yeni pazar arayışlarına ve pazarlama kapasitesinin artırılmasına destek sağlanacaktır.	İhracat hacmi İhraç edilen ülke sayısı	Ton Adet
5. İl ürünlerine yönelik reklam çalışmaları desteklenecektir.	Reklamı yapılan ürün sayısı	Adet
6. Didim ve Kuşadası Yat Limanlarının küresel tanıtımının yapılarak marka yaratılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Gerçekleştirme	
7. İlin yöresel değerlerinden olan zeytinyağı, incir, halı, kilim gibi ürünlerden hediyelik eşya üretilerek turizm sektörüne katkı yapılması sağlanacaktır.	Satışa sunulan hediyelik eşya sayısı	Adet

SOSYAL SERMAYE, YÖNETİŞİM VE KURUMSAL KAPASİTE

ÖNCELİK: KURUMSAL KAPASİTENİN ARTTIRILMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Aile şirketlerinde yönetim, organizasyon ve üretim süreçlerine ilişkin danışmanlık hizmetlerinin temini sağlanacaktır.	Danışmanlık hizmeti alan işletme sayısı	Adet
2. Tarımsal kooperatif ve birlikler ile üretici örgütlerinin kurumsallaşma, yönetim ve pazarlama kapasiteleri güçlendirilecektir.	İhracat gelirleri ve miktarı Toplam satış miktarı	TL-ton ton
3. KOBİ'lerin finansman olanakları ve mevcut mali desteklerden faydalanma kapasitesi artırılacaktır.	Destek alan KOBİ sayısı	Adet
4. Özel sektör ve kamu sektöründeki kuruluşların kalite belgeleri almaları teşvik edilecektir.	Kalite belgesi alan işletme, kurum-kuruluş sayısı	Adet
5. Özel-kamu kurum kuruluşlarının ve STK'ların proje yazma ve yürütme kapasitesi arttırılacaktır.	Proje döngüsü yönetimi eğitimi sayısı	Adet
6. Sivil toplum örgütlerinin karar alma mekanizmalarına katılımı ve katılımcılık düzeyleri güçlendirilecektir.	Gerçekleştirme	
7. Kamu kurumlarında çalışan memnuniyeti ve performans artırıcı çalışmalarla hizmet kalitesi artırılacaktır.	Gerçekleştirme	

ÖNCELİK: KURUMLAR ARASINDAKİ İLETİŞİMİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE YERELİN İSTEKLERİNE ÖNEM VERİLMESİ		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. İşbirliği ağlarının oluşturulması ve etkin kullanılması sağlanacaktır.	İşbirliği ağı sayısı	Adet
2. Kurumlar arası yetki çakışmalarının önüne geçilmesi ve çalışmalarının birbirini tamamlayıcı olması mükerrerliklerin kaldırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Gerçekleştirme	
3. Yatırım kararlarının verilmesinde Denizli ve Muğla illeri ile yönetişimin sağlanması, bilgi ve verilerin ortaklaşa üretilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Gerçekleştirme	
4. İlçelerde yaşam memnuniyet anketleri ile periyodik olarak	Anket sayısı	Adet

gerçek sorunlar ortaya çıkarılacaktır.		
5. Kent yaşamı ile ilgili alınacak kararlarda halkın katılımı sağlanacaktır.	Halkın katılımını sağlayan uygulama sayısı	Adet
6. Yönetişim anlayışının sadece kurumlar-yararlanıcılar ekseninde değil, kurum içi süreçlerde tesis edildiği bir kamu kültürü oluşturulacaktır.	Gerçekleştirme	
7. Kırsal alanlarda yaşayanların kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştıracak yenilikler desteklenecektir.	Gerçekleştirme	

ERİŞİLEBİLİRLİK VE ALTYAPI

ÖNCELİK: ULAŞIM AĞLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Aydın-Denizli otoyolu 2015 yılı sonuna kadar tamamlanacaktır.	Gerçekleştirme	
2. Çıldır Havaalanı 2014 yılına kadar kullanıma açılacaktır.	Ulaşıma açık havaalanı sayısı	Adet
3. Kent içerisindeki demiryolu yükleme-boşaltma sahası taşınacaktır.	Gerçekleştirme	
4. Kırsal alanda tarımsal üretim yolları ile köy yolları güçlendirilecektir.	İyileştirilen yol uzunluğu	km
5. Demiryolu ulaşım ve taşımacılığı güçlendirilecektir.	Gerçekleştirme	

ÖNCELİK: ULAŞIM AĞLARI ARASINDA ENTEGRASYONUNUN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Taşımacılıkta demiryolu-karayolu entegrasyonu sağlanacaktır	Gerçekleştirme	
2. Kent içi ulaşım kalitesi artırılacaktır.	Gerçekleştirme	
3. Kent içi ulaşımda toplu taşıma hizmeti güçlendirilecektir	Toplu taşıma hizmetlerinden faydalanan kişi sayısı	Adet
4. Bisiklet ulaşımına yönelik altyapı oluşturulacaktır.	Hizmete açılan bisiklet yolu sayısı	Adet
5. Yaya ulaşımı altyapısı güçlendirilecektir.	Yaya ulaşımı altyapı yatırım miktarı	TL
6. Kent içi ulaşımda dezavantajlı gruplara yönelik uygulamalar geliştirilecektir.	Uygulanan proje sayısı	Adet

ÖNCELİK: AFETLERE HAZIRLIK VE MÜDAHALE KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Afet koordinasyon merkezlerinin imkân ve kabiliyetleri güçlendirilecektir.	Gerçekleştirme	

2. Afet riski yüksek alanlarda altyapı ve üstyapı kuvvetlendirilecektir.	Yatırım miktarı	TL
3. Doğal afetlerle özellikle depremle ilgili halkı bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	Düzenlenen faaliyet sayısı	Adet
4. Afet Bilgi Sisteminin etkin kullanımı sağlanacaktır.	Gerçekleştirme	

DOĞAL YAPI VE ÇEVRE

ÖNCELİK: SÜRDÜRÜLEBİLİR ATIKSU YÖNETİMİNİN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Atıksu arıtma tesislerinin nitelik ve nicelik açısından ihtiyacı karşılayacak duruma getirilecektir.	Atıksu arıtma hizmeti verilen nüfusun toplam nüfusa oranı	Yüzde
2. Kuşadası ve Didim'de atıksu yönetimine ilişkin gerekli tedbirler alınacaktır.	Gerçekleştirme	
3. Deniz kirliliğinin engellenmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.	Gerçekleştirme	
4. Kanalizasyon altyapısı oluşturulacak ve mevcut altyapı güçlendirilecektir.	Kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun toplam nüfusa oranı	Yüzde

ÖNCELİK: SÜRDÜRÜLEBİLİR ATIK YÖNETİMİNİN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Atıkların kaynağında ayrıştırılmasına yönelik bilinç oluşturulacaktır.	Bilinçlendirme faaliyeti sayısı	Adet
2. Geri dönüşüm faaliyetleri desteklenecektir.	Geri dönüşümü sağlanan atık miktarı	Ton
3. Hizmet Birliği Modeli konusunda belediyelerin altyapıları desteklenecektir.	Düzenli depolama tesisi bulunan hizmet birliği sayısı	Adet

ÖNCELİK: HAVA KALİTESİ KONTROLÜNÜN SAĞLANMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Evsel ısınma ve sanayide çevre dostu yakıtlar tercih edilecektir.	Isınmada doğalgaz kullanan konut sayısı	Adet
2. Yakıt denetimleri sıklaştırılacaktır.	Yakıt denetimi sayısı	Adet
3. Toplu taşımayla ulaşım özendirilecektir.	Toplu taşıma	Adet

	hizmetlerinden faydalanan kişi sayısı	

ÖNCELİK: ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK ÖNLEMEYE İLİŞKİN TEDBİRLERİN ALINMASI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Üretimde çevre dostu teknolojiler kullanılacaktır.	Çevre kalite belgesine sahip işletme sayısı	Adet
2. Endüstride temiz enerji kullanımı ve enerji verimliliği sağlayacak uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.	Yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanan tesis sayısı	Adet
3. Atık azaltımına yönelik tedbirler alınacak, atık ısı ve atıksuyun yeniden kullanımının yaygınlaştırılması/özendirilmesi sağlanacaktır.	Atık ısı ve atık suyun yeniden kullanımına yönelik gerçekleştirilen proje sayısı	Adet
4. Kirletici vasfı yüksek zeytin karasuyunun arıtılması; gübre, kompost, enerji üretimi vb. farklı amaçlarla yeniden kullanımı sağlanacaktır.	Zeytin karasuyunun yeniden kullanımına yönelik proje sayısı	Adet
5. Endüstrilerde atıksu arıtma tesislerinin kurulması/mevcut tesislerin iyileştirilmesi; etkin atıksu yönetiminin uygulanması sağlanacaktır.	Atıksu arıtma tesisine sahip işletme sayısı	Adet
6. Termal suların reenjeksiyonuna ilişkin denetimler sıklaştırılacaktır.	Denetim Sayısı	Adet

ÖNCELİK: DOĞAL KAYNAKLARIN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KULLANIMI		
STRATEJİLER	**PERFORMANS GÖSTERGESİ**	**BİRİM**
1. Tarımsal faaliyetlerin doğal kaynaklar üzerindeki etkileri izlenecek ve gerekli tedbirler alınacaktır.	Eğitim, bilgilendirme sayısı	Adet
2. Orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı sağlanacaktır.	Gerçekleştirme	
3. Bafa Gölü, Büyük Menderes Deltası gibi koruma alanlarına ilişkin etkin yönetim politikaları uygulanacaktır.	Koruma eylem planı sayısı	Adet
4. Koruma alanlarından faydalanmaya dair bilinç oluşturulacaktır.	Bilinçlendirme çalışmaları kapsamında ulaşılan kişi sayısı	Adet